

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

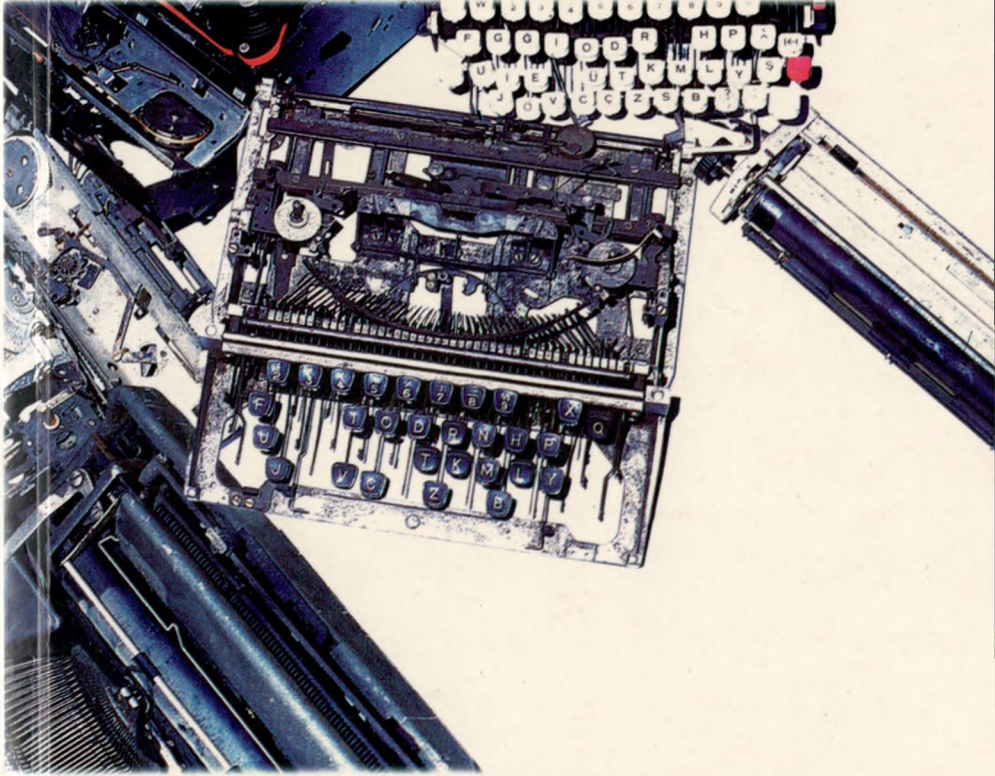
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

TÜRK BASININDA KALEM KAVGALARI

Emin Karaca

gendas

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

EMİN KARACA (1949)

Denizli’de doğdu. 1968’den bu yana gazetecilik yapıyor. Sarı Basın Kartı sahibidir. Halen Radikal ve Bizim Gazete’de köşe yazıları yazıyor.

Yayınlanmış eserleri:

- Edebiyat-ı Cedide’nin Felsefesi-Hikmet Kıvılcımlı (Haz.) 1989
- Ağrı Eteklerindeki Ateş (Bir Kürt Ayaklanmasının Anatomisi) - 1991
- Yeraltı Dünyadan Başka Bir Yıldız Değildi (1929 TKP İzmir Tutuklamasının Öyküsü) - 1992
- Nâzım Hikmet Şiirinde Gizli Tarih - (2. baskı) - 1995.
- Cumhuriyet Olayı (Bir Gazetenin Yaşamöyküsü) - 1994
- Milliyet Olayı (Bir Gazetenin Yaşamöyküsü) - 1995
- Nâzım’ın Aşkları (-1995)
- Kalaşnikofa Güzelleme -(Dergi yazıları) -1995
- “Eski Tüfekler”in Sonbaharı (Eski Kuşak 10 Türk Komünistiyle röportajlar) -1996.

Türk Basınında Kalem Kavğaları
Yeni Seri: 48
Araştırma-İnceleme: 1

© Gendaş A.Ş.

Tanıtım amaçlı kısa alıntılar dışında yayıncının
yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Birinci Basım
Şubat 1998

ISBN 975-7809-61-6

Direktör
Hasan Öztoprak

Editör
Adnan Özer

Düzelti
Uğur Aktaş

Kapak Tasarımı
Murat Bozkurt

Dizgi
Era (512 36 76)

Kapak ve İç Baskı
Kaya Matbacılık

Cilt
İtimat Mücellithanesi

Gendaş A.Ş.
Çatalçeşme Sk. No: 19 Cağaloğlu-İstanbul
Tel-Fax: (0212) 520 82 12 - 527 10 20

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

EMİN KARACA

TÜRK BASININDA KALEM KAVGALARI

(BEN SENİN CEMAZİYELEVVELİNİ BİLİRİM)

ACIYINIZAY YIT

KALEM KAYG

*Bu çalışmayı, 166 yaşındaki Türk basınının;
haberinde, yorumunda ve kalem kavgasında
namuslu kalabilmiş gazetecilerine ithaf ediyorum.*

E.K.

SUNUŞ

Dünden bugüne Türk basınında kalem kavgalarında hep bir şey öne çıkar: Karşılıklı kalem kavgasına tutuşan taraflar, öncelikle birbirlerinin üçüncü şahıslar tarafından bilinmeyen yönlerini gözler önüne sermeye gayret ederler...

Ve bir iki karşılıklı yazılı atışmadan sonra, ilk söyledikleri söz daima: “*Ben senin cemaziyelevvelini bilirim*” olur.

“*Cemaziyelevvel*” Osmanlıca sözlüklerden birinde şöyle açıklanıyor: “*Cemadî, F.i. Cemad. Cansız. Ruhu olmayan cisim.*” (F) Farsça, (i) de isim olduğunu belirtiyor sözcüğün. Bir de Tevfik Firket’in iki mısrasında nasıl kullanıldığını örneklemiştir:

“O bir nefes gibidir
Ki her vücud-i cemâdiye
bir hayat verir.”...

Bir başka sözlüğe göre ise: “*Cemaziyelevvel-A.i. Kamer takviminin beşinci ayı, büyük töbe ayı. (-ini bilmek): Bir kimşenin kötü geçmişini bilmek.*” (Osmanlıca-Türkçe Sözlük, Bilgi Yayınevi).

Bizi ilgilendiren de işte bu anlamı. Şimdi buradan yola çıkarak dilimize “*cemaziyelevvelini bilmek*” deyimini nasıl ve nereden gelip oturmuş onu anlatalım...

Değişik bir versiyonunu da anlatabilirdim size ama, gelin şimdi isterseniz Refik Halid üstadın kaleminden “*Cemaziye-*

levvelini Bilirim” fıkrasındaki versiyonunu okuyalım:

“Siz ‘Ben onun cemaziyelevvelini bilirim’ sözüne, hikâyesini iştinmedinizse bir mana verebilir misiniz? Arabî aylardan neden muharrem, recep, zilkade ve rebiülâhır değil de ısrar edilerek cemaziyelevvel seçilmiş? Hem bir adamın ahlâkı, serveti, cehaleti, münasebetsizliği, içyüzü herşeyi bilinebilir, bunu anlıyorum; fakat cemaziyelevveli de ne oluyor ve ne demektir? Bu, yıllardan beri merakımı mucip olur dururdu. Nihayet, dünyanın her memleketinde, her devrinde rasgeline bir işgüzâr ve ahlaksız tipin tasvirini yapan şu aşağıdaki fıkrayı öğrenince işin hikmetini anladım ve Türk halk hikâyeciliği dehâsının bir numunesiyle daha karşılaşmış olduğuma sevindim.”

Bu girişinden sonra Refik Halid üstadımız şunları yazıyor:

“Vaktiyle hükümet dairelerinin birinde küçük bir evrak memuru varmış; adamcağız, o zamanın usulünce üzerlerinde Arabî ayların isimleri yazılı bir sürü kocaman torbaya, sabahtan akşama kadar resmî kağıtları doldurmakla ömür tüketirmiş. Bir gün, dairenin müdürü çarşı hamamına gitmiş; bakmış ki karşısında bu kâtip efendi de soyunuyor ve işin acayibi iç donunun üzerinde gayet iri bir hat ile ‘cemaziyelevvel’ yazılı! Devletin torbalarını usulcacık aşırıp alt kısmına çamaşır diye kullandığını anladığı bu memur az zamanda, nasılsa parlayıvermiş, büyük mesnetlere geçmiş, para ve itibar kazanmış; azametinden yanına yanaşılamazmış. Vazifesinde mihlanıp kalan müdür bu hale şaşar, sırrı meydana vermekten korkar, fakat içinde saklamaya da razı olamaz, eski torba çamaşırılı yeni talihli, burnu Kafdağı’nda, kabara kabara giderken, başını sallar, arkasından şöyle söylenirmiş: -Ben onun cemaziyelevvelini bilirim!”

İşte bu nedenle “*Türk Basınında Kalem Kavgaları*” çalışmamıza bir de altbaşlık olarak “*Ben Senin Cemaziyelevvelini Bilirim*” koyduk...

Bu çalışmanın ilk bölümü olan “*Uzak Yılların Kavgaları*”nda da okuyacağınız gibi, doğumundan bir süre sonra, 18. yüzyılın ikinci yarısının ortalarında başlayan kalem kavgası, Türk basınının adeta ayrılmaz bir parçası halindedir. Hangi yazar neden, nasıl ve niçin alınır da hasım kabul ettiği öteki yazara saldırır, bulup çıkarmak mümkün değil... 166 yaşındaki Türk basınında artık kanıksanmış bir olay bu tür kalem kavgaları. Bir de bu işin ustaları var, neredeyse kavga etmeden duramayanlar... İşte Hüseyin Cahid Bey, işte Peyami Safa Bey... Neredeyse gölgeleriyle kavga eden kimseler. Bu çalışma proje halindeyken, Babıâli’den yaşlı üstadlarla konuştuğumda bir şey anlatmışlardı. Peyami Safa karşısında kavga edecek kimse bulamadığı zaman, takma bir isimle niza çıkaracak bir yazı yazar, bu kez geçer karşısına gerçek ismiyle kavga yazısı yazarmış... Böyle bir şeyi belgelendiremedim ama, doğruluğuna inanıyorum...

Ancak bir de madalyonun öbür yüzü var. Kaçınılmaz son gelip çattığında, o hasım kabul edilen kuşlar gibi bu dünyadan uçup gittikten sonra “*keşke yaşasaydı da bana ağız dolu su sövseydi*” diye hayıflanılır. Demek ki bu, Babıâli gazeteciliğinin can çıkmadıkça çıkmayacak olan bir huyudur.

Bu konuda Refii Cevad Bey’den bir tanıklık aktarmak istiyorum. Peyami Safa’nın ölümü üzerine, 19 Haziran 1961 günkü Milliyet’te Refii Cevad Ulunay, “*Takvimden Bir Yaprak*” köşesinde “*Ölüm ve Hatıralar*” başlıklı yazısında Peyami Safa’dan söz ediyordu. Şöyleydi girişi:

“Ecelin bu son senelerde matbuat mensuplarına savurdu-

ğu ölüm tırpanı aziz meslektaşım Peyami'yi de vurup ye-
re serdi. Onun ölümüne acımayan yok gibi bir şey... Öldü-
ğünün ertesi günü kapı yoldaşım Çetin'in onun hakkında
söylediği sözü hiç unutmayacağım:

-Arada bana da söğçerdi... dedi, yine söğçeydi, fakat yaşa-
saydı.

Bu söz bizim meslekteki tesanüdün en samimi ifadesidir.
Birbirimize atar tutarız, fakat içimizden birinin başına
bir belâ gelince onun acısını hep beraber çekeriz."

166 yaşındaki Türk basınında kalem kavgalarının resmi
geçidini yaptırmak isteyen bu çalışmamızda; kamuoyunca
çokca duyulmuş, merakla izlenmiş, yıllar sonra bile anımsa-
nabilinen kavgaları esas aldık. Anımsayanlara bir hafıza ta-
zeleme, ilk kez haberdar olanlara da olayın belgeselliğini gös-
terebilmek için, kavgacı tarafların yazılarının kupürlerini ve
dönemindeki kendi suretlerini serpiştirdik sayfalara...

Halen de zaman zaman bir meseleden dolayı kalem kale-
me geliveren günümüz köşe yazarlarından bazılarının kav-
galarından örneklerle bu çalışmayı 1990'lı yılların başında
kestik. Bunlar Emin Çölaşan'ın, Mehmet Barlas'ın Cengiz
Çandar'ın ve Mehmet Altan'ın en son 1994'deki kavga yazıla-
rından örneklerdi. Bazılarının başlıkları şöyle: *Liboş Meh-*
met'le Şampiyon Mehmet, İki Metrelik Cüce, Karanlık Surat-
lı Adama, İki Alçak ve Gerzekler Ölmez...

O tarihten bu yana daha pek çok kavga oldu Türk bası-
nında ve bundan sonra da olagidecek. Sizlere dünden bugü-
ne Türk basınındaki kalem kavgalarından kesitleri derli top-
lu sunmak istedik. Buyurun...

Emin Karaca

1 Ocak 1998, Çamlıca

UZAK YILLARIN KAVGALARI...

Türkiye'de ilk gazete Tanzimat'ın ilanından 8 yıl önce, yani 1831'de yayınlandı. Adı: "*Takvim-i Vekayi*" idi. Bunu, 1840'ta, yani Tanzimat'ın ilanından bir yıl sonra "*Ceride-i Havadis*" izledi. 1860'da üçüncü gazete "*Tercüman-ı Ahval*" yayınlanmaya başladı. İlk iki gazete bir yana, Türkiye'de ilk gerçek fikir ve kültür gazetesini Agâh Efendi ile Şinasi, 21 Birinciteşrin (Ekim) 1860'da yayınlamaya başladıkları "*Tercüman-ı Ahval*"le ortaya koydular...

O zamana kadar; gerek *Takvim-i Vekayi*'de gerekse *Ceride-i Havadis*'te başmakale yoktu. Bunu ilk kez Tercüman-ı Ahval'de Şinasi başlattı ve gazetenin başyazarı oldu.

Takvim-i Vekayi

Ceride-i Havadis

Tercüman-ı Ahval

İlk Yılların Rekabeti...

Tercüman-ı Ahval ilk sayısından itibaren, aynı zamanda Şinasi'nin en son yapıtı, manzum oyunu "*Şair Evlenmesi*"ni tefrikaya başlamıştı. Denilebilir ki, Türk basınında ilk polemik, yani kalem kavgası da bu yüzden çıktı. *Ceride-i Havadis*, *Tercüman-ı Ahval*'in bu yayınına çok içerleyerek, Şinasi'nin oyunu "*Şair Evlenmesi*"ni "*kocakarılar hitap eden bir masal*" olarak nitelendiren yazılar yayınlamaya başladı. İki gazete arasında bitmez tükenmez bir tartışma çıktı. *Tercüman-ı Ahval* yanıt olarak; kendileri de içinde olmak üzere her üç gazetenin kimliğini vurgulayan bir liste yayınladı:

"Takvim-i Vekayi'nin hasılatı ve kârı hükümete aittir. *Ceride-i Havadis*'in masraf ve kârı sahibine ait olduktan başka, hükümet tarafından maaş dahi verilir. Gayriresmi olan jurnallerin masarif ve menafii sahiplerine aittir."

Bu tartışmalardan bir süre sonra *Tercüman-ı Ahval*, Ziya Paşa'nın ülkedeki eğitim sisteminin aksaklıklarını eleştiren bir yazısı üzerine iki hafta süreyle kapatıldı. Bu durumu, rakibi *Ceride-i Havadis* okurlarına şöyle duyurdu:

"*Tercüman-ı Ahval* adlı gazetenin yazarı yetkisinin dışında hareket ettiğinden kendisi Babiâli'ye çağrılarak matbaasının kapatıldığıının resmen tebliğ olunduğu haber alınmıştır."

İki hafta sonra yeniden çıkmaya başlayan *Tercüman-ı Ahval* ise şunları yazıyordu:

'*Hasbelicap birkaç gün gecikmeden sonra Babiâli'nin izniyle Tercüman-ı Ahval yine meydana geldi. Vah vah Ceride-i Havadis umduğu azadeliğ sevincinden çok vakit mütelevviz olamadı...*'"

Tercüman-ı Ahval'in arkasından İstibdat Dönemi'nin başlayacağı 1877'ye kadar her yıl yeni yeni gazeteler yayın yaşa-

mına atıldı. 1861'de "*Tasvir-i Efkâr*". 1866'da "*Muhbir*", 1869'da "*Basiret*". 1872'de "*İbret*" gazeteleri birbiri peşisıra yayınlanmaya başladı. Bu gazeteler ülkenin ilk gazeteci-yazarlarını da doğurmuş oldu. İlk Türk gazeteci ve başyazarı olan Şinasi'nin yazdığı gazete *Tercüman-ı Ahval*'in sahibi Agâh Efendi idi. Şinasi, 25 sayı Agâh Efendi'nin gazetesi *Tercüman-ı Ahval*'de yazdıktan sonra, buradan ayrılarak 27 Haziran 1862'de kendi gazetesi "*Tasvir-i Efkâr*"ı çıkardı. Namık Kemal gazeteciliğe o yıl Şinasi'nin gazetesi "*Tasvir-i Efkâr*"da başladı. Şinasi bir süre sonra gazetesini Namık Kemal'e emanet ederek Paris'e gitti. Onun peşinden Namık Kemal'in kendisi de Paris'e gitmek zorunda kalınca, *Tasvir-i Efkâr*'ın yayımını bu kez Recaizade Mahmut Ekrem üstlendi.

Agâh Efendi

1866'da yayın yaşamına atılan "*Muhbir*"i ise okuması-yazması olmayan, kâğıtçı Filip Efendi çıkarıyordu, Ali Suavi'yi bu gazete "gazeteci-yazar" Ali Suavi'ye dönüştürdü.

1869'da yayın yaşamına atılan "*Basiret*"i ise Ali Efendi çıkarıyordu ve zamanla halk tarafından "*Basiretçi Ali Efendi*" olarak bilinmeye başlandı.

1872 yılında yayın yaşamına atılan "*İbret*"i ise Ahmet Mithad Efendi çıkarıyordu.

Yukarıdan beri saydığımız bu gazeteci yazarlardan Şinasi, Namık Kemal, Agâh Efendi, Ali Suavi, "*Basiretçi*" Ali Efendi, Osmanlı mutlakiyetiyle mücadele halindeydiler. Gazetelerinde yayınlandıkları meşruti fikirleri yüzünden sansür tarafından sık sık gazeteleri kapatılıyor, bazıları sürgüne

Namık Kemal

gönderiliyor, bazıları da Paris'e ve Londra'ya kaçıyorlardı. Bu nedenle bu gazeteler ve yazarları arasında pek öyle kayda değer kalem kavgalarına rastlanmıyordu. Ancak Avrupa'da sürgündelerken Namık Kemal'in gazetesi *Hürriyet*'le Ali Suavi'nin Muhbir'i arasında meşruti düşüncelerindeki görüş farklılıkları nedeniyle bazı tartışmalar çıkıyordu. Duruma göre bazen birleşip bazen de ayrıldıkları oluyordu. Asıl kalem kavgası; kısa dönemli I. Meşrutiyetin arkasından baş-

layan "*İstibdat Donemi*"nde mutlakiyetten ve saraydan yana olan gazete ve gazetecilerle, özgürlükten ve meşruti fikirlerden yana olan gazete ve gazeteciler arasında yaşanacaktı.

I. Meşrutiyet e kadar pek çok yeni gazete çıkıp batarken, 1876'dan sonra da yeni yeni gazeteler yayın yaşamına atıldı. Ahmet Cevdet 1894'de "*İkdam*"ı, Mihran Efendi 1878'de "*Tercüman-ı Şark*"ı çıkardı. Baba Tahir'in "*Malumat*"ı, Ahmed Mithad Efendi'nin "*Tercüman-ı Hakikat*"ı da İstibdat Dönemi'nin gazeteleriydi.

"Çırağan Vaka'sı"nın Basındaki Yankıları...

Ali Suavi'nin ve arkadaşlarının öldürüldüğü 1877'deki ünlü "*Çırağan vak'ası*"ndan sonra basındaki ayrışma, yani mutlakiyete ve padişaha bağlılık iyice ortaya çıktı.

Olay şöyle oldu: II. Abdülhamid'in tahta çıkışı ve Mithat Paşa'nın sadrazam olması üzerine, Paris'te sürgünde bulunan Ali Suavi'nin ülkeye dönmesi için izin çıktı. Ali Suavi kısa sürede Abdülhamid'in danışmanlarında biri oldu. Aynı za-

Ali Suavi

manda Mektebi Sultani (Galatasaray Lisesi) Müdürlüğü'ne getirildi. Bir süre sonra da bütün bu görevlerinden atıldı. Bunun üzerine Abdülhamid'e muhalefete geçen Ali Suavi, onu tahatında indirip yerine kardeşi V. Murat'ı çıkarmak için çevresine topladığı bir grup Flibeli göçmenle birlikte ihtilâl hazırlığına girişti. Harekete geçmeden bir gün önce de Ali Efendi'nin "*Basiret*" gazetesinde adeta eyleminin önduyurusunu yaptı:

"Herkes ve evrakı havadis, hâl-i hâzırın tehlikesinden bahsetmektedirler. Hakk-ı acizanemde mevcut olan emniyet-i âmmeye mebni söyleyeceğim şeyi herkesin dinleyeceğine şüphem yoktur.

Müşkilât-ı hâzıra pek büyüktür. Lâkin çaresi pek kolaydır.

Yarınki nüshamızda, cümlelerin müsaadesiyle, bu çareyi kısaca şerh-ü beyan edeceğim. Bugün şu mektubum, yarınki neşre enzâr-ı umumiyeyi celb içindir efendim.

Ali Suavi"

Ancak Ali Suavi, 8 Mayıs 1877 günkü "*Basiret*"te "*mevcut zorlukların çaresinin bulunduğu*" müjdesini veremedi. Çünkü o gün Sultan Murad'ı tahta çıkarmak için Çırağan Sarayı'na yaptığı baskında zaptiyeler tarafından kendisi ve 20 arkadaşı öldürüldü, 17'si de yaralandı.

Bu olayın arkasından Mihran Efendi'nin "*Tercüman-ı Şark*" gazetesi, önce Ali Suavi'nin "*ihtilâl duyurusu*"nun yayınlandığı Ali Efendi'nin kendisine ve '*Basiret*' gazetesine saldırdı:

"Basiret gazetesi sahib-i imtiyazı izzetlû Ali Efendi'nin,

Ali Suavi'nin Çırağan Vak'asının bir gün evvelisi mezkur gazete ile neşrettiği bir varakadan dolayı tahtı istintaka alınmış ve dün akşama kadar sebili tahliye edilmemiş olduğu işitilmiştir."

Tercüman-ı Şark bir sonraki gün de "Basiretçi Ali Efendi"nin peşindeydi:

"İstanbul gazetesinin rivayetine inanılırsa 'Basiret' sahib-i imtiyazı izzetli Ali Efendi, Ali Suavi ile vak'adan (Çırağan Vak'ası) bir gün evvel birlikte taam eylemişti.

"*Basiretçi Ali Efendi*" de Ali Suavi'nin "*ihtilâl duyurusu*"nu gazetesinde bastığı için başına neler geleceğini ve bunların gazeteci arkadaşları tarafından hızlandırılacağını anlayınca hemen karşı saldırıya geçti.

Önce gazetesinde Çırağan Vak'ası hakkında hükümetten gelen resmi bildiriye "*Dün akşam ilave-i mahsusa (özel ek) ile neşrolunan ilan-ı resmidir*" notuyla resmi ilanı yayınladı. Altına da resmen bir küfür edebiyatı döşendi:

"Hâini din-ü devlet ve melûn-i ebed müddet Suavi'nin pazar günkü nüshamızda imzası ile bir varakası vardı. Melûn-i merhum cumartesi günü akşam üzeri bir adam ile bu varakasını irsal edüp yarınki gazeteye girmesini ve bir de bendi mahsus yapacağını haber göndermesi üzerine melûnun şiir evrakı havadise bendi mahsuslar yazup neşrettirdiği gibi, biz de bu kabilden olarak varakasını dercetmiştik. Meğer melûnun niyyet-ü efkârı hainlik imiş..."

İhtilâlde başarılı olamayan Ali Suavi, kalkışmasından bir gün önce yazısını basan *Basiret* gazetesinin ve yine ihtilâlden bir gün önce Ali Suavi ile yemek yiyen "*Basiretçi Ali Efendi*"nin gözünde "*rezil, denî, alçak, hain, dinsiz, ırssız, akılsız, edepsiz*" olmuştu....

Aynı şekilde *Tercüman-ı Şark*'da Ali Suavi hakkında karalama kampanyası açmıştı. Onun nasıl para düşkününü birisi

olduğu, Avrupa'da dolandırıcılık ettiği, bu nedenle hapse atıldığı vb. hikaye ediliyordu.

Ahmet Mithat

Henüz 1876 Kanun-ı Esasisi (Anayasası) yürürlükte ve Meclis-i Mebusan (Millet Meclisi) ile Ayan Meclisi (Senato) açık olduğu halde bir süre sonra Abdülhamid'in mutlakçılığının başlayacağını sezmişçesine bir kısım gazeteler ona bağlılık antrenmanları yapıyorlardı.

Bir süre sonra Abdülhamid'in meclisleri kapatması, anayasayı rafa kaldırmasıyla basına sıkı bir sansür uygulaması özgür tartışma ortamını yok etmişti. Az çok huyu suyu belli bir sansür heyeti yazarlara ve gazetecilere, yazılarında hangi sözcükleri kullanmamaları gerektiğini dikte ettirdiler. 23 Temmuz 1908'e kadar sürecek olan bu dönemde Türk basınında sözü edilebilecek önemli kalem kavgalarına pek rastlanmadı. Arasıra bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve buluşlar üzerine, dil, adet, örf ve gelenekler üzerine ilericilikten ve gericilikten yana bazı tartışmalara rastlanıyorsa da fazla bir iz bırakmıyordu. "*Baba Tahir*" ve benzerleri gibi bu dönemde bir de "*jurnalcı*" gazeteci tipi türemişti. Bunlar saraya jurnal vermekten, meslekdaşlarını ihbar etmekten, şantaj yapmaktan çekinmiyorlar, saraydan da maddi karşılığını bol bol alıyorlardı. II. Meşrutiyet'e işte böyle varıldı...

II. Meşrutiyet Döneminde Basındaki Kavgalar

23 Temmuz 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanıyla, sansürün kaldırılması üzerine basında bir özgürlük havası esmeye başlamıştı. Yıllardır Abdülhamid'in basın üzerindeki sansürlü

baskısından bunalmış olan basın; meşrutiyeti ve özgürlüğü büyük bir mutlulukla selamlamıştı. Dönemin köklü gazetelelerinden *İkdam* ve *Sabah*, II. Meşrutiyet'in ilk günlerini coşkuyla yaşamaya başladı. Kısa sürede birbiri peşisıra bir yandan meşrutiyetçi güçlerin temsilcisi, meşrutî fikirlerin savunucusu yeni yeni gazeteler yayın yaşamına atılırken, öte yandan da Meşrutiyet karşıtı güçlerin temsilcisi yayın organları da birer ikişer sökün etti.

Tanin

Daha Meşrutiyet'in ilanının üzerinden on beş gün geçmeden, 1 Ağustos 1908 Cumartesi günü, ülkeye meşrutiyeti getiren İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin yandaşı bir gazete yayın yaşamına atıldı: *Tanin*. *Tanin*'in sahip ve yazarlarından en önemli isim Hüseyin Cahit, anılarında gazetenin kuruluşunu şöyle anlatacaktı:

"Servetifünun'daki kalabalık arasında bir gün pek sevdiğim bir yüz de göründü: Hüseyin Kâzım. Beni bir kıyıya çekti. Konuştuk. Fikret ve kendisiyle birlikte bir günlük gazete çıkarmayı öneriyordu. Fikret, gazetenin adını bile koymuştu: Tanin. Fikret ve Kâzım'la birlikte bir gazete çıkararak özgür yaşama atılmak, benim için tatlı bir ülküydü. Hiç düşünmeden olumlu cevabı verdim. Sonra Fikret'le buluştuk. Sıcak bir kucaklaşma, o küskün yılların üzerindeki tozları sildi, götürdü. Gazetemizi çıkarmak bir matbaa aramağa başladık. İstanbul matbaaları gazete çıkarmak isteklerini karşılayabilecek durumda değildiler. O sırada herkeste bir gazete kurmak ve aklından geçeni yayınlamak hastalığı doğmaya başlamıştı."

Bir yandan *Tanin* yayın yaşamına atılırken, öte yandan dönemin ünlü gazeteci ve yazarlarından Abdullah Zühtü ile Mahmut Sadık önceden değişik periyodda yayınlanan *Resim-*

li Gazete'yi günlük hale getirerek başına geçiriyorlar, Eylül 1908 başında da İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin resmi organı *Şura-yı Ümmet* çıkıyordu. Derviş Vahdeti ise İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti adına "*Volkan*" gazetesini yayınlamaya başlıyor, yazılarında İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne ve yönetime saldırıyordu.

Tam anlamıyla sosyal ve siyasal bir karmaşa başlamıştı toplumda. Meşrutiyet'in ilanını izleyen ilk bir buçuk ay içerisinde 200 kişi gazete çıkarma imtiyazı almıştı.

Kalem Kavgaları Başlıyor...

Daha önceleri Paris'te sürgünde iken muhabirliğini yaptığı *İkdam* gazetesinin başyazarı olan Ali Kemal'in İstanbul'a dönüşünde Abdülhamid'den bağış almasını eleştiren *Tanin*, kendisine hitaben bir açık mektup yayınladı:

"Bu parayı bir iyilik yoluna harcayabileceğinizi umut ederek iki üç gündür bekledik. Ama bu yolda bir duyuruunuza rastlamadığımız için daha harcama biçimini kararlaştıramadığınız anlaşılıyor. Bu padişah bağışının "ulusal yardım" hesabına Osmanlı Bankası'na iletilmesi, bilinen yurtseverliğinizden beklenmektedir." (Tanin, 7 Ağustos 1908)

Ali Kemal de bu açık mektuba şöyle yanıt veriyordu:

"Aşağı yukarı bir ay önce, yirmi yıla yaklaşan bir gurbetten gönülce bezgin olarak, günlük bazı olayların zorlamalarıyla yurda geri dönmeme izin verilmesini padişah kâtından dilemiştim. Yalvarışım kabul edildi, Anayasa'nın duyurulduğu gün İstanbul'a geldim. Gazetelerde görül-

Ali Kemal

düğü üzere doğruca padişahın mabeynine başvurdum. Padişah katına çıkarak değil ama, özel kâtiplerden biri aracılığıyla, sanırım bir yıl Mehterhane'de, altı yıl Halep'te, on yıl gurbet ülkelerinde hele haksız olarak çektiklerime cömertlikle karşılık olmak üzere padişahın gönül alışına eriştim. Peşte Başkonsolosluğuna atanmam konusunda buyruk verildi.

Bundan sonra, devrimin oluşunu gördükten sonra İdam'ın düşünce ve eğilimlerine daha uygun bir önerisi üzerine padişah mabeynine giderek özür diledim ve o memurluktan bağışlanmamı istedim. Bu kez bana bir zarf içinde dört yüz elli değil ama iki yüz altmış lira bağış verildi.

Bugüne kadar izlediğim yol, gördüğüm eğitim, ne o gönül alışa ulaşmakta, ne de bu bağışı kabulde beni engelleyemezdi; ve bugün de edemez. Bununla birlikte padişahın anayasa gereğince uyruklarından birine kendi kesesinden bağış vermeğe hakkı yoksa o parayı hemen geri vermeğe hazırım." (Tanin, 9 Ağustos 1908).

İttihatçı yanlısı gazeteci ve yazarlarla, karşıtları arasındaki tartışmalar, ertesi yıl patlak veren ayaklanmayla son bulacaktı. Tarihe 31 Mart Vak'ası olarak geçen bu olayların kışkırtıcısı öncelikle "Volkan" gazetesi ve dolayısıyla sahip ve başyazarı Derviş Vahdeti idi. "Volkan" İttihatçılara şiddetle çatıyor, yönetime hitaben açık mektuplar yayınlıyordu. "Volkan"a göre; İttihatçılar yüzünden dini inançlar sarsılmaya, ahlak bozulmaya başlamıştı. İttihatçılar bir Batılılaşma tutturmuşlardı ki, bu şüphesiz bir şeytanlar devriydi. Çarşafı kaldıracaklar, önlerine geldikleri yerde meyhaneler açacaklardı... vb. Kısacası Derviş Vahdeti ve arkasındaki güçler, Meşrutiyet'ten rahatsızdılar. Meclisin kapatılmasını istiyorlardı. Volkan gazetesinin yayın yaşamına atılışından beş ay

dört gün sonra 31 Mart 1909'da olaylar patlak verdi. "*Din el-den gidiyor*" kaygısı ve korkusuyla kışkırtılıp yönlendirilen toplumun bir kesimi önce İttihatçı yayın organları "*Şura-yı Ümmet*" ve "*Tanin*" gazetelerinin binalarına yöneldiler. Yakıp yıktılar, yağma ettiler. Bu da yetmedi, en azılı İttihatçı Hüseyin Cahit'i öldürmek için, Meclis binasına saldırdılar. Hüseyin Cahit'e benzettikleri bir başka milletvekilini öldürdüler. Ünlü 31 Mart Ayaklanması başlamıştı...

Olaylar üzerine İttihatçı iktidar devrilmiş, yerine eski düzene uygun bir hükümet geçmişti. On gün sonra Selanik'ten yola çıkan Hareket Ordusu, 31 Mart Ayaklanması'nı bastırdı. İttihatçılar yeniden iktidara egemen oldu. 31 Mart'ı desteklediğine inandığı tüm muhaliflerine karşı hücumla geçti. Yukarıda, *Tanin* gazetesi tarafından nasıl eleştirildiğinden söz ettiğimiz Ali Kemal de içinde olmak üzere muhalifler, gericilikle, jurnalcilikle, ikiyüzlülükle suçlanmaya başladılar. Bunun üzerine Ali Kemal yeniden Paris'e kaçtı. Ali Kemal bundan sonra, 1912 yılında tekrar İstanbul'a dönecek, gazetecilik ve yazarlığa başlayacak ve pek çok kişiyle şiddetli kalem kavgalarına tutuşacaktı...

İttihatçılar Gazeteci Öldürüyor

31 Mart Vak'asının hemen arifesinde 7 Nisan 1909'da "*Serbestî*" gazetesinin yazarı Hasan Fehmi öldürüldü. Mevlanzade Rıfat'ın yayımladığı "*Serbestî*" gazetesinin yazı işleri müdürlüğünü ve yönetimini Paris'teki sürgünden dönen Hasan Fehmi Bey üstlenmişti. Hasan Fehmi başyazılarında İttihat ve Terakki iktidarını sert bir biçimde eleştiriyor ve gazetesi çok satılıyordu. Bunun üzerine Hasan Fehmi'ye tehdit mektupları gelmeye başlamıştı. Bir tanesinde şöyle deniliyordu:

"İttihat ve Terakki nin fenalığı; açlıktan da, koleradan da fazla tahribat yapmaktadır diyorsun. Bu tahribatı aziz milletimizin dimağında asıl sen yapmaktasın..."

Bundan sonra, 7 Nisan 1909 gününün akşamında Hasan Fehmi Bey mülkiye kaymakamı arkadaşı Ertuğrul Şakir'le birlikte Beyoğlu'ndan dönerken, Galata Köprüsü'nün Eminönü'ne bitişik olan tarafında tabancayla vurularak öldürüldü.

Ertesi gün gençlik öfkeyle ayağa kalktı. Babıâli bahçesini doldurarak "*Katili isteriz!*" diye bağıldılar. Sadrazam Hüseyin Hilmi Paşa katili ya da katilleri bulacağına söz vermesine rağmen, Hasan Fehmi'nin katili hiçbir zaman bulunamadı.

31 Mart badiresini atlattıktan sonra iktidarı, yeniden tümüyle ele geçiren İttihat ve Terakki yönetimi kendisine karşı olan gazetecileri öldürmeye devam etti.

Hasan Fehmi'nin öldürülmesinin arkasından, bir başka gözüpek ve genç gazeteci Ahmet Samim, "*Seda-yı Millet*" gazetesinde İttihat ve Terakki yönetimine karşı sert bir muhalefet yürütmeye başladı. Ahmet Samim Bey, sadece yönetimi eleştirmekle yetinmiyor, iktidarın yolsuzluklarını da belgeleriyle kanıtlıyordu. İttihat ve Terakki yönetimi, Ahmet Samim'in de susturulması için fedailerini harekete geçirdi.

9 Haziran 1910 Perşembe gecesı gazete idarehanesinden yanında yazar arkadaşı Fazıl Ahmet Bey'le çıkıp Eminönü'ne doğru yürürlerken, Bahçekapı'da arkasından açılan tabanca ateşıyla Ahmet Samim Bey de öldürüldü. Fazıl Ahmet yara almadan kurtuldu.

İlk iki gazeteci cinayetinin üzerinden on dört ay geçmişti. Asıl "*Mizan*" gazetesinin yazarı olan Zeki Bey "*Şehrah*" gazetesinde de başyazılar yazıyordu. Kalemine yolsuzlukları dolamıştı. Açıklıyor ve yöneticileri suçlayıcı sorular yöneltiyordu. En çok üzerinde durduğu konular, yolsuzluklar ve dış

borçlardı. Susturulmasına ve kaleminin kırılmasına karar verildiği tarih, 10 Temmuz 1911'di. Zeki Bey'i de bu tarihte, aynı yöntemle, arkasından ateş ederek Makrıköy'de (bugünkü Bakırköy semti) öldürdüler...

Hüseyin Cahid-Tevfik Fikret Kavgası....

İttihat ve Terakki dönemi, gazeteler ve gazeteciler için öylesine sağlıklı bir ortam yaratmıştı ki, çok yakın ideal arkadaşları bile kısa sürede birbirleriyle kanlı-bıçaklı hale geliveriyorlardı. Bunun en önemli örneği Hüseyin Cahid'le Tevfik Fikret arasında yaşanandı...

II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra Hüseyin Cahid, Tevfik Fikret ve Hüseyin Kazım'ın ortaklaşa "*Tanin*" gazetesini çıkarmaya başladıklarından yukarıda söz etmiştik. İdeal arkadaşları olarak samimiyetle inandıkları ilkeleri savunmak için birlikte kurdukları ve hatta gazetenin isim babası olan Tevfik Fikret, Hüseyin Cahid'in kendisinin ayağını kaydırıp gazeteyi İttihat ve Terakki'nin yayın organı haline getirme çabalarını ve gazeteyi kendisi için bir siyasi sıçrama tahtası olarak kullanmak istediğini sezmişti. Zaten kendisi ünlü "*Han-ı Yağma*" şiiriyle İttihat ve Terakki'ye karşı açık bir cephe almıştı. Bunun

Tevfik Fikret

Hüseyin Cahid

üzerine Galatasaray Lisesi Müdürlüğü'nden kaba bir şekilde atılmış, bu durumda ideal arkadaşı Hüseyin Cahid kendisini yarımamızla savunmak ve *Tanin*'e gönderdiği bir açık mektubu iç sayfa sütunlarında yayınlamakla yetinmişti.

Olayın aslı ise şöyleydi: Tevfik Fikret aslında Galatasaray Lisesi Müdürlüğü'nden atılmamış; devlet memuru olup ayrıca bir okulda ders veren öğretmenlerin, bu görevlerinden dolayı, derse girseler de girmeseler de eskisi gibi belirli bir maaş alamayacaklarını, ücretli sayıldıklarından derse girmedikleri takdirde ücretlerinin kesileceğini bildiren bakanlık kararına karşı çıkarak, müdürlükten kendisi istifa etmişti (6 Nisan 1910). Yerine de Darülfünun (Üniversite) öğretmenlerinden matematikçi Salih Zeki Bey atanmıştı. Bakanlığın Zeki Bey'in atandığını bildiren tebliğinde bu atama "*bir şairin yerine bir âlim*" sözleriyle nitelenmişti. Kimi gazeteler Tevfik Fikret'e duydukları saygı yüzünden Maarif Nazırı Emrullah Efendi'nin bu nitelemesini, haberi verirken kullanmadıkları halde *Tanin* gazetesi bakanlığın tebliğini olduğu gibi yayınladı. Bunun üzerine Tevfik Fikret, *Tanin*'e bir mektup gönderdi. Hüseyin Cahid de "*Şair Yerine Âlim*" başlıklı bir yazı yazdı (11 Nisan 1910).

Bu olaylar üzerine iki yakın dava arkadaşı birbirine girdi. Aralarında bir mektup düellosu başladı. Hüseyin Cahid, kendisini "*namussuzluk*"la suçlayan Tevfik Fikret'e şu cevap mektubunu yazıyordu:

".... Beni buldunuz, gazeteyi başıma sardınız, beni eşek gibi çalıştırdınız, gazeteye bir tek satır bile yazı yazmadınız. Sonunda şüphe yok ki, beklediğiniz atamaların geciktiğini görünce çekip gittiniz.

Sonra ben namussuz gazeteci oluyorum. Siz beyefendi, namus ve erdem anıtı olarak yücelikler âleminde yaşıyorsunuz öyle mi?

Ben, Tanin'de ilk günden beri, nasıl yalnız vicdanımın telkinlerini dinleyerek çalışıyorsam, bugün de öyle çalışıyorum. Yazdıklarım sizce doğru olmayabilir. Fakat bundan dolayı benim namusumdan şüphe etmek, ona saldırmak, dediğim gibi, ancak namusun ne demek olduğunu bilmeyenlerin işidir.

Beni, çıkar sağlamak için bütün erdemleri ayak altına almakla suçlayan kişinin hiç olmazsa adı çıkarlara bile esir olmayacak kadar temiz olmalıydı. Eğer bu çıkarlar dediğiniz şeyler, bir takım edepsizlerin yaydıkları Romanya çiftlikleri, yüzbinlerce liralara ise buyurun, hepsini size bağışlıyorum. Çıkarlar dediğiniz şey, bu kadar çalışmaya karşılık hangi gazetede olsam alabileceğim 'ayda otuz lira' ise geliniz, Tanin de sizin olsun. Tek, hiçbir insanı duygu ile titrememiş pis ve leş kokulu vicdanınızın hırsı, haset ateşleri sönsün!"

Tevfik Fikret'in, Hüseyin Cahid'in bu mektubuna cevabı ise şöyleydi:

"Cahid,

.... Yılan yutmuş kertenkele gibi etrafına zehirler kusacağına bir kez eylemlerini ve umutlarını dengele. Genel ve özel yaşamında şimdiye dek yaptıklarını gözünün önüne al; görünsün ki sen yırtıcı, çıkarıcı, hırslı ve safsatacı bir bencilden başka bir şey değilsin.

Evvela namuslu bir adam olup olmadığını bir tarafa bırakıyor ve fakat işte tekrar ediyorum: Namussuz bir gazetecisin. Çünkü bilinen partinizin yüzünü ağartmak, onu yaşatmak ve sayesinde yaşamak için kıvırmadığın yalanlar, yaptığın saldırılar, sonra her ne için ise, körüklediğin ara bozmalar, ayırmalar, namuslu hiçbir gazetecinin yapacağı şeyler değildir.

Şimdi sorarım sana; 'Hiçbir insanlık duygusu ile titreme-

miş olan pis ve leş kokulu vicdanım' senin neyine hased edecek ki, onu söndürmek için çiftliklerini, lanetlenmiş paralarını ve bu kadar çalıştıktan sonra, hangi gazetede olsa alabileceğin bilmem ne kadar lirayı bana bağışta ısrar ediyorsun?

Zanneder misin ki, Cemiyet'in ve şu miskin, paçavra hükümetinin himayesi olmasa, daha doğrusu sen Cemiyet'in Hükümet'in arsız övgücüsü olan kalemine dayanmasan, bugün bu tutarsız, mantıksız, ayırıcı ve küstah dedikodularınla, basın alanında şu yerini koruyabilir misin? Ve zann ediyor musun ki ben değil, hatta en aciz fakat namuslu bir kalem heveslisi seni bu bayağı mevkiinde kıskanmak küçüklüğünü gösterir? Tekrar ediyorum işte: Sen namussuz gazetecisin; çünkü bütün yazma gücüne rağmen gazetecilerin en taraf tutanı, en yalancısı en küstahısın."

Ülkenin yönetimi sürekli bir istikrarsızlık içindeydi, imparatorluğun çeşitli yerlerinde de isyanlar çıkıyordu. Bir yandan Arnavutluk'ta isyan patlıyor, onu Suriye'de Dürzilerinki izliyor, Girit meselesi yeniden gündeme getiriliyordu. Bütün bunları 28 Eylül 1911'de Trablusgarp savaşı izliyordu. Tam da bu sıralarda 11 Aralık 1911'de İstanbul'da bir ara seçim yapılıyor; Hürriyet ve İtilâf Partisi'nin adayının seçimi açık bir oy farkıyla kazanması İttihat ve Terakki yöneticilerini dehşete düşürüp çileden çıkarıyordu. Bunun üzerine 18 Ocak 1912'de, Meclis padişah tarafından feshettirilerek seçimlere gidiliyordu. Bu seferki seçim tarihe "*Sopalı Seçim*" olarak geçen bir seçimdi. İttihat ve Terakki her yerde adaylarını neredeyse yüzde yüz oyla seçtiriyordu. Kurulan yeni hükümet tam bir terör ve istibdat yönetimiydi. Bir süre sonra bu gidişe "*Halaskâr Zabitan Grubu*"nun müdahalesiyle, İttihat ve Terakki yönetimini dizginlemek için Said Paşa Ka-

binesi düşürölüp yerine Gazi Ahmet Muhtar Paşa başkanlığında "*Büyük Kabine*" adı verilen bir kabine kuruluyordu. Bütün öteki felaketler yetmezmiş gibi bu kez de 8 Kasım 1912'de Balkan Harbi kopuyor, bunun üzerine "*Büyük Kabine*" düşüyordu. Bu kez Kamil Paşa'nın yönetimindeki muhalefet kabinesi başa geçiyordu. 10 Ocak 1913'de de tarihe ünlü "*Babıali Baskını*" olarak geçen; İttihatçı önderler Enver ve Talat'ın öncülüğünde bir grup tarafından, devlet baskınla ele geçiriliyordu...

II. Meşrutiyet'ten sonra oldukça hareketlenen siyaset ve basın ortamında insanlar adeta iki sözcüğün büyüüne kapılmış gibi davranıyorlardı. Ya "*muhaliif*" ya da "*muvaifık*" tılar. Basın da ikiye bölünmüştü. İttihat ve Terakkicileri tutan gazete ve yazarlar "*muvaifık*", Hürriyet ve İtilâf Partisi'ni tutan gazete ve yazarlar "*muhaliif*" olarak tanımlanıyordı.

Sivri Dilli Bir Kalem: Refik Halid

II. Meşrutiyet'ten sonra gazetecilik ve yazarlık yaşamına atılan Refik Halid, işte bu sıralarda "*Kirpi*" imzasıyla yazdığı yazılarda muhalif bir kalem olarak İttihat ve Terakki yöneticilerinin iyice gözüne batan birisi olarak sivrildi. Sonradan "*Kirpinin Dedikleri*" adıyla kitaplaşacak olan bu yazılarının 1940'daki üçüncü baskısına yazdığı sunuşta Refik Halid o günlerdeki kalem kavgaları için şunları söyleyecekti:

"Bundan otuz şu kadar sene evvel. Refik Halid
meşrutiyetin ilanından sonra, parti

mücadeleleri çok hararetli safhalar geçirmiş ve hükümetçilerle muhalifleri arasındaki uyusamamazlıklar yüzünden memleket hayli zorluk çekmişti. O sırada iki tarafa mensup muharrirler, çalakalem birbirlerine atıp tutarlar, amansız hücumlar yaparlardı. Bütün o yenişme devrinde yazılanlardan -zahir hiciv ve mizah vadisindeki orijinalitesinden ve üslubundan dolayı- kala kala elde ve halkın zihninde bu 'Kirpinin Dedikleri' kaldı. Şimdi onun üçüncü ve sonuncu tabını (baskısını) verirken muharrir, ne bir zaman çarpıştıklarına, ne de taraftar olduklarına karşı ufak bir alaka duyuyor.

'Kirpinin Dedikleri' eskiyi bilenlere gülümsetici bir hatırlatış ve eskiyi merak edenlere ise tarihten bir yaprağa eğlenceli bir bakış vesilesi olabilirse ne âlâ!" (Kirpinin Dedikleri, Üçüncü Basılış Münasebetiyle, Semih Lütfi Kitabevi, İstanbul 1940)

1909'da başladığı gazetecilik ve yazarlıkta hızla öne çıkan bir imza olan Refik Halid, en çok "*Kalem*" dergisinde "*Kirpi*" imzasıyla yazdığı mizah yazılarıyla ünlenmişti. Bu yazıların-daki başarısı üzerine karikatürist Cem'in çıkardığı '*Cem*' dergisinin başyazarlığına getirildi. Burada da '*Tarih-i devr-i mebusan*' ve '*Kirp-i Natuvan*' imzalarıyla yazılar yazdı. Aynı imza ile dönemin muhalif gazetelerinden '*Şehrah*'ta da yazıları görüldü.

Babıali baskısıyla iktidarı tümüyle eline geçiren İttihat ve Terakki yönetimi 3 Haziran 1913'te Sadrazam Mahmut Şevket Paşa'ya yapılan suikasttan sonra basındaki ve siyasetteki tüm muhaliflerini susturmak için yüzlercesini Sinop'a sürgün etti.

Sürgün kafilesinin en başında Refik Halid vardı.

Bundan sonra 1918'deki mütarekeye kadar İttihat ve Terakki yönetimi hiçbir muhalefete söz hakkı tammayacak, ül-

keyi tam anlamıyla demir bir pençe içine alacaktı.

Refik Halid imzası da 1918 yılına kadar basında bir daha görünmeyecekti.

1913'e gelindiğinde İstanbul'da günlük gazete sayısı 9'dan 6'ya; mizah gazete-dergilerinin sayısı 7'den 4'e düşmüştü. Buna karşılık haftalık dergiler 9'dan 11'e, bilimsel dergiler 3'ten 7'ye, dini dergiler 4'den 8'e çıkmıştı. Eğitim ve öğrenim sorunlarıyla ilgilenen dergilerle çocuk gazete-dergilerinin sayısı 11'e ulaşmış, kadınlara özgü 3 dergi yayın yaşamına atılmıştı.

İktidarı savunan 'muavafık' basın olarak ortada sadece İttihat ve Terakki'nin resmi sözcüsü konumundaki "*Tanin*" gazetesiyse, sanat-siyaset dergisi "*Yeni Mecmua*" kalmıştı.

Mevcut gazetelere 22 Ekim 1917 tarihinde bir yenisi daha katıldı: "*Vakit*". Öteki gazeteler; Tasvir, Tanin, Sabah, İkdam ve Tercüman'dı. Vakit'i *Tanin* yazarlarından Mehmed Asım'la, gazeteciliğe 1907'de *Sabah*'ta başlayan Ahmed Emin çıkarıyorlardı. Yazı kurulunda Necmettin Sadak, Kazım Şinasi ve Ali Naci de bulunmaktaydı.

Mütareke Devrinde Kalem Kavgaları

Vakit'te savaşın yarattığı yolsuzluklardan, özellikle şeker karaborsasından söz edilmesi gibi şeyler dışında pek bir hareketlilik görünmüyordu.

Savaşın sonunda, 1918'de İttihat ve Terakki kendisini feshedip, yöneticileri de ülkeden kaçınca, Mondros'ta imzalanan mütarekeyle yeni bir dönem başladı. Ekim 1918'de İttihatçı karşıtı bir kabine kuruldu. Bu kabine 20 Ekim 1918'de her türlü siyasi suçlar hakkında genel af ilan edince, özellikle yurt dışında bulunan muhalifler akın akın ülkeye dönmeye başladılar. Muhالیflerin yurda dönmesiyle şiddetli cereyanla-

rın olacağını tahmin eden İstanbul gazetecileri, 21 Ekim'de bir toplantı yaparak milli varlık ve şerefle ilgili olan sorunlarda tek cephe kurmaya karar verdiler. Ve bir anlaşma belgesi hazırlayarak bunu imzaladılar.

Ancak her taraftan ülkelerine dönüp gelen muhalifler çeşitli gazeteler çıkarmaya başlayarak bir kavga ortamı yaratıldılar. Pehlivan Kadri'nin yayınladığı ve Refii Cevad'ın da yazarlarından olduğu "*Alemdar*" bunlardan biriydi.

İttihatçıların yıkılmasından sonra kurulan İzzet Paşa kabinesi son padişah VI. Mehmet tarafından çekilmeye zorlanınca yerine kurulan Tefvik Paşa kabinesi ülkede kalan İttihatçı kadroları İngilizlerin de desteğiyle tutuklamaya başladı. Bu kez artık, İttihat ve Terakki karşıtı gazeteler ve yazarlar gemi azıya almışlardı. Adı *Peyam-ı Sabah*'a çevrilen gazetenin başına geçen Ali Kemal, İttihatçı kabul ettiği bütün gazeteci ve yazarlara saldırmaya başlayacaktı. Vakit'in sahip ve yazarlarından Ahmed Emin'e bir yandan hücum ederken, öte yandan *Akşam* gazetesi yazarlarına da '*finolar*' diye saldırmaktaydı.

Peyam

Sabah

Bu arada '*İleri*' ve '*Akşam*' gazeteleri de yayın yaşamına atılmıştı.

Ali Kemal'in saldırıları üzerine, yukarılarda gördüğümüz gibi Meşrutiyetin ilanından sonra *Tanin*'de Hüseyin Cahid'in yayınına benzer biçimde '*İleri*' gazetesi 21 Şubat

1919'da Ali Kemal'in Abdülhamid'e verdiği jurnalleri yayınladı. Ali Kemal Paris'te ve Mısır'da hürriyet hareketiyle birlikte görünerek Abdülhamid'e jurnaller göndermişti.

Akşam'ın dört gazeteci ortağından ve yazarlarından birisi olan Falih Rıfkı, Ali Kemal için şunları yazıyordu:

"Ali Kemal'i harbin son senesi bana Yahya Kemal tanıttı. Kabataş bayırında ahşap bir evde oturuyordu. Denize doğru bir odada bekliyorduk. Ali Kemal beyaz patiska entarisi ile yalınayak, sallana sallana geldi. Karısı kocasının tam tersi idi. Ali Kemal bir Aksaray efendisi kadar kolay, bol ve rahat, hanımı Paris'te henüz biçilmiş yepyeni bir moda idi. Kocasını kahve kahkahasını atarken, o, divanın üstüne bir Şişli kıvrımı ile oturup çay tepsisini yanına çekti ve pek az söze karıştı.

Birkaç ay sonra mütareke gazetelerinde bu adamla boğazlaşacağımı hatıra bile getiremezdim.

Yahya Kemal, Ali Kemal'de bir kafa, bir kalb, karakter değil, bir tat buluyordu.

Babıâli caddesinde Ali Kemal opereti başlamıştı. İki lâkırda bir beyit, iki beyit bir lâkırda, sayıklar gibi yazan bu adam, şu fırkaya, bu fırkaya değil, halka, onun bütün ümitlerine, ıstıraplarına düşmüştü.

Fakat bayrağımızı, silahımızı, sarayı ve Babıâliyi, hepsini teslim etmiştik. Ali Kemal bununla kanmıyordu: Ali Kemal kafamızın son düşüncesine kadar her şeyi, düveli muazzamaya bağışlamadıkça kurtuluş imkansızdır diyordu. Bize yalnız nefesimiz kalacaktı. Onu da Ali Kemal'in temposuyla alıp verecektik."

Artık 1919 yılına girilmiş, İstanbul işgal edilmiş, Anadolu'da Kurtuluş Savaşı başlamış, Babıâli basınında Hürriyet ve İtilâf Fırkası hükümetleriyle işgalci güçlerin sansürü ege-men olmuştu.

Savaşın son yılında, artık Müttefiklerinin ve Osmanlıların yenileceği iyice anlaşılınca hem Sadrazam hem de Dahiliye Vekaleti görevini yürüten Talat Paşa, Brest-Litovsk barış görüşmelerine gidince, tam 5 yıldır Anadolu'da sürgün hayatı yaşayan ünlü muhalif yazar Refik Halid'e 10 gün izinle İstanbul'a gelebileceği bildirildi. Refik Halid'e bu izni veren de o sırada Talat Paşa'nın Dahiliye Nezaretine vekalet eden, Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ydı. On günlük izninin bitiminden sonra da tekrar sürgün yerine gönderilmesine Ziya Gökalp'in engel olmasıyla, önce İttihat ve Terakki'nin merkez siyasi-edebî yayın organı "*Yeni Mecmua*"da yazmasına izin verilmiş, bu arada "*Vakit*", "*Zaman*" ve "*Tasvir-i Efkâr*"

gazetelerinde de makaleleri yayınlanmaya başlamıştı. Refik Halid bu yazılarında, İstanbul'un savaştan dolayı çektiği sefalet ve

Vatan

zorlukları anlatmıştı. Mütareke devri başlayıp İttihat ve Terakki sahneden çekilince, doğal olarak yayın organı "*Yeni Mecmua*" da kapanmış, 1919'da Tevfik Paşa kabinesinin düşüşünden sonra yerine kurulan Damat Ferit Paşa hükümeti sırasında Refik Halid bir yandan da politikaya atılmıştı. Hürriyet ve İtilâf Partisi'nin genel merkez üyesi olmuştu. Ali Kemal, Damat Ferit Paşa kabinesinde Maarif Nezaretine (Milli Eğitim Bakanlığı) getirilince Refik Halid, Ali Kemal'in bıraktığı '*Sabah*' gazetesinin başyazarlığını üstlenmişti. Aynı zamanda kendisine Posta Genel Müdürlüğü verilmişti. Altı ay süren bu görevinden çekildikten sonra, Pehlivan Kadri'nin "*Alemdar*" gazetesinde "*Nakş-ı Berab*" sütununda "*Aydede*" imzasıyla yazmaya başlamıştı. Bu dönemdeki yazılarında; eski İttihatçı gazeteci-yazarlarla ve Anadolu'da başla-

mış olan Kuvva-yı Milliye yandaşı yazarlarla kalem kavgalarına tutuşmuştu.

Bir ara ikinci Damat Ferit Paşa kabinesi kurulunca yeniden, eski görevine, Posta Genel Müdürlüğü'ne atanmışsa da bir süre sonra Damat Ferit'le anlaşamaması nedeniyle görevinden azledilmişti. Yeniden, bu kez adı *'Peyam-ı Sabah'* olan eski *Sabah* gazetesine dönmüş, yazılarına devam etmişti. Bu dönemdeki yazıları da aynı şekilde kavgacıydı.

Yazılarının gördüğü büyük rağbet üzerine kendisi bir dergi çıkarmaya karar vererek, *Aydede*' adındaki dergiyi yayınlamaya başlamıştı. Buradaki yazıları artık tümüyle Anadolu Kurtuluş Savaşı karşıtı ve Ankara'daki TBMM Hükümetine çatan yazılar olduğundan 'milliciler' tarafından iyice mimlenmişti. Ankara hükümetinin temsilcisi olarak Refet Paşa'nın komutasındaki askeri birliklerin İstanbul'a girmesi üzerine, arkadaşı Ali Kemal'in tutuklandığını öğrenince, 1922 yılı Ekim ayının başlarında ülkeyi terk ederek Beyrut'a sığınmıştı. 150'likler kafilesinin içine katılarak, uzun yıllar yurt dışında sürgün olarak bulundurulmuş, ancak 1938'deki afla ülkesine dönebilmişti.

Bir yanda Ali Kemal'lerin, Refik Halid'lerin, Refii Cevad'ların bulunduğu gazeteci-yazarlarla, karşılarındaki Ahmed Emin'lerin, Ali Naci'lerin, Falih Rıfkı'ların, Yunus Nadi'lerin bulunduğu gazeteci-yazarların Mütareke Devri boyunca merkezi Ankara'daki kurtuluş savaşından yana olup olmama ekseninde dönen kalem kavgaları İstanbul'un kurtuluşuyla noktalananacaktı. Ali Kemal, Beyoğlu'nda bir berberde tıraş olurken yakalanıp, Ankara'ya götürülmek için yola çıkarıldığında İzmit'te, Nurettin Paşa tarafından linç ettirilecek, bu haberi duyan Refik Halid ise bir gemiye binerek Lübnan'a sığınacaktı. Bundan sonra da 1924 yılı Haziranında Bakanlar Kurulu tarafından hazırlanıp yayınlanan

"150'likler" kararnamesiyle 13 muhalif gazeteci ve yazar ülke dışına çıkarılacaktı. 150'likler listesinde yer alan gazeteciler şunlardı:

1- 'Serbesti' gazetesi sahibi, Hürriyet ve İtilâf  yelerinden Mevl nzade Rifat.

2- 'İstanbul' gazetesinin sahibi Sait Molla.

3- İzmir'de yayınlanan 'Müsavat' gazetesi sahibi ve eski muharriri, İzmirli Hafız İsmail.

4- Aydede gazetesi sahibi, Posta -Telgraf eski Genel Müdürü Refik Halid,

5- Bandırma'da yayınlanan 'Adalet' gazetesinin sahibi Bahriyeli Ali Kemal,

6- Edirne'de çıkan 'Teemin ve Elveym' ile Selanik'te çıkan 'Hakikat' gazetelerinin sahibi Neyir Mustafa.

7- 'Köylü' gazetesinin eski muharriri Ferit.

8- 'Alemdar' gazetesi sahibi Refi Cevad.

9- 'Alemdar' gazetesi sahibi Pehlivan Kadri.

10- Adana'da çıkan 'Ferda' gazetesi sahibi Fanizade Ali İlmi.

11- Balıkesir'de yayınlanan 'İrşad' gazetesi sahiplerinden Trabzonlu Ömer Fevzi.

12- Halep'te yayınlanan 'Doğru Yol' gazetesinin sahibi Hasan Sadık.

13- 'Köylü' gazetesinin sahip ve müdürü İzmirli Rafet.

Cumhuriyetin İlk Yıllarındaki Kalem Kavgaları

Kurtuluş Savaşı döneminde, asıl basının işgal altındaki İstanbul'da kalması, Ankara h k metini tutan kalemlerin de işgalcilerin sansüründen başalamamaları nedeniyle; imkansızlık içinde yayınlanabilen 'Yeni Gün' ve 'Hakimiyet-i Milliye' gazeteleriyle kendisini ifade edebilmişti. Kurtuluş

Savaşı zaferle sonuçlandıktan sonra, hareketin başı ve önderi Mustafa Kemal cumhuriyetin ilanı, hilâfetin kaldırılması gibi Vakıf

büyük adımları atabilmek için İstanbul'da bulunan 'ulusal basın'ın desteğine ihtiyaç duyuyordu. Bu nedenle Ocak 1923'de İstanbul'dan çağırttığı altı gazeteciyle İzmit'te bir toplantı yaptı. 'Tasvir-i Efkâr'ın sahip ve başyazarı Velid Ebüzziya'nın çağırılmadığı gazetecilerle yapılan bu toplantıda Mustafa Kemal, onlarla özellikle 'hilafet' hakkında konuştu ve tartıştı. Mustafa Kemal'le İzmit'te yapılan konuşmanın kendisinde bıraktığı izlenimleri Ahmed Emin Bey, 20 Ocak 1923 günü 'Vakıf'teki yazısında şöyle anlattı:

"İnkılabın tilsimi ve yeni bir varlığın anahtarı, Türk mil-
letin elindedir. En cüretlilerimizin ve en ileri yenilik ta-
raftarlarının bile tasavvur edemeyecekleri bir yarın ha-
zırlanacak ve bunun karşısında memleketin içindeki ve
dışındaki ufak çapta kafalar, bütün hesaplarında yanı-
dıklarını anlayacaklardır. Elde kesin surette şekil almış
bir gelişme programı var. Bunun arkasında da yaman bir
rehber, her türlü noktaları ve vasıtaları düşünmüş olmak
suretiyle harekete hazır duruyor."

O sıralarda Lozan görüşmeleri sürmekteydi. Uzayıp giden konferansın kesintiye uğraması ya da başkaca karşılaşılan yeni sorunlar ülkenin gündemine geldikçe basının önde gelen kalemleri hemen birbirleriyle şiddetli kavgaya tutuşuyorlardı. 1923 yılı şubat ayı ortalarında basında Lozan Konferansı tartışılırken, Ahmed Emin'in 'Vakıf'teki bir yorumuna karşılık, Hüseyin Cahid, Ahmed Emin'i 'Amerikan mandacılığı'yla itham eden yazılar yazıyordu. Ertesi ay da, yani 1923 Mar-

tında basında devlet merkezi, yani başkent Ankara mı olsun İstanbul mu tartışmaları yapıldı.

Tam da o günlerde basın dünyasına yeni bir gazete daha katıldı. Bu Ahmed Emin beyin çıkardığı '*Vatan*' gazetesiydi. 1917'de çıkarmaya başladığı '*Vakit*' gazetesindeki ortaklığından ayrılarak Ahmed Şükrü, Enis Tahsin ve kardeşi Mehmet Rıfat'la birlikte Ahmed Emin bu yeni gazetesini 26 Mart 1923'de yayımlamaya başladı.

Cumhuriyetin ilanının hemen arifesinde bu kez, bu kavram üzerine bir tartışma koptu basında. Yukarıda değindiğimiz gibi, yılın başlarında İzmit'te gazetecilerle yaptığı toplantıda Mustafa Kemal'in neleri hedeflediğini az çok kavramış olan Ahmed Emin Bey, bu kez yeni gazetesini '*Vatan*'da bu doğrultuda yazılar yazmaya başladı. Bunlardan birisi, 5 Ekim 1923 tarihli '*Vatan*'da yayınlanan "*Gazi Paşa Hazretlerine Maruzat*" başlıklı bir açık mektuptu. Bunda özetle; tek parti sistemine, yani diktatörlüğe gidişi ve bunun doğuracağı ikiliği ve uyumsuzluğu göze batırmak için kaleme aldığı yazısında Ahmed Emin Bey şöyle diyordu:

"Kanuni bir şekil ararken, karşımıza Cumhuriyet kelimesi çıkıyor. Bu kelime yerindedir. Bir devlet başkanının seçim suretiyle mevkiini almasından ibaret şekle zaten Cumhuriyet deniliyor. Demek ki sizin fiili surette taşıdığınız devlet ve millet başkanlığı kanun bakımından Cumhurbaşkanı kelimesiyle ifade edilecektir. Bu kanuni mevki, milletin gerçek bir rehberi makamında kalmanıza, inkılap hareketini en geniş ve temiz bir memleket görüşüyle idare etmenize ve ortaklıktaki siyasi ihtiraslara nüfuz ve itibarınızla sed çekerek onun yerine memleket fikrini ve çalışma emellerini geçirmenize en faydeli ve hayırlı bir tarzda imkân hazırlayabilir. Bugüne kadar olan büyük başarılarınız, millete, sizden, bundan sonraki mühim ça-

lışmalar için de aynı tarzda bir rehberlik beklemek hakkını vermiştir. Bu rehberliği yerine getirmenin biricik ameli usulü de günlük hadiselerin idaresini mesul bir hükümete bırakarak, sizin Cumhurbaşkanını sıfatıyla umumi inkılap hareketinin rehberi olmanızdır."

Ahmed Emin'in Mustafa Kemal'e yazdığı bu açık mektuba "Vakit'ten" Mehmed Asım, "İleri'den Suphi Nuri şiddetle saldırıyorlardı.

Bu konudaki tartışma daha yeni kapan-

mışken, bu kez de Ekim ayının ortalarında Yunus Nadi'nin bir makalesiyle "İttihad ve Terakki'nin varisliği" tartışması öne çıkmıştı. Yunus Nadi, Halk Partisi'nin İttihadçılığın devamı olduğunu iddia ederek; "Mustafa Kemal Paşa İttihadçıların büyüğü ve birincisidir. İttihad ve Terakki bir vatan partisiydi. Unvanın önemi yoktur. İttihad ve Terakki hâlâ vatanın içinde ve iş başındadır." diyordu. Bu iddia üzerine Celal Nuri "İleri" gazetesinde İttihadçılara saldıran yazılar yazmaya başladı. Muhalefet yolunda yürüyen "Tasvir-i Efkar"ın sahibi Velid Ebüzziya'ya ve "İkdam" gazetesinin sahibi Ahmet Cevdet Bey'e de İttihadçıların entrikalarına uymamaları konusunda öğütler veriyordu. Bunun üzerine Yunus Nadi, İttihatçılığa böyle açıkca sataşmalar bir yana, ona yan bakmayı bile küfür sayacağı cevabını verdi.

Nihayet 29 Ekim 1923 günü Büyük Millet Meclisi'nin toplantısında devlet şeklinin cumhuriyet olmasına karar verildi; varolan 158 kişinin oybirliğiyle Mustafa Kemal Cumhurbaşkanı seçildi. Cumhuriyetin ilanı Ankara'da 101 pare top atışıyla kutlandı. İşte tam da o sıralarda, eski başbakan Rauf Bey'in milli egemenlik ve cumhuriyet kararı üzerine verdiği

beyanatın 1 Kasım 1923'de "*Vatan*" ve "*Tasvir-i Efkar*" gazetelerinde yayınlanması üzerine bir kavga daha koptu basında. *Tanin*'deki Hüseyin Cahid'le *Yeni Gün*'deki Yunus Nadi birbirlerine girdiler. Yunus Nadi, son padişah VI. Mehmed Vahidettin'ten "*Osmanoğullarının piçi*" diye söz etti. Hüseyin Cahid'in eleştirileri üzerine de şu yanıtı vermişti: "*Sözümüz Cahid Bey'in ve Halife'nin hoşuna gitmemişse geri alınacak lafımız yoktur. Bu piç dahi olsa mübarek olsun der geçeriz.*"

Cumhuriyetin ilanından hemen sonraki 1923 yılının son günlerinde, İstanbul'daki gazetelerle Ankara'da yayınlanan "*Yeni Gün*" ve "*Hakimiyeti Milliye*" arasında söz düellosu sürüp gidiyordu. İstanbul gazetelerinin içinde en çok; gerici eğilimleriyle öne çıkan "*Tasvir-i Efkâr*" gazetesinin başyazarı Velid Ebüzziya devrimci Ankara'yı, deyim yerindeyse yaylım ateşine tutuyordu. Çeşitli yazı ve karikatürleriyle her gün saldırısına devam ediyordu. Bunun yanında "*Tanin*"de Hüseyin Cahid'in, "*İkdam*"da Ahmet Cevdet'in, Velid Ebüzziya'nın bir diğer gazetesi "*Tevhid-i Efkar*"daki yazıları Ankara'yı oldukça rahatsız ediyordu.

“İstiklâl Mahkemesi”nin Gözdağı

Nihayet aralık ayının başlarında bunun hesaplaşması başladı. Ağa Han'ın ve Emir Ali'nin cumhurbaşkanıyla başbakana gönderdiği mektupların "*Tanin*", "*İkdam*" ve "*Tevhid-i Efkâr*"da yayınlanması üzerine Hüseyin Cahid, Ahmed Cevdet, Velid Ebüzziya ile "*İkdam*"la "*Tevhid-i Efkâr*"ın sorumlu yazı işleri müdürleri gözetim altına alındı. Ankara'dan bir İstiklal Mahkemesi heyeti de gazetecileri yargılamak için geldi. Göreve başlarken İstiklâl Mahkemesi heyeti İstanbul halkına bir beyanname yayınlayarak, mahkemelerinin kurtuluş savaşı sırasındaki yaptığı görevleri anlattı ve

sonunda da şöyle dedi:

"Mahkememiz, yüz binlerce Türkün kanı pahasına elde edilen Cumhuriyetimizin varlığına ve esaslarına karşı hareket ve teşebbüslere cüret edenleri şiddetle cezalandıracak ve İstanbul halkına çok muhtaç olduğu sükun ve refahı sağlayacaktır. Kararlarımıza, yalnız vatanın selameti endişesi, ideallerimizin sarsılmaz aşkı ve vicdanlarımız hâkim olacaktır."

Soruşturmaya başlayan İstiklâl Mahkemesi beş gazetecinin dışında, Hilafet Yaveri Ekrem, İstanbul Barosu Başkanı Lütü Fikri ile Tanin'in yazı işleri Müdürü Baha Bey'in tutuklanmasına karar verdi. Ayrıca Adana'da saltanatın lehine ve cumhuriyetin aleyhine bir makale yayınlayan I. TBMM'nin eski İkinci Grup üyelerinden ve ilk adalet bakanı Abdülkadir Kemali'yi de tutuklamıştı.

Kısa sürede gazetecileri yargılamaya başlayan İstiklâl Mahkemesi, gazetecilerin sorgusundan sonra, basının önde gelen imzalarını da bilirkişi olarak dinledi. Birkaç haftalık yargılamadan sonra savcı esas hakkındaki mütalaasında; ortada bir suikast bulunmadığını, Türk basınının lekesiz olduğunu, Ağa Han ve Emir Ali'nin aleti sıfatıyla hareket etmediğini, bununla birlikte mektubun yayınlanmasının ortak bir suç oluşturduğunu öne sürdü. Hüseyin Cahid'in cumhuriyeti sevmesinin hafifletici bir neden sayılmasını, sorumlu müdürlerin ise beraat ettirilmesini istedi.

Mahkeme; Ağa Han'ın ve Emir Ali'nin mektuplarının yayınlanmasının bir suç olmakla birlikte, işin içinde kasıt bulunmadığından bütün gazetecilerin beraatine karar verdi. Mahkeme Başkanı İhsan Bey, kararı açıkladıktan sonra şu konuşmayı yapmıştı.

"Sizin gibi aydın kimselerin bundan böyle mutlak surette milletin huzur ve sükununu her an korumaya çalışacağınıza eminiz. Düşünür ve

takdir edersiniz ki, milletimizin saf hislerinden faydalanmak isteyen hainler eksik değildir. Zararlı bir fikir, bazen bilinmeyerek, istenmeyerek, vatanın muhitine yayılabilir. Bu yüzden meydana gelecek zararlardan hepimiz aynı derecede mesulüz. Milletın adaleti karşısında sizin de vicdan ve insaftan asla ayrılmayacağınıza, harap vatanımızın imarına, yükselmesine, milli fikirlerin gelişmesine bundan böyle çalışacağınıza güven duyuyoruz."

1924 yılı başlarındaki bu olay Ankara'nın aslında İstanbul'daki basına *"ayağını denk alması konusunda bir ikaz"*ıydı. Bundan sonra Mustafa Kemal'in, İstanbul basınının önde gelen temsilcileriyle İzmir'de bir toplantı yapması son şanslarıydı. Bunun ötesi artık 1925'deki Tahrir-i Sükun yasasıyla tam bir hesaplaşmayla, basının susturulmasına dönüşecekti.

Mustafa Kemal'le Gazetecilerin İzmir Buluşması...

İstiklâl Mahkemesi Başkanı İhsan Bey'in aracılığıyla gazetecilerin Mustafa Kemal'le topluca görüşmeleri programlanmışken, büyük buluşmanın arifesinde basınla milletvekilleri arasında, içinde tekme-tokatın da bulunduğu kavgalar yaşanacaktı.

Milletvekili maaşlarının iki yüz liradan üç yüz liraya çıkarılması tartışmaları basına yansıyınca, gazetelerin maaş artışını reddeden milletvekillerinden *"şerefliiler"*, ötekilerden de *"şerefsizler"* şeklinde söz etmesi, artıştan yana olanları çileden çıkardı.

Maaş hakkındaki bir haber de 'Vakit' gazetesi Ankara muhabirlerinin dillerine kızan Kozan Milletvekili Ali Saib Bey gazetenin iki muhabirinden birisi olan İhsan Bey'i tokatladı. İhsan Bey'in haberi kendisinin yazmadığını söylemesi üzerine öteki muhabir Hüseyin Necati Bey'i kollamaya başladı.

Durumu haber alan Hüseyin Necati, aynı zamanda milletvekili olan 'Vakit' gazetesinin sahibi Hakkı Tarık Bey'i bulup onun yanında ortaya çıkınca, Ali Saib: "*Hüseyin Necati sen misin?*" diyerek bir tokat indirdi. Bunun üzerine Hakkı Tarık da Ali Saib'i tokatladı. Kılıç Ali Bey de araya girince, meclis koridorlarında dörtlü bir kavga çıktı. Bu durumu protesto etmek için gazetelerin Ankara muhabirleri üç günlük boykot yaptı.

Nihayet İstanbul gazetecileri Mustafa Kemal'le görüşmek için İzmir'e çağrıldılar. *İkdam*'ın sahibi Ahmed Cevdet, *Tanin* başyazarı Hüseyin Cahid, *Tevhid-i Efkâr* başyazarı Velid Ebüzziya, *İleri* başyazarı Celal Nuri, *Akşam* başyazarı Necmettin Sadak, *Vakit* başyazarı Mehmed Asım, *Tercüman-ı Hakikat*'ın başyazarı Hüseyin Şükrü ve *Vatan* başyazarı Ahmed Emin 3 Şubat 1924'de İzmir'de Mustafa Kemal'le bir araya geldiler. Ancak görüşmeden önce gazetecilere gönderilen bir habere göre; *Tevhid-i Efkâr* başyazarı Velid Ebüzziya gazeteci grubunun içinde olmayacaktı. Çünkü "*Gazi Mustafa Kemal Paşa, sabit ve geri fikirleri dolayısıyla onunla müna-kaşalarda bulunmaktan bir netice çıkmayacağı kanaatine varmıştı.*"

Üç saatlik bir konuşup görüşmeden sonra, ertesi akşam için Mustafa Kemal gazetecileri yemeğe davet etti. 5 Şubat akşamı yemekte yaptığı konuşmada da gazetecilerden cumhuriyetin neler istediğini açıkça söyledi:

"Arkadaşlar, Türk basını, milletin gerçek seda ve iradesinin kendini belirtmesi şekli olarak cumhuriyetin etrafında çelikten bir kale vücuda getirmelidir, bir fikir kalesi, bir zihniyet kalesi... Basın mensuplarından bunu istemek cumhuriyetin hakkıdır. Bütün milletin samimi bir birlik ve tesanüt içinde bulunması bir zarurettir. Umumun selamet ve saadeti bundadır. Mücadele bitmemiştir. Ger-

çekleri, milletin kulağına ve vicdanına lüzumu gibi ulaştırmakta basının vazifesi çok çok mühimdir."

Grubun en yaşlı ve tecrübeli gazetecisi olarak Hüseyin Cahid Bey şu cevabı konuşmayı yapmıştı:

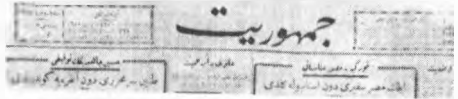
"Abdülhamid devrinden beri beslediğimiz emellerin gerçekleştiğini görmekle kendimi adeta bir rüya içinde sanıyorum. O zaman imkânsız görüneni şimdi ele geçirmiş bulunuyoruz. Bu hal, yalnız milletin azmi ve istidadıyla değil, aynı zamanda büyük bir milli rehber ve kurtarıcının himmetiyle vücuda gelmiştir. Elde edilen bu mucizenin yerleşmesi için basın samimi hislerle gayret sarfetmeye arzulu ve taraftardır. Cumhuriyetin etrafında Gazi Paşa'nın dediği gibi, çelikten değil, ondan da sağlam olan kalpten bir kale vücuda getirdik. Fakat bazen ne yazık ki maksatlarda ve esaslarda değil, ifadede anlaşmazlıklar oluyor. Yoksa esasta hiç ihtilaf yoktur.

Hürriyet, zor ve şiddetle kurulur, fakat korunması ancak karşılıklı ve geniş bir müsamaha ile ve darılmamakla mümkün olur. Bunu Gazi Paşa'da görmekle bahtıyırım."

Ne yazık ki, İzmir'deki bu buluşmadan birkaç gün sonra Hüseyin Cahid 'hilafet' sorununu ele alarak cumhuriyet yönetimini eleştiren yazılar yazmaya başladı. Öte yandan İzmir'e kadar gittiği halde Mustafa Kemal tarafından kabul edilmeyen Velid Ebüzziya da Tevhid-i Efkâr'da öncekinden daha hırçın bir yayın çizgisi izlemeye başladı.

İstanbul basınından beklediği desteği bulamayan Ankara Hükümeti ve Mustafa Kemal Paşa; cumhuriyeti "*ulusal basın*" içinde savunacak bir mevzi elde etmek için önce bir gazete projesiyle öne çıktı. "*Yeni Gün*" gazetesıyla ulusal mücadeleyi Ankara'da desteklemiş olan Yunus Nadi'ye bu projesini hayata geçirmesi için bütün desteğini vererek 7 Mayıs 1924 tarihinde "*Cumhuriyet*" gazetesinin yayımlanmasını

sağladı. Ankara'ya v
Mustafa Kemal'e mu
halefet eden "ulusa
basın"ın karşısına di
kilen "Cumhuriyet" v

Cumhuriyet

Yunus Nadi yeni rejim cumhuriyetin attığı her adımın muj-
decisi ve savunucusu olmaya başladı.

Böylece devam edip giderken muhalif basını yola getirme-
nin çarelerini arayıp duran rejimin eline bir fırsat geçti. 16
Şubat 1925'de Şeyh Sait'in önderliğinde Kürt isyanı başladı.
Başbakan Fethi Bey, Meclis'e yolladığı bir tezkerede olayı
şöyle anlattı:

"Ergani vilayetinin bir kısmında devletin silahlı kuvvet-
lerine karşı başlayan isyan Diyarbakır, Elazığ ve Genç vi-
layetlerine de sirayet ettiğinden ve genişlemek istidadı
gösterdiğinden Genç, Muş, Ergani, Dersim, Diyarbakır,
Mardin, Urfa, Siverek, Siirt, Bitlis, Van ve Hakkari vila-
yetleriyle Erzurum vilayetinin Kığı ve Hunus kazaların-
da bir ay müddetle örfi idare ilan edilmiştir. Ana Teşkilat
Kanununun 86'ıncı maddesi mucibince kararı Meclis'in
tasdikine arz ederim."

"Takrir-i Sükûn" Kanununa Doğru...

Bu önlemi yeterli görmeyen rejimin sertlik yanlıları he-
men harekete geçti. 2 Mart 1925'de iktidardaki Halk Partisi
milletvekilleri bir toplantı yaptı. Fethi Bey kabinesine, Şeyh
Sait İsyanı öncesindeki basiretsizliğinden, sonraki yetersiz
önlemlerinden dolayı saldırdı, İstanbul gazetelerinin bir kıs-
mı sert şekilde eleştirildi, sonuçta 60 milletvekili güven, 93
milletvekili güvensizlik oyu verdi. Böylece Halk Partisi'nin
mutedil kanadını temsil eden Fethi Bey'in kabinesi çekilme-

ye zorlandı. Parti, şiddetli önlemlere başvurulması hakkındaki bir önergeyi kabul etti. İsmet Paşa'nın başbakanlığında kurulan yeni kabine 154 olumlu oyla Meclis'ten güvenoyu aldı.

Yeni kabinenin ilk işi, "*Takrir-i Sükûn Kanunu*" olarak adlandırılan bir şiddet kanununu teklif etmek oldu. Kanun Meclis tarafından hemen kabul edildi. Bu kanuna dayanılarak hemen birisi Ankara'da, ötekisi isyan bölgesi Elazığ'da olmak üzere, çok geniş yetkilerle donatılmış iki İstiklâl Mahkemesi kuruldu. Her iki mahkemenin vereceği idam kararları Meclis tarafından onaylanmadan infaz edilebilecekti. Kanunun müzakeresi sırasında Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası milletvekilleri itirazlarda bulundular. Ancak oylamaya geçildiğinde 2 kişi çekimser 23 kişi aleyhte oy verdi.

Takrir-i Sükûn yasalaşır yasalaşmaz hemen basın üzerine çullandı.

Kanunun 1. maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulu kararıyla 6 Mart 1925 günü altı gazete kapatıldı. Bunlar; *Tevhid-i Efkâr*, *Son Telgraf*, *İstiklâl*, *Sebilürreşat*, *Aydınlık* ve *Orak-Çekiç* ti. Bunların dışında Adana'da yayımlanan *Sayha* ile Trabzon'daki "*İstiklâl*" gazeteleri de kapatıldı. Halk Partisi'nin bir sözcüsü kapatma ölçülerini şöyle açıkladı: "*Partimize karşı, fakat cumhuriyete dost olanları, bize ve cumhuriyete düşman olanlardan ayırıyoruz.*"

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, 8 Mart 1925'de millete hitap eden bir beyanname yayımlayarak, yıkıcı hareketlerde bulunanlara karşı kanun hükümlerinin en şiddetli bir şekilde yürütüleceğini belirtti.

9 Mart'ta 4 gazete daha kapatıldı. Bunlar da İzmir'de yayımlanan *Seda-yı Hak*, Trabzon'daki *İstikbal* ve *Kahkaha*, İstanbul'daki *Presse du Soir*'di.

Bir yandan da muhalefet partisi Terakkiperver Cumhuri-

yetçi Fırka'ya yönelik bir baskı başladı, bazı mensupları tutuklandı. Terakkiperver Cumhuriyetçi Fırka'nın İstanbul il merkezinin aranması haberini "*baskın*" başlığıyla veren "*Ta-nin*" gazetesi 15 Nisan 1925'de Bakanlar Kurulu kararıyla süresiz olarak kapatıldı. Sahibi ve başyazarı Hüseyin Cahid tutuklanarak, Ankara İstiklâl Mahkemesine gönderildi.

Sonraki yılların ünlü Halıkarnas Balıkçısı Cevad Şakir Resimli Hafta dergisindeki bir hikâyesinin askerliği tahkir ettiği kabul edilerek, derginin sahibi Zekerîya Sertel'le birlikde tutuklandı. Ankara İstiklâl Mahkemesi tarafından hızlı bir yargılamayla üçer yıl kalebentliğe mahkum edildiler. Hüseyin Cahid de 7 Mayıs 1925 günü yapılan yargılamasında Çorum'da sonsuza kadar sürgün cezasına mahkum edildi.

Elazığ İstiklâl Mahkemesi'nin savcısı Süreyya Bey, Haziran 1925 günkü celsede isyanı tahrik eden ya da kolaylaştırılan gazetecilerin yargılanmasını istedi. Gerekçesi şöyleydi:

"İsyanın türlü türlü sebepleri vardır. Bunların arasına basım hürriyetini şahsi maksatlar veya şahsi siyasi gayeler uğruna kötüye kullanan, kasti veya gayri kasti surette yazılan yazıların isyan üzerine tesirleri dokunan gazetelerin tutumları da girebilir. Bu sebeble gazeteler buraya celbedilmeli, yazılarının isyana tesiri dokunduğunda kanaat gelen gazeteciler davaya dahil edilmelidir."

Savcının bu talebinden sonra mahkemenin incelemesi sonucunda *Tevhid-i Efkâr*, *Son Telgraf* ve *Toksöz* gazetelerinin sahiplerinin davaya sokulmasına, Ankara İstiklâl Mahkemesinde yargılanan ve yazılarının isyana yol açtığı Şeyh Said tarafından söylendiği kabul edilen "*Sebilürreşat*" sahiplerinin, Elazığ İstiklâl Mahkemesine çağrılmasına karar verildi. 19 Haziran'da *Tevhid-i Efkâr*'ın sahibi Velid Ebüzziya ve *Son Telgraf*'ın sahipleri Sadri Ethem, Fevzi Lütfi, İlhami Safa'nın tutuklanma emri çıktı. Tutuklanıp Diyarbakır'a gönderildi-

ler. 12 Ağustos'ta da *Vatan* gazetesi süresiz kapatıldı, yazarlarından Ahmed Emin'le Ahmed Şükrü tutuklanıp Elazığ'a gönderildiler.

Epeyce bir süre İstiklal Mahkemesi tarafından terörize edilen on gazeteci ortak imzalı bir telgrafla Mustafa Kemal Paşa'dan af dilemeleri üzerine beraat ettirildiler.

İleriki bölümlerde pek çok kalem kavgasına tanık olacağımız Sabiha Sertel, yıllar sonra yazdığı anılarında dönemin sonucunu şöyle özetlemişti:

"Sürgüne giden diğer gazeteciler de dönmüştü. Fakat İstiklal Mahkemeleri ve 'Tahrir-i Sükun' Kanunundan sonra herkes yılmıştı. Gazeteler havadis veriyor, macera hikâyeleri anlatıyor, fakat memleketin kalkınması, devrimin gelişmesiyle ilgili konulara kimse dokunmuyordu. Güzelim hürriyetin eli ayağı bağlı. Fikir, söz, düşünce hürriyeti daha menfasından dönmemişti. Otede beride çıkan dergiler, edebiyat dergileri de birkaç nüsha çıkıp kapanıyordu. Çarpışan fikir akımları yoktu. Devrimin ideolojisi bile tartışılmıyordu."

1925 tahrir-i sükun kanunuyla dikensiz gül bahçesi haline getirilen basında, bundan sonra deyim yerindeyse yaprak kımıldamayacaktı. Kimi gazetelerde köşe yazıları yazan eski kuşak edebiyatçıların zaman zaman birbirlerine laf dokundurmalarının dışında, öyle doğru dürüst polemik yazılarına da rastlanmıyordu. Ta ki 1930 yazında "*Serbest Fırka*", yüzünden kopan kıyamete kadar dişe dokunur bir kalem kavgası bile olmayacaktı...

"SERBEST FIRKA" YÜZÜNDEN KOPAN KIYAMET

1930 yılı yazında Babıâli, "*Serbest Fırka*" yüzünden çıkan şiddetli bir kavgaya sahne oldu. Kavgacıların adı Arif Oruç ve Ali Naci idi. Meslek yaşamı boyunca hep muhalif ve atak bir kişi olan Arif Oruç 1929'da "*Yarın*" adında bir gazete yayınlamaya başlamıştı. Meslek yaşamı boyunca pek çok gazete kurup, gazete kapatan adam Ali Naci ise, o sırada 30 Ağustos 1930'da çıkarmaya başladığı "*İnkılâp*" gazetesini yayınlıyordu.

1930 yılı Ağustos ayı başlarında; Mustafa Kemal, Paris Elçiliğinden izinle Türkiye'ye dönen çocukluk ve askerlik arkadaşı Fethi Okyar'a danışıklı bir parti kurdurmuştu: *Serbest Cumhuriyetçi Fırka...* Olan bitenin pek farkına varamayan halk yığınları kısa sürede ikiye bölünmüş, bir kesimi *Serbest Cumhuriyetçi Fırka* yanlısı, öteki kesimi de *Cumhuriyet Halk Fırkası* yanlısı olarak birbirleriyle didi-

Ali Naci

Arif Oruç

şirken, Babiâlîde de Serbest Cumhuriyetçi Fırka'yı ve lideri Fethi Okyar'ı tutan gazeteler görünmeye başlamıştı. Serbest Cumhuriyetçi Fırka'yı ve lideri Fethi Bey'i en ateşli şekilde savunanlardan biri Arif Oruç, iktidarın ve İsmet Paşa'nın en ateşli savunucusu da Ali Naci Bey'di.

Biri iktidar diğeri muhalefet yanlısı olan bu iki gazeteci aynı binada faaliyet gösteriyorlar; Ali Naci Bey, İkdam Yurdu'nun üst katında "*İnkılâp*" gazetesini yayınlayıp iktidarı savunurken, onun bir alt katında da "*Yarın*" gazetesini çıkaran Arif Oruç, Serbest Cumhuriyetçi Fırka yanlısı yayın yapıyordu. İki parti arasındaki siyasi mücadele kızıştıkça, iki gazetecinin birbirleriyle polemîği de gittikçe hırçınlaşıyordu.

"Arif Oruç, İştiriyor musun, İtlerden Korkmuyorum..."

Ali Naci'nin ilk sayısı 30 Ağustos 1930'da yayınlanan "*İnkılâp*" gazetesinin o günkü manşetinde: "*Arif Oruç, sen de dinle!*" yazısı vardı. Yazının metni şöyleydi:

"Bu gazeteyi çıkarmak kararını verdiğimiz zaman, bazı 'itlerle' dalaşmak mecburiyetinde kalacağımızı esasen biliyorduk. Bunlar daha üç günlük yoldan ağızlarını açtılar

ve gölgemize saldırarak (İsmet Paşa'yı müdafaa için Ziraat Bankası'ndan 35.000 TL. aldılar) söylentilerini yaydılar. Zavallı aç kurtlar, paradan başka gözleri bir şey görmüyor. Bu gazete şunun emriyle, parasıyla değil, bizim on beş senelik gazetecilik hayatımızın tertemiz göznuru ve ıhtileriyle tesis edilmiştir. Arif

Oruç, alnımız açık ve sokak köpeklerinden korkumuz yoktur; işitiyor musun, itlerden korkmuyoruz..."

1930 Ekimindeki yerel seçimlerin ardından Serbest Fırkacılarla Cumhuriyet Halk Fırkacılar arasında kavga iyice şiddetlenince, Ali Naci Bey de "*Inkılâp*"ında Arif Oruç'un cemaziyelevvelini sayıp dökmeye başladı:

"Bu ne cüret! Bu ne rezalet! Yenilen pehlivan güreşe doymazmış. Bunlar yenilince de kuyruklarını kısıp oturmuyorlar. Seçime hile karıştırıldı, yoksa Halk Partisi kazanamazdı diyorlar. Bu Arif Oruç en azgınları. İsmet Paşa işleri berbat etti, beceriksiz olduğunu ortaya koydu; Fethi Bey in de seçilmesini hile ile önlediğine göre, Gazi, Cumhurbaşkanlığından istifa etsin, hükümet başkanı olsun diyor. Cumhurbaşkanlığına da Fevzi Paşa gelsinmiş. Sen adamdaki saygısızlığa bak! Ne yapması gerektiğini Gazi'ye öğretmeye kalkıyor. Bugünümüzü yaratan, geleceğimizin de teminatı olan Gazi, kalkacak da, bu Çerkez Ethem yardakçısının aklına uyacak! Yahu sen düpedüz vatan hıyanetiyle damgalısın be! Ankara İstiklâl Mahkemesi Çerkez Ethem ve kardeşleriyle beraber, Yeni Dünya gazetesi imtiyaz sahibi ve yazarı olarak senin de hıyaneti vataniye suçu işlediğini tebliğ etmedi mi? Mevkuf olduğun süre cezana sayılmadı mı? Vaktiyle, Mustafa Kemal'in Askeri Ataşe, Fethi Bey'in sefir olarak Sofya'da bulundukları sırada, Türk Sedası gazetesi başyazarı sıfatıyla onlara yaklaşman ve dostluk yapman hatırına, bir de Milli Mücadele'nin başında Anadolu'ya geçip aynı safatta görünmenin yüzü suyu hürmetine paçanı kolay kurtarmadın mı?"

Eylül ve ekim ayları boyunca da "*Inkılâp*"ta neredeyse her gün Arif Oruç'la ilgili bir yazı yer aldı. 4 Teşrinisâni (Kasım) 1930 tarihli "*Inkılâp*"ta şöyle bir duyuru görüldü:

"Müseccel vatan haini Arif Oruç'un dolandırıcılıklarına ait çok şayanı dikkat vesikaları yakında neşredeceğiz."

Bu anons sonraki günlerde de sürdü gitti.

“Müseccel Vatan Haini”

14 Teşrinisani 1330 tarihli *İnkılâp* taki duyuru bu kez tam yarım sayfaya büyümüştü. Arif Oruç'un boynuna bir yaf-ta asılmış karikatürünün de süslediği şöyle uzun bir duyuru vardı:

"Müseccel vatan haini

Arif Oruç haininin dolandırıcılıklarına
ait rezaletleri tefrikaya başlıyoruz.

İlk yazı gelecek perşembeye!"

Uzun duyurunun metni şöyleydi:

'Eşkîya yalnız dağ başlarında olmaz. Asıl korkunç ve tehlikelileri, şehirlerde, medenî insanlar arasında, kahraman hürriyet maskesini suratına geçirerek, önüne çıkarak haraca kesenlerdir. Dağ başındakiler, eşkîya olmakla beraber ve bütün vahşetlerine rağmen dağın kendi haydut

kanununa olsun tâbidirler. Yani hiç olmazsa hücum ederlerken cesurdurlar ve hücumlarındaki maksadı açıkca söylerler. Şehirdeki eşkıya ise kendini bu ahlakî kayıttan da azade tutar: Çünkü cebindir ve hakikati halde adi bir dolandırıcıdan, şunun bunun çantasını çarpan, kasasını kıran iğrenç bir

sabıkalıdan bile daha adi, daha iğrenç, daha kahbedir. Bunlar için vatanperver görünüp vatani öldürmek, namuslu görünüp namusa hücum etmek, haklı görünüp hakkı çiğnemek pis suratlarına taktıkları fazilet maskesini her nevi dolandırıcılıklarla siper ittihaz etmek başlıca meslektir."

İnkılâp, bu girişten sonra sözü Arif Oruç'a getiriyordu:

"Mahut Arif Oruç'tan bahsetmek istediğimizi tabii anladınız. Evet, müseccel vatan haininden, sabıkalı dolandırıcıdan, devrin hürriyet kahramanından bahsetmek istiyoruz. Bu gazetede vatana ihanetini vesikalarla ispat ettiğimiz bu alçak ruhlu hain, değil namuslu bir adamı, hatta haysiyetsiz bir adamı bile utancından öldürecek kadar kuvvetli ithamlarımız karşısında susmaktan başka yapacak bir şey bulamadı. Hatta mahkemeye bile müracaat cesaretini kendisinde görmedi. Çünkü hıyanetinin kendisini tanıyan safdil tabakalar arasında şuyuundan korktu. Yalnız, maskesini alaşağı eden itham o kadar ciğerine işledi ki 'Yarın' paçavrasında köpek resimleri yaparak bizi güya onlara benzetmekle mukabele etti ve 'kuduz var!' dedi.

Vazifemiz haini ve dolandırıcıyı millete tanıtmak ve yılanın başının ezilmesine çalışmaktır. Gün geçtikçe onu tanıyanlar artacak ve nihayet bir gün, bu hain memleket havasını teneffüs edemeyecek hale gelecektir."

İnkılâp, duyurusunun sonunu şöyle tamamlıyordu:

"Rezilin ihanetini evvelce ispat ettik. Gelecek perşembe-den itibaren muhtelif müesseseleri nasıl dolandırdığını tefrikaya başlayacağız. Bu yazıları okuyanlar Babıâli caddesinde nasıl bu dolandırıcı ocağının işlediğini tafsila-

se için yazırmıştı r
Oruç

tile okuyacaklar."

Ali Naci Karacan, Arif Oruç aleyhinde-
ki bu yazılı kampanyasını "*Vatan Haini*
Arif Oruç!" sloganı yazılı afişler bastı-
rıp, İstanbul sokaklarına astırınca, si-
nirleri bozulan Arif Oruç, İkdam Yur-
dun'da kendisinin bir üst katındaki Ali
Naci'nin odasının hizasına tabancası-

nın kurşunlarını boşaltıverdi...

19 Teşrinisâni (Kasım) 1930'a
kadar suren bu anonslar, o gün
Fener Başpapazı nasıl dolandı-
rıldı?" yazısıyla tefrikaya dö-
nüştü...

Arif Oruç Tutuklanıyor...

İnkılâp'ın Arif Oruç hakkındaki bu tefrikası devam edip
giderken, 4 Kanunuevvel (Aralık) 1930 perşembe günü gazete,
manşetinden şu haberi verdi:

"*Vatan haini ve dolandırıcı*

Arif Oruç tevkif edildi."

Haberin öteki başlık ve spotları şöyleydi:

"*Arif Oruç'un tevkifi*

Hain dün yakalandı ve akşamki trenle İzmit'e sevk edildi.

Tevkifin sebebi İzmit valisinin açtığı davadır."

Ali Naci, o günkü *İnkılâp*'taki başyazısını da Arif Oruç'un
tutuklanmasına ayırmıştı: "Şaşmayan Adalet"

Başyazısının hemen girişinde şunları yazıyordu:

"Arif Oruç dün tevkif edildi. Aylardan beri bu vatan ha-
ini, halkı birbirine kırdırmak için sövmedik haysiyet, ta-
arruz etmedik namus, çiğnemedik iffet bırakmayan ser-

seri, nihayet, ebedî olmasını temennî ettiğimiz mukadder akıbetine erdi. Eğer bu akıbet, şu satırları yazdığımız dakika, Ali Kemal'in akıbeti şeklinde tecelli etmemişse, mülevves vücudu, namuslarına taarruz ettiği vatandaşların ulvî gazabına uğrayıp parça parça, lime lime edilmediyse, bunu hainin buna layık olmadığına değil, fakat asil Türk milletinin köpek leşinden iğrenen temiz ruhuna, yüksek uluvvü cenabına hamletmek daha doğru bir harekettir."

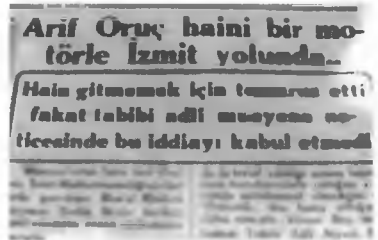
5 Kanunuevvel (Aralık) 1930'da *İnkılâp*'ın haberi: "*Arif Oruç haini bir motörle İzmit'e yollandı.*"

6 Kanunuevvel (Aralık) 1930 tarihli haberi: "*Hainler parçalanmaktan kurtulabilir. Fakat, tarihin hükmü, mev'ut ve mukadder olan hükümdür.*"

24 Kanunuevvel (Aralık) 1930: "*Hainin muhakemesi başlıyor. Arif Oruç haini cumartesi günü mahkemede hesap verecek.*"

Arif Oruç Hapiste...

Yarın gazetesi sahip ve başyazarı Arif Oruç'la gazetenin Müdür-i Mesulü (Sorumlu Müdürü) Süleyman Tefvîk'in tutuklanıp yargılanmalarına neden olan dava "*İzmit valisi aleyhinde neşriyat*" yüzündedi. Olayın içyüzünü bilenlere göre ise; çapkın bir zat olan İzmit Valisi Eşref Bey, Bahriye Kaymakamı Şerafettin Bey'in hanımını baştan çıkarmaya kalkışmış, Şerafettin Bey ise birkaç deniz askerini görevlendirerek valiyi feci bir biçimde cezalandırmıştı. *Yarın* gazetesi de bu olayı bir karikatürle okuyucularına yansı-

mişti. "Adab-ı umumiyye mugayeret" (Genel ahlaka aykırılık) suçlamasıyla açılan dava 1931 yılı Ocak ayı sonlarında karara bağlanmış; Arif Oruç 1 yıl 3 ay 15 gün hapis, 312 lira para cezasıyla, 2.500 lira manevi tazminat ödemeye, Süleyman Tevfik ise 7 ay 1 gün hapis ve 222 lira para cezasına mahkum edilmişlerdi.

Bu arada Arif Oruç'la ilgili yazılarını sürdüren *İnkılâp* gazetesini Ali Naci, 153 sayı çıkardıktan sonra 2 Şubat 1931 günü kapatmıştı.

Arif Oruç'un hapisten çıkıp yeniden gazeteciliğe başlaması ise 1931 yılı Mayıs ayı başlarında olacaktı.

Yarın gazetesinin 7 Mayıs 1931 tarihli sayısında şu haber yayınlandı:

"Başmuharririmiz Arif Oruç Bey
Bugün mukaddes hürriyetine kavuşuyor!
İzmit Mahkemesi temziyin nakzı (davaı bozması)
üzerine 5 aydır mahpus yatırılan Başmuharririmizin
kefaletle tahliyesine karar verdi."

**ARİF ORUÇ- YUNUS NADİ
KAVGASI...**

Yunus Nadi

1930 yılı yazını; gazetesini *Yarın*'ı Serbest Fırka sözcülüğüne verip, iktidar yanlısı gazete ve gazetecilerle çatışarak geçiren Arif Oruç, ertesi yılın yazında bu kez *Cumhuriyet* gazetesini sahip ve başyazarı Yunus Nadi ile şiddetli bir kavgaya tutuştu.

Arif Oruç 1931 yılı Haziran ayında "*Lâ-yık Cumhuriyetçi İşçi ve Çiftçi Fırkası*" adında bir parti kurmaya kalkışarak, gazetesini *Yarın*'ı da bu partinin yayın organı olarak göstermeye başlamıştı.

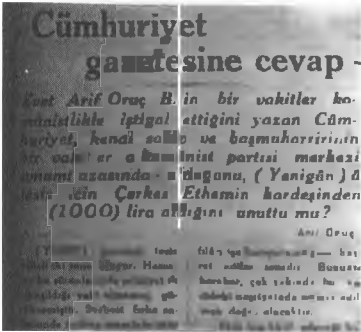
Bu dönemdeki yazılarında; ülkede muhalefete özgürlük tanınmadığından yakı-narak rejimden ve hükümetten yana olan *Cumhuriyet* gazetesinin sahip ve başyazarı Yunus Nadi'ye hücum ediyordu.

Arif Oruç'un Öfkesi

8 Haziran 1931 günü *Yarın* ın başya

Arif Oruç

zısı, *Lâyık Cumhuriyetçi İşçi ve Çiftçi Fırkası* hakkında kuşku uyandıran yazılar yazan *Cumhuriyet*'in sahip ve başyazarı Yunus Nadi'ye ateş püskürüyordu:

...Halk Fırkası'nın ve onun gazetelerinin malul bulundukları hastalıklar malumdur: Karşılarındaki muarız-

ları (karşıtları) ya 'irtica' yahut 'komünistlikle' itham ederler. Çok şükür ki, "Yarın" irtica ile çamurlanmak istenmemiş, kendilerine nazaran çok sol ve mütekamil (gelişmiş) olan inkılapçı nazariyeler (kuramlar) sadece ve şimdilik Arif Oruç'un vaktiyle komünistlikle iştigal ettiği isnadı (suçlaması) ile şüpheli gösterilmek istenmiştir.

Arif Oruç Bey'in bir vakitler komünistlikle iştigal ettiğini ima eden "*Cumhuriyet*" gazetesinin sahibi ve başmuharriri Yunus Nadi Bey acaba o vakitler Ankara'da Komünist Fırkası Merkezi Umumisi azasından Yunus Nadi Bey değil midir?

Niye bir vakitler başındaki kalpağının tepeliğini kırmızı kadifeden veya kızıl atlastan kaplatarak Büyük Millet Meclisine Bolşevik Türk Mebusu sıfatıyla giren, içtima (toplantı) ve müzakerelerde bulunan sabık komünist mebus Yunus Nadi Bey'den başkası mıdır?

O Yunus Nadi Bey ki, bir vakitler yine firari Çerkez Ethem'in biraderi Reşit Bey'den Arif Oruç Bey'in huzurunda "1000" Türk lirası almış ve "*Yeni Gün*" gazetesini tesis etmişti. Bugün Yunus Nadi Bey'in Çerkez Ethem'le müşareketi (ortaklığı) baki değil midir? Sormak isteriz.

Yoksa biz Aralof ve Abilof yoldaşların işret masalarında

rin sonunda şöyle denilmektedir:

"Zingal Ormanları Yunus Nadi B. ve rüfekasıdır (yakınlarıdır). Bu mesele İzmir muhitinde çok fena dedikodulara sebebiyet vermiştir.

Halk Fırkası'ndan istifaların da bu meseleden neşet ettiği (kaynaklandığı) söylemektedir."

Bu haberin içinde, Yunus Nadi bir karikatürüyle altında da "*Zingal Ormanlarının sahibi Yunus Nadi B.*" lejandı yer alıyordu.

Arif Oruç 23 Haziran 1931 tarihli *Yarın*'da ise, "*Matbuat Dolandırıcısı Yunus Nadi*" başlığıyla bir tefrikaya başlıyordu. O günkü başyazısının başlığı da "*Menfur Hâlâ Uluyor*" idi.

İlk günkü tefrika şöyleydi:

"Matbuat Dolandırıcısı Yunus Nadi!

Nasıl Milyoner Oldu?

Baba Tahir'in Mel'anet Çömezi İken...-1-

Eski Adliye Vekili Mahmud Esat Bey "Halk Dostu" gazetesini çıkarırken bir çok muharririn yanında:

-Yunus Nadi baldırıçıplağının nasıl milyoner olduğunu biliyor musunuz? diye sormuştu.

Baba Tahirlik, berberlik, Abdülhamidçilik, İttihatçılık

dolandırıcılıklarını bilenler vardır. Babîâlinin eski kitapçıları Yunus Nadi'den bahsedilince:

-Baba Tahir mezardan kalksa da çömezinin marifetlerini görse... mukaddimesile (girişi ile) söze başlarlar, dünyanın hiçbir serserisine nasip olmayan

yüz kızartıcı dolandırıcılıkları, sahtekârlıkları, şantajları, nişan satmalarını, jurnalcılıklarını anlata anlata bitiremezler. Sonunda da:

-Babâli'ye ilk düştüğü zaman sarıklı cübbeli bir puserdi (oğlandı). Baba Tahir yanına aldı, yetiştirdi. Yaman çıktı ha! Hem ustasına külah giydirdi, hem de İttihatçılara... imalarıyla sözlerini bitirirlerdi.

Şimdi bu matbuat dolandırıcısının eski devrin berber çıraklığı zamanından bugüne kadar deveran eden (geçen) tercümeihal (biyografi) dosyası elimizdedir. Türkiye efkârı umumiyesini (kamuoyunu) Türkiye'de çalışan yerli ve ecnebi şirketlerini, yerli ve ecnebi mali müesseseleri bu yaman dolandırıcının pençesinden kurtarmak için her şeyi olduğu gibi yazıyoruz.

Eski devrin bir ihtiyar muharriri anlatıyor:

-Bu aksakallığımda bu işleri karıştırmak istemezdim. Ne yapayım ki, (Cihanda bir şey gizli kalmasın!) feryadı da bu eski kodamana mukaddermiş.

Yaz oğlum yaz! Bu maske de bu eski Babîâli de düşün gitsin!"

Bu tefrikanın başladığı aynı günkü *Yarın*'da "*Menfur Hâlâ Uluyor!*" başlıklı başyazısında ise Arif Oruç şunları yazıyordu:

"Edepsiz herif, senin sözünle mi Arif Oruç'un kulağından tutup hapsedecekler? Sen de o zaman meydanı boş bulup doymak bilmez işkembeni bol bol şişirmeye vakit bulacaksın, öyle mi? Vatan haini dediğin adamlar, senin o vatani çoktan satıp rakı parası yaptığını bilen adamlardır! Habis adam dün yine ulumalarına devam edip duruyordu. Dünden beri bu sefil mahlukun lisanıyla yazı yazmak mecburiyetinde kaldığımız için çok muhterem ve temiz yürekli vatandaşlardan tekrar tekrar af diliyoruz. Şu he-

rifi mat edinceye kadar nezaket haricine çıkmamızı mazur görsünler.

Diğer hükümet gazetelerinin neşriyatına ve Yunus Nadi menfurunun ulumalarına bakılacak olursa, bunların grup halinde hücum için hükümetten teşvik gördükleri anlaşılıyor.

İsmet Paşa'nın hassaten şu müstekreh ve iğrenç adamdan istifade edecek kadar küçüleceğini asla hatıra getirmediğimiz için, Yunus Nadi'nin kimden ve ne şekilde emirler alarak taarruza geçtiği anlaşılmamaktadır. Mafih, asıl meselenin yeni teşkil edilerek henüz hükümetten resmî müsadese alınmamış olan "çiftçi ve işçi" fırkası işinden çıktığı iki üç günden beri yapılan neşriyattan anlaşılıyordu. Biz de bunu bekliyorduk."

"Ey Haneharap!"

Arif Oruç'un başyazısında Yunus Nadi ile ilgili sıraladıkları bitecek gibi değildi:

"Milletin böyle şeylere karnı çoktan doymuş, kulakları çoktan kapanmıştır. Kimsede hezeyan dinleyecek hal ve takat yoktur. O hissiyata hitap edilen devirler çok gerilerde kalmamıştır. Hele, Arif Oruç'un vatan hainliğinden bahsedenler, milleti soyanlar, saçı bitmedik yetim hakla-

rını çalarak kâşaneler kurup göbek atanlar olursa...

Daha dün denilecek yakın bir zamanda Yunus Nadi menfurunun bir şeriki (?) (Ortağı) eğer, semer, dürbün münakasalarında dalevereler çevirdiği için devlet dairelerinde münakasalara (ihalelere) iştirak ettirilmemesi resmen hükümet tarafından tamim edilmiş (bildirilmiş) iken milli ve vatani davaların müdafaasını, mide ve işkembesinden başka bir şey düşünmeyen bir adamın lağım mecralarına dalıp çıkmış kalemine ve ellerine terketmek ne acıdır?

Bu cüretkâr herif o kadar şımartılmış ki, Serbest Fırka meselesinde Gazi'ye açık mektup neşretmek küstahlığında bulunmuş o büyük adamı hülasaten şöylece tehdide yeltenmek cüretinde bulunarak: "Biz kendi kuvvetimizden eminiz, siz kendi vaziyetinizi tayin edin" diye edepsizliğini açıkca göstermiştir.

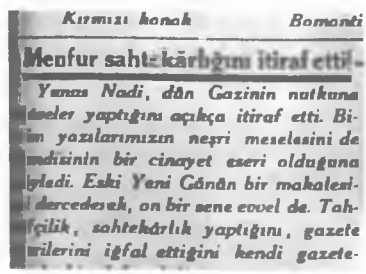
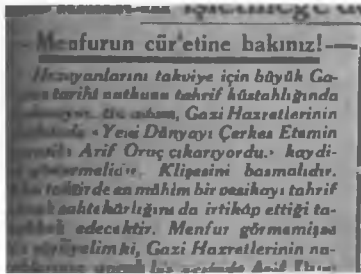
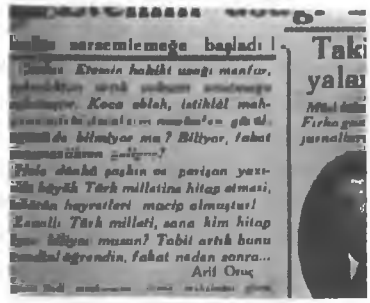
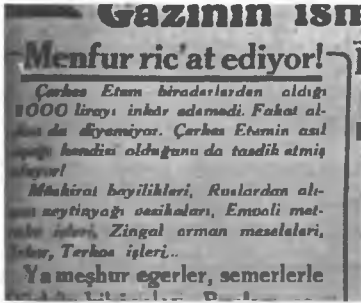
Şimdi bu küstah serserinin tekrar sahneye çıkarılması, ne olursa olsun, Türk milletine en büyük hakaretler adedilse (sayılırsa) yeridir.

Herifin cüretine bakılmalı ki her haberinde muhakkak millet zararına doymak bilmez aç gözleri lehine bir şantaj bulunan "Cumhuriyet" varakasında bizleri hapse atılmakla dahi tehdide kalkışıyor:

"Alçaklığın ilk alametleri görülür görülmez kulaklarından tutuldukları gibi doğruca hapisaneye sevk ve tecrit olunurlar..." diyordu.

Ey haneharap! Senin sözünle hapisane kapıları açılacaksa, yuf olsun onu terviç edeceklerle... Biz hapisanelere gire çıka, artık alıştık. Fakat bir gün senin kızıl kanlı kulağın ele geçerse var alt yanını kıyas et!'

Arif Oruç'un Yunus Nadi'ye hücum eden yazıları sonraki günlerde de sürdü gitti.

24 Haziran 1931 Çarşamba günkü *Yarın*'daki yazının baş-
lığı: "Menfur Ric'at Ediyor" idi.

25 Haziran 1931 Perşembe günkü *Yarın*'daki yazının baş-
lığı: "Menfur Sersemlemeğe Başladı" idi.

26 Haziran 1931 Cuma günkü *Yarın*'daki yazının başlığı:
"Menfurun Cür'etine Bakınız" idi.

28 Haziran 1931 tarihli *Yarın*'daki yazının başlığı da
"Menfur Sahtekârlığını İtiraf Etti" idi.

**Yunus Nadi ve Cumhuriyet Gazetesi, Arif Oruç İçin
Neler Yazdı?**

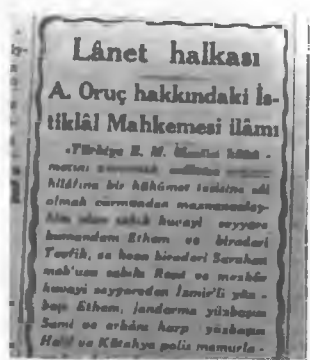
Arif Oruç'un kendileri hakkında gazetesinde adeta salvo
ateşi açması karşısında; bir yandan Yunus Nadi kendi başya-

zılarında yanıt verirken öte yandan da gazetenin öteki sayfalarında Arif Oruç hakkında belgeler yayınlıyordu. Önce *Cumhuriyet*'in birinci sayfasında "Bize Hücum Edenler Kimlerdir?... Arif Oruç hakkındaki İstiklâl Mahkemesi kararı" yazısı yayımlandı. Yazının girişinde şöyle deniliyordu:

"Ruhunun çirkinliği kendi suratına olduğu kadar çıkardığı paçavraya da akseden Arif Oruç'un müseccel bir vatan haini olduğu için siyasal fırka yapmasına değil, hatta gazete çıkarmasına bile tahammül edilmemek lazım geldiğini yazmıştık."

Bu anımsatmadan sonra *Cumhuriyet*, Arif Oruç hakkındaki İstiklâl Mahkemesi kararından söz ediyordu.

Sonraki günlerde de, Arif Oruç'un kendilerine saldırısının dozajı oranında *Cumhuriyet*, Arif Oruç hakkında belge yayınlamayı da sürdürecekti. Bir tanesi "Lanet Halkası" başlıklıydı, "A. Oruç hakkında İstiklâl Mahkemesi İlâmı" idi. Bir başka gün, "Vesika Öyle Değil, Böyle Olur!" üst başlığıyla "Hiyanet Vesikaları" yayımlandı. "Arif Oruç, millî mücahedeye kundak sokmak için Eskişehir işçilerini kıyam ve isyana teşvik etmişti" spotundan sonra, Arap harfleriyle yazılmış, "Eskişehir İşçilerine..." hitabıyla başlayan bir bildiriye yayınlıyordu. Bir başka gün "Bu da İkinci Vesika!..." başlığıyla "Gazi ile milli

hükümet için: "İtilafçı'lardan hiç farkı olmayan" diyen adam!", "Bu adam Arif Oruç'tur." spotlarıyla bir belge daha yayınlıyordu.

Arif Oruç'un *Yarın*'da "*Menfur*" tanımlamalı yazıları devam edip giderken, Yunus Nadi de 24 Haziran 1931 tarihli *Cumhuriyet* te "*Müseccel Vatan Hainlerinin Söz Hakkı Var mıdır?*" başlıklı başyazısını yayınlıyordu:

"Yüzleri kasap süngeriyle silinmiş, hayatları sefalet ve zilletin (düşkünlüğü'n) bataklıklarından yoğrulmuş alçaklarla uğraşmaya değer mi? Öylelerinin bizim ilk gününden bugüne kadar mütemadi otuz bu kadar senelik siyasi hayatımızın pak ve nezih nasiyesine (alnına) fırlatabilecekleri yalan dolandan ibaret çirkaplar (çamurlar) bizim ayaklarımızın altına bile yetişmekten acizdir ve da-ima aciz kalacaktır. Bu solucan fitralı (yaratılışlı) bataklıklar mahlukatına şahsımızı müdafaa için uzun söze girişerek asıl maksadı gözden uzak bulunduramayız ve onların bu yolda çevirecekleri manevralara tutulamayız. İcabında o sahifeleri açmak ve delillere, vesikalara istinaden o bahisler üzerinde açık alın ve yüksek sözle konuşmaktan aciz olmadığımızı ve olmayacağımızı bu yarsa ruhlu karanlıklar baykuşlarına göstereceğiz.

Meselâ dünkü "*Yarın*" varakparesi bir taraftan nanü nimetile perverde olduğu Çerkes Ethem kardeşlerin methü senasını (övgüsünü) göklere çıkarırken, diğer taraftan da güya Falih Rıfkı Bey'e çatmak zevahiri altında memleketin gözbebeği Büyük Gazi ile İsmet Paşa ve emsali arkadaşlarının idare başında bulunmalarını çok gören zehir-

lerle dolu güya tarihi bir makale neşretmekte ve Yılmaz adını taşıyan ve kimlerin elinde çıktığı hâlâ bilinmeyen Türk-Rum halitası (karışımı) paçavrada milleti kendi hadimlerine karşı sarahaten (açıkça) linç yapmağa teşvik etmektedir.

Bu varakpareleri gazete diye çıkaranların birincisi Arif Oruç kepazesi istiklâl cidalı gibi hayat ve memat kavgamız esnasında hıyaneti vataniye cürmiyle ömrünü mahbes (hapis) ve menfada (sürgün) geçirmiş bir alçak ve ikincisi de mütarekenin kara günlerinde Pehlivan Kadri'lerle, Sait Mollalar'la çalıştıktan sonra şimdi Çituris Mituris diye birtakım Rumlarla birleşerek milli mukad-desatımıza var kuvvetiyle saldıran hüvviyeti iyiden iyiye meşkur (kuşkulu) diğer bir mahluktur."

Falih Rıfkı da Yardıma Koşuyor...

Bu başmakalenin ardından, Falih Rıfkı da, Yunus Nadi'nin sa-
fında kavgaya katılarak bir ma-
kale yazıyor ve *Cumhuriyet* şöyle
bir notla yayınlıyordu:

"Bolu Mebusu Falih Rıfkı B. muhalif matbuatın son günlerde nihayet milletin en aziz mukad-desatına kadar varan korkunç saldırışını, bu savletin gizli ve kirli sebeplerini, çok isabetli ve ihatalı bir teşhis ve teşrih eden güzel bir makale yazmıştır... Ay-nen neşrediyoruz."

Falih Rıfkı'nın makalesinin

başlığı: "Bunların Hepsini, Bir Kelime İle Alçaktırlar!" idi.

Falih Rıfkı, makalesinin bir yerinde Arif Oruç'tan şöyle söz ediyordu:

"Bizde ise Çerkes Ethem'in uşa-
ğı, Mustafa Kemal'in "fetih
hakkına dayanarak" iktidarda
tutunduğunu yazmak cüretin-
de bulunmaktadır.

Fetih hakkına dayanarak İs-
tanbul'da ve İzmir'de hangi ge-
nerallerin hüküm sürdüğünü
bilmez misiniz? Bu iki şehirde

Mustafa Kemal'i tenkit edebilmek, zafer "mazidir" diye
istihfaf (aşağılamak) edilmek, bu cinayeti yapanlar, san-
ki işgal kuvvetlerinin muhafazası altında imişler gibi,
namuslu ve muzdarip halk arasında serbest ve ferah do-
laşmak, Kürt Mustafa'nın ve Ali Kemal'in dolaştığı gibi
dolaşmak bu manzara düşünülecek şeydir."

Falih Rıfkı'nın makalesinin sonu şöyleydi:

"Hepsini, hepsini görüyoruz: Sinsi resimli yazıların içini,
satırlarınızın altını ve alçak ruhlarınızı, ta sonuna kadar,
hepsini görüyoruz. Fakat millet de görmelidir. Bırakınız,
biraz daha söğsünler, şahlansınlar, ta ki halkın hiçbir ta-

bakasında çirkin ve iğrenç ve
galiz mahiyetleri hakkında
hiçbir şüphe ve tereddüt kal-
masın!

Yoksa, hürriyetin, sokak kö-
pekleri tarafından kemiril-
mek için kaldırım üstüne atıl-
mış kemik parçası olmadığını
herkes bilir."

Yazışları Müdürünün Açıklamaları...

Cumhuriyet'in yazışları müdürü Kemal Salih Sel de 30 Haziran 1930 günü yayınladığı "*Apartmanı Kaça Yaptırdın?*" başlıklı yazısıyla, Arif Oruç'un Yunus Nadi'nin mal varlığıyla ilgili iddialarına yanıt veriyordu.

Kemal Salih, yazısında önce Arif Oruç'un 6 maddelik iddialarını alıntılıyor ve ardından da madde madde açıklıyordu:

"Madde madde cevap veriyorum:

1- "Yarın" başmuharririne *Cumhuriyet* gazetesinde yazı yazması için asla müracaat vaki olmamıştır. Bilakis "*Cumhuriyet*"te yazı yazmak ve Yunus Nadi Bey'e kendisini affettirmek için 925'den itibaren mükerreren şifahi ve tahriri müracaatlerde bulunmuştur.

2- "*Cumhuriyet*" gazetesinde ilk yazısı 22 Kanunuevvel 928 tarihinde intişar etmiştir. Yarın Başmuharririnin 927'de Cerrahpaşa Hastanesi'nde tedavi altına alındığı doğrudur. Fakat kendisine son ameliyat 928 Ağustosunda, yani "*Cumhuriyet*"te yazı yazmadan üç buçuk dört ay evvel yapılmıştır.

3- Yunus Nadi Bey, "Yarın" başmuharririnin "*Cumhuriyet*"te yazı yazmasına değil, "*Cumhuriyet*" idarehanesine uğramasına bile kat'iyen muarız bulunmuştur. Beni çok iyi tanıyan "Yarın" başmuharririne ve efkârı umumiye-ye şerefimle temin ederim ki, "Yarın" başmuharririnin *Cumhuriyet*'te yazısı - imzasız olarak- intişara başladığı zaman Yunus Nadi Bey bundan kat'iyen haberdar değildi. Haberdar olduğu zaman da bana teessür ve infialini açıkca söylemişti. Ve ben on beş senedir çalıştığım müessesede, bana gösterilen itimadı, ilk defa suisitimal etmiş bulunuyordum. Fakat bunu da nihayet hastaneden yeni çıkmış, o sırada hiçbir yerden geliri olmayan, iki çocuk

sahibi bir aile reisini kurtarmak için yapmışım.

4- "Yarın" başmuharririnin "Cumhuriyet"te yazı yazmağa başladığı zaman "Haftalık Mecmua'dan ayda 20-30 lirayı geçmeyen cüz'i paradan başka hiçbir yerden geliri yoktu. "Cumhuriyet"te yazı yazmaya başladığı tarih Kanunuevvel 928'dir. Halbuki "Milliyet"te (Tepedelenli Ali Paşa) Mayıs 929'da, "Vakit"teki (Süleyman Paşa) tefrikası da Mart 929'da, yani "Cumhuriyet"te yazmaya başladıktan iki üç ay sonra intişar etmiştir.

5- "Yarın" başmuharririnin "Cumhuriyet"te yazdığı resimli tefrikalar kanunuevvel 928 de başlamış, Mart 929'da bitmiştir. 86 gün devam eden tefrikalar için kendisine üçer liradan (258) lira verilmiştir.

Bilahare 22 Haziranda başlayan -ki bu sıralarda- "Vakit" ve "Milliyet"te yazdığı tefrikalar bitmiş veya bitmek üzere bulunuyordu -ve 1 Teşrinisanide nihayet bulan- "Mithad Paşa" tefrikası için kendisine tefrika başına beşer lira hesabıyla 655 lira verilmiştir. Bu suretle "Yarın" başmuharririne "Cumhuriyet"te -sahibinin rızası hilafına olarak- yazılarının intişar ettiği (11) ay zarfında- cem an 913 lira yani ayda vasati (83) lira verilmiş oluyor.

6- "Yarın" başmuhariri, "Cumhuriyet"te yazısının intişar ettiği son iki ay zarfında teşrinievvelda iki defada (65) lira almış ve hesabını kapatmıştır. "Yarın" gazetesi bu tarihlerden bir kaç ay sonra çıktığına göre, bir gazetenin ilk tesisi masraflarının bu miktar paralarla temini kabil olmayacağını ise izaha hacet yoktur."

Arif Oruç, Yunus Nadi'yi Düelloya Davet Ediyor!...

"Yarın" ile "Cumhuriyet", dolayısıyla Yunus Nadi ile Arif Oruç arasındaki kalem kavgaları bu şekilde sürüp giderken,

ağustos ayı başlarında iş şiddete dökülüyordu.

4 Ağustos 1931 Salı tarihli *Yarın*'da şöyle bir haber yer aldı: "*Başmuharrimiz Arif Oruç Bey'e dünkü çirkin ve mürettep tecavüz.*" Arif Oruç, gazetenin önünde bir arabadan inmek üzereyken birkaç kişinin saldırısına uğrayıp dövülmüştü. Ertesi günkü, yani 5 Ağustos 1931 tarihli *Yarın*'da şöyle bir yazı yayınlandı. Başlığı: "*Arif Oruç, Yunus Nadi'yi Düelloya Davet Ediyor*" idi. Yazıda şöyle deniliyordu:

"Yunus'a teklif ediyoruz

Namuslu bir adamsan gel, tercih hakkı sana ait olmak üzere istediğin silahla davamızı fasledeyim.

Yunus Nadi dün gazetesinde aleyhimize bir takım neşriyat yaparken, gençleri bizimle bilfiil mücadeleye ve şehir şekavetine teşvik ediyordu. Başkalarını mücadeleye teşvik edeceğine, bizzat gel de, sana mücadelenin nasıl olduğunu gösterelim.

Namussuz adam, üç beş kuruş verip, şunu bunu üzerimize saldırarak biçarelerin canlarını yaktırmak mı istiyorsun? Sen bilmiyor musun ki, bu tecrübelerin bir daha tekerürü muhakkak kanla neticelenecektir. İki taraftan birinin lehine veya aleyhine...

Eğer sen namuslu bir adamsan, tercih hakkını sana veriyoruz. Beğendiğin yerde, istediğin silahla ve fakat münhasıran seninle yüzyüze çarpışalım! Başkalarının canını yaktırarak geriden seyirci mi kalmak istiyorsun? Bizim yalnız, senden, senin adı varlığından başka kimse ile alıp vereceğimiz yoktur! İntihap edeceğin silahı ve tayin edeceğin yeri ve şahitlerini bekliyoruz."

Yazıya konulan imza da "*Arif Oruç*" tu.

Yunus Nadi, Arif Oruç'un "*düello*" teklifine bir yanıt vermedi.

Arif Oruç Gazetesini Kapatıyor...

O günlerde TBMM'de "*Matbuat Kanunu*"nda yapılacak değişiklikler görüşülüyordu. Yeni "*Matbuat Kanunu*" yasalaşp yürürlüğe girince *Yarın* gazetesi yayınını durdurma kararı aldı.

19 Ağustos 1931 tarihli *Yarın* gazetesi, birinci sayfasından şu manşetle çıktı:

"YARIN neşriyatını tatile karar verdi!"

Yazının spotu şöyleydi:

"Yeni matbuat kanunu, tatbikat tecrübesinden sonra tadil edilecek olursa, tekrar neşriyata başlayacağımızı karilerimize vadeyleriz."

Böylece *Yarın*'ın yayın yaşamından çekilmesiyle, 1931 Haziran ayı başlarından beri Yunus Nadi ile Arif Oruç, dolayısıyla *Yarın* gazetesi ile *Cumhuriyet* gazetesi arasında süregelmekte olan şiddetli kalem kavgası da son bulmuş oldu....

BU KAVGANIN YANKILARI

Arif Oruç'un Başına Gelenler

Arif Oruç, gazetesi "*Yarın*" ı kapattıktan sonra, Yunus Nadi ile kavgası sırasında verdiği sözü yerine getirmek için kundura boyacısı dükkânı açarak yaşamını kazanmaya başladı... 1933 yılında ise zorla Türkiye'den çıkarıldı. Milli Emniyet ajanları tarafından bir gece evinden alınarak Bulgaristan'ın Şumnu kentine bırakıldı gelindi. Gazetesi *Yarın*'ı Şumnu, Sofya ve Paris'te yayınladı. 1937 yılında Türkiye'ye döndü. İdam talebiyle yargılandığı Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraat etti. Bundan sonra gazetelerde "*Ayhan*" takma adıyla tarihi ve edebî tefrikalar yazdı.

Aradan yıllar geçmişti. 1950 yılının ilkbaharı... Ali Naci Karacan yeni bir gazete kuruyordu: *Milliyet*.. 3 Mayıs 1950 günü yayın yaşamına başlayan *Milliyet*'in yazı kadrosunda "*Ayhan*" imzasını kullanan bir yazar da vardı. Bu takma isim Arif Oruç'undu. Arif Oruç, 1950 sonbaharında öldü. O gün Ali Naci, gazetesinin yazarlarından Münir Süleyman Çapanoğlu ile birlikte odasında oturmaktaydı. Gerisini gelin bir kitaptan birlikte okuyalım:

"Kahveleri beklerken telefon çaldı.

Münir Süleyman, Ali Naci'nin derin hatlı, koyu esmer yüzünün sarı, berbat bir renk alışından kötü bir haber oldu-

ğunu anlıyor. Ali Naci ahizeyi yerine koyarken, kartal bakışlarıyla suskun ve endişeli yüzüne bakıp duruyor.

"Arif Oruç'u kaybetmişiz!"

Münir Süleyman'ın iyice beyazlaşmış asi saçları biraz daha dikiliyor. Sarkık ak bıyıklarından birinin ucunu yakalayıp çekiştirmeye başlıyor. Sert görünüşlüdür ama yüreği yufkadır.

"Ne zamandır görmüyordum. Hasta olduğunu söylemişlerdi."

Ali Naci iç geçiriyor:

"İşte böyle Münir Süleyman, bir varmış bir yokmuş..."

Sonra yine o konuşuyor:

"Bilirsin, Arif Oruç'la geçmişte fena kapıştık. İhtilâl günleriydi. Hiçbirimiz burnumuzdan kıl aldırıyoruz. Karşı karşıya düştük mü birimizden birimiz fazla. Ters adamdı da rahmetli, bilirsin..."

"Bilmem mi? Sen, Yunus Nadi, o, amma kapışmıştınız. Yunus Nadi rahmetli, birisine öfkeleni mi gözü bir şey görmez. Sen de öylesindir ya. Adamı vatan haini diye damgaladınız!"

"Garip adamdı, Münir Süleyman, bilmez değilsin! Her boyaya boyanmış. Bir bakarsın senin yanında, bir bakarsın senin karşında. Çerkez Ethem'le Yeşil Orducu'luk yapar. Mustafa Kemal' e karşı çıkar, başı derten kurtulmaz, hapisler, sürgünler, firarlar filan; af dersin yine ortaya çıkar, Serbest Fırka adına kundakçılığa sıvanır, dersin ki bu adam ıslah olmaz..."

"Ben Arif Oruç'un cemaziyelevvelini bilirim, Ali Naci. Bizden iki üç yaş büyüktür, ama hep aynı zamanların adamlarıyız. Gazeteciliğe Tanin'de başladı, arkasından Tasvir-i Efkâr. Sen hocalarına bak! Hüseyin Cahid, Velid Ebüzziya! Mihran Efendinin Sabah'ında beraberdik. O

Balkan muhabiri oldu. Sofya'da Fethi Bey'le, Mustafa Kemal'le hukuk peyda etti. Gençliğinde ateş gibiydi. Daha doğrusu barut gibi. Çak kibriti infilak etsin. Mütarekede sansürden çekmediği kalmadı. İzmir'in işgalinde Yunan mezalimi üzerine öyle haberler yazdı ki, zehir zemberek. Onları oku da gel bu adam vatan haini de bakalım!"

"Ama sonra yaptıkları..." dedi, fazla suçlayıcı olmayan bir ses tonuyla Ali Naci.

"Bizim mayamızda var. Pire için yorgan yakarız. Meşrutiyet'ten beri gelen adamlarımızı bilirim. Öncekileri de elimden geldiğince okurum, araştırırım. Düşünceden önce duygu gider bizde. Bir kırılış, bir öfke, bir haysiyet meselesi; her şeyi yıkıp dökmeye yeter de artar bile. Bunlara , gel etme sen arslansın, kaplansın desen bitti, kuzu kesilirler. Duygusuna aldırmadığını gördüler mi de ifrit! Seninle ve Yunus Nadi ile kapıştıktan sonra, Serbest Fırka ve Menemen olayları da üst üste gelince burada barınamayacağını anladı, memleketi terk etti, biliyorsun. Ne yapabiliirdi ki? Elde yok, avuçta yok. Paris'te, Sofya'da, Şumnu'da yeniden Jön Türklüğe sıvanmanın zamanı mı? Hem neye güvenerek? Perişan oldu tabii. Üç dört sene orada burada süründükten sonra, tilkinin dönüp dolaşıp geleceği yer kürkçü dükkanı, yine Babıâliye düştü. Yine tevkifler, salıvermeler falan filan, sonunda işi tefrikacılığa döktü. Ekmek parası."

Ali Naci'nin gözleri bulandı:

"Son ekmek parası da bizden nasıpmış Münir Süleyman. Milliyet'e karar verdik, burada hazırlıklar yapıyoruz, bir gün çıkıp geldi. Ben bilmiyorum. Yine böyle bugünkü gibi geç kalmışım, kapıdan girer girmez, Ercüment, "Baba biri seni bekliyor" dedi. Kimmiş dedim. Söylemedi, kılık

kıyafeti biraz perişanca, dedi. İçeri girdim; önce tanımadım. Ne kadar değişmiş! Nerede o benim tanıdığım, tavana kurşun sıkan Arif Oruç? Halini anlatmaya sıkılıyor ama, söze ne hacet, anlaşılıyor. Uzatmayalım. Dedim ki: Biz Milliyet'i çıkarma hazırlığı içindeyiz. Elinde bir tefrika varsa ver. Yoksa hemen tasarla, yazmaya başla. Bu gazete senin sayılır! Sevindi. Bu yılın mayısında oluyor bu. Kaç ay? Altı ay falan. "Fatih Sultan Mehmet"i yeni bitirdik. Başka bir tefrika hazırlayacaktı. Yazık." Münir Süleyman, kişiliğine çok yakışan filozofça bir eda ile:

"Bütün o didişmeler, kavgalar, hepsi boş..." dedi.

Ali Naci, kalkmaya davranan Münir Süleyman'a rica etti:

"Şimdi çocuklara söyleyeceğim, birinci sahifeden, büyük gösterebilirler, iyi bir haber yazsınlar. Sen de monşer, geniş bir hayat hikayesi hazırla, arşivden resimler de bulduralım, son vazifemizi kusursuz yapalım, olmaz mı?"

Üzgün olan Münir Süleyman'ı kapıya kadar geçirip sırtını okşadı:

"Ne de olsa bir aileyiz biz..."

(Doludizgin, Ali Naci Karacan,

Bir Gazetecinin Hayatı, Sadun Tanju, S.162-163)

10 Ekim 1950 günkü Milliyet'in birinci sayfasında bir ölüm haberi vardı: "*Arif Oruç, Dün Sabah Vefat Etti.*" Ali Naci Karacan, kendi imzasıyla yazdığı yazıda da "*Fikir ve siyasi hayatımızda yeni merhaleler açmış olan kıymetli mütefekkir ve muharrirlerimizden Arif Oruç*" nitelemesini yapıyordu...

ESKİ DOSTLAR DÜŞMAN OLDU...

Yıl 1935'ti. Nâzım Hikmet'in bu tarihten 6 yıl önce "*Putları Yıkıyoruz*" kampanyası üzerine çıkan kalem kavgalarında, aşağı-yukarı aynı sanat çizgisi ve düşünsel paralellikte davranarak eski kuşak edebiyatçılara birlikte karşı durdukları Peyami Safa ile tümüyle yolları ayrıldı. Ayrılmakla da kalmadı, Türk basınının aynı gazetesi bu iki adın şiddetli bir kalem kav-

Nazım Hikmet

Peyami Safa

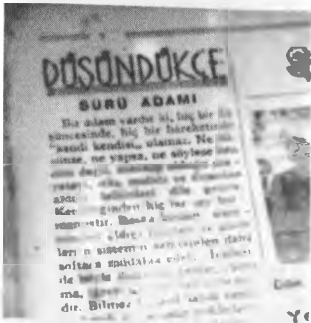
g a s ı n a
zemin ol-
du.

Peyami Safa- Nâzım Hikmet kavgası şöyle çıktı:

Peyami Safa, 1934'e kadar çalıştığı *Cumhuriyet* gazetesinden ikinci kez ayrılarak *Hafta* adında, haftalık bir sanat edebiyat dergisi yayınlamaya başlamıştı. Bir yandan *Hafta* dergisini çıkarırken, ertesi yıl, yani 1935'te *Tan* gazetesine köşe yazarı

olarak girdi. O sıralarda, *Tan*'ın yöneticileri bir şair olarak popülaritesi oldukça artmış olan Nâzım Hikmet'i de kendilerine fıkra yazması için ikna ederek gazetelerine almışlardı. *Tan*'ın ikinci sayfasında, sağ baştaki sütunda Nâzım Hikmet "*Orhan Selim*" takma adıyla "*Bu da Benden*" başlığı altında; sol başta da Peyami Safa "*Düşündükçe*" başlığı altında yazıyorlardı. Çok geçmeden iki köşe yazarı arasında Peyami Safa'nın başlattığı bir kalem kavgası çıktı...

Peyami Safa'nın "Sürü Adamı" Nitelendirmesi...

Peyami Safa, 1935 yılının Haziran ayının ortalarında; kendi sütununda, yine aynı gazetenin üçüncü sayfasında yazan eleştirmen Nurullah Ataç'ı yeren bir yazı yazdı. Bundan birkaç gün sonra da, Nâzım Hikmet "*Orhan Selim*" takma adıyla yazdığı yazılarından birinde "*Ben Münekkidden Yanayım*" diyordu.

Bunun üzerine Peyami Safa, ertesi gün yazdığı fıkrasında, sözü geçen yazısında, aynı gazetede sütun komşusu olduğu "*Orhan Selim*"'in kendisini kastetmediğini, dolayısıyla Nurullah Ataç'la yaptığı tartışmada taraf olmadığına inandığını belirtti... Kendisiyle kavgaya etmek istemediği için, bu tartışmayı uzatmayacağını açıklayan Nurullah Ataç ile de sorun kapanmış gibiydi...

İşte ne olduysa o sırada oldu. Bitmiş gibi görünen bu tartışmaların ardından, 23 Haziran 1935 günkü *Tan*'ın ikinci sayfa, sol başındaki sütununda Peyami Safa "*Düşündükçe*"sinde şu yazıyı yazdı:

"Sürü Adamı

Bir adam vardır ki, hiçbir düşüncesinde, hiçbir hareketinde "kendi kendisi "olamaz. Ne düşünse, ne yapsa, ne söylese kendini değil, mensup olduğu sosyete, ırkı, muhiti ve dışarıdan aldığı telkinleri dile getirir. Kendiliğinden hiçbir şey bulmamıştır. Başka birinin sisteminden aldığı fikirleri ve akideleri o sistemin sahibinden daha softaca müdafaa eder. İradesi de böyle dışarıdan gelme, yanaşma, iğreti bir hareket mihrakıdır. Bilmez ki, asıl kendi kendisi, kendi içi, sonsuz imkânların, keşfedilmediği için körleşen ve tıkanan istidatların tükenmez hazinesidir. Örneğini kendinde değil, hep dışarıda aradığı için muayyen bir fikre, bir akideye, başkasının kurduğu sisteme bağlanır kalır. Artık, ölünceye kadar hiçbir realitenin mili, onun yabancı bir telkinle perdelenmiş gözünü açamayacaktır; hayatın her şeyi her gün değiştiği halde, o; sakallı feylezofundan yahut iktisatçı şeyhinden bellediği hiç değişmeyen bir kaç ayet içinde kalmaya mahkûm, ilerlediğini sanarak yerinde sayacaktır..

İçinde hep sürü insiyakları teptiği için, şahsiyetten mahrum, insana en uzak insandır bu. Bir ferttir, fakat şahıs değildir, çünkü onu teşhis için kendisine bakmaya hiç lüzum kalmaksızın, çömezi olduğu ideolojinin, içinde uyduğu telkin âleminin firmasını bilmek, onu ipnotize eden sakallının adını öğrenmek yetiştir.

Bu sürü adamlarının yüz bin tanesi bir tek şahsa muadil değildir. Nüfuzunu gerçekten artırmak isteyen bir memleket, bunların sayısını azaltmakla işe başlamalı ve fertlerden değil, şahıslardan mürekkep bir sosyete kurmanın yoluna bakmalıdır."

Nazım Hikmet'ten Gelen Yanıt...

Nâzım Hikmet *Tan* daki fıkralarının yanında, yine "*Orhan Selim*" takma adıyla *Akşam* gazetesinin birinci sayfasında

"*Düşünceler*" sütun başlığı altında yazıyordu. Nâzım Hikmet aynı tarihli, yani 23 Haziran 1935 günkü *Akşam* da (*Tan* daki bu yazıyı okumadan) Peyami Safa'nın Nurullah Ataç'a çatması üzerine çıkan tartışmayı anımsatan şu yazısını yayımladı:

"Bir Taktika"

Korkak bir adam değilim gibi geliyor bana. Ancak, en korkusuzların bile korktukları bir şey vardır sanırım.

En korkusuzların böyle bir nesneleri olunca, benim de vardır elbette.

Ben, bir yazı çatışmasında bana saldırıldığı vakit, söylemediğim, düşünmediğim sözleri, düşünceleri söylemişim, düşünmüşüm gibi benim üstüme yıkararak çatılmaktan çekinirim. Çünkü, bir yazıcıyla çatışırken o bu silahı kullandı mı bir karşılık vermenin yolu kalmaz.

"Canım sen benim için şöyle düşünür şunu demek ister diyorsun, oysa ki benim düşüncem bu değildir" diye yazsam, "Vay şimdi korktu tükürdüğünü yalıyor" diye ayak direr.

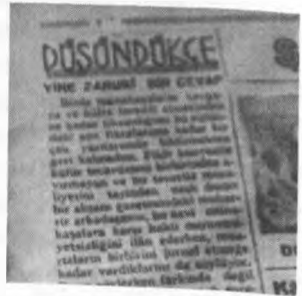
Bunu öyle demeyip çatışmakta yürüyüp giderken, o sana cevap vermez, kendi eliyle senin payına kurduğu yapıyı taşılayıp durur. Sen o yapının içinde değilsin, ancak, o

kendince seni kolayca taşılayacağı bu yapıya sokmuştur, onun okuyucuları seni o sırça köşkün içinde görürler. Gel de işin içinden çık bakalım. Yalanın kuvveti büyüktür. Yalanın bu çeşidi, korkunç bir şey olur. Ben yazı kavgalarımnda bu soydan taktika kullananlara sık sık rastlamışım ve anlamışım ki, küçük adamların başvurdukları bir silahı parçalamak için tek bir yol var: Abstre doğruluk, abstre hak denilen şeyin gülünçlüğünü anlamak, yeri gelirse, karşındakinin kullandığı bütün silahları, ellerim kirlenir, kirlenmez diye bir güçsüz santimentalizme düşmeden kullanmak ve saldırmak. Bunu yapmayacaksan yazıcılar alanında pehlivanlığa kalkışma, çünkü bu güreşte düzenine uygun mu yendi seni, yoksa kancıklıkla mı devirdi? Gerçekten sırtın yere geldi mi gelmedi mi? diye bakmazlar; en çok cakalı peşrev yapana, gürültü koparana hak verirler..."

Gittikçe Büyüyen ve Genişleyen Kavgա...

Bunun üzerine Peyami Safa, 26 Haziran 1935 tarihli *Tan*'daki "Yine Zaruri Bir Cevap" başlıklı yazısında, Nâzım Hikmet'le asıl kavgayı kendi dergisi *Hafta*'da vereceğini anımsatan şöyle bir cümle kullanıyordu:

"Ben bu sütunlarda kapalı geçen ve aynı gazetenin sayfalarında yakışsız duran bir meselenin bütün safhalarını mensup olduğum bir haftalık gazetede teşrih etmek (otopsi masasına yatırmak) kararıyle o akşam gazetesindeki arkadaşımıza da cevap vermeyeceğim."

Peyami Safa, *Tan*'daki köşesinde imalı yazılarıyla başlattığı tartışmanın boyutlarını *Hafta* dergisinde "*Biraz Aydın-lık*" başlığı altında kaleme aldığı bir seri yazısıyla genişletmeye kalkıştı. *Hafta* dergisinin 8 Temmuz 1935 tarihli sayısında şunları yazdı:

"Tan gazetesinin karşılıklı sütunları, "*Orhan Selim*" imzası ile yazan Nâzım Hikmet'le benim aramda kısa bir ima harbine sahne olmuştu. Ben kendisine verdiğim cevapta, yalnız onu değil, herhangi bir fikre taassupla bağlanarak şahsiyetlerini kaybeden bütün sürü adamlarını kastettim, ve bunların sayıları azaldıkça bir cemiyetin nüfuzunun artabileceğini, çünkü fertlerden değil, şahıslardan mürekkep bir sosyete kurmak lâzım geldiğini yazdım."

Yazısını şöyle sürdürüyordu:

"Akşam gazetelerinden birinin başmuharriri olan arkadaşımız (Nâzım Hikmet aynı zamanda Akşam gazetesinde başyazı yazıyordu. E.K.) bu sözümü jurnal telâkki etti. Fakat kendisiyle hususi konuşunca bu zannının yanlış olduğunu centilmence itiraf etmekten geri kalmadı ve hatta bunu gazetesiyile ilânına hazır olduğunu söyledi. Ben lüzum görmedim. Çünkü bana jurnalcilik isnadının sahibini küçük düşürecek kadar abes olduğunu, beni ve yazılarımı tanıyanların hepsi anlayacaklardır."

Peyami Safa, yazısının sonunda tekrar "*jurnalcilik*" konusuna dönerek şunları yazıyordu:

"Hem bizim Nâzım'ın bir tek jurnalcisi vardır ki, o da kendisidir. Kellesine geçirdiği işçi takkesi ve sırtına vurduğu ceket, düğmeleri çözüktü mintanından dışarı fırlayan isyankâr kıllar, ütüsüz pantolonu ve yıkık omuzla, ayırık bacakla kendisine yedi kat yerin dibindeki maden ocaklarından açık havaya henüz çıkmış bir işçi edası vererek, tı-

kız ve gergin karınlı burjuvaların üstüne hamle eder gibi vardakosta yürüyüşü, hep bir ağızdan: "Bu delikanlı Bolşeviktir, bakınız, bakınız!" diye avazları çıktığı kadar bağıryorlar. Hay koca aslan! Esasen kendisi

de bunu mahkemede açıkça söylememiş miydi?

Nâzım fikirleri için değil, kendi istediği için takip edilmiştir. Bu psikolojik nokta, eski dostumuzun ruhunda bütün ihtirasları idare eden bir tek faal merkezdir."

Peyami Safa "*Biraz Aydınlık*" başlığı altında *Hafta* da tam 7 yazı yayınladı. Bunlardan 15 Temmuz 1935 tarihlişinde şunları yazıyordu:

"Birçokları Nâzım'ın kabiliyetini inkâr ederler. Bunlara göre Nâzım'ın sesi, aşağı cinsten bir demagojinin bayram davulu, dümbelek ve zurna sesi halinde, kaba bir heyecanla ve iptidaî bir teknikle, kurukalabalıklar arasında kopardığı gürültüden ve cayırtıdan ibarettir. Hattâ komünist gençler ve halk arasında bile onun müşterek davayı kendi hırsı lehine istismar eden fena bir çığırtkan olduğunu söyleyenlere tesadüf ettim. Hapisane arkadaşları arasında onun şahsi hesapları yüzünden dertli olduklarını gizlemeyenler var.

Bunlar Nâzım Hikmet aleyhinde fazla ileri gitmiş hassasiyetlerdir. Açık söyleyeyim: Haksızdırlar. Her köpükten içindeki sabun miktarını ve kalitesini inkâr etmeğe kadar varan bu insanlar, susuz ve sabunsuz köpük olamayacağını anlamıyorlar. Nâzım'ın yazısındaki şişkinlik ve gaz dolu bir göbeğin çıkardığı gürültü, onun kabiliyetsizliğinden değil, belki aslında kıt olan cevherini bir bumbar

HAFTADA BİR DÜŞÜNÜ

Biraz Aydınlık

YAZMI PEYAMI SAFA

Tan gözetimim hergizlik
outendim. Ondan Sönmüş
m de yalın Nâzım Hikmet'in
kavim arasında hışm her ima
harika nâzım'ın müste. Her
kendisine uydurmuş. Oportu
vâzım ama değil. Her türlü bir
fikir. Her türlü bir fikir. Her
her türlü bir fikir. Her türlü bir

her bu yalın
her türlü bir fikir. Her türlü bir
her türlü bir fikir. Her türlü bir
her türlü bir fikir. Her türlü bir
her türlü bir fikir. Her türlü bir
her türlü bir fikir. Her türlü bir
her türlü bir fikir. Her türlü bir
her türlü bir fikir. Her türlü bir

run bir hasta için veremdir demesi, nasıl onu tahkir sayılmazsa, Peyami'nin bu sosyal hüviyetini anlatmak da öylece hakaret ve küfür değildir."

Nazım Hikmet, bundan sonra Naci Sadullah'ın yaptığı röportaj aracılığıyla, Peyami Safa'ya verdiği yanıtta, uzun uzun "*mütereddi küçük burjuva münevverliği*" üzerinde durduktan sonra, onun ithamlarını irdeliyordu:

"Gene aynı yazıda düştüğü tezat çelişkilerini anlamak için evvelâ şu cümleye bak! Bunda diyor ki:

'Nâzım şiirlerini okudu. Ve gözlerinde zindandan kalan rutubet, bir fikir için, eziyet çeken her gencin lâayık olduğu büyük sevgiyi, alkışı ona kazandırdı.'

Şimdi bir de yirmi satır aşağıda yazdığı cümleye bak:

'Nâzım fikirleri için değil, kendi istediği için takip edilmiştir.'

Beğendin mi? Bir cümleye göre Nâzım Hikmet, bir fikir için eziyet çekmiştir. Öteki cümleye göre ise, bir fikir için eziyet çekmemiş, eziyet çekmek için bir fikir sahibi olmuştur.

Böyle perhiz, böyle lahana turşusu görmüşlüğü var mıydı?

Tetkik ettiğimiz tipin hususiyetlerinden biri de kendi zaafalarını başkalarında görmek isteyişidir. Bu tıpkı, bir esrarkeşin, etrafındaki ayıkları da kendi halinde görmeye çalışarak teselli bulmaya çabalayışına benzer. Eğer Peyami, bu ithamıyla sadece kendi zaafını başkalarında da görmekle teselli bulmaya çalışsaydı ben cevap olarak:

-Eğer Nâzım Hikmet, Peyami'nin iddia ettiği gibi unutulmaktan korkan bir şöhret hastası olsaydı, bir müstear adla mütevazı bir geçim teminini tercih etmez, adını Peyami Safa kadar iptizale uğrattırdı, der ve geçerdim.

Fakat o, Nâzım Hikmet için yazdığı bu satırları, Nazım

Hikmet'in gölgesi olan Orhan Selim'in, bundan üç hafta evvel bir gazetede, Peyami Safa'ya koyduğu teşhisten çalıyor. Çünkü tetkik ettiğimiz bu tip yine aynı yazısında diyor ki:

Polisin Nâzım'ı takip etmiş olduğu malumdur. Fakat kasketini, ceketini, göğsünü ve pantolonunu, çarpık omuzlarını, ayrıık bacaklarını kendi aleyhine birer jurnal olarak kullanmak isteyen Nâzım da 'illâ beni yakalayacaksın' diye polisin peşine düşmüştür.

Dünyanın hangi yerinde ve hangi polis, insanı kasketi, ceket, göğsü, pantolonu ve bacakları için takip eder."

"Susun Peyami Geliyor!"

17 Temmuz 1935 tarihli *Yedigün* dergisinde yayınlanan bu konuşmanın ardından, Naci Sadullah röportajının ikinci bölümünü aynı derginin ertesi sayısında, 24 Temmuz 1935'de yayınladı. Nâzım Hikmet, Peyami Safa için şunları söylüyor-du:

"Peyami'de, fitne fücrluk, provokatörlük illeti 'provokasyon için provokasyon!' mertebesine çıkmıştır. Provokatörlük onun ruhuna işlemiştir. Peyami, bizim küçük burjuva yazıcılığında zina ve keyif verici zehirler edebiyatının mucididir. Halbuki bu yoldaki bütün fikri çalışmasına rağmen eserlerinde bir zina ve keyif verici zehirler kahramanı değil, karanlık işler gören bir serseri tipi yaratabilmiştir: Cingöz Recai.

Peyami'nin Babıâli Caddesine düştüğü andan bugüne kadar geçen fikrî hayatını tetkik edersek şunu görürüz: O boyuna sağ ve sol arasında bocalamıştır. Bir kapıya kapılandığı, cebi para gördüğü müddetçe sağa gitmiştir. Her kapılandığı kapıdan koğuluşunda, her maddi sıkıntıya

düşüşünde sollaşmıştır. Fakat sağa gittiği zamanlar, sola karşı provokasyonlar tertip eden üstad, en sollaştığı vakitlerde bile sağı kollayacak kadar kurnazlık göstermiştir.

Peyami her provokatör gibi, provokasyon ağının iplerini yalandan ilmiklerini iftiradan örer ve bu ağa düşürmek istediklerini iğzap ederek, sinirlendirerek kışkırtmak ister.”

Nâzım Hikmet, Naci Sadullah'la konuşmasının sonunu şöyle getiriyordu:

”Dostlara şu tavsiyede bulunmağı bir vazife bilirim:

Uç kişi bir yerde oturmuş konuşuyorsunuz. Mevzuunuz havaların fena gittiğidir. Eğer karşıdan onun sükun ettiğini görürseniz, susun! Peyami geliyor!

Bir matbaanın penceresi önünde duruyor, caddeye bakarak dertleşiyorsunuz. Eğer kaldırımın üstünde onun gölgesinin düştüğünü görürseniz, susun! Peyami geliyor!

Bir meclistesiniz. Kapı açıldı. O içeri girdi. Susun! Peyami geliyor!...

Babıâli Caddesi ne düşen her gencin ilk öğrenmesi lâzım gelen bir parola vardır: Susun Peyami geliyor!”

Nâzım Hikmet'in *Yedigün* dergisinde iki sayı üst üste kendisiyle yapılan bir röportajla cevap vermesi üzerine Peyami Safa *Hafta* daki 22 Temmuz 1935 tarihli yazısına, Naci Sadullahı kastederek *"Söz meydanına bir yaverle"* gelmesini ele alarak girdi. Nazım Hikmet'in konuşmasının bir yerinde *"Şu küçük sermayedarların çıkardığı mecmuada çıkan yazısı"* demesini yorumladı ardından:

”Maksadı iki taraflıdır: Evvelâ büyük sermayeye saygı besleyen okuyuculara: 'Aldırmayınız, onun mecmuası küçük sermayelidir.' demek suretiyle tam bir burjuva hilesi yaparak bu mecmuayı itibardan düşürmek ve yazısını ko-

yan öteki mecmuaya (YEDİGÜN'e) dalkavukluk etmek; sonra da Bolşevik dadaşlara dönerek: 'İşte kafası ezilecek milliyetperver Türklerden birisi de budur. Küçük bir sermayesi var. İşçiye istismar ediyor!' deyip zavallıların kinini aleyhime tahrik etmek. Yoksa 'Kendi mecmuası' demek dururken 'şu küçük sermayedarların çıkardığı' kaydını ilâveye lüzum yoktu. Maksat benim küçük burjuva olduğumu ilân ederek büyük burjuvalar nezdinde küçüklüğümü, işçi nezdinde de patronluğumu göze batırmak."

"Cici Bolşevik..."

Bundan sonra Peyami Safa, Nazım Hikmet'in "mütereddi küçük burjuva münevverliği" tahlillerini tartışıyor, ardından şunları yazıyordu:

"Bizde bütün komünist muharrirler, Türk münevverlerini 'küçük burjuva' olmakla itham ederler ve Marxist fikir âleminde çoktan bayatlayan bu isnadın hiçbir haysiyeti kalmadığını bilmezler. Fakat hele bir bakalım, ben neden bir 'mütereddi küçük burjuva' imişim?"

Bundan sonra, 1926'da mason olmak için cemiyete başvurduğunu, ama kabul edilmediğini anlatıyordu. Yazısının sonunu da şöyle bağlıyordu:

"Bir de şu sorduğu şeye bakınız:

-Dünyanın hangi yerinde, hangi polis, insanı kasketi, ceket, göğsü, pantolonu ve bacakları için takip eder?

Eğer başına kasket ve sırtına amele ceket giyen adam, lâlettayın ve mazlum bir işçi ise hiçbir polis onun peşine düşmez; fakat bu adam, yazılarından mahkeme salonlarına kadar her yerde cici Bolşevik süsünü göstermeğe hevesli ve gençler arasında bir kaç çömez avlamaya çıkmış

keli azgınlık alâmetleri gösterirse yanındakiler onu yıldır-
mak için: "Sus, aman sus. Peyami geliyor" deyiversin-
ler kâfi..."

Peyami Safa, 5, 12 ve 19 Ağustos 1935 tarihli *Hafta*'nın
sayılarında da Nâzım Hikmet'le polemliğini sürdürdü.

Nazım Hikmet, Bu Kez Hicivle Yanıt Veriyor...

Nazım Hikmet, Peyami Safa'nın haftalardır devam ede-
len bu yazılarına *Ayda Bir* dergisinin 1 Eylül 1935 tarihli sa-
yısında yayınlanan "*Bir Provokatör Üstünde Hiciv Denemele-
ri*" adındaki yergi şiiriyle yanıt verdi. Sonuna koyduğu
"1935-7-20-14" tarihine göre, şiiri 14-20 Temmuz günleri ara-
sında yazmıştı. Nâzım Hikmet bu yergi şiirine Tevfik Fik-
ret'in "*Sen ölmedin, seni öldürdüler, zavallı kadın*" dizesini
alıntılayarak giriyordu:

"Sen çıkmadın
çıkardılar karşıma seni!
Kıllı, kara elleriyle tutup enseni,
gövdeni yerden bir karış kaldırdılar;
sonra birden bire
bırakıp yere
seni pantolonumun paçasına saldırdılar!
Bir düşün oğlum,
bir düşün ey yetimi Safa,
bir düşün ki son defa
anlayabilesin:

Sen bu kavgada
bir nokta bile değil,
bir küçük, eğri virgül,
bir zavallı vesilesin!...
Ben kızabilir miyim sana?

Sen de bilirsin ki, benim âdetim değildir
bir posta tatarına

bir emir kuluna sövmek,
efendisine kızıp
uşağını dövmek!...

Sen de bilirsin ki, jurnal esnafı, senin gibiler
tutulup kulaklarından birer birer
teşhir edilirler...

Ben, sadece söküp
bir fitnenin otuz iki dişini,
ve Babıâli kaldırımlarına döküp
geleceğini, geçmişini
aldım omuzuma işte bu teşhir işini..."

Nâzım Hikmet'in "*hiciv denemeleri*" böylece devam edip
gidiyordu...

Tan'ın Sütunlarında Kavgaya Devam...

Peyami Safa bir yandan *Hafta* dergisinde Nazım Hikmet'le ilgili eleştirilerini her hafta yazarken Nazım Hikmet'in yukarıda okuduğunuz "*Bir Provokatör Üstünde Hiciv Denemeleri*" yayınlandıktan sonra aynı konuyu *Tan*'daki sütununda da ele almaya başladı. *Hafta*'da önce bu yergiye yanıt mahiyetinde bir yazı yazdı:

"Nazım Hikmet'in fikir taraflarında apışınca söyleyecek bir şey bulamayarak işi destan yazmağa döktüğünü ve hakkımda bir manzume çırpıştırarak dükkan dükkan doluşup okuduğunu evvelce bildirmiştim. Bu manzumesini bir mecmuada gördüm. Alık oğlan, benim sayısız kusurlarım dururken iftihar ettiğim tek tük birkaç faziletimi hicvetmeğe yeltenmiş. Meselâ ben lisede fakir bir çocuktum, kitap ve peynir ekmekle bazen aşureden ibaret öğle

yemeği paramı çıkarmak için Kateon matbaasında şarkı intinsah ederdim. Nazım, bilhassa kendisinin tezi ile en mağdur ve en masum hareketim olan bu anekdotu aleyhime vesika diye kullanmış. Halbuki ben bu hikayeyi dostlarıma her zaman seve seve anlattığım gibi, ondan evvel kendi eserlerimde yazmış bulunuyorum. Keza küçükten bende sahneye çıkmak hevesi vardı. Bir gün figüran olarak La Dam o Kamelya piyesinde sahneye çıkar-ken başımda fes bulunduğunu unutmuşum. Bunu da dostlarıma güle güle anlatırdım ve yine Nazım'dan çok önce bir kitabımda yazdım. Bu alık oğlan beni sürgünde ve genç yaşında ölen Safa'nın yetimi ve Namık Kemal'in muakibi olmakla ithama kalkmış. Bahsettiği isimler Türk inkılâp tarihinin şerefleridir. Boer harbini tebrike gidenler, yalnız İsmail Safa değil, Nazım'ın bayıldığı ve lehine yazı yazdığı Tevfik Fikret de dahil olduğu halde, zamanın bir çok inkılâpçı münevverleridir. Ve siyasi sebebi büsbütün başkadır."

Sonunda da bundan böyle Nazım Hikmet le kavgayı takma adı Server Bedi'nin sürdüreceğini açıklıyordu:

"İşi fikir ve iddia tarafından kaçırıp vesikasız imalarla dolu âdi bir soytarılığa götüren bu zıpira, artık Server Bedi'in kahramanı şak şak vuracaktır."

"*Server Bedi*" bir yandan hazırlık yapadursun Peyami Safa, *Tan* gazetesindeki köşesinde 10 Eylül 1935 tarihinde "*Şüphe ve İman*" başlıklı yazısıyla tartışmayı sürdürdü Nazım Hikmet le:

"Son günlerin gazetelerinde ve mecmualarında inanmanın harareti müdafaasını yapan arkadaşlarımızın yazılarını okudum. İçlerinde şahsıma ait hiçbir

ima sezmediğim bu yazılar, arada bir haksız yere septik telâkki edilmiş olduğum için, bende şüpheye ve imana ait fikirlerimi takrir ve tayin hevesi uyandırdı."

Bu yazısının sonunu şöyle getiriyordu:

"Realiteye inanmayan bir septik kadar, içi boş mefhumlara tapan kör bir iman ehli de ziyan getirir. Sabit sistemlere değil, çeşitli vakıalara ve realitelere inanan adam sâlimdir. Şüpheden doğmayan iman piçtir."

Peyami Safa, ertesi günkü yani 11 Eylül 1935 tarihli Tan'daki köşesinde de "*Şarlatan!*" başlıklı bir fıkra yazdı. Bazı bölümleri şöyleydi:

"Her mesleğin şarlatanı vardır. Onu, yığınla en kolay temasa getiren vasıtaların muhiti içinde sık sık görürsünüz; hemen bütün kongrelere koşar, bütün toplantılarda bulunur, bütün gazetelerle dosttur, matbuata iki günde bir beyanat ve fotoğraf verir; müthiş iddiacı ve yeni tez, yeni keşif ve yeni icad propagandacıdır; mesleğin hiçbir temsil selâhiyetini haiz olmadığı halde bütün meslekdaşları namına konuşur; sık sık eser neşreder ve bazan iki formalık bir risalenin sonuna bir forma bibliyografya koyar, ilim adamı geçiniyorsa mensubu olduğu şubenin edebiyatını en çok yapan odur. Edebiyatçı geçiniyorsa kitapçıya gazetelerde ismini büyük puntolarla ilân ettirir. Tiyatrocu ise afişlerin başına kendi ismini kendi eliyle yazar.

Mısraın şekline özünden, jeste fıkirden ziyade itina eder. Bütün muvaffakiyetlerinin insan gözüyle alâkası olduğunu keşfetmiştir: Göze çarpmak, göze girmek, göz oyalamak, göz kamaştırmak, göz boyamak ve bunun için de açık göz olmak...

Aykırının ve acaibin uyandıracığı ilk hayret ânındaki şuur kıtlığını istismar eder. Umumî dikkatin uyukladığı ve

şahsiyetlerin yığın disiplini altında uyuştuğu kalabalıklar içinde manyetizmacı rolünü yapar. Umumi dalgınlık anlarını sezmekteki dikkat çevikliği sayesinde rızaları ve muvafakatları aşırarak taraftar bulur, sihir ve kerametinin muvakkat zaferini yığının uykusuna borçludur. Şarlatanı öldürmek için kullanılan iki yaman silâh: İstihza ve lâkaydî. İkincisine hepimiz muktedir olduğumuz halde en az kullandığımız silah budur. Çünkü şarlatanın ilk hüneri alâkamızı avlamaktır."

Nazım Hikmet, Aynı Gazetede Yanıtıyor

Nazım Hikmet de aynı gazete *Tan*'da "*Orhan Selim*" takma adıyla yazdığı fıkralarından 11 Eylül 1935 tarihlişinde "*Kalabalık*" başlıklı şu yazıyla cevap verdi.

"Kalabalıktan hiçbir zaman korkmadım ve bir zerrecik olsun kalabalığı yadırgadığımı hatırlamıyorum.

Kalabalık içinde, dalgalı bir denizde eriyen bir damla su gibi eridiğim oldu, fakat hiçbir zaman şuurumu kaybetmedim.

Kalabalık; insan kalabalığı, ileri ve coşkun bir kalabalık kadar bana heyecan veren bir şey, bir tabiat kuvveti, bir sanat eseri yoktur.

En iyi yazılarımı her vakit kalabalığın içinde yazmışım. Kalabalığın nabızı damarlarımda atarken ilham denen nesnenin kanatlarını yüzümde duymuşumdur.

Kalabalığın kokusunu, sesini ve dinçliğini duymayan, görmeyen, anlamayan adam, ya mücrimdir, ya hasta. En kötü ve dar manasında ferdiyetçilik, ya sosyal, ya fizyolojik, çok defa bunların ikisine birden dayanan bir marazdır. Ve bundandır ki, bu manadaki ferdiyetçi şairlerin, filozofların hepsi hasta adamlardır."

Nazım Hikmet, bir gün sonraki, yani 12 Eylül 1935 tarihli *Tan*'da "*Orhan Selim*" takma adıyla yazdığı fıkrasında bu kez "*İstihza*" konusunu ele aldı:

"Kökünü kuvvetlerden alan bir alay ve istihza vardır. Bunun zekâyla olan bağı inkâr edilemez. Fakat bir de kökünü korkudan, acizden ve güçsüzlükten alan bir istihza ve alay çeşidine rastlanır. Bu, belâhatin, tereddinin ve ruhî hastalıkların verimidir. Bu iki çeşit istihza ve alay arasındaki farkı anlamak için dahî olmak istemez. Kuvvetli adamın istihzasında birinci unsur neşedir, zekâdır. Buna, aydınlık istihza ve alay çeşidi diyebiliriz.

İkinci çeşit istihza ve alay karanlıktır. Kaynağını iftira-dan ve yalandan alır.

Birinci çeşit istihzayı yapan, düşmanı doğuşe doğuşe yendikten sonra bu silâha neşeli bir zafer şarkısı gibi başvurur. İkinci çeşit ise; yenilmeyen düşmana, baş edilmeyen muariza arkadan saldırmak için kullanılan bir vasıta-dır. Her inkılap şarkısında neşeli, aydınlık istihzadan bir pırıltı vardır. Ve inkılâplara karşı mürteciin çıkardığı her dedikoduda karanlık ve cılız, sinsî ve sırnaşık iki çeşit istihzadan karanlık bir cümle bulunur. Tarihî bakımdan ileri ve geri adamı istihzaların çeşidi ile birbirinden ayırd edebilirsiniz."

Nazım Hikmet bundan sonra 18 Eylül 1935 tarihli *Tan*'daki köşesinde "*Baş ağrısı*" başlıklı bir fıkra daha yazacaktı...

"Server Bedi" Devrede...

Peyami Safa'nın genellikle polisiye romanları "*Cingöz Re-*

Cingöz Recaiden

NAZIM HİKMETE

cai"nin maceralarında kullandığı bir takma adı vardı: *Server Bedi*... Daha yukarılarda, bundan sonra Nazım Hikmet'e "*Server Bedi'in kahramanı şak şak vuracaktır*" dediğini okumuştuk. Nihayet "*Cingöz Recai müstensihi Server Bedi*" imzasıyla "*Cingöz Recai'den Nâzım Hikmet'e*" adlı bir yergi, 23 Eylül 1935 tarihli *Hafta* dergisinde göründü. Yergi şiirinin başında derginin şöyle bir notu vardı:

"Olup olacağı ne kadar hüneri varsa bu manzumesinde gösteren şair, kendisini "bir kavganın eli kolu bağlı adsız neferi" olarak takdim ediyor. "Ey yetimi Safa" hitabıyla Peyami Safa'nın yetimliğini, fakir talebe iken "Kateon" matbaasında şarkı yazmasını, hürriyetperverliğini ve bu vesile ile büyük vatan şairi Namık Kemal'i, İsmail Safa'yı toptan hicvetmeye kalkıyordu. Münakaşayı mevsuk ve müdellel çerçevesinden çıkararak çirkin bir alay zemini-ne döken Nâzım Hikmet, artık ciddi bir muhatap olmaksızın böylece istifa edince, Peyami Safa ona kendi tarzında manzum konuşmanın ne basit bir yazı oyunu olduğunu ispat için karaladığı şu cevabı, *Server Bedi* in meşhur kahramanı *Cingöz Recai* imzasıyla bugün 5. sayfamızda neşrediyoruz."

Ve Peyami Safa'nın *Server Bedi* takma adıyla yazdığı hiciv şöyle başlıyordu:

"Gel bakayım,

lüle lüle, kıvrım kıvrım, samur saçlı,
pamuk tenli, al yanaklı sarı papam,
gel bakayım, anam babam,
gel bakayım yetimlikle maytap eden paşa zadem,
güzel âdem!
Gel bakayım,
gel ki büyük babaların:
Enver Paşa, Nâzım Paşa konağında
alıştığın gibi,
alışıp yıldıştığın gibi,
seni her gün dizlerimde hoplatayım,
şerefine bütün yetim çocukların
anasını satayım.”

Peyami Safa “Server Bedi”nin ağzından hicvini böyle sürdürüp gidiyordu...

Peyami Safa'nın bu hicvinden sonra, 1935 yılı Eylül ayı sonlarında Nazım Hikmet-Peyami Safa kavgası sönmeye yüz tutarken, bu kez de Nazım Hikmet'in Peyami Safa'ya yazdığı hicviyedeki “*O, takma aslan yeleli/Namık Kemal üstadın senin*” dizesi kavganın yörüngesini “*Namık Kemal meselesi*” ne çevirdi. Bunun üzerine 1935'in sonbahar ayları boyunca ve hatta 1936 yılına da sarkan solcularla-sağcılar arasında bir “*Namık Kemal kavgası*” devam etmeye başladı.

2 Aralık 1935 tarihli *Hafta*'da Peyami Safa, Namık Kemal'in ölüm yıldönümü vesilesiyle Milli Türk Talebe Birliği'nin düzenlediği anmadan söz ederken “*Bu ihtifalde Namık Kemal yaşayacak ve nankörlüğün mezarı kazılacak*” diyordu.

Bir yanda Peyami Safa, Milli Türk Talebe Birliği yöneticileri, Nihal Atsız, Namık Kemal'in oğlu Ali Ekrem Bolayır, Namık Kemal'i savunurlarken; öte yandan da Kemal Tahir'in hazırladığı “*Bugün de Namık Kemal İçin Diyorlar*”

ki?" broşüründe Nâzım Hikmet ve öteki solcu yazarlar Namık Kemal'i eleştiriyorlardı....

Eski dostların artık düşman olduğu Nazım Hikmet'le Peyami Safa'nın arasında çıkan kalem kavgası, 1936 yılının ilk aylarından itibaren yavaş yavaş yok oldu gitti...

GÖBELS'İN NUTUĞU YÜZÜNDEN ÇIKAN KAVGA

Siirt Milletvekili Mahmut Soydan tarafından, finansmanı İş Bankası'nca sağlanarak 11 Şubat 1926 tarihinde "*Milliyet*" adıyla bir gazete yayınlanmaya başladı. 1 Aralık 1928'e kadar Arap harfleriyle dizilip basılan gazete, bu tarihten sonra Latin harflerine dönünce logosunu da gotik harflerle yazmaya başlamıştı. 1935 yılına kadar yayını bu şekilde sürdüren *Milliyet*'e çok düşük olan tirajını artıracak bir yönetici aranırken, Ali Naci Karacan gazetenin başına geçirildi. Gazetenin adını "*Tan*" olarak değiştiren Ali Naci Karacan, 23 Nisan 1935 tarihinden itibaren bu adla yayınlamayı sürdürdü.

Eski gazetecilerden Ahmet Emin Yalman, 1925'de İstiklâl Mahkemesi tarafından yargılandıktan sonra gazetecilik yapması yasaklanınca, uzun bir süre ticaretle uğraştı. Ancak, 1936'da Atatürk tarafından yeniden mesleğine dönmesine izin verilmişti. Ahmet Emin Yalman bunu anılarında şöyle yazacaktı:

"Atatürk benim gazetecilik mesleğine dönmeme izin verdikten sonra (*Tan*) tesislerinin benim elime geçmesini,

Ahmet Emin Yalman

böylece mesleğimden uzak geçirdiğim hasret yılları için bir teselliye kavuşmamı ve memlekette objektif tenkitlerde bulunacak müstakil bir gazete çıkmasını istemiş, ona göre emirler vermişti."

Böylece Ali Naci Karacan'ın yönetimindeki *Tan* gazetesi Ahmet Emin Yalman, Zekeriya Sertel ve Halil Lütfü Dördüncü ortaklığıyla İş Bankası'ndan satın alınarak 1 Ağustos 1936'da yeni şekliyle yayınlanmaya başlamıştı.

Tan'ın başyazılarını Ahmet Emin Yalman yazıyordu. Gazetenin yazışları yönetimini de Zekeriya Sertel üstlenmişti. Ali Naci Karacan yönetimi dönemindeki Burhan Felek, Eşref Şefik, Fikret Adil gibi yazar kadrosuna Sabiha Sertel, Mümtaz Faik Fenik, Ömer Rıza Doğrul, Suat Derviş, Refik Halit Karay ve Refii Cevad Ulunay da eklenmişti...

Bu yeni sahip ve kadrosuyla 1 Ağustos 1936'da yayınına devam etmeye başlayan *Tan*'la *Cumhuriyet* gazetesi arasında ertesi yılın sonbaharında şiddetli bir kalem kavgası çıktı. Alman Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi (NAZİ)'nin Nürnberg'deki kongresinde konuşma yapan Propaganda Bakanı Göbels'in nutkunda geçen bir cümle; *Tan*'la *Cumhuriyet* arasında neredeyse bir meydan savaşına neden oldu...

Göbels'in Nutku

1937 yılının Eylül ayında Nürnberg'de yapılan parti kongresindeki nutkunda Göbels'in; "*Davamız, Lehistan'da, Avusturya'da, Bulgaristan'da, Sırbistan'da, Türkiye'de muvaffakiyetle yürümektedir.*" cümlesini kullanmasını Sabiha Sertel *Tan*'daki "*Görüşler*" sütununda ele aldı. Sabiha Sertel'in yazısının başlığı "*Herr Göbels Doğru Söylüyor*" idi. Yazısı da şöyleydi:

"Nürnberg'de toplanan NAZİ kongresinde Alman Propa-

ganda Nazırı Herr Göbels, "Davamız, Lehistan'da, Avusturya'da, Bulgaristan'da, Sırbistan'da, Türkiye'de muvaffakiyetle yürüyor" demiş...

Faşizm cereyanının bu saydığı memleketlerde yürüdüğünü biliyoruz. Fakat Türkiye'de faşizm davasının yürüdüğüne Herr Göbels ne ile hükmediyor? Bunu toptan yekûn inkâr edersek hata ederiz.

Bugün Türkiye'nin birinci davasının milli istiklâl ve demok-

rasi olduğuna şüphe yok... Faşizm cereyanı, ne hükümet mehafili ne de halk sırasında sevilmiş ve benimsenmiş bir şey değildir. Fakat Propaganda Nazırı na bu sözleri söylemek cesaretini veren amiller de yok değildir.

Bugün İstanbul'da, Anadolu'nun içinde, bu davayı güden, hatta teşkilatla çalıştığı hissini veren emareler mevcuttur. Ati-semitizm, faşizm mücadelesi yapan bir zümre vardır ki, mütemadiyen kitap çıkarıyor, gizli gizli ikinci derecede müesseselere giriyor, hatta matbuatta yer alıyorlar. Faşizmin propagandası, köylere "Faşizm din getirir" maskesi altında giriyor. Kabine değişikliği münasebetiyle Türk parasının düşürüleceği hakkında çıkan rivayetler, bu membalardan çıkmıştır. Söylediğinde göre Türkiye'nin ecnebi memleketlerde okuyan talebesinin yüzde sekseni Almanya'da faşist mekteplerde okuyorlar. Gizli gizli çalışan, gençliği ve halkı tedricen zehirlemeye çalışan propaganda sinemalarda da yürüyor. Herr Göbels bu propaganda neşriyatının yürüdüğünü, elindeki vesikala-

GÖRÜŞLER

HERR GOEBELS DOĞRU SÖYLÜYOR

Nurenberg'de toplanan Nazi kongresinde Alman Propaganda Nazırı Herr Goebels "davamız, Lehistan'da, Avusturyada, Bulgaristanda, Sırbistanda, Türkiyede yürüyor.. demiş..

Faşizm cereyanının bu saydığı memleketlerde, yürüdüğünü biliyoruz. Fakat Türkiyede Faşizm davasının yürüdüğüne Herr Goebels ne ile hükmediyor? Bunu toptan yekûn inkâr ederek hata ederiz.

ra istinat ederek söylüyor.

Bence, Göbels'in sözü bizi hiddetten ziyade intibaha davet etmelidir. Propaganda Nazırı na bu sözü söylemek cesaretini veren amilleri tetkik etmeliyiz. Düşman su altında saman yürütür, bizi gafil avlamak için pusuda bekler."

Sabiha Sertel yazısının sonunu şöyle getiriyordu:

"Eğer hakikaten faşizmin bu memlekete gelmesini istemiyorsak, medeni cesaret gösterip, demokrasinin düşmanlarını teşhir etmeliyiz, bunda inkişaf imkanı vermemeliyiz. Faşizm herşeyden evvel küçük millet istiklâllerinin, demokrasinin düşmanıdır. Hadisat bugün o kadar tebellür etmiştir ki, korkak siyasetlerle susmak, onlara bugün hazırlanmak, yarın yüksek konuşmak imkanlarını verir."

Tan'ın başyazarı Ahmet Emin Yalman da, Sabiha Sertel'in köşe yazısının yayınlandığı günkü başyazısını Göbels'in nutkunda geçen cümleye ayırmıştı. "*Türkiye'de Yalnız Türk Davası Yürür*" adlı başyazısında Yalman; "*Nurenberg'de toplanan Nazi kongresinde Alman Propaganda Nazırı B. Goebels'in sarfettiği bir söz üzerinde hassasiyetle durmaya mecburuz.*" cümlesiyle girdiği başyazısına Göbels'in sözlerini alıntıladıktan sonra devam ediyordu:

Türkiyede Yalnız Türk Davası Yürür

Ahmet Emin YALMAN
Nurenberg'de toplanan Nazi kongresinde Alman Propaganda Nazırı B. Goebels'in sarfettiği bir söz üzerinde hassasiyetle durmaya mecburuz. Goebels demiştir ki:

"Davamız Lehistan'da, Avusturyada, Yugoslavyada, Bulga-

riyada muvaffakiyete yürüyor.
Arkadaşım M. Zekeriya dün bu mühim meseleyi kendi sütununda or-

"Arkadaşım M. Zekeriya dün bu mühim meseleyi kendi sütununda ortaya atmış ve Goebels'in, bu sözlerden kasettiği manayı anlatmasına lüzum göstermiştir.

Alman Propaganda Nazırının dikkate değen sözlerini na-

sıl tevîl edeceğini bilmiyoruz. Bildiğimiz bir şey varsa o da Türkiye'de muvaffakiyetle yürüyebilecek bir tek dava bulunduğudur: O da öz Türk davasıdır.

Yabancı propagandalar dünyanın her memleketinde az çok kök salabilirler, Türkiye'de salamazlar. Bütün Türk milleti bu yolda yabancı tesirlere karşı aşılıdır. Bize sirayet ettirilmek istenilen hastalığın en acı şekillerini çektik. Vücudumuzda bu nevi mikroplara karşı tam bir muafiyet hâsıl olmuştur.."

Yalman'ın başyazısı devam edip gidiyordu...

Cumhuriyet, Tan'a Karşı Çıkıyor...

Sabiha Sertel'in bu yazısından sonra, 18 Ekim 1937 günü Cumhuriyet'te bir başyazı yayınlandı. Başyazı "*Bir Nutuk Üzerine Koparılan Lüzumsuz Gürültüler*" başlığını taşıyordu. İmza olarak da Yunus Nadi ya da başka bir isim yerine (**) görülüyordu.

Cumhuriyet'in başyazısı şöyle diyordu:

"Bundan bir ay kadar evvel Nüremberg'de toplanan Nasyonal Sosyalist Partisi Kongresinde Alman Propaganda Nazırı Göbbels'in kullandığı bir cümle şu günlerde İstanbul'da, dört beş hafta geçtiği için değil, fakat lüzumsuz olduğu için tuhaf kaçan bazı fikirlerin gazete sütunlarında boy göstermelerine sebep oldu.

Göbbels, Nüremberg'deki kongrede irad ettiği nutkunda,

Bir nutuk üzerinde koparılan lüzumsuz gürültüler

Kemalizm, her rejimle dost geçinebilecek ve hiç birile mücadeleye lüzum görmiyecek kadar olgun, kuvvetli ve asıldır. Muharrirlere Türk camiasının Kemalizme karşı beslediği sarsılmaz bağlılığı görmelerini tavsiye ederiz.

Bundan bir ay kadar evvel Nüremberg'de toplanan Nasyonal Sosyalist partisi kongresinde Alman Propaganda Nazırı Göbbels'in

Nasyonal Sosyalist Almanya'nın otoriter bir devlet halinde komünizm cereyanlarına karşı açmış olduğu mücadelede yalnız kalmadığını ispat etmek isterken, "Davamız, Lehistan'da, Avusturya'da, Bulgaristan'da, Sırbistan'da, Türkiye'de muvaffakiyetle yürümektedir" demiştir. İşte söylendiği tarihten haftalarca sonra İstanbul'da aynı gazetede çalışan muharrirlerden iki tanesini ürküten, telaşlandıran ve gazetelerinde birbiri ardısıra makaleler yazmaya sürükleyen cümle!"

Cumhuriyet, sözünü ettiği iki yazarın yorumlarını ise sırasıyla şöyle cevaplandırıyordu:

"Bu muharrirlerden birincisi Alman Propaganda Nazırının "bütün bu saydığım memleketler NAZİ olmuşlar ve bizim emrimiz altına girmişlerdir" demek istediğini zannederek, sanki sahiden olmuş gibi bunu protesto ediyor, memleketimizin birinci harpten evvel ve harp esnasında o zamanki politikacılarımızın hataları yüzünden çektiğini anlatıyor ve Göbels'i fikrini açıkca izah etmeye davet ediyor.

Asrımızın modası olan parti kavgalarını ortadan kaldırarak her cereyanın fevkinde milli irade birliğini yaratan Kemalizmin, Hitler rejiminden çok daha evvel kurulduğunu, başta Hitler olmak üzere bütün dünya bilirken, sebebi anlaşılamayan ürpermeler geçirerek "Vay bizi faşist sanıyorlar, tavzih etsinler, tarziye versinler" demek ağırbaşlı bir Türk gazetesine yakışmayacak kadar komik hareket olur."

Cumhuriyet'in başyazarı Tan'ın öteki yazarının söylediğini de şöyle yorumluyordu:

"Fakat aynı gazetede dün aynı fasileyi başka bir muharrir "Herr Göbels Doğru Söylüyor" başlığı altında yazdığı yazıda, bir ay evvel Nürnberg'de sarfedilen cümleyi ele

alarak öteki muharrirden daha telaşlı bir lisanla Türkiye'de faşizm propagandası yapıldığından, yabancı memleketlerde tahsil eden gençlerimizin yüzde sekseninin Almanya'da okuduğundan ve bu gençlerden bir çoğunun devlet mekanizmamızı işleten merkezlere kadar yaklaşmakta olduklarından acı acı şikayet ediyor.

Bu yazıyı, birincisinden daha münasebetsiz buluruz. Çünkü doğru olmayan iddiaları ileri sürmektedir.

Türkiye'de faşizm propagandası yapıldığından şikayet eden muharrir, bizzat Materialisme historique hakkında Karl Marx ve Engels hakkında sürü sürü kitabımsı broşürler bastırmamış mıdır?"

Cumhuriyet başyazısını şöyle tamamlıyordu:

"Velhasıl Nüremberg'de Alman Nazırı'nın söylediği nutuk üzerine burada bir ay sonra çıkan bu yazıların, içlerinde saklayamadıkları telaş ve heyecan tamamıyla lüzumsuz ve yersizdir."

"Tan" Israrlı: "Çok Lüzumlu Bir Hassasiyet"

Cumhuriyet'in bu *"Bir Nutuk Üzerinde Koparılan Lüzumsuz Gü-rültüler"* başyazısına, ertesi günkü, 19 Ekim 1937 tarihli Tan'ın başyazısında Ahmet Emin Yalman *"Çok Lüzumlu Bir Hassasiyet"* yazısıyla cevap verdi. Yalman'ın başyazısının spotları şöyleydi:

"Soruyoruz: Bir Türk gazetesinin Alman Propaganda Nazırı'na avukatlık etmesi caiz mi, değil mi?
(Ankara'da bulunan başmuharri-

Çok Lüzumlu Bir Hassasiyet

Soruyoruz: Bir Türk gazetesinin Alman Propaganda Nazırı'na avukatlık etmesi caiz mi, değil mi?

[Ankara'da bulunan Başmuharririmizden telefonda]

Bu gün tayyare ile buraya gelen "Cumhuriyet", ge-

mizden telefonla)

Bugün tayyare ile buraya gelen Cumhuriyet gazetesinde (Bir Nutuk Üzerine Koparılan Lüzumsuz Gürültüler) serlevhalı bir yazı var. Yazıyı nikaplı biri yazmış, (**) diye imza atıyor.

Yazıda da bir çok nikaplı cümlelere tesadüf ediliyor. Fakat buna rağmen asıl gaye, çok şeffaf bir surette ortada duruyor. Bu gaye Alman Propaganda Nazırı Göbbels'in avukatlığını etmektir."

Ahmet Emin Yalman'ın başyazısı şöyle devam ediyordu:

"Bir Türk gazetesinde böyle bir yazı nasıl çıkar? Alman Propaganda Nazırı'nın bir Türkün milli hislerini yaralayacak mahiyette olan sözlerine avukatlık etmeği bir Türk gazetesi nasıl reva görebilir.

Eğer bizim Alman Propaganda Nazırı'nın sözleri hakkındaki tefsirlerimiz yanlış ve haksızsa bunu varsınlar Almanlar izah etsinler. Elllerinde propaganda ve neşir vasıtalarının türlü türlü vardır. Onların vekili ve avukatı sıfatıyla hareket etmek herhalde bir Türk gazetesine düşmez.

Cumhuriyet gazetesi, Alman Propaganda Nazırı'nın sözlerini tevil için birçok diller döktükten sonra diyor ki:

-Türkiye'de faşizm propagandası yapıldığı şahsen bizim nazarı dikkatimize çarpmamıştır.

Arkadaşımızın görüş ufkunun çok dar olduğuna hükmedeceğiz. Çünkü bu propaganda tâ kendi sütunlarından bazılarına kadar sokulmak imkanını bulabilmiştir.

Nuremberg kongresinde Göbbels "Nazi idealleri" diye tarif ettiği bir davanın Almanya'da zaferle neticelendiğini söylüyor ve aynı davanın İtalya'da, Japonya'da, Avusturya'da, Macaristan'da, Lehistan'da, Brezilya'da, Türkiye'de, Portekiz'de gözle görülür derecede kökleştiğini an-

tığına işaret etmiş ve Cumhuriyet refikimizi bu kabil propagandalara alet edilmesine karşı uyandırmaya çalışmış-tık. Fakat, o vakitten beri Cumhuriyet'in bu kabil yazıla-ra sütunlarında yer vermemesi şöyle dursun, bilakis açıktan açığa NAZİ ve faşist propagandası telakki edilecek yazılar neşrettiğini görerek müteessir olduk. Onun için telaş ediyoruz ve telaşta haklı olduğumuzu sanıyo-ruz.

Fakat siz niçin telaş ediyorsunuz?"

"Cumhuriyet", İyice Öfkeleniyor...

Tan'daki bu yazıların ardından 20 Ekim 1937 tarihli Cumhuriyet'in (**) imzalı başyazısı, daha şiddetli bir saldırı-ya geçerek; *"Türkiye'de faşist propagandası yoktur, ama siz komünist propagandacısısınız."* diyordu.

"Propaganda Yapan Kim?" başlıklı başyazısı şöyleydi Cumhuriyet'in:

"Artık ipin ucunu kaçırdılar; bir yaygaradır gidiyor. Ga-zeteleri Yahudi havrasına döndü. İrili ufaklı, kadınlı er-kekli, hepsi kaleme sarılmışlar, avaz avaz haykırıyorlar. Soğukkanlılığımız asaplarını büsbütün bozdu. Bize aynı itidalle cevap verecek yerde işi ipsiz, sapsız iddialara dök-tüler. Dönüp dolaşıp lâfi şu-
raya getiriyorlar:

-Memlekette faşist propagan-dası var. Ve siz onlara avu-katlık ediyorsunuz!

Kemalizimin hiçbir yabancı propaganda tarafından ürkü-tülemeyecek kadar kudretli ve sağlam olduğuna inaniyo-

ruz. Yoksa sadece mevhum faşizm propagandacılarına karşı değil, aynı zamanda senelerdenberi sinsi bir şekilde içimizde çalışan teşkilatlı, müseccel komünist yarıdakçılara karşı da savaş açardık.

Hükümetin, rejimin aleyhinde çalışan adamları takip ettiği malûmdur. Bize çatan muharrirler gelsinler, şöyle bir hapisaneleri dolaşalım. Bakalım, faşizm propagandası yaptığından dolayı tevkif edilmiş bir tek kişi gösterebilirler mi? Fakat biz onların karşılarına düzinelerle komünist çıkaracağız ki, birçokları ile tokalaştıklarını görmemiz gayri varit değildir.

Tarihi maddecilik hakkında broşür tercüme eden Bayan Sabiha bunu ilim aşkıyla yaptığını söylüyor. Bu nasıl bir ilim aşkıdır ki, bayanın çıkardığı ve kitap olduğunu iddia ettiği bütün broşürler hep tarihi maddecilikten, Karl Marks ve Engels'ten bahsetmektedir. Dünyada tarihi maddecilikten başka görüş zaviyesi, Marks'tan başka iktisat üstadı yok mudur? Acaba komünizm propagandası yaptığı için kapatılan "Projektör" mecmuası da aynı ilim aşkıyla mi çıkmıştır?"

Sıra Ahmet Emin Yalman'da...

Ahmet Emin Yalman, Cumhuriyet'in bu başyazısına ertesi gün şu cevabı veriyordu:

"Yeniçeriler şirretlik etmek ve bir adamı susturmak istedikleri zaman (Dine selbetti) diye yaygarayı basarlarmış. Türk gazeteleri içinde eskiden beri derebeyilik iddialarında bulunan Cumhuriyet gazetesi de böyle yapıyor. Bugün tayyare ile gelen sayısında, bizim yazılarımıza cevap makamında yazılan iki yazıyı gördüm. Her ikisinde de takip edilen usul "Milli hisleri tahkir etti." şeklinde iddi-

alarla heyecanlı bir hava uyandırmaktır. Cumhuriyet gazetesi bu sayede ortalığı sise boğacağını, bir ecnebî propaganda nazırına avukatlık yolundaki müdafaası çok güç hareketinin izini kaybettireceğini ümit ediyor.

Bu gazeteye şurasını hatırlatmak isteriz ki, Baba Tahir devrinde değiliz. İnkılâpçılığı, Anayasa'nın temellerinden biri mevkiine koyan Atatürk Türkiyesindeyiz. Muhazafazakârlık, ecnebî düşmanlığı, ifrat cereyanlarını teşvik yolunda açmağa çalıştığı çığır, faşistliğin koyusudur. İnkılap rejiminin açık ve berrak gayelerine taban tabana zıttır.

(...)

Cumhuriyet gazetesi "memlekette faşistlik propagandası olsa biz derhal hücum ederdik" diyor. Bu gazeteye tavsiyemiz, ayna karşısına geçmesi ve kendi kendini seyretmesidir. Görecektir ki, yazıları baştan aşağı faşist ölçü ve düşüncelerine uygundur."

Kavgaya Peyami Safa da Karışıyor...

Cumhuriyet gazetesi ile *Tan* gazetesi arasındaki kalem kavgası giderek büyüyordu. Sabiha Sertel'in *Tan* daki "Görüşler" sütununda "*Cumhuriyet Gazetesi Göbbels'in Müdafaa Vekili mi?*" yazısı çıkınca, *Cumhuriyet* in tavrı birinci sayfasında Sabiha Sertel'in Marxist klasiklerden çevirilerinin, Haydar Rıfat'ın gene aynı konudaki kitaplarının, Doktor Hikmet Kıvılcımlı'nın "*Marxizm Bibliyoteği*"nden çıkan teliftercüme yayınlarının, Kerim Sadî'nin "*İnsaniyet Kütüphanesi*" yayınlarının oluşturduğu bir kolajla da süslediği "*Propagandayı Yapan Kim?*" başlıklı yazı yazmak oluyordu...

21 Ekim 1937'de, kavgaya bu kez Cumhuriyet yazarlarından Peyami Safa da karıştı. "*Hadiseler Arasında*" sütunun-

daki yazısının başlığı: *"Kim Faşist, Kim Komünist?"* idi. Ve şunları yazıyordu:

"Bundan dört sene evvel, Alman faşizmi için yazılmış Türkçe bir kitap görmüştüm. Hitler rejiminin Türkiye'de propagandasını yapmak için neşredilmiş bir esere benziyordu. Hemen, gene Cumhuriyet gazetesinde ve gene bu sütunda o kitap aleyhine bir yazı yazdım ve Cermen ırkının üstünlüğü davasını güden bir propagandanın Türk topraklarında işi olmadığını anlattım. Sonra, o zamanki Hitler idaresinde Türk medeniyetinin eskiliği ve üstünlüğü hakikatine dayanan Kemalizm propagandasına müsaade edilip edilmeyeceğini sordum. Hitler, bana doğrudan cevap verdi ve bu cevap yine "Cumhuriyet"te intişar etti.

Maksadım, bizim iddiamıza tam bir cevap teşkil ettiğine hâlâ kani olmadığım o beyanatı dört sene sonra münakaşa etmek değildir. Şunu söylemek istiyorum ki, "Cumhuriyet" gazetesi bugüne kadar, nasyonal sosyalizm, faşizm veya komünizm olsun, Kemalizm çerçevesini aşan her türlü yabancı ideolojilerin telkinlerine karşı milli mukavemeti artırmaya çalışmaktan bir an geri kalmış değildir. Hatta avukatlığını yaptığımız iddia edilen nasyonal sosyalizm peygamberini müdafaaya sevkedecek kadar. "Cumhuriyet" koleksiyonlarında, komünizmi olduğu kadar faşizmi de baltalayan yüzlerce fıkra ve makale bulmak mümkündür.

Türkiye'de bizim farkına varmadığımız bir faşizm propa-

Mâdâsınlar arasında

Kim faşist ve kim komünist?

Bundan dört sene evvel, Alman faşizmi için yazılmış Türkçe bir kitap görmüştüm. Hitler rejiminin Türkiye'de propagandasını yapmak için neşredilmiş bir esere benziyordu. Hemen, gene Cumhuriyet gazetesinde ve gene bu sütunda o kitap aleyhine bir yazı yazdım ve Cermen ırkının üstünlüğü davasını güden bir propagandanın Türk topraklarında işi olmadığını anlattım. Sonra, o zamanki Hitler idaresinde Türk medeniyetinin eskiliği ve üstünlüğü hakikatine dayanan Kemalizm propagandasına müsaade edilip edilmeyeceğini sordum. Hitler, bana doğrudan cevap verdi ve bu cevap yine "Cumhuriyet"te intişar etti.

zetezi, bugüne kadar, nasyonal sosyalizm, faşizm veya komünizm olsun, Kemalizm çerçevesini aşan her türlü yabancı ideolojilerin telkinlerine karşı milli mukavemeti artırmaya çalışmaktan bir an geri kalmış değildir. Hatta avukatlığını yaptığımız iddia edilen nasyonal sosyalizm peygamberini müdafaaya sevkedecek kadar. Cumhuriyet koleksiyonlarında, komünizmi olduğu kadar faşizmi de baltalayan yüzlerce fıkra ve makale bulmak mümkündür.

gandası var mıdır? Belki. Fakat Türkiye'de herkesin farkına vardığı apaçık bir komünizm propagandası vardır. Tütüncü dükkanlarında, polis hafiyesi Şarlok Holmes'in maceralarıyla bir hizada, tanesi yüz paraya, beş kuruşa, on kuruşa satılan yüzlerce broşür çıkmıştır. Bunların çoğu benim yazı masamın gözünde duruyor. Topunun hülâsası ve manası şudur: Yaşasın komünizm, kahrolsun liberalizm, nasyonalizm, Kemalizm.

Komünist propagandası yapan kitaplar ve kitapçıklar üstünde bugün "Cumhuriyet'e saldıranların imzalarını da görürsünüz. Bunların komünist olduklarını çıkardıkları kitaplardan bir tane alarak, onbeş kuruşa isbat etmek mümkündür. Esasen bu imza sahipleri yirmi dört saat sonra utançtan pancar gibi kıpkırmızı kesilmemek için "ben komünist değilim" diyemeyecekleri gibi korkudan patlıcan moru gibi kesilmemek için de "ben komünistim" demeye cesaret edemeyeceklerdir. Yalnız, batasıya davalarını gütmek için bir tek çareleri vardır: Türk rejiminin en büyük gazetesini faşizm şüphesi altında bırakarak önlere çıkan engelleri devirmek!

Bu taktiğin nafîle olduğunu ispat etmek bize on beş kuruşa, fakat onlara pek pahalıya mal olur!"

Tan la sürüp gitmekte olan bu kalem kavgasında *Cumhuriyet*'in bir özelliği dikkati çekiyordu. O da başyazıların genellikle imzasız ve bazen de (**) olmasıydı. Çatışmanın bir diğer özelliği de, *Cumhuriyet*'in sahip ve başyazarı Yunus Nadi'nin, *Tan* gazetesinin ortağı ve başyazarı Ahmet Emin Yalman'a doğrudan çattığı yazılarında kendi imzasını kullanmasıydı.

Bir yandan iki gazetenin yazarları arasında karşılıklı çatışma sürüp giderken, Ahmet Emin Yalman ve Yunus Nadi de birbirlerinin cemaziyelevvellerini sayıp dökmeye başladılar.

Ahmet Emin Yalman *Tan*'da "*Derebeyi Nasıl Düşünür?*" / *Yunus Nadi Kendi Kendisini Teşhir Ediyor!*" başlıklı bir yazıyla doğrudan Yunus Nadi'ye yöneliyordu:

"Okuyucularımızın pek iyi takdir ettikleri gibi "*Tan*" sen ve ben kavgalarından daima

uzak durmuştur. Biz, gazete sütunlarımızın okuyucuya ait olduğuna kaniiz. Kendi kin ve infialimizi ifade maksadile bu sütunlara tasarruf etmek hakkını kendimizde görmeyiz.

Gazete münakaşalarına karışmayı ancak umumi menfaatle taalluku olan meseleler bakımından kabul ederiz.

Türk gazetelerinin haklı tenkitlerine ve tabii hassasiyetine karşı "*Cumhuriyet*" gazetesinin bir yabancı davaya avukatlık ettiğini görünce bu mesele üzerinde ancak bir memleket meselesi şeklinde durduk. Bay Nadi, menfaati ne dokunulan ve nikabı çıkarılan adam sıfatile, çok tabii olarak, köpürdü ve tepindi. Dün de öyle bir yazı yazmıştır ki, derebeylik ve mürteci ruhluluk noktalarındaki ithamlarımızı en açık bir şekilde teyit etmiş ve bu sıfatlarla kendi kendini teşhir etmiştir. Maksadı, üst perdelere çıkarak beni susturmak ve evvelki gün tarif ettiğim klasik derebeylik usulünün icabı olarak ortalığı toza, duma-na boğmaktır."

Bu yazısının altına da şöyle bir not koymuştu Ahmet Emin Yalman: "*Türk gazeteciliğinin halle muhtaç bir davası / Gazeteci "Nadi" iş adamı Nadi'yi Cumhuriyet matbaasından kapı dışarı etmeli."*

Yazıda da özetle şöyle deniliyordu:

Derebeyi Nasıl Düşünür ?

Yunus Nadi Kendi Kendisini Teşhir Ediyor !

Okuyucularımm! pek iyi takdir ettikleri gibi "*TAN*", sen ve ben kavgalarından daima uzak durmuştur. Biz, gazete sütunlarımızın okuyucuya ait olduğuna kaniiz. Kendi kin ve infialimizi ifade maksadile bu sütunlara tasarruf etmek hakkını kendimizde görmeyiz.

Gazete münakaşalarına karışmayı ancak umumi menfaatle taalluku olan meseleler bakımından kabul ederiz.

Türk gazetelerinin haklı tenkitlerine ve tabii hassasiyetine karşı "*Cumhuriyet*" gazetesinin bir yabancı davaya avukatlık ettiğini görünce bu mesele üzerinde ancak bir memleket meselesi şeklinde durduk.

rini bastırarak kadar gayretli olurlarmış. Eğer senin yüksek makam sahibi bir zata kendinin. kendi ırkının tashih kabul etmez cibilliyetini marâzi bir mazeret gibi kabul ederek verdiği vesika yakinen malumumuz olmasaydı: belki zamanla meslek ve meşrep değiştirmiş olduğuna ihtimal verebilirdik.

Ben, derebeyi? Nihayet ben ecda-
dında bu beylerin bulunmasın-
dan yüzü kızacak adam değilim.
Bugünkü milliyetçi ve inkılâpçı

Yunus Nadi

Türklük, dünkü o cedlerin asil bir mabadinden başka bir şey değildir. İnan ki, bir Türk derebeyinin tırnağını senin dönme kavim ve kabilenin mecmuu heyetiyle değiştirmeyeceğimi söylediğim zaman, yalnız hakikatin kendisini ifade etmiş olurum.

Haydi ben derebeyi ailesinden olayım. Ya sen kimsin? Tekirdağ'ında kazığa kakılmaktan kurtulmak için selameti yalancıktan dinini değiştirmekte bulan Yahudi fesatçısı Sabatay Sevi nin torunu değil mi?

Bizzat kendi vesikanla müeyyet olarak alınca vurulmuş bu zillet damgasıyla sen Türk efkarı umumiyesini şaşırabileceğini ve böylelikle gürültü arasında; kimse farkına varmadan bir müddetten beri sinsi sinsi yürütmeğe çalıştığın komünist propagandasına cereyan verebileceğini sanırsan şaşarım senin perişan akıl ve iz'anının sefil şeytanlığına."

23 Ekim 1937 tarihli *Cumhuriyet*'te "*Kendi Kendimizi Tenkit*" başlıklı bir başyazı yayınlandı. Şöyle deniliyordu.

"Matbuat ve millet

Son münakaşalarda bir hakikat tebarüz etti ki, o da, Türk gazeteciliğinin yalnız halis muhlis Türk olanlar tarafından yapılabileceği keyfiyetidir. Milliyetçi Türkiye Cumhuriyetinde buna bilhassa dikkat etmek olanca vuzuh ve kat'iyetle anlaşılmıştır.

Fakat adları sen ve ben gibi Türk ve Müslüman olan bazı kimseler vardır ki, bunlar umumi dikkatsizlikten ve yersiz müsamahadan istifade ederek tıpkı sen ve ben gibi gazetecilik etmeğe kalkışabiliyorlar. Ahmet Emin'ler, Sabiha Zekeriya'lar işte bu cümledendir ki, son Başvekalet tebeddülünde görüldüğü üzere, ortalığı karıştırmak için her fırsattan istifadeye hazır mahluklardır. Memleketin bu beynelmilelci serserilerin neşriyatı ile aldanmıyacağı muhakkaksa da, milletin bu türlü mahsus hareketlerle velev ki bir an bile olsa oyalanması caiz görülmemelidir.

(Tan) gazetesi etrafında toplanmış olan Ahmet Emin'ler, Sabiha'lar Türk değildirler. Onların Türk isimleri altında başka ırklar, başka zihniyetler, başka hüviyetler saklıdır. Türk halk tabakalarının ve genç Türk demokrasisinin bu hakikati bilmesi lâzım ve kâfidir."

24 Ekim 1937 günkü Tan'da da *"Kirli İşlerle Mücadele Etmekten Yılmıyorum"* başlığıyla Ahmet Emin Yalman'ın Cumhuriyet'e ve Yunus Nadi'ye cevabı görüldü:

"Tan'da Nadi'nin menfaatine dokunacak yazılar çıkınca Cumhuriyet gazetesinin sütunlarında evvelâ tehditli imalar çıkmıştır. Bunlar beni susturmağa ve korkutmağa kâfi gelmeyince Bay Nadi gazaba gelmiştir. Çiğnenen menfaatleri yüzünden sökülen maskesi sebebiyle şahlanarak şöyle demiştir:

-Sen sus, sen Türk değilsin. Sen dönmesin. Ağzını açma-

ğa hakkın yok.

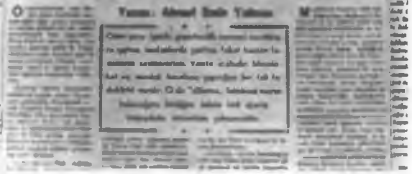
Derebeyi hitabından sinirlenen bu zat, derebeylik sıfatına ne kadar layık olduğunu ispat hususunda o kadar ileriye gidiyor ki, bir vatandaşa Türklük sıfatını alıp vermekte kendisinde bir hak ve imtiyaz vehmediyor.

Bay Yunus Nadi, bana Türklük sıfatını çok görmekle ve dönme demekle ne kastediyor? Bunu şöyle bir araştıralım:

Cedlerim üç asırdan beri Türk ve Müslüman camiasında yer almış, hep devlet hizmetinde ömrünü geçirmiş insanlardır. Bu camiaya üç asırlık bir bağlılığı ve hizmeti acaba kaç kişi fiilen ispat edecek veziyettedir?

Babam Osman Tefvik, Selanik Askeri Rüştıyesi nin tarih ve yazı hocası sıfatıyla uzun seneler müstakbel ordu erkanına muallimlik etmiştir. Hayatının en büyük şeref hissesi Atatürk'e dört sene hocalık etmiş olmaktır. Devlet memuriyetinde kırk senelik temiz hizmeti olduktan sonra Abdülhamid'in en istibdatlı günlerinde Selanikte "Mütalâa" gazetesini çıkararak o zaman için çok kıymetli bir tenvir vasıtasını yaratmıştır. Fikret'in "Kılıç" gibi Servetifünunda çıkamayan yazıları, Cahit'in "Kavga"ları ve yeni gidişi müdafaa eden en münakaşalı yazıları "Mütalâa"da çıkmıştır. Büyük babam Alay Emni Emin efendidir. Cedlerinin arasında tersane Emni Hasan Ağa vardır ki, hususi menfaat dalavereleriyle dolu bir devirde bahriyede kurduğu dürüst ve intizamlı idareden Cevdet Paşa tarihi takdir ve saygı ile bahseder.

Kirli işlerle mücadele etmekten yılmıyorum

Ben (Dönme) sözünü hayatımda çok mahdud defalar işittim. Bunu söyleyenler, hep Türk vatanının, Türk milletinin umumi menfaatleri namına açtığım mücadelelerde menfaatine dokunulan adamlardı. Harp zamanında harp zenginleriydi. Mütarekede Sait Molla ve Refii Cevat'tı. Şimdi de Yunus Nadi bu kafiyele karışmıştır."

Artık her şey ortaya dökülmeye başlamıştı. Tümöyle birbirlerinin cemaziyelevvellerini sıralıyorlardı. Şimdi sıra Yunus Nadi'deydi. Ertesi gün 25 Ekim 1937 tarihli Cumhuriyet'te Yunus Nadi, yine "Ahmet Emin Yalman'a" başlığı altında daha sert bir yanıt verdi:

"Kirli işlerle mücadele etmekten yılmadığını ifade eden kabadayıcı bir başlıkla dün neşrettiğin dört sütunluk yazını okuduktan sonra seni Don Kişot'a dahi benzetemedim. Çünkü bücür boyun ve ondan daha mendebur hüviyetin buna mâni oldu.

Ben, bu memleketteki bütün gazetecilik hayatımda hep milli gayelerimiz aleyhine çalışan muzır unsurlarla mücadele ettim. Bilhassa Hürriyet ve İtilâfçılarla ve Ali Kemal'le başlayarak Halifelere ve Halife ordularına varıncaya kadar her çeşit düşmana karşı koyan bu mücadelelerimde hasım olarak sen de vardın.

İstiklâl cidalini müteakip kurduğumuz Cumhuriyet idaresini yıkmak için uğraşanlar arasındasın. İstiklâl Mahkemesi beni beraat ettirdi diyorsun. Hayır mahkûm oldun ve millet nazarında hâlen ve ebediyet için mahkûmsun.

İstiklâl Mahkemesinde beraat ettin ve gazeteciliğe bu kadar bağlı idin de neden sekiz on yıldan beri gazetecilik etmedin? Alicenap mahkeme senin gibi ciğeri beş para etmez bir mahlukla fazla meşgul olmağa lüzum görmeyerek sadece çetrefil kalemini kırmakla iktifa etmişti de onun için değil mi?

Birinci yazında bana iş adamı diyordun. Kuyruğuna basıldıktan sonra dün kopardığın feryatla kirli işlerle uğraştığımı söylüyorsun. Ve fakat bunlardan bir tanesini dahi yazamıyorsun. Benim için ne büyük şereftir ki, çetin mücadele hayatımda hangi mel'un, vatan haini ile karşılaşmışsam bana söylenebilen, delilsiz, ispatsız sefil sözler yalnız ve yalnız bunlardan ibaret olmuştur.

Ali Kemal de öyle demişti. Arif Oruç öyle demişti ve işte sen öyle diyorsun."

Artık birbirlerinin ne yazdığını bile beklemiyorlardı. Yunus Nadi'nin yukarıdaki yazısı 25 Ekim 1937 günkü Cumhuriyet'te yayınlanırken, aynı günkü *Tan*'da Ahmet Emin Yalman, "*Ankara'da bulunan Başmuharrimiz bildiriyor*" notuyla şunları yazıyordu:

"Siyasi nüfuzunu menfaat için kullanan, şüpheli işlerden baş aldığı söylenen yegâne belâlıdan hesap aramak lâzımdır

Bütün okuyucularıma şu noktayı hatırlamalarını dilerim ki, bu defaki münakaşanın bize ait cephesi, çirkin bir sen ve ben kavgası değildir. Ortada açık ve mühim bir hedef vardır: O da inkılâp ve rejimin dürüstlüğüne ve temizliğine çok aykırı düşen bir vaziyeti tasfiye etmektir. Bunun için biraz rahatsızlık çekmeğe değer. Çünkü dava, zannedildiğinden çok mühimdir. İşin içinde rejimin halka görünüşü manzarası vardır. Bu görünüş ufkü üzerinde "Yunus Nadi"nin bulunuşu hükümet ve fırka ile halk arasın-

petrol tasfiye fabrikası yakılmıştır.

4-Hıdiv'in alakadar bulunduğu tasfiye halindeki "Ticaret ve Sanayi Bankası"nda Nadi'nin idare meclisi azalığı vardır. Bu banka Nadi'nin nüfuzu ile istihkakından büyük krediler temin edebilmiştir.

5- Eskiden Cumhuriyet'te yazı yazan Bay Habip Edip (Törehan)'in elinde bir para işine dair dikkate değer bir vesika bulunduğu söyleniyor."

Aynı günkü, yani 25 Ekim 1937 tarihli Cumhuriyet'te bu kez gazetenin yazişleri kadrosundan Feridun Osman'ın bir yazısı da yer alıyordu. Feridun Osman'ın yazısının başlığı şöyleydi:

"Büyük Şefin "Nutuk"unda Dönmenin Mahiyeti/ Mahut Yalman Atatürk'ün Kurduğu Sistemi (Kahredici bir cehennem ve meş um gidiş) olarak tavsif ve telkin ediyordu."

Feridun Osman'ın yazısı da şöyle devam ediyordu:

"Hakiki bir vatandaş gibi "Ben Türküm" demeğe aslâ cesaret edemeyen ve dönmeliğini "Selanik'de yaşayan bir takım vatandaşların kız alıp vermek suretiyle umumi camiaya karışmamalarındaki kara cehalet" diye kara cahillerin manasız bulacağı dönmece bir cümle ile teville çalışan Ahmet Emin Yalman, şimdiye kadarki, yazılarında üst perdeden ileri sürdüğü vatanperverliği ve vatana hizmetlerini millete ilân için uzun uzun yâveler sıralamış. Yalman'ın Türk milletine hizmeti şüphesiz milli hükümeti baltalamak, inkılâpları baltalamak yolundaki hizmetidir. Bunun için İstiklâl Mahkemesine gitmiş ve bu mahkemede hayat ve faaliyetinin muhasebesinden sonra;

"Bütün bunları Yahudiliğimden yaptım. Bu, benim ırkı cibilliyetimin marifetidir." diye bir vesika vererek Cumhuriyet Hükümetinin büyük şefkatinden istifade etmiştir."

Feridun Osman, bundan sonra "*Nutuk*"un kimi sayfalarından Atatürk'ün Ahmet Emin Yalman'la ilgili görüşlerini aktardıktan sonra şunları yazıyordu:

"Nutuk'tan aldığımız bu parçalara birşey ilâve etmeyeceğiz. Ahmet Emin Yalman bütün bu neşriyatı ile milletin ulu şefi, Demokrat Türkiye Cumhuriyeti Reisi Atatürk'ü, Sultanların başka bir ünvan altında devamı ve "Türkiye Cumhuriyeti Hükümetini" eski Roma'da görülen "Generaller Hükümeti"nin bir yeni şekli hal ve karakterinde göstermek istemiştir.

O, Atatürk'ün milli siyasetini, bütün inkişafıya mâni "Cehennem Makamında" bir sistem olarak görmüş ve millete böyle göstermeğe çalışmıştır. Atatürk'ün siyasetini "Meş um gidiş" şeklinde tecessüm ettirmeğe savaşmıştır."

Ertesi gün 26 Ekim 1937 tarihli Tan'da Ahmet Emin Yalman, Yunus Nadi hakkında yine Ankara'dan telefonla yazdırdığı başmakalesinde: "*Yunus Nadi'nin İş Dolaplarından Bir Kaç Misal Daha: Soma Madeni, Petrol ve Buğday İşleri*"ne değinecekti. Başmakalenin ikinci bir başlığı da vardı, o da şöyleydi: "*Yuttuğu Lüpü Fil Yutsa Çatlardı.*"

Ve başmakale şöyle başlıyordu:

"Bugün tayyare postası ile gelen Cumhuriyet gazetesinde Nadi'nin yazılarını gördüm. Gazete sütunları Ali Kemal'in günlerinde bile herhalde bu kadar yakası açık küfürü birarada görmemiştir. Zavallı kültür adamı!

Ortalığı gürültüye ve sise boğmak, kirli işlerinin izini gözden kaybettirmek için bastığı küfürler kâfi gelmeyin-

ce Nadi köpürüyor, perdeyi hergün biraz daha yükseltiyor. Kendi kendini teşhirden başka birşey yapmadığını, bütün bu küfürlerin kendi üzerine düştüğünü farkedemiyor. Çünkü tehlikeye düşen kurulu dolaplarının tesiri ile gözü dönmüştür. Bunlar öyle dolaplardır ki, kıymetli ve hassas bir şairimize:

"Yeter fıkırdama rezalet turşusunun küpü

Yuttuğun lüpü fil yutsa çatlardı"

sözlerini ilham etmiştir.

Yunus Nadi, meselâ Sait Mollaların, Pehlivan Kadrilerin yaptığı gibi hususi menfaatlerine ait ifşaları "Dönme" sözü ile durdurmağa çalışmıştır. Memleket kendisine ait bir çiftlikmiş ve istediğini asar, istediğini kesermiş gibi bir tavırla bu softa silahını kullandıktan sonra kendisini Baba Tahir zamanında sanmış ve ilk gazetecilik üstadından öğrendiği usullerle jurnalcılık tertip etmiştir.

Neticede şunu ifade etmiş oluyor:

-İş hayatım ağza alınmayacak şekildedir. Esrar perdesi altında saklı sandığım hareketleri müdafadan âcizim.

Nadi bana; "Gazetemde yerin hazırdır" dediğini de inkâr ediyor. Hayret etmiyorum. Çünkü bunu itiraf ederse, küfür ve tecavüze dayanan hücum sistemi kökünden yıkılmış olacaktır. Teklîf Ankara Palas barında olmuştur.

Nadi'nin dolaplarının birkaçına dünkü sayımızda işaret ettik. Fakat bunlar birer misalden ibarettir."

Ahmet Emin Yalman ın bu yazısına, 26 Ekim 1937 günü *Cumhuriyet*'te Yunus Nadi den şu yanıt geldi: "*Müfteri, şim-di de inkılâp ve rejime saldırıyor.*"

Ve şunları yazıyordu Ahmet Emin Yalman'a:

"Mahut müfteri, dünkü yazısında: "Siyasi nüfuzunu menfaat için kullanan, şüpheli işlerden baş aldığı söylenen yegâne belâlıdan hesap aramak lâzımdır." diye zâhirde

jektör" dergisinin kapak klişesinin de yer aldığı bu yazıda: Sabiha Zekeriya adı ve *"Milli edebiyat yok, sınıf edebiyatı var"* sözcükleri okunuyordu. *"Projektör"* kapağının lejandında da: *"Baştan aşağı komünist propagandası yapmak isteyen mecmuayı da onlar çıkardı."* cümlesi yer alıyordu. Yazı Sabiha Sertel'e ağır hakaretlerle doluydu: *"Bolşevik Dudu bu beş satırı eline geçirince..."*, *"Şu Sabiha Zekeriya dedikleri kadıncağız..."*, *"Kaldı ki bu mecmua, Bolşevik Dudu'nun Türk efkârı umumiyesine salmaya çalıştığı mikropların binde biri bile değildir..."*

Bu yazıdan sonra Sabiha Sertel Tan'daki *"Görüşler"* sütununda *"Serseri Köpeklerle Mücadele"* başlıklı fıkrasının başında bu kavgadan çekildiğini açıklıyordu. Fıkrasının girişinde parantez içinde şöyle bir yazı vardı Sabiha Sertel'in:

"Günlük fıkramı yazmadan evvel Cumhuriyet gazetesiyle aramızda çıkan münakaşa hakkında bir kaç söz söyleyeyim. 14 senelik bir muharririm. Amerika'daki tahsil hayatımdan başlayarak bugüne kadar bu memlekette kalemimle, vücudumla, kadrimce hizmet etmişimdir. Yaptıklarımı saymak, şahsımdan bahsetmek küçüklük olmasa bunları sıralardım. Fakat bir memleket meselesi yüzünden aramızda çıkan ihtilâfı, şahsiyet vadisine dökenlerle münakaşaya lüzum görmüyorum. Bana dönme ve komünist gibi hakaretlerden sonra, dünyanın en ağır ithamını; lekesini sürmek isteyenleri Cumhuriyet mahkemelerinin adaletine havale ediyorum."

Sabiha Sertel, tartışmanın sonucunu *"cumhuriyet mahkemelerinin adaletine"* havale ederek kavgadan çekildikten sonra, Yunus Nadi ile Ahmet Emin Yalman'ın kavgalarını inkılâp ve rejim sorununa getirip bağladıklarını yukarıda görmüştük. Bu şekilde süregiden kavgaya dışarıdan nasıl müdahale edildiğini şimdi bir tanıklıktan okuyalım:

"Yunus Nadi ve Ahmet Emin Yalman arasındaki bu karşılıklı mücadele başta Atatürk olmak üzere hükümet tarafından ve alâkahırlarca dikkatle takip ediliyordu. Kavganın günden güne kızışması ve işe rejim, inkılâp gibi kelimelerin karışması, mücadelenin mecrasından çıkacağını gösteriyordu. İki tarafın da birbirleri aleyhine doküman toplamak üzere bütün muharrir ve muhabirlerini seferber ettikleri dillere düşmüştü. Bütün bu çabalar Atatürk'ün kulağına kadar gidiyordu. Nihayet 26 Ekim 1937 günü, Atatürk mutemet bir arkadaşı tarafından, her iki başmuharrire de kavgayı kesmelerini tebliğ etti. Her iki başyazar da son bir yazı yazmak suretiyle münakaşayı keseceklerini ve emirlerine derhal itaat edeceklerini bildirdiler. Bu teklif kabul edildi. Her iki Başmuharrir de 27 Ekim 1937 günü son birer yazı yazarak bu münakaşa ve kavgayı kestiler." (Tekin Erer, Basında Kavga-lar, S.59)

Bu Kavganın Son Sözleri...

Nihayet 27 Ekim 1937 günkü *Tan* da Ahmet Emin Yalman yazdığı şu son yazıyla kavgayı bitirdi:

"Nadi işi kapanmayacak, ince tetkiklerden geçirilecek Türk gazeteciliğine musallat olan bir zorba ve belâhıya karşı mücadele ettiğimiz günden beri memleketin her tarafından takdir ve teşvik görüyoruz. Siyasi ve iktisadi hayatımızdaki yegâne çirkefin kurutulmasının ne kadar mühim bir rejim davası olduğunu bütün vatandaşlar görüyorlar ve anlıyorlar. Şunu da takdir ediyorlar ki, yazılarımız, mutad şekilde bir gazeteci kavgası değildir. Kirli bir yaranın kökünden tedavisine ait bir temizlik mücadelesidir.

Bu kadar kirli bir ruhu tasvir için çamurlu kelimeler kullanmak lâzımdır. Bu da herkesin elinden gelmiyor. Her gün gazetesinde kirli bir ruhun kusuntusu vardır ki, bunların karşısında Nadi'nin itiyat halindeki okuyucuları bile burunlarını tıkları ve başlarını çeviriyorlar. Fakat aynı zamanda maskesiz bir Nadi'nin de bütün ruhî çirkinliklerini görüyorlar.”

Ahmet Emin Yalman yazısını ve tartışmayı şöyle bitiriyordu:

“Kemalizm bir demokrasi rejimidir. Her demokratik rejimde vatandaşların hususi menfaatlerini, umumi menfaat çerçevesi içinde görmeli, umumi menfaatin aleti olan bir gazeteyi ve nüfuzu, gizli ve kirli menfaatlere vasıta yapmamaları için mücadeleye girişmek lâzımdır. Bunların rahatsızlıklarını göze almak bir zarurettir.”

Aynı günkü Cumhuriyet'te de Yunus Nadi son yazısını yazıyor ve kavgaya son verdiğini ilan ediyordu:

“Efkarı umumiye hükmünü vermiştir.

Söylenebilecek sözlerin hepsi söylenmiştir. Geriye kalanla da efkarı umumiyei işgal etmekte devam etmiyeyim dedim ve yeni bir lüzum ve zaruret hasıl olmadıkça bu kararında sabitkadem kalmak karariyle bu münakaşaya nihayet vermeği muvafık buldum.

Şahsî münkaşalara nihayet verirken, bir gün bu habere avdet hakkımızın mahfuz bulunduğunu tasrih etmeği lüzumlu görürüm.”

Böylece 1937 yılının Ekim ortalarından 27 Ekim 1937 gününe kadar süregidip, sonunda Atatürk'ün müdahalesiyle önlenebilen *Tan*’la *Cumhuriyet*, dolayısıyla *Ahmet Emin Yalman* ve *Yunus Nadi* arasındaki Göbels'in nutku yüzünden çıkan kalem kavgası son bulmuştu...

BU KAVGANIN YANKILARI

Nadir Nadi'nin Anımsadıkları

Göbels'in nutku yüzünden Tan'la Cumhuriyet gazetesi arasında çıkan kalem kavgasının taraflarından Sabiha Sertel'in sonucu kendi açısından "*Cumhuriyet mahkemelerinin adaletine*" havale ettiğinden söz etmiştik. Cumhuriyet gazetesi sahip ve başyazarı Yunus Nadi'nin oğlu, babasının 1945'deki ölümünden sonra gazetenin sahip ve başyazarı olan Nadir Nadi, 1965'de "*Perde Aralığından*" adı altında anılarını yayınladı. Bu anılarında Nadir Nadi, 1937'deki kalem kavgası sırasında Sabiha Sertel'in Cumhuriyet gazetesi ve Yunus Nadi hakkında kendisine neşren hakaretten açtığı davanın sonucunu anımsayacaktı. Uzun yıllardır TBMM'de Muğla Milletvekilliği de yapan Yunus Nadi, 1943 yılındaki seçimlerde meclise giremedi. Nadir Nadi bu konuda şunları yazıyordu:

"Uzun bir süre milletvekilliği yapan babamın, devre sonuna atıla atıla birikmiş bir çok basın davaları vardı. Bu davaların hepsinden babam, o zamanki Basın Kanununa göre, sadece gazete sahibi sıfatıyla sorumlu tutuluyordu. Davacılar da gazeteci idiler. Teker teker başvurarak davalarından vazgeçmelerini her birine rica ettik. Meslektaşlar ricamızı memnuniyetle yerine getirdiler. Yalnız bir

tanesi "olmaz da olmaz!" diye direniyor, babamın hapse girmesi ile büyük bir kıvanç duyacağını belirtiyordu. Bu, Tan gazetesi sahiplerinden Sabiha Sertel'di. Tarihten altı yedi yıl önce Cumhuriyet'te yayınlanan bir yazıda Peyami Safa'nın kendisine "Bolşevik Dudu" demesini hazmedememiş, açtığı hakaret davası sonunda gazete sorumluları altışar aya mahkum olmuşlardı. Bu itibarla, milletvekili dokunulmazlığı artık sona eren babamın da otomatik olarak hüküm giymesi gerekiyordu. Kendi yazmadığı bir yazı yüzünden hasta ve yaşlı bir meslektaşını yıllarca sonra cezaevine göndermekte hiçbir sakınca görmüyordu "Bolşevik Dudu!"

Fakat garip kuşun yuvasını Tanrı yapar derler, yargıç Reşit Nomer'in yönettiği Asliye Ceza Mahkemesinde görülen dava bir oturumda düştü ve Dudu'nun sevinci boğazında takıldı kaldı: Olay sırasında babamın milletvekili olduğunu düşünen Sabiha Sertel ya da avukatı, onu davalılar arasına katmaya lüzum görmemişti..."

(Nadir Nadi, Perde Aralığından, S.182-183)

Ahmed Emin Yalman Anımsamak İstemiyor...

Bu bölümde okuduğunuz gibi Göbels'in nutkundaki bir cümle yüzünden 1937 yılı Ekim ayının ortalarından itibaren Tan'la Cumhuriyet; dolayısıyla her iki gazetenin başyazarları Ahmed Emin Yalman'la Yunus Nadi arasında neredeyse Babıâlide bir meydan savaşı halinde geçen kalem kavgasının doğrudan tanıklıklarını ararken doğrusu epeyce şaşırdım. Bu konuda Yunus Nadi'nin kavgadan yıllar sonra anımsayıp yazdığı bir şey yok. Ancak Yunus Nadi'nin 1945 yılındaki ölümünden sonra, daha 1972'ye kadar yaşayacak olan Ahmed Emin Yalman 70'li yıllarda yazdığı anılarının tümünü dört

ciltte topladı.

"*Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim*" adındaki anıları 1997'nin yazbaşında yeniden yayınlandı. 1816 sayfa-
lık iki kocaman cildi titizlikle bir kez daha inceledik. Ahmed
Emin Bey, *Cumhuriyet*'in sahip ve başyazarı Yunus Nadi
Bey'le Tan'ın ortaklarından biri ve başyazarıyken "*Göbels'in
nutku*" yüzünden yaptığı kalem kavgalarını nedense hatırla-
mıyordu.

Cumhuriyet'le ve dolayısıyla Yunus Nadi Bey'le o yıllarda
yaptığı bir kavgayı hatırlıyordu. Ancak neden çok başkaydı:

"*Cumhuriyet*'le olan münakaşa, Nadi Bey'in, Üniversi-
te'de vazife gören Alman profesörlerinin kovulmasına da-
ir yazdığı şiddetli yazı yüzünden kopmuştu. Ben profesör-
lerle, İstatistik Profesörü sıfatıyla Üniversite'de bulundu-
ğum sırada yakından tanışmıştım ve kendilerinin yeni
bir Türk Üniversitesi yaratmak için ne kadar başarı gös-
terdiklerini, bu müstesna adamların elimize geçmesinin
bizim için ne kadar büyük bir fırsat ve nimet olduğunu
biliyordum. Atatürk, Nazilerden kaçan değerli profesör-
lere ince düşüncelerle memleketin kapılarını açmıştı.
Kendisi de Nazilikten ve Hitler'den nefret ediyordu. Bun-
ların hepsini bilerek, Nadi Bey'e nazik bir cevap verdim,
profesörleri savundum. Yunus Nadi sert ve haşın cevap-
lar verdi. Münakaşa kızıştı, Türk basın tarihinde görülen
en sert münakaşalardan biri şeklini aldı. Sonradan haber
aldığıma göre Yunus Nadi Bey, Almanları kıskanan bazı
gençlerin tahriklerine kapılmış hata ettiğini neden sonra
farketmiş.

Haftalarca gazetelerin sütunlarını dolduran bu sert çatış-
malar esnasında Yunus Nadi Atatürk'e ve Hükümet'e
başvurarak benim Hükümet veya Parti yoluyla susturul-
mamı defalarla istemiş. Atatürk buna razı olmamış. İki

tarafın müsavat dairesinde içini dökmesi hükmü ve kararını umumi efkarın serbestçe vermesine lüzum göstermiş"

(Yakın Tarihte Gördüklerim ve Geçirdiklerim, S.1071-72)

"ALMAN REALİTESİ'NDEN ÇIKAN KAVGA...

Nadir Nadi

basınındaki Alman yandaşlığı daha da hızlandı. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, savaş dışı kalmak için Almanya'yla ve öteki Batı devletleriyle çeşitli taktik anlaşmalara gidiyordu. Bunlardan biri de, 25 Temmuz 1940'da Ankara'da Türkiye ile Almanya arasında 21 milyon liralık bir ticaret anlaşmasının imzalanmasıydı. Almanya; başta bütün olmak üze-

1933'de Almanya'da NAZİ'ler iktidara geldikten sonra, öteki Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, Türk basınında da Almanya yanlısı yayınlar görülmeye başlamıştı. 1 Eylül 1939'da İkinci Dünya Savaşı patladığında, Türkiye Cumhuriyeti Devleti tarafsız kalırken, savaşın ikinci yılı olan 1940'da Alman NAZİ orduları neredeyse bütün Avrupa ülkelerini işgal edip Fransa'ya da girince Türk

Hüseyin Cahid

re, tiftik, fındık, üzüm, incir gibi şeyleri Türkiye'den alacak; kendisi de karşılığında bir takım mamul maddeler satacaktı.

Nadir Nadi'nin Sevdiği Ticaret Anlaşması

1930'ların başında Avusturya'da öğrenci iken *Cumhuriyet* muhabirliğiyle baba mesleği gazeteciliğe adım atan Yunus Nadi'nin oğlu Nadir Nadi, 1936'dan beri zaman zaman *Cumhuriyet'in* başyazılarını da yazıyordu.

Almanya'yla Türkiye arasında ticaret anlaşmasının imzalandığının ertesi günü, Nadir Nadi *Cumhuriyet'te* "*Yeni Muahedenin (Anlaşmanın) Sebepleri ve Neticeleri*" başlıklı bir başyazı yayınladı. Nadi, başyazısında özetle Türk-Alman ticaret anlaşmasının isabetli ve yerinde bir davranış olduğundan söz ederek şöyle diyordu:

"Bir müddetten beri müzakereleri yapılan Türk-Alman ticaret muahedesi (anlaşması), her iki tarafın da iyi niyetleri ve yorulmak bilmeyen çalışmaları sayesinde nihayet dün Ankara'da imzalandı. Bu hadise, iki millet arasındaki münasebetlerin normal yola dönüşünü arzu edenleri olduğu kadar Balkan sulhünün (barışının) daha sağlam temellere dayanmasını özleyenleri de şüphesiz memnun edecektir. Bir yerde sulhün devamı, ora ile alakadar milletler arasındaki normal münasebetlerin devamına bağlı bulunduğuna göre, Türk-Alman ticaret muahedesi karşısında başka türlü duygu ve düşüncelere kapılmaya imkân yoktur. Tuna, Karadeniz'e aktığı müddetçe Türkiye ile Almanya birbirlerini tamamlayıcı bir iktisadi sistem içinde yaşamaya mecburdurlar. Bu sistem, Orta Avrupa'yı cenuba (güneye) bağlayan tabii şartların bir muhassalasından (özet sonuç) başka bir şey değildir."

Yüzyılın başından beri gazetecilik ve yazarlık mesleğinin

içinde olan, kalem kavgalarının neredeyse ustası denilebilecek olan Hüseyin Cahit Yalçın, o sıralarda "Yeni Sabah" gazetesinde yazarlık yapıyordu. Hüseyin Cahit'in bu savaş yıllarındaki tavrı "İngiliz Yanlılığı" olarak öne çıkmıştı. Nadir Nadi'nin bu başyazısı başta

Alman birliği Karşısında Avrupa

Avrupa devletleri realiteyi olduğu gibi görmeli yollarını ona göre tayin etmelidirler. Realite karşısında nihhis bulunmak da şarttır.

Dünya, realiteyi olduğu gibi görmeye mecburdur. Fransız ordusu ortadan kalkalı bir buçuk aya yaklaştığı halde, birçokları hâlâ müspet ve iyimserlikte durmaktansa istikbale dair tahminler ileri sürmeyi tercih ediyor görünüyorlar. Nihai safha (en son aşama) nasıl olacak, İngiltere zaptedilebilir mi?, 'Hava harbini Almanlar kazanacaklar mı?' gibi yarına ait meseleler hakkında mütalaa yürütenler ekseriyeti teşkil ediyor.

Avrupa devletleri realiteyi olduğu gibi görmeli ve yollarını ona göre tayin etmelidirler. Realite karşısında nihhis bulunmak da şarttır. Tarih cereyanlarının tekniği olan tahmin edilemezdir. İyice düşünmek gerekir.

NADİR N

Hüseyin Cahit Bey olmak üzere, öteki gazelerin yazarları tarafından da eleştiriye uğrayınca Nadir Nadi, 30 Temmuz 1940 tarihli *Cumhuriyet*'teki başyazısında konuyu daha da açan bir yazı yazdı. Başyazının başlığı "Alman Birliği Karşısında Avrupa" idi. Nadir Nadi şunları yazıyordu:

"Dünya realiteyi olduğu gibi görmeye mecburdur. Fransız ordusu ortadan kalkalı bir buçuk aya yaklaştığı halde, birçokları hatta, müspet vakıalar (olumlu olgular) üzerinde durmaktansa istikbale dair tahminler ileri sürmeyi tercih ediyor görünüyorlar. Nihai safha (en son aşama) nasıl olacak, İngiltere zaptedilebilir mi?, 'Hava harbini Almanlar kazanacaklar mı?' gibi yarına ait meseleler hakkında mütalaa yürütenler ekseriyeti teşkil ediyor.

Bugün Avrupa'da bir Alman kudreti yaşıyor. Bu kudretin menbaı, kemiyet ve keyfiyet itibarıyla Alman birliğinden gelir. Alman birliği ise bir veya birkaç şahsın değil, tekâmül eden bir fikrin, binaenaleyh tarihin eseridir.

Aynı dili konuşan, aynı kültüre ve aynı emellere malik (sahip) 90 milyonluk bir kitle, Avrupa'nın ortasında artık tek devlet teşkil ediyor.

Bu bir realitedir ve bunu olduğu gibi kabul etmek lâzımdır.

90 milyonluk insanın Avrupa için bir tehlike olacağını ile-ri sürerek Alman birliğini parçalamaya uğraşmak, tarihi tersine yürütmek gayretine benzer. Alman birliğini par-çalamak için milliyet fikrini öldürmekten başka çare kal-mamıştır. Bu fikir yaşadığı müddetçe hiçbir milleti, de-vamlı olarak parçalamak kabil olmayacaktır.

Avrupa devletleri realiteyi olduğu gibi görmeli ve yolları-nı ona göre tayin etmelidirler. Realite karşısında nikbin bulunmak da şarttır. Tarih, cemiyetlerin tekamül oluşu ise; tekamül, 'daima daha iyiye doğru gidiş' demektir."

Hüseyin Cahit, Nadir Nadi'ye Yanıt Veriyor

Nadir Nadi'nin bu başyazısına ertesi gün, 31 Temmuz 1940 tarihli *Yeni Sabah* gazetesinde Hüseyin Cahit şöyle bir yanıt verdi:

Yeni Sabah

Yeni Sabah

"Bugünkü Realite

Nadir Nadi arkadaşımızın Cumhuriyet ga-zetesinde dün yazdığı başmakale üzerinde zihnimiz ilişik kaldı. Arkadaşımızın meş-rep, meslek ve karakteri malumumuz olma-saydı, çok daha tereddüt edecektik. Belki yazılarını yanlış ve fena anlıyacaktık. Çün-kü makale müphemdi. Birşeyler söylemek isteniyorsa da açıkca söylenmesine cesaret edilemiyormuş, ima ile anlatılmak tercih olunuyormuş gibi bir hal var.

Nadir Nadi'nin makalesini şu suretle hülâ-sa edebiliriz:

Dünya, realiteyi olduğu gibi görmeğe mec-burdur. Fransız ordusu çoktan ortadan kalktı. Birçokları bu müspet vakaya bakmı-

yorlar ve istikbali düşünüyorlar. İngiltere zaptedilebilir mi? Nihai safha ne olacak? gibi yarının meseleleri ile meşgul olmayı tercih ediyorlar. Halbuki hayat, dünden ve yarından ziyade bugündür. Bugün ise Avrupa'da bir Alman kudreti yaşıyor. Bunun kaynağı olan Alman birliği tarihin eseridir. Bugün Avrupa'nın ortasında doksan milyonluk bir Alman kitlesi, bir realitedir. Bunu olduğu gibi kabul etmek lazımdır. Alman birliğini parçalamağa imkan yoktur. Avrupa devletleri realiteyi olduğu gibi görmeli ve yollarını ona göre tayin etmelidir.

İşte Nadir Nadi'nin makalesi, zahiren Avrupa devletlerine nasihat veriyor. Fakat Avrupa devletleri kim? İngiltere muharip olduğu için onu makalenin şümülü dairesinden hariç tutmak tabiidir. İtalya, Almanya'nın müttefikidir. Şu halde Avrupa'da hangi devletler bugünkü realiteyi, yani doksan milyonluk Alman kuvvetinin mevcudiyetini tanınamamak ve onu parçalamak istiyorlar? Balkan Devletleri mi? O zavallıların mihver etrafında pervane gibi döndükleri göz önünde.

Kala kala ortada alını yukarıda bir Türkiye kalıyor ki, realiteyi görmeyen ve kabul etmiyen bu olmak lâzım geliyor. Nadir Nadi arkadaşımız, siyasi ve büyük bir gazetenin başında bulunuyor. Başmakaleler, Avrupa devletlerine Allah rızası için nasihat vermek maksadiyle yazılmaz. Siyasi gazeteler, ilmi birer risale değildirler ki, tamamen objektif neşriyata baş sütunlarını tahsis etsinler.

Alman realitesine hürmeti tavsiye eden arkadaşımız, Almanların objektif ilmi bile, milli menfaatlerine hizmetkâr yaptıklarını pekala bilir. Binaenaleyh, biz, arkadaşlarımızın siyasi makalelerini her zaman bir Türk gözüyle görülmüş bugünkü siyasi vaziyet karşısında, Türk menfaati bakımından vicdanından sadır olmuş bir mütalaa di-

ye kabul etmek isteriz."

Nadir Nadi, Hüseyin Cahid'in bu yazısına doğrudan bir yanıt vermedi. Ancak 1 Ağustos 1940 günü başyazısı, bir önceki yazısında ortaya attığı fikri daha da açan bir havadaydı. Başlığı "Avrupa Buhranı Karşısında Türkiye" idi. Son paragrafında şunları yazıyordu:

"Verdiği sözü tutmak ve dostluklara riayet etmek, Türk karakterinin esasını teşkil eder. Fakat, milli menfaatlerimizi ve istiklâlimizi tehlikeye sokacak bir hareket ve tecavüzleri vuku

bulmadıkça kendimizi Almanya ve İtalya ile düşman farzetmek, Türk siyasetini ve Türk menfaatlerini ters anlamak demektir."

Bu başyazının altına da şöyle bir not koymuştu Nadir Nadi:

"Üstad Hüseyin Cahit Yalçın a:

Evvelki günü yazımı olduğu gibi değil, istediğiniz gibi tefsir ederek bundan "Almanya gelip gelmiştir. Türkiye bu kuvvetin önünde boyun eğmelidir." manasını çıkarmışsınız.

Bugünkü yazımdan da hakikî maksadımı daha iyi anlayacağınızı ümit eder ve iyi niyetlerinize güvenerek hürmetlerimi sunarım.N.N."

Oysa Hüseyin Cahit Bey, *Yeni Sabah*'taki 1 Ağustos günü başyazısında da aynı konuyu ele almıştı. "*Felaket Doğuracak Fikirler*"di yazısının başlığı. Son paragrafları şöyleydi:

"Arkadaşımız Nadir Nadi'nin, dünkü Cumhuriyet gazetesinde "Tek Devlet Hegemonyası Bir Hayaldir" serlevhasını okurken birdenbire Almanların böyle bir hegemonya peşine düşmeleri muaheze olunuyor zannettik. Fakat makaleyi okuyunca Almanları muaheze eden bir yazı değil, Almanların lehinde bir müdafaaname ile karşılaşacağımızı hayretle gördük. Muharrire, Almanları kabahatli bulmuyor, Almanlarda bir hegemonya zihniyeti olduğunu söyleyenleri kabahatli çıkarıyor.

Birçok milletler Alman hücumlarında müdafaaya bile teşebbüs edemediler.

Cünkü Almanya'yı tıpkı Nadir Nadi gibi çok kuvvetli gör-

düler ve korktular. Almanya da bütün Avrupa'yı istilâ etti.

İngiliz mukavemeti devam ederken ve günden güne kuvvetlenirken bile bizzat Nadir Nadi, Avrupa'da şimdiye kadar yegâne hür kalmış Türkiye Cumhuriyetini doksan milyonluk Alman kitlesi realitesini tanımağa teşvik ediyor."

Nadir Nadi tezini sürdürüyordu. 2 Ağustos 1940 tarihli Cumhuriyet'teki "Müstakbel Avrupa Üzerinde Bazı Düşünceler" başlıklı yazısında şunları yazıyordu:

Tek devlet Hegemonyası Bir hayaldir!

Alman birliğini tasfiye tasu-
zalarında doğma bir res-
lile olarak görmek istemi-
yorlar. Bu günkü ü yasalı anladık-
ları için avasına a da ters bakmak
onları bir türlü kurtulamıyorlar. Ha-
zırdaki olan Alman birliğini tasfiye
etmek de düşünmek bile onları
kurtulandırıyor. İstikbalî kurtuluş
onlarıdır:

Avrupanın ortasında dok-
san milyonluk bir Almanya millet-
leri birliği için en büyük teh-
dittir. Bu Almanya galib gelince
Avrupa bütün Avrupalı, sonra Asya
ve cennetli Amerikalı, istilâ edile-
cek. Dünya üzerindeki saltanat sü-
rüşü bütün devlet olacaktır. Dün-
ya bütün bir Almanya imparatorluğu galib
olacaktır. Başlıdır:

Avrupalı milletler herü
Avrupalı ile kurtuluş hazine

Perşembe
Oğuz 11 V d - No. 200

Felâket
Düğüncak
Fikirler

Avrupalı bir milletler
birliği...
Avrupalı bir milletler
birliği...
Avrupalı bir milletler
birliği...

Avrupalı bir milletler
birliği...
Avrupalı bir milletler
birliği...
Avrupalı bir milletler
birliği...

Zelzel
Bazı yer
oldu, mü

Felâket he
Başvekil he

"Umumi harp sonunda baştanbaşa bütün Avrupa'nın pekâlâ altı üstüne gelebilirdi. Bu ihtimal bugün ve yarın için ortadan kalkmış değildir. Bilakis... O halde başta Almanya ve İngiltere olmak üzere bütün Avrupa'nın iki ellerini şakaklarına dayıyarak derin derin düşünecekleri günler gelmiştir. Avrupa'yı ancak, yeni harpten çıkacak makul bir nizam kurtarabilir."

Kavgaya, "Son Posta" da Katılıyor...

Nadir Nadi ile Hüseyin Cahit Yalçın arasında çıkan bu kalem kavgasına, *Son Posta* gazetesinin başyazarı Selim Ragıp Emeç de katıldı. Selim Ragıp Emeç, Nadir Nadi'yi tutarak Hüseyin Cahit Bey'e saldırıyor, Alman realitesini kabul etmenin yerinde bir düşünce olduğunu savunuyordu.

2 Ağustos 1940 günü *Yeni Sabah*'da Hüseyin Cahit Yalçın "Aynı Ses" başlıklı başyazısını bu yeni rakibine ayırmıştı:

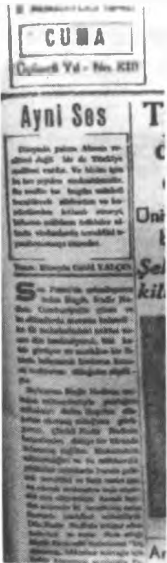
"Son Posta'da arkadaşımız Selim Ragıp Emeç, Nadir Nadi'nin Cumhuriyet'te çıkan ve bu sütunlarda mevzuubahis edilen ilk makalesindeki noktai nazarı dün benimseyerek, bizi hatalı görüyor ve nazikâne bir ihtarda bulunarak herkesin kanaatinin muhterem olduğunu söylüyor."

Bunun ardından Hüseyin Cahit,

"Nadir Nadi'nin yerini şimdi Selim Ragıp aldığı ve fikirlerinin mesuliyetini kabul ettiği için onunla biraz konuşmak mecburiyetindeyim" dedikten sonra şunları yazıyordu:

Selim Ragıp'a burada kendi sözleriyle hitap edeceğim:

Vak'aları görmemek, görmemek istemek, za-

rarlı bir şeydir.'

Dünyada yalnız Alman realitesi değil, bir de Türk realitesi vardır. Ve bizim için bu herşeyden mukaddemdir. Bu realite ise, bugün vahdeti bozabilecek sözlerden ve hareketlerden içtinap etmeği, bilhassa müphem telkinler altında vicdanlarda tereddüt uyandırmamağı emreder. Selim Ragıp arkadaşımız müphemlik içinden çıkarak ve ne yapılmasını istediğini sarih surette bildirirse kendisiyle yine dertleşiriz."

Nadir Nadi ise 3 Ağustos 1940 günkü başyazısını doğrudan "*Hüseyin Cahit Yalçın'a*" notuyla birlikte "*Zaruri Bir Müdafaa*" başlığıyla oldukça yumuşak bir üslupla "*Alman Realitesi*" fikrini açıklamaya ayrılmıştı:

"Dünyanın içinde bulunduğu bu fevkaalede nazik devrede, her gün Türk efkârı umumiyesine hitap vazifesini üzerine alan muhterem ve yaşlı bir üstadın üzülmesinden memleketin de zarar görebileceğini düşünerek sizinle münakaşa etmek istemezdim. Fakat beni haksız çıkaran yazılarınız birkaç gazetede daha akis buldu. Ve bugün, gene siz, "Aynı Ses" başlıklı yazınızla, beni müdafaa eden bir arkadaş'a çatarken, hakikatte bana da hücumda devam ediyorsunuz.

Üstadım;

Sizinle münakaşa etmenin güç bir iş olduğunu bilmez değilim. Siz, bunca sene matbuat hayatında kalem yürütmüş, mesleğin bütün inceliklerini tecrübe etmiş, büyük kitlelere nasıl hitap edileceğini öğrenmiş, isminiz üstün-

de bir üstadsınız. Ben ise, hem henüz acemiyim, hem de bu çeşit münakaşalarda istidat görmüyorum kendimde. Bu itibarla yazımı bir polemik mevzuu değil, meşru bir müdafaa telakki etmenizi rica ederim."

Nadir Nadi "*Alman realitesi*"yle neyi anlatmak istediğinin tekrar tekrar üzerinde durduktan sonra şöyle diyordu:

"Evet, Sayın Yalçın, realiteyi göremeyen, yahut görmek istemeyen ben değilim. Siz, yazılarınızla Türkiye Cumhuriyeti'nin dış siyasetini temsil etmeye çalışırken bunu tamamiyle ifade ettiğinize kani misiniz? Türkiye Cumhuriyeti'nin aldığı tedbirler tamamiyle tesadüfidir ve memleketimiz taahhütlerine ve dostluklarına karakterinin bütün ciddiyetiyle bağlı ve sadıktır. Bizim Avrupa kavgasıyla; ne ideoloji, ne de maddi menfaat bakımından hiçbir alakamız olmadığı halde siz, halk arasında, adeta harbi buralara zorla getirmek isteyen bir hırsıcâhla eşsiz muharip İngiltere'de bile rastlanmayan şiddetli yazılar yazmakla itham ediliyorsunuz. Sizi kaç defa hususi meclislerde müdafaa ettim."

Nadir Nadi bundan sonra başyazısını şu paragraflarla bitiriyordu:

"Kendini müdafaa eden bir adamın, hayatından bahsetmesi adettir. Nitekim, bugünkü yazınızda: "Ben daima hürriyeti sevdim, bütün hayatım hürriyet için mücadele ile geçti." diyorsunuz. Bu hususta yazık ki, âciz kalıyoruz. Meslek hayatıma başlayalı henüz beş sene bile olmadı.

Vakıa her ne kadar siz de ikinci defa olarak, hatta benden sonra yazmağa başladınızsa da, on-on iki senelik sükut devrenizi tarh ettiğimiz takdirde bile gene benim yaşımdan fazla maziniz kalıyor. Siz göğsünüzü gererek:

-Meslekte şu, şu hizmetleri yaptım! diyebilirsiniz.

Benim ise geçmişe ait bir iddiam yok. Fakat içimde yaşayan bir ışık var ki, o da yalnız cemiyetim uğrunda çalışmaktır. Kısa olmakla beraber dört senelik meslek hayatımda bir falso bulunmaması, vatanperver ve yaşlı bir Türk gazetecisi sıfatıyla sizi memnun eder, kanaatindeyim."

Hükümet Tartışmayı "Cumhuriyet"i Kapatarak Durduruyor...

Hüseyin Cahit Yalçın, Nadir Nadi'nin bu yazısına bir yanıt vermedi. Ancak 8 Ağustos 1940 tarihli *Yeni Sabah*'taki "*Düşmanlık ve Vazife*" başlıklı başyazı isim belirtmeden Nadir Nadi'ye karşılık şeklindeydi:

"Bugün Almanya'ya bir düşmanlık şeklinde gördüğümüz neşriyat, hatta şiddetli bulduğumuz hücumlar, Almanya'dan gelmekte olan tehlikeye, manevî taarruzlara karşı bir müdafaa tedbirinden ibarettir.

Bir çölden geçerken bir arslana, bir ormandan geçerken bir kaplana tesadüf ederseniz ne yaparsınız? Onların da hayran kalınacak güzel adaleleri, kuvvetleri, bedii çeviklikleri ve zarafetleri vardır. Arslana da, kaplana da düşman değilsiniz. Fakat karşınıza çıktılar mı, hemen silahınıza saldırır ve kendinizi parçalatmamak için ona ateş edersiniz. Ne arslan size düşmandır, ne de siz ona düşmansınız. Fakat aranızda bir hayat memmat mücadelesi devam eder.

İşte bugünkü NAZİ Almanyası ile küçük Avrupa devletleri arasındaki münasebetler tamamıyla bir çöl bir orman münasebetleri halindedir."

Nadir Nadi'nin *Cumhuriyet*'te "*Alman Realitesi*" üzerine bir başyazısı yüzünden çıkan, Hüseyin Cahit Yalçın-Nadir

Nadi kavgasına Türkiye Cumhuriyeti devletinin savaşın o ağır koşullarındaki dengesini etkileyebileceği endişesiyle hükümet müdahale etti. Cumhuriyet, "*devletin genel siyasetine aykırı yayın yapmaktan*" 10 Ağustos 1940 günü kapatılarak 11 Ağustos-8 Kasım 1940 tarihleri arasında tam 90 gün yayınlanamadı.

Böylece Nadir Nadi-Hüseyin Cahit Yalçın kavgası hükümet tarafından noktalanmış oldu.

BU KAVGANIN YANKILARI

Nadir Nadi Anlatıyor

Bu bölümde okuduğumuz kalem kavgasının taraflarından biri olan Nadir Nadi, 1965'de yayınlandığı *"Perde Aralığından"* adlı anılarında, yıllar sonra Hüseyin Cahit Yalçın'la tartışmasını şöyle yazacaktı:

"...25 Temmuz 1940'ta Ankara'da Türkiye ile Almanya arasında 21 milyon liralık bir ticaret anlaşması imzalandı... ertesini gün Cumhuriyet'te "Yeni muahedenin sebep ve neticeleri" başlıklı bir yazı yazdım... Bu yazıda ileri sürdüğüm düşünceleri bugün de tam paylaştığımı söyleyemem... Ne ise, bu böyle olmakla beraber, o yazımda güttüğüm asıl amaç, basınımıza hakim olan gergin havayı yumuşatmak, harp dışı durumumuzu güçlendirmeye çalışmaktı. Bu da tek bir yazı ile olacak şey değildi elbet. Yumuşamak şöyle dursun, sayın başyazarlarımız büsbütün sinirlendiler. Özellikle Hüseyin Cahit Yalçın, tıpkı eskiden İsmet Paşa'ya yaptığı gibi, elinde sivri kalemi, Almanya'yı hançerlemekte devam ediyor, ötekiler arkasından onu izliyorlardı. 30 Temmuz tarihli Cumhuriyet'te, kimseyi hedef tutmıyan, fakat genel olarak uyarıcı bir nitelik taşıyan şu yazım yayınlandı. (Nadir Nadi o günkü *"Dünya, Realiteyi Olduğu Gibi Görmeğe Mecburdur"* baş-

lıklı yazısını veriyor)

Yazı, benim gerçek eğilimlerimi şüphesiz bir hayli aşıyordu. Ben bir Atatürk milliyetçisi idim, ırkçı, gerici, sömür-gen ve saldırgan milliyetçiliğe daima karşı idim. Fakat nihayet yaptığım da, milletimin emperyalistler arasında-ki o korkunç boğuşmada durup dururken güme gitmesini önlemeye çalışmaktan ibaretti. Yazı bir bomba gibi patladı. O sabah Refik Saydam Ankara'dan eve telefon ederek babamla konuştu.

Babamın:

-Ne var canım? Ne olmuş yani?

Dediğini yan odadan duyuyordum. Başbakan yazının çok kötü olduğunda direniyormuş. Yazıyı ancak basıldıktan sonra Refik Saydam'dan biraz önce gören babam, Hükümet Başkanına bu "*hata*"yı ertesi günü kendi yazacağı bir yazı ile düzelteceğini vaadetse idi, mesele herhalde fazla dal budak salmadan çözülecekti. Fakat babam, önceden görmediği, belki de yüzde yüz paylaşmadığı oğlunun yazısını Başbakana karşı savunuyordu.

Bu yüzden kıyamet koptu!

Hemen bütün gazeteler, tek cephe halinde Cumhuriyet'e karşı hücumla geçtiler. Tanrının günü bizi hırpalamaya çalışıyor, Almanya Türkiye'ye saldırmak niyetinde imiş de ben de "*Bırakın gelsin!*" demişim gibi bir dil kullanıyorlardı. Gerçek maksadımı daha iyi anlatmak ve ortalığı yatıştırmak isteğiyle 31 Temmuz günlü Cumhuriyet'te "*Tek Devlet Hegemonyası Bir Hayaldir*" başlığı altında şu yazıyı yazdım.

(Nadir Nadi, bu yazısının da tamamını alıntılıyor)

Fakat dostlar bir kez azmışlardı, susmak bilmiyorlardı. İş yazı ile de kalmadı. Fis-kos ve dedikodu makineleri dört duvar arasında neler uydurmuyorlardı. Babam Al-

manlardan para almıştı. Yazıyı o yazmış, altına da ben imzamı atmıştım. GESTAPO hesabına çalışan bir Alman kızı beni baştan çıkarmıştı. Ona bağlanmıştım; telkinlerinden kendimi kurtaramıyordum. Hoşgörölüklerine en güvendiğim yazarlar bile Viyana'da okurken NAZİZM'in etkisi altına girdiğim için yolumu şaşırdığımı belirtiyorlardı. Ömrümde ilk defa, önemli bir konuda, yukarıdan gönderilen basmakalıp direktiflerin dışına çıkarak -ama yine hükümet politikasına yardım amacıyla- kendime göre bir yol tutmak istemişim. Tek sesli koronun içinde ayırı bir sestti bu. Varsın onlar bildiklerini okusunlardı; karışmaya hiç niyetim yoktu. Benim cılız sesime, benim küçücük söz hakkıma tahammül etmeleri yetecekti bana. İşte bizim dervişler bu cılız sese, bu küçücük söz hakkına tahammül edemiyorlardı. Sürüden ayrılmakla suç işlemişim; kurtlara yediyorlardı beni. Saldıranlar arasında en güçlüsünü, en ünlüsünü karşıma alarak kendimi savunmak istedim. Elimden geldiğince serinkanlı olmaya gayret ediyordum. Fakat sinirli idim ve kendimi güç tutuyordum. Bunu, satırlar arasında sırttan cümle aksaklıklarından, ifade bozukluklarından kolayca sezeceksiniz. 3 Ağustos tarihli Cumhuriyet'te şu yazım çıktı."

(Nadir Nadi yine burada Hüseyin Cahit Yalçın'a hitaben yazdığı o yazının tümünü yayınlıyordu.)

Bundan sonra da, 1940'ta hükümetin Cumhuriyet'i kapatması üzerine adeta yarım kalan o kavgayı, 1965'te sürdürür gibi, şunları yazıyordu rakibi için:

"Hüseyin Cahit Yalçın'ın bu yazıya cevap verip vermediğini şimdi hatırlamıyorum. Büyük politika güreşçisi belki de beni pek çelimsiz bulmuş, uğraşmaya değmez diyerek üzerimde durmaya lüzum görmemişti. Zaten maksadım onu kızdırmak değil, tersine, yatıştırmaktı. Bütün

yazı hayatında, Yalçın, sadece kavga etmek için kalem kullanmıştır. Bir olayı, ya da bir düşünceyi ele alıp üzerine objektif bir bakışla eğilmiş olabileceğini hiç sanmıyorum. Abdülhamid devrinde politika yasak bölge sayıldığından, o zamanlar edebiyat kavgaları yaparmış. İttihatçılar iktidara gelince üstad, Hürriyet ve İtilafçılara çatmakla vakit geçirmiş. Birinci Cihan Harbinde, çatacak kimse bulamadığı için gazetesini satmış ve (Men-i İhtikâr) Komisyonuna başkanlık etmiş. Cumhuriyet'in ilk yıllarında, tekrar gazeteciliğe başladığı zaman Atatürk'e ve devrimlere karşı cephe aldığını bizim kuşak pek iyi hatırlar. Hüseyin Cahit gibi kültürlü ve ileri fikirli bir adamın sırf polemik yapmak aşkı ile halifelik müessesesini ve yabancı borçlar düzenini savunmasına nasıl şaşmazsınız? Bu yüzden Atatürk devrinde yazı yazamaz oldu. Atatürk öldükten sonra İsmet İnönü onu tekrar kalemine kavuşturdu. Fakat tek parti rejimi değişmediğinden, bir süre kendini dış politikaya verdi. İlk Almanlara, arkasından da Ruslara saldırmayı günlük uğraşı haline getirdi. Nihayet, İsmet İnönü çok partili hayata marş marş der demez, onun yanında, kayıtsız şartsız Demokratlara karşı cephe aldı. Vaktiyle, Lausanne Konferansı sıralarından başlayarak uzun yıllar bir işe yaramaz, beceriksiz, dik kafalı, inatçı, diktatör ruhlu bir adam olarak tanımladığı İnönü, birdenbire onun gözünde bir hürriyet ve demokrasi peygamberi oluvermişti. Hüseyin Cahit Yalçın'a göre bir yazar; düşündüğünü belirtmekten ziyade kavga etmek için yazmalı idi. O, düşünceyi bir boksör eldiveni gibi kullanıyordu. Bununla beraber, bir kavga ve döğüş aracı halinde de olsa yurdumuza-Batılı anlamaıyla-düşünce tohumlarının girmesinde Yalçın'ın hizmetini yadsıyamayız. Bu yazı türünden hoşlananlar onu daima zevkle

okumuşlardır. Polemikçilerimiz arasında eşsiz bir üstad olduğuna da şüphe yoktur.

Evet, Hüseyit Cahit, yazıma belki cevap vermedi. Fakat "Realite" yazısının başında ve kulis arasındaki yankıları bir türlü dinmek bilmiyordu. O günleri yaşayanlar Cumhuriyet'in bu yazı yüzünden kapatıldığını sanırlar. Oysa, gerçek öyle değildir. Bakınız nasıl:

Dedikoduların, iftiraların bir çığ gibi büyüyerek üstümüze doğru yuvarlandığını gören babam, Ankara'ya giderek Milli Şefe durumu anlatmak istedi. Gerçi o sıralarda İsmet İnönü İstanbul'da bulunuyordu. Fakat etrafın, babamı Paşa ile temas ettirmemeleri ihtimali vardı. Babam pek az yaptığı bir şeyi yapacak, Ankara Garında Milli Şefi karşılayarak bir görüşme rica edecekti. 6 Ağustosta Haydarpaşa'dan beyaz trene binen Milli Şef, 7 Ağustos sabahı Ankara Garında "*mûtat*" törenle karşılandı. Sahneyi, görenlerin ağzından anlatıyorum: Herkesi selamlayan şef babamı görünce:

-Sen biraz dur!

Diyor ve yanında alıkoyuyor. Karşılایıcılar gidip de ortaklıkta yalnız ilgililer kalınca da, babama dönerek sert bir sesle:

-Ticarî maksatlar uğruna siyasi yazılar yazılmasına müsaade edemem!

Diye çıkıyor. Babam üzüntülü:

-Yok böyle bir şey!

Diyerek Cumhuriyet'i savunmak istiyorsa da, Şef sinirlidir. Bu sefer daha yüksek bir sesle tekrarlıyor:

-Kat'iyen müsaade edemem!

Ve babamın elini sıkmadan çıkış kapısına doğru ilerliyor. Olayı yarım saat sonra Ankara temsilcimiz haber verdiği zaman yıldırımla vurulmuşa döndüm. Bir insan; Cum-

hurbaşkanı da olsa, Milli Şef de olsa, anlamadan, dinlemeden, sırf etrafın doldurmasıyla eski bir arkadaşına bu muameleyi nasıl reva görebilirdi? üstelik yazı ile babamın hiçbir ilintisi de yoktu. Herhangi bir konuda bana "Şöyle yaz, böyle yaz" diye ömründe bir defa olsun direktif vermemişti. Bir kusur işlemişsem ilkin benim sorumlu tutulmam gerekirdi. Sorumsuz bir Cumhurbaşkanı nasıl olur da tıpkı Hitler gibi, Mussolini gibi hareket edercesine uluorta bir arkadaşını paylardı?

Fena halde canım sıkıldı. Betim benzim atmıştı. Oturup, "Paşa ispat et!" gibilerden sert bir yazı yazmak istedim. Biraz sonra telefon çaldı, Ankara'dan beni arıyorlardı. Karşımda Basın-Yayın Umum Müdürü Selim Sarper, içime doğmuş gibi:

-Nadir, sabahleyin Ankara garında geçen olayı duymuşsundur. Bak sana söylüyorum, bu konuda hiçbir gazetede bir tek satır yazı çıkmayacak. Eğer beni dinlemez de bir şeyler yazarsan derhal Cumhuriyet'i kapatırız!

Diyordu.

Fakat ben tüm sinir kesilmiştim. Boşalma ihtiyacı içinde çırpınıyordum. Yoksa patlayacaktım. Elimde sopa, odada bir aşağı, bir yukarı dolaşırken düşündüm: Öyle bir yazı yazayım ki, dedim kendi kendime, kimse farkına varmasın, yalnız İsmet Paşa ne demek istediğimi anlasın. Öğleden sonra masanın başına oturdum ve şu yazıyı döktürdüm..."

(Nadi Nadi yine sözünü ettiği başyazısının tamamını alınıyor)

"Atatürk Gençliğinin Kudreti" başlığını taşıyan yazı 8 Ağustos tarihli Cumhuriyet'te -Realite yazısından tam dokuz gün sonra- yayınlandı. Okuduğunuz gibi, pek masum bir yazı idi bu. Ülkücü gençliğin temiz niyetlerini be-

lirtirken, kendimden hiç söz açmaksızın,

Milli Şefe:

-Ben de onlardanım. Özel çıkar uğruna yazı yazmam!

Demeye getiriyorum. Yüzyıllık tarihimizin istisnaları arasına İsmet İnönü'nün adını koymamakla da, bir gün önce Ankara Garı'ndaki olaydan ötürü ne kadar kınıldığımı göstermek istiyordum. Tahminim doğru çıktı. Paşanın etrafını saran resmi ve özel "adam çekiştiriciler"den hiçbiri yazıda alınacak bir yer görmemişti. Yoksa bunlar boş durmazlar, ne yapar yapar telgrafla, telefonla yazıyı sıcaklığına Paşa'ya yetiştirirler, "Bakınız, bu sefer size sataşmış" derlerdi. Ertesi günü, Ankara'da gazeteyi görünce Milli Şef maksadımı anlamış, fakat tahminimi çok aşan bir hiddete kapılmıştı. Ben, babama yaptığı muamelenin haksızlığını kavrayarak üzüleceğini, pişmanlık duyacağını, hatta gönül almak isteyeceğini sanmıştım. O ise büsbütün içerliyordu. Yazıyı gördükten sonra birileri ile konuştu mu bilmiyorum. Yalnız, kapama emrini vermeden önce bir gün düşündüğü anlaşılıyor. 10 Ağustos'ta Yozgat'a gideceğini gazeteler haber vermişti. O sabah ilgilileri çağırmış:

-Bu adamlar benimle uğraşmak istiyorlar. Kapatın şu gazeteyi!

Demiş.

Basın-Yayın Müdürlüğü kapama emrini o gün-yazının yayınlanmasından kırk sekiz saat sonra- telefonla matbaaya bildirdi."

(Nadir Nadi-Perde Aralığından, S.89-101)

SİYASETİN

Atatürk Gençliğinin Kudreti

Atatürk gençliği, kalbinde tuttuğu ideal uğrunda hiç bir zaman sındırılmıyacağı için, ölüncüye kadar ihtiyarlanmayacak ve kalbden kalbe giden bu ruh, Türk gençliğinin a-bedi kuvvetini teşkil edecek

Gençlik vaktidir. Maaşla ve romantik davayla çakışırken bu girdiye bütün hayatın bir hakikatı olarak kulağında yagadı. Yabancılar, bu vakti gençlerin kulağında her zaman

**"TAN"IN YOK EDİLMESİYLE
SONUÇLANAN KAVGA...**

1 Eylül 1939'da başlayan İkinci Dünya Savaşı, 8 Mayıs 1945'de Almanya'nın kayıtsız -şartsız teslim oluşuyla bitmişti. Savaşın galipleri; Almanya'nın yenilgisine doğru giden süreçte, dünyaya yeni bir barış düzeni getirmek için San Francisco'da bir konferans toplanmasına karar vermişlerdi. 1945 Nisanında toplanan bu konferansa Türkiye de katılmış; alınan kararlara uygun olarak, demokratik ve çok partili bir siyasi hayata geçeceğine söz vermişti. Bunun işaretlerinin görülmeye başladığı 1945 baharında, cephelerde biten savaş şimdi de Babıâli'de başlamıştı.

Sabiha Sertel'in Haklı Sevinci

Savaş yılları boyunca anti-faşist cephe yanlısı olan *Tan* gazetesinin köşe yazarlarından Sabiha Sertel, zaferden duyduğu haklı bir sevinçle, 6 Mayıs 1945 günü köşesinde bir yazı yayınladı. "*Nihayet Dilimi Kesemedi*" başlıklı fıkrasında Sabiha Sertel. 1937'de *Cumhuriyet* gazetesiyle aralarında "*Göbels'in Nutku*" yüzünden çıkan kalem kavgasını da anımsatarak

Sabiha Sertel

şunları yazıyordu:

"1937 senesindeydi. Alman faşizmi bütün dünyada, beşinci kol teşkilatını kurmakla meşguldü. Türkiye'de faşist akımlar, hareketler göze çarpıyordu. Daha başlangıçta bu mikrobun memleketimize girmemesi için ben de, yazılarımla faşistlerin yüzlerindeki maskeleri indirmeye çalışıyor, bu akıma karşı koyuyordum.

Bu sıralarda İstanbul'a gelen bir Alman kadın gazeteci, beni matbaada görmeye geldi. Bana faşizmin uzun met-hiyelerini yaptıktan sonra, şöyle dedi:

-Sizin yazılarınız Almanya'da çok fena akisler (yankılar) yapıyor. Gobbels'in size selamı var. 'Eğer bir gün elime geçerse dilini keseceğim' diyor.

Ben de efendisine selam söylemesini, dilimi keseceği güne kadar faşizmle mücadele edeceğimi söylemiştim. Gobbels o zamanlar dilimi kesemedi. Fakat Ankara Caddesi'ndeki köpeklerini üzerime saldırttı. Zaman zaman beni mahkemelere sürükledi. Zaman zaman onun ithamıyla dilimi ağzımın içine kıvrıranlar oldu. Zaman zaman Türk genel eskârına yanlış anlatılan gerçekleri söyleyememek azabıyla kıvrandım. Fakat imkân bulduğum nisbette bu dili Gobbels'in ve faşizmin aleyhine kullandım. Hadiseler onu ebediyyen susturdu. Fakat o benim dilimi kesemedi."

Bu yazısı üzerine, "*Vakit*" gazetesi sahip ve başyazarlarından Hakkı Tarık Us, Sabiha Sertel'e hitaben bir açık mektup

yayınlayarak "*Babîâlî köpeklerinin kimler olduğunu*" sordu. Sertel, 26 Mayıs 1945 tarihli *Tan*'daki köşesinde Hakkı Tarık'a şu yanıtı verdi:

1933'ten itibaren Ankara Caddesi'nde gazetelerle, dergilerle, broşür ve kitaplarla bir faşizm propa-

gandası başlamıştı. Bu propagandacılar faşizmin her tak-
tiğini kullanarak, Türk genel eskârını faşist Almanya le-
hine kazanmak, Türkiye'yi Almanya ile beraber harbe
sokmak için çalışmaya başladılar. 'İğneli Fıçı' isminde bir
kitap çıktı. Yahudiler aleyhinde yaptığı propaganda ile
Türk vatandaşları arasına nifak sokmaya çalışıyordu.
Ben bu propagandalara cevap verdim. Bu yüzden mahke-
meye düştüm. Siz o zaman sustunuz.

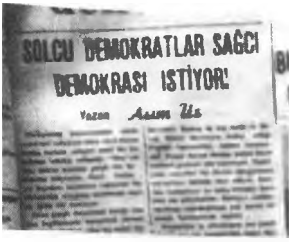
Yine bu neşriyat memlekette irticayı körükledi. Faşizmin
din getirdiğini ileri sürerek, devrimin aleyhine yürüdüler.
Komünist diye şair Tevfik Fikret'e hücum ettiler. Ben
Türk edebiyatında, şiirinden ziyade devrimci fikirleriyle
bir rehber olan Tevfik Fikret'i, Fikret'in şahsında devrim-
ciliği, ileri fikirleri savundum. Bu yüzden yine mahkemeye
düştüm. Bana 'dönme', 'Bolşevik Dudusu', 'Vatan ha-
ini' diye haykırdılar. Daha bir çok hakaretler savurdular.
Yine mahkemeye düştüm. Ben gazete sütunlarında, mah-
keme salonlarında, bana bir köpek gibi saldıran faşistlerle
karşı konuştum. Fakat zatıalınız sustunuz.

O zaman Basın Birliği Başkanı olan, birliğe bağlı üyele-
rin haysiyetlerini korumak için bugün bu hassasiyeti gös-
teren Hakkı Tarık, siz o günlerde neredeydiniz? Ben de
bir basın üyesiydim. Benim haysiyetimi korumak için ne-
den harekete geçmediniz?"

Demokrasi, Ortaoyunu mu?

Hakkı Tarık Us, Sabiha Sertel'in bu yazısına bir yanıt
vermedi.

O sıralarda çeşitli nedenlerle boşalan milletvekillerinin
yerine bir seçim yapılması gündeme geldi. Tek Parti Yöneti-
minin başı İsmet İnönü'nün 19 Mayıs 1945 törenlerinde An-

kara Hipodrumu'nda yaptığı bir konuşmada, artık ülkede çok partili demokratik hayata geçileceğini söylemesi, basındaki yeni tartışmayı "demokrasi" konusuna yöneltti. Ahmet Emin Yalman gazetesi "Vatan"da; daha çok Amerikan tipi bir

demokrasiyi savunurken, *Tan* ın yazarları Serteller de daha "sosyalizan" bir demokrasi anlayışından yana çıktılar. Sabiha Sertel, o sıralarda "*Demokrasi Oyunu Oynamayalım*" başlıklı bir fıkra yazdı:

"Asım Us (Vakit gazetesi yazarlarından Hakkı Us'un kardeşi- E.K.)

bizim de bir sol ve sosyalist devlet olduğumuzu söylüyor. Filvaki Anayasa demokratiktir. Parti programıyla kabul edilen maddelerde devletçilik de vardır. Fakat bütün geçen hadiseler, yakın ve uzak tarih, yazılı kanunların tatbikata geçtiği zaman, bir kıymet ifade etmediğini göstermiştir. Devletçilik, demokrasi, sosyalizm klişe formüller değildir. Bir devlet rejiminin canlı programlarıdır.

Türkiye'deki nasıl bir sosyalizmdir? Sol olduğumuzu söyleyenler, Alman Nazizmi iktidarda iken bizim rejimin mahiyeti itibariyle faşist olduğunu iddia ettiler. Sola karşı cephe alındı. Demokrat, sosyalist, her nevi sol, bir mücrim gibi cezalandırıldı. Hangi sosyalist rejim, sol düşüncüyü cürüm telakki eder ve cezalandırır?

Faşizm yıkıldı. Bu yeni sollar müttefiklerin zaferine bin güçlkle inandılar. Fakat zafer gününde bizim de demokratik bir devlet olduğumuzu, dini irtica ile sol tehlike arasında fark olmadığını söylediler. İngiliz Muhafazakâr Partisi'nin müdafaa ettiği liberal demokrasiyi savundular. İngiltere'de sosyalistler iktidara gelince, bizim de sol

ve sosyalist olduğumuz iddiaları ortaya atıldı.

Türkiye'de rejim, hangi tarafa çekersek, hangi manada kullanırsak, muayyen bir zümrenin keyfine göre, hangi manada tefsir edersek, mahiyetini değiştiren bir idare sistemi midir, yoksa bir ortaoyunu mu?"

Sabiha Sertel'in bu yazısına, bu kez de "Akşam" gazetesi başyazarı Necmettin Sadak'tan bir cevap geliyor; Sertel bunu karşılamaya çalışırken, *Vakit* gazetesi yazarlarından Asım Us'un saldırısıyla karşılaşılıyordu.

1945 yılı yazı boyunca Babıâli basınında adeta bir meydan savaşı sürüp gidecekti.

Ağustos ayı sonlarında tartışmaya, Sabiha Hanım'ın eşi Mehmet Zekeriya Sertel de katıldı. 27 Ağustos 1945 tarihinden başlayarak; "*Değişmeyi Bu Meclis Yapamaz, Bu Hükümet Yapamaz, Bu Parti Yapamaz.*" başlıklı üç makale yayınladı. Zekeriya Sertel bu yazılarında; bu meclis demokratik yol-la seçilmemiştir, bu hükümet demokratik bir hükümet değildir, bu parti demokrat bir parti değildir. Bu nedenle demokratik rejimi bunlar getiremez, gerçek demokrasiye erişebilmek için, önce yeni bir meclisin seçilmesi, iktidara demokrasiden yana olan bir hükümetin gelmesi gereklidir görüşünü savunuyordu.

Öte yandan *Vatan* gazetesi sahibi ve başyazarı Ahmet Emin Yalman da, 1945 Mayısında Sertellerin başlattıkları demokrasi talep eden yazılarının benzerini yazıyor, aynı çevrelerden o da şiddetli tepki görüyordu. CHP'nin bazı milletvekilleri, Ahmet Emin Yalman'a "*Türkiye'nin esasen demok-*

Zekeriya Sertel

ratik bir rejim altında bulunduğunu" iddia eden cevaplar yazıyorlardı.

Kavgaya, Hüseyin Cahit Katılıyor...

Bu tür kalem kavgalarının ustası sayılan Hüseyin Cahit Yalçın 27 Ağustos 1945 günü *Tanin* gazetesindeki "Göze Çarpan Hakikatler" yazısında şunları yazıyordu:

"Sabiha Sertel hükümetin, hatta devlet reisinin değişmesini, Halk Partisi'nin yetkilerini diğer partilerle paylaşmasını istiyor. Moskova da böyle istiyor. Sabiha Sertel bugün demokrasi istiyor, yarın başka şeyler isteyecek."

Hüseyin Cahit Yalçın'a karşılık olarak Sabiha Sertel de şunları yazıyordu:

"Tan ve Vatan gazetelerine karşı açılan bu otomatik ve sistemli hücumlar neyi hedef tutuyor? Bu hürriyet ve demokrasi cephesini yıkmayı mı? Onlar hürriyet ve demokrasi taraflısı değil midirler? Kendi iddialarına göre, onların da istedikleri hürriyet ve demokrasidir. O halde neden bize çatıyorlar? Çünkü bu isteklerinde samimi değildir. Tan'ın bu hürriyet ve demokrasi mücadelesini çürütmek için, onu Moskova'nın ajanı gibi göstermek, gerici basının aralarında kurdukları müşterek bir tabyadır. Dünya milletlerinin gerçek demokrasiye geçmesini yalnız Moskova mı istiyor? Roosevelt ölünceye kadar dört hürriyetiyle bunu haykırmadı mı? Türk milleti bunu istemiyor mu? Bu gerçekler, 'Göze Çarpan Hakikatler' yazarının neden gözüne çarpıyor? Gelişme halinde olan bir toplum için daimi ve ebedi hiçbir kalıp yoktur. Yarın memleket daha ileri bir safhaya erişirse, sosyalizm için memlekette objektif, sübjektif şartlar olgunlaşırsa, belki o vakit daha ilerisini de isterim. Ben devlet reisinin değişmesini

den hiç bahsetmedim. Bu sadece bir tezvirden ibarettir."

Sabiha Sertel, bir yandan *Tanın* başyazarı Hüseyin Cahit Yalçın'a öte yandan Akşam başyazarı Necmettin Sadak'a yanıt vermeye çalışırken, bu kez, o sırada "*Tasvir-i Efkâr*"da yazan Peyami Safa da ona saldırıya geçiyordu. Peyami Safa; "*Bayan Sertel İnkılaba Hakaret Ediyor*" başlıklı yazısında, faşistlerin hükümetten himaye gördüklerini iddia eden yazısına cevap veriyor, Sabiha Sertel ona verdiği yanıtta şunları söylüyordu:

"Faşistler harp yıllarında milletlerarası faşizmin bütün metodlarını kullandıkları halde, ancak içlerinden beş on kurban vermek suretiyle bu işin içinden sıyrılmışlardır. Fakat demokratik neşriyat yapan gazeteler, anti-faşist neşriyat yapan dergiler (Yurt ve Dünya, Ses, Yeni Ses, Adımlar vesaire) susturulmuştur."

Bu kez Peyami Safa:

"Sabiha Sertel sol düşüncenin memleketimizde bir cürüm telakki edildiğini nasıl iddia edebilir ki, kendisinin Engels'ten Türkçeye çevirdiği ve 'Vakit' matbaasında basılan 'Kadın ve Sosyalizm' kitabı satılmaktadır" diyordu.

Sabiha Sertel bu kez Peyami Safa'ya şu yanıtı veriyordu:

"Önce benim İngilizce'den Türkçeye çevirdiğim 'Kadın ve Sosyalizm' Engels'in değil, August Bebel'indir. Bu kitap, Hakkı Tarık'ın ortak bulunduğu 'Dün ve Yarın' neşriyatı tarafından bastırılmış, polis tarafından toplattırılmıştır. Benim diğer tercüme kitaplarım da toplattırılmıştır. Demokrat veya sol hangi memlekette, tamamen akademik, ilmi kitaplar birer suç sayılmış ve toplattırılmıştır?

Sol düşüncenin memleketimizde bir cürüm telakki edildiğine, bu günkü kanunlar ve hürriyetten mahrum bütün sollar birer şahit olduğu gibi, ben kendimi de bir örnek olarak gösterebilirim.

Bugüne kadar hürriyet namına, demokrasi namına, insan hakları namına yaptığım mücadeleye bir 'hıyanet' damgası basan, iki de bir gazetelerde bunu haykıran, sizin faşist zihniyetinizdir. Bir çok defalar beni mahkemelere düşüren, sık sık gazete ve mecmualarımızı kapatan, beni yazı hürriyetinden mahrum eden, bir hırsızlık veya sahtekârlık cürmü değil, demokrasi için yaptığım mücadeledir. Alman faşizmi bütün Avrupa'yı istila altında kıvrandırdığı bir devirde, Avrupa'daki milli kurtuluş hareketlerini savunduğum için bir yıl yazı yazmak hürriyetinden mahrum edildim.

Faşist Peyami'nin, 'Bayan Sertel İnkılâba Hakaret Ediyor' diye açık jurnalla savcıya müracaatı ise hâlâ bu zihniyetin memlekette nasıl bir şiddetle hüküm sürdüğünün en açık bir vesikasıdır."

Kavga Şiddetleniyor...

Sonbaharda iki taraf arasındaki kalem kavgası daha da şiddetlendi.

Sabiha Sertel, 11 Ekim 1945 günü *Tan*'da; *Akşam* gazetesinden Necmettin Sadak'a karşılık olarak yazdığı yazıda şunları söylüyordu:

"Muhalefet bir suç işlemiş gibi, hükümeti ve partiyi tenkit edenlere karşı ilk verilen sıfat 'Hain'dir. Bütün insanların kafasını bir totaliter silindirden geçirip bir makine gibi işleten, tenkit edenleri hapishanelere götüren rejimin adı: 'Faşizm'dir. Bu rejime her türlü tenkit, her nevi

muhalefet vatana hıyanettir.

Bugün dünyanın her tarafında partiler arasında yapılan seçim kavgaları, iktidarı ele almak mücadelesidir. Bu bir suç değil, demokratik rejimin icaplarıdır. Yoksa muhalefet, iktidarın karşısına geçip: 'Zatîâlinizi bazı kusurlarınızdan dolayı tenkit etmeme müsaade eder misiniz?' yollu nâzikane bir reveransla muhalefet etmek değildir."

Sabiha Sertel'in ertesi günkü, yani 13 Ekim 1945 tarihli *Tan*'daki "*Ne Garip Şey*" başlıklı yazısı da aynı konuya değiniyordu:

"Konferans masalarında üç büyükler, beş büyükler, mini minicik devletler sanki 1939 harbinin arifesindeymiş gibi, sanki bir harp olmamış gibi, tekrar dünyanın tanzim ve idaresinde, hudutların çizilmesinde, nüfuz bölgelerinin taksiminde, menfaatte birleşen milletlere karşı düşman bloklar tesisinde yeniden bir pazarlığa giriştiler.

İngiltere'de, iktidara gelen amele hükümeti ücretleri azalttığı için bizzat ameleler

kendi partilerine karşı grev yapıyorlar. Amerika'da grev yapan işçilerden geçilmiyor... Uzak Şark'taki müstemlekeler, milli kurtuluş ve istiklâl mücadeleleri içinde çalkalanıyorlar.

Ne garip şey... Bütün isyanlar, grevler, şikayetler, dünyaya dört hürriyeti vâdeden memleketlere karşı oluyor. Ne garip şey..."

Sabiha Sertel'in bu yazısına yanıt, 15 Ekim 1945 günü *Tanın*'de Hüseyin Cahit Yalçın'dan geldi. Yalçın da yazısının başlığını "*Ne Garip Şey*" koymuştu:

"Bayan Sabiha Sertel, siyasî dünyanın manzarasına bakıyor. Hayret içinde kalıyor ve bu şaşırmasını şu suretle ifade ediyor:

(Ne garip şey... Bütün isyanlar, grevler, şikâyetler, dünya-ya dört hürriyeti vâdeden, Atlantik misakını bir adalet ve sulh beratı gibi sunan memleketlere karşı oluyor... Ne garip şey...)

"*Evet, ne garip şey!*" dedikten sonra Hüseyin Cahit, faşist İtalya ve Almanya'da böyle şeylerin görülmediğini örnekleyerek, aynı şeyin Sovyet Rusya'da yaşandığını, ancak bunun Sabiha Sertel tarafından görülmediğini öne sürüyordu. Sonra şöyle devam ediyordu yazısına:

"Yalnız, Bayan Sabiha Sertel Atlantik misakını hatırlamakla bu levhanın keyfini biraz bozmuştur. Çünkü sevgili Bolşeviklerimiz de böyle bir günah işlediler. Şu Atlantik denilen başbelasını onlar da imzaladılar. Anglo-Saksonlar sözlerini tutmadılarsa, onlar ne güzel tuttular değil mi? Kahraman Bolşevik orduları Avrupa'ya bir halas-kâr sıfatıyla girmediler mi? Evet girdiler ve kurtardılar. Bugün Baltık memleketleri denilen ve masallardaki Atlantik ülkesi kadar eski zamanlara karışmış ve unutulmuş hissini veren milletlerden bir tek çıkıyor mu? Bolşevik kurtarması içinde saadetten o kadar gaşyolmuşlardır ki, ağızlarını açmağa takatleri yok."

Makalesinin sonunda şunları diyordu Hüseyin Cahit:

"Evet, demokrasiler bu bakımdan çok kabahatli ve kusuracludurlar. Demokrasilerin hüküm sürdüğü yerde, Rusya'daki gibi bir ölüm sükûtu, bir korku titremesi ve bir cansızlık sükûtu mevcut olamaz. Grev olur, şikayet olur, isyan olur. Çünkü demokraside ferdin bir hakkı ve bir hürriyeti vardı. Bir efkârı umumiyesi vardır ki, o kendisini açığa vurur. Mitingler, nümayişler yapılır. Bu, yaşı-

yan bir sosyetenin atan nabızlarıdır. Demokrasilerde keyfi surette hüküm süren öldürücü Bolşevik pençesi yoktur. Yalnız kanun vardır ki, o da, yumuşaklıkla sertliği, tedip ile müsamahayı meczetmiştir. Bugün dünyada garip olan bir şey varsa, o da, koca bir kıtayı kaplayan Bolşeviklerin Asyaî ve iptidai durumları ve politikalarıdır."

Bir O, Bir Bu...

İyice hızlanan kalem kavgasında bundan sonra şu gelişmeler yaşanacaktı:

16 Ekim 1945 tarihli *Tan*'da Sabiha Sertel, Hüseyin Cahit'e yanıt verdi, yazısının başlığı "*Mes'ut Faşistler*" idi.

Sertel'in bu yazısına *Akşam* gazetesi "*Memlekette Hürriyet Var*" başlıklı yazıyla yanıt verdi. Yazıdaki imza "*Demokrat*"tı.

20 Ekim 1945 günü yazısında Sabiha Sertel, *Akşam*'a yanıt verdi: "*Türkiye'de Faşist Yoktur.*"

Bu yazıya Hüseyin Cahit Yalçın, 21 Ekim 1945 günü *Tan*'de yanıt verdi: "*Türkiye'de Faşistlik Davası Üzerine.*"

Hüseyin Cahit Yalçın aynı konuya 22 Ekim 1945'de de devam etti: "*Bizde Türkçülük ve Irkçılık*"

23 Ekim 1945'de devamı geldi: "*Faşistliği Mahvetmek İçin Yapılan Mücadele.*"

Aynı gün, kavgaya *Ulus* gazetesinin başyazarı Falih Rıfkı Atay katıldı. An-

cak Falih Rıfkı'nın hasmı *Vatan* gazetesi sahip ve başyazarı Ahmet Emin Yalman'dı. Falih Rıfkı, *Ulus* taki başyazısında, Ahmet Emin'in vaktiyle, 1919'da mandacılık istediğini anımsatarak, şimdi daha geniş demokrasi istemesine şaşıyordu...

24 Ekim 1945'de Hüseyin Cahit Yalçın, *Tanin*'de yine Sertellere çatan "*Türkiye'de Kaldırılması İstenen Faşistlik*" başlıklı yazıyı yazdı.

Hüseyin Cahit, konusunu 25 Ekim 1945 günü de sürdürdü: "*Faşizmi Imha Bahanesi Türkiye'yi Dört Hürriyet Prensibinden Uzaklaştırmaz.*"

1945 yılı Kasım ayına girildiğinde Sertellerle karşıtları arasındaki kalem kavgası hâlâ bütün şiddetiyle devam ediyordu. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, 1 Kasım 1945'de TBMM'nin açılması dolayısıyla verdiği söylevde; ülkenin özgürlük ve demokrasiye doğru gittiğini, bu yoldaki çalışmalara hemen başlanacağını, faaliyete geçileceğini, yasalarda yapılacak değişiklikler üzerinde inceleme yapacak komisyonlar kurulacağını, bildirdikten sonra: "*Cemiyetler Kanununda, Ceza Kanununda, diğer bazı kanunlarda değiştirilecek yerler her zaman bulunabilir. Bu maddelerin değiştirilmesinde, yeni partiler kurulmasına, toplantı ve güvenlik haklarına karşı olan hükümler de değişmelidir*" demişti.

Cumhurbaşkanının çektiği nutuktaki bu söz ve vaatleri basında da yankı bulmuş; gazete başyazarları bu konuları ele almaya başlamışlardı. Sabiha Sertel, devlet başkanı tarafından da vadedilen özgürlükleri işlediği 7 Kasım 1945 günkü yazısının başlığını "*Zincirli Hürriyet*" koymuştu. Yasalarda yapılacak değişiklikleri, bu meclisin ve bu hükümetin yapamayacağını, çünkü bunların totaliter bir anlayıştan doğmuş bulundukları söylüyordu. Yazısının iki paragrafı şöyleydi:

"Fikir hürriyetini, kanaat hürriyetini, münakaşa hürri-

yetini, kabul eden bir demokraside "*Matbuat Cürümleri*" diye ayrı bir fasıl yoktur.

Matbuat kanununda yapılacak değişiklik, ilim adamlarının, fikir adamlarının, ellerinde ve kafalarındaki köstek, hür düşüncelerin üzerine sarılmış zincirli bir hürriyet hududunu geçemeyecektir."

Hüseyin Cahit Yalçın, *Tan*'ın birkaç gündür sürdürdüğü bu konudaki yayınlarını yanıtlıyordu 7 Kasım 1945'de: "*Değişiklikleri Kim Yapacak?*"

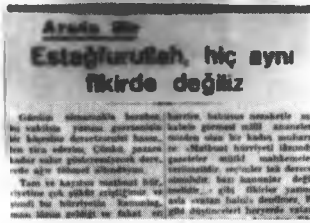
O günlerde *Akşam*'ın başyazarı Necmettin Sadak da "*Demokrat*" imzasını kullandığı başyazısında: "*Hükümet gazete kapatmamalı. Bu da ancak kanunda değişiklikle olur*" diyordu.

Sabiha Sertel, bu kez, Necmettin Sadak a karşılık 9 Kasım 1945 günkü *Tan*'da "*Vay Hain, Vay*" başlığı altında şunları yazıyordu:

"Üç ay evvel bu sözleri yazdığım zaman, "*Akşam*" gazetesinin başyazarı ve diğer gazeteler bana "*Vah hain, vay*" diye kızmışlar, Anayasaya aykırı kanun olmadığını söylemişlerdi. Oysa şimdi Necmettin Sadak gazete davaları için hususi mahkeme kurulmasına taraftar değiliz, böyle bir mahkeme daima sert olur, matbuat davalarında mahkemeye bir jüri heyeti ilavesi bir fikirdir, diyor.

Oysa Necmettin Sadak üç ay evvelki yazılarında basın suçlarının ne olduğunu sormuş, bunları ne özel mahkemelere, ne jüriye havale etmenin doğru olmadığını, mülki mahkeme ve mevcut kanunların bu işi görmeye kâfi olduğunu söylemişti. Şimdi "demokrat" imzası altında "Bazı kanunlarda, meselâ Cemiyetler Kanununda değişiklik lâzımdır" diyor."

Kasım ayı boyunca sürecektir olan şiddetli kalem kavgalarının genel görünümü şöyleydi:

15 Kasım 1945'de *Tan*'da Sabiha Sertel'in yazısı: "*Mürteci Kime Derler?*"

18 Kasım 1945, *Akşam*'da "*Demokrat*" imzasıyla Necmettin Sadak'ın başyazısı: "*İkinci Derviş Vahdeti.*"

20 Kasım 1945'de *Tan*'in de Hüseyin Cahit Yalçın'ın başyazısı: "*Fikri Hürriyet Etrafında Karışık Mütalaalar*"

22 Kasım 1945'de *Tan*'in de yine Hüseyin Cahit Yalçın'ın başyazısı: "*İnkılâpçı Parti Meselesi.*"

23 Kasım 1945 günü *Tan*'da Sabiha Sertel'in makalesi: "*İnkılâpçı Hüviyet Ne Demektir?*".

25 Kasım 1945 günü *Tan*'ın başyazısıyla kavgaya Zeke-riya Sertel de katıldı. Yazısının başlığı şöyleydi: "*Seçime Bir An Evvel Geçmek Lâzımdır.*"

Aynı gün, yani 25 Kasım 1945'de bu kez de kavgaya *Tasvir* gazetesi yazarlarından Orhan Seyfi Orhon da katıldı. Ga-

zetede "*Bir Bakıma*" sütununda yazan Orhan Seyfi'nin yazısının başlığı: "*Sağcı Faşistler, Solcu Faşistler*" idi.

26 Kasım 1945 günü *Tan*'daki başyazısında Zekeriya Sertel: "*Siyasi Mahkûmların Affı Hakkında*" konusunu ele almıştı.

"Görüşler" Dergisi Yayınlanıyor...

Serteller bir yandan hasımlarıyla "*demokrasi*", "*barış*", "*özgürlük*" konularında şiddetli bir kalem kavgası sürdürür-lerken, öte yandan da "*Görüşler*" adında bir dergi çıkarmaya

uğraşıyorlardı. "Görüşler" bilindiği gibi Sabiha Sertel'in *Tan* gazetesindeki sütununun başlığıydı. Derginin yazı kadrosunda o zamana kadar *Tan*'da yazı yazan ilerici ve devrimcilerin yanında, Dörtlü Takrir'in sahipleri Adnan Menderes ve Celal Bayar'ın da bulunduğu duyuruluyordu. Sertelle-
rin beklenen dergisi, nihayet 1 Aralık 1945 günü piyasaya çıktı.

O günden sonra artık olaylar adım adım *Tan* gazetesinin yok edilmesine doğru tırmanmaya başladı. 1 Aralık 1945 günü *Tan*'da Zekeriya Sertel'in başyazısı "*Millet Önünde Hesaplaşmak İstiyoruz*" diyordu. Zekeriya Sertel, başyazısında CHP tarafından Sivas'ta yayınlanan Ülke gazetesinin kendilerine saldırısına karşılık veriyordu:

"Cumhuriyet Halk Partisi verdiği 400.000 lira ile Sivas'ta bir gazete çıkartıyor: ÜLKE! Bu gazeteyi çıkaranlar, güya bu sermayeyi kendileri koymuşlardır. Bu kadar büyük fedakârlıklarla çıkan bu gazetenin gayesi, Anadolu'da Cumhuriyet Halk Partisi'nin fikirlerini yaymaktır. Şimdi bu gazete bizden hesap soruyor: Zekeriya Sertel büyük bir gazetenin sahibidir, Moda'da güzel bir evi vardır. Bu parayı nereden bulmuştur? diyorlar. Evvelâ biz bu arkadaşlardan siz, 400.000 lirayı nereden buldunuz diye soruyoruz. Evvelâ onlar cevap versinler, sonra biz her türlü hesabı vermeğe hazırız."

Aynı günkü *Tan*'daki köşesinde Sabiha Sertel de "*Bu Devrin İbret ve Meşveret Gazeteleri*" başlıklı fıkrasında şunları yazıyordu:

"Halk Partisi, kendi taraftarı gazetelere TAN ve VATAN gazetelerinin tenkitlerine cevap vermek vazifesini verdi.

Fakat bu cevaplar hükümetin icraatını müdafaadan ziyade TAN ve VATAN gazetelerine ve sahiplerine savrulan birçok iftiralar ve demagojilerle dolu hezeyanlardır. Bu hususta kendilerini mazur görüyoruz. Çünkü hükümetin müdafaa edilecek tarafı olmayınca ne yapsınlar?

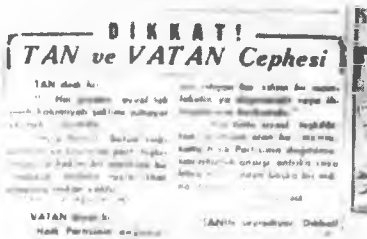
Halk Partisi TAN ve VATAN gazetelerinin hürriyet ve demokrasi lehinde yaptığı neşriyatı hıyanet saydığı için bayilere, bu gazetelerin sattırılmaması, memurlara ve talebeye bu gazetelerin okunmaması hakkında bazen tahriri, bazen şifahi emirler verdi.

Bu TAN ve VATAN gazetelerinin muzır neşriyatı nelerdir?

Hürriyet ve demokrasinin müdafaası, Halk Partisi ve hükümetinin, halkın aleyhine yaptığı icraatının tenkidi, halkı bir sülük gibi emen, suiistimallerin, rüşvetlerin, hükümet icraatındaki aczin ortaya konması, memleketin yuvarlandığı ahlâk bozukluğuna karşı mücadele yapılması...

Bugünkü hükümetin ve Halk Partisi'nin suç ve muzır saydığı neşriyat bunlardır.

Halk Partisi'nin bütün tedbirlerine rağmen TAN ve VATAN, İbret ve Meşveret gazeteleri gibi kâh gizli, kâh aşikâr okunan, fakat halk tarafından benimsenen gazeteler olmuşturlardır "

Vatan gazetesinin sahip ve başyazarı Ahmet Emin Yalman ise, 3 Aralık günü yayınlanan, Ankara'dan telefonla yazdırdığı başyazısında kendi gazetesi Vatan'la Tan'ın aynı kefeye konmasından şikayet etmekteydi:

"1 Aralık 1945 günlü TAN gazetesinde, Sabiha Sertel'in TAN gazetesiyle gazetemiz arasındaki görüş birliğine dair yazısını hayretle okudum. Aynı tarihli VATAN gazetesinde yazdığımız fıkrada, aramızda hiçbir cephe birliği bulunmayacağı apaçık belirtilmiştir."

Tan'ın Tahribine Doğru...

Aynı günkü, yani 3 Aralık 1945 tarihli *Tan* da Sabiha Sertel "*Muvafakatin Feryadı*" başlıklı şu yazısını yayınladı:

"Halk Partisi Meclis'te bir ekseriyet değil, ittifak partisidir. Ancak bu müttefiklerin arasından beş-on kişi muhalefete geçmiştir. Bu muhaliflerin sesi de millete neden sonra, Meclis müzakerelerinin gazetelerde neşri kabul edildikten sonra aksetmeye başladı. Gazetelerdeki muhalefet de öyle... Şimdiye kadar "kanun dairesinde serbest" olan matbuatın, yine kanun dairesinde ağzına kilit takılmıştı. Matbuat Kanununun zincirleri kâfi gelmediği zaman Matbuat Umum Müdürlüğü'nün bir emirnamesi veya telefon muhaberesi bu kilidi sıkmaya kâfi gelirdi. Şimdi Türk matbuatı içinde bir-iki gazete, hakiki manasıyla bir hürriyet ve demokrasinin tahakkuku, halkın mukadderatına hakim olması, suiistimallerin, ihtikârın önlenmesi, Türk milletinin bütün devlet mekanizmasını kontrol altına alması için muhalefete geçmiştir.

Kökü halkın içinde olan bu muhalefetin, mecliste ve matbuattaki mümessilleri kemiyet itibariyle mahdud olduğu halde, muvafakatin bunu boğmak için gösterdiği gayret hudutsuzdur. Meclis'te muhalifler mi konuşuyor, muvafakat derhal radyosunun parazit düğmesine basıyor, ayak sesleri, kürsü kapakları, ısıklar... Tıpkı harp senelerinde radyoların hakikati boğmak için, bil'iltizam yaptıkları

parazit gibi... Muhalefete bahşedilen sıfat: İktidar mevki-
ini eline almak isteyen muhterisler... Matbuatta muhalif
gazeteler hakikatleri medeni bir cesaret göstererek konu-
şuyor ha!... Memlekette hürriyet var, herkes istediğini
konuşuyor ama, bu sesi boğmak için, radyonun parazit
düğmesine basmak lâzım. Söylenmeyen sözleri söylenmiş
gibi göstererek hücum. Yazıları tahrif, tezvir, tahkir, en
yüksek sestten birbirine uymaz sesler çıkaran bir davul ve
zurna feryadı... İşte muvafakatin bugünkü taktiği... Bütün bunlar senelerce ihtikâr, suiistimal, tahakküm altında dilini, şuurunu paslandıran halkı şaşırtmak içindir. Halkın muhalefetini boğmak için, muvafakatin feryadıdır."

"Kalkın Ey... Ehli Vatan!"

Aynı gün, yani 3 Aralık 1945 tarihli *Tanin* gazetesinde ise Hüseyin Cahit Yalçın'ın, birinci sayfayı baştan başa kaplayan, büyük hurufatlarla dizilmiş bir yazısı çıktı. Başlığı: "*Kalkın Ey... Ehli Vatan!*" idi. Yazısının, yine büyük puntolarla dizilmiş ikinci bir başlığı daha vardı: "*Bir Vatan Cephesine Lüzum Vardır.*"

Şöyleydi Hüseyin Cahit Yalçın'ın yazısı:

"Bu memleket, asırlardan beri, şimalden gelen hücumlara karşı koydu. Milletin varlığı, bu ızdıraplar ve felâketlerle yoğrulmuştu. Bu defa yine Anavatan topraklarından parçalar ve Türk istiklâlinin hâtimesini teşkil edecek surette Boğazlar da üsler isteniyor.

Büyük vatanperver Namık Kemal'in sesi bugünün parolasıdır: Kalkın Ey...

Ehli Vatan!... Mücadele başlıyor. Ve başlamak lâzımdır. Çünkü en azgın ve insafsız bir propagandanın Türk vatandaşlarının ruhuna her gün en yıkıcı, yeis verici, ümit kırıcı bir propaganda zehirini dökmesine müsaade edemeyiz. Bir vatan sahibi olmak, bu vatanın içinde hür ve müstakil yaşamak isteyen her Türk bu propagandaya karşı koymağa mecburdur.

"Görüşler"i açıp da Bayan Sertel'in "Zincirli Hürriyet" makalesini okuduğum zaman, sahifeyi süsleyen bu kıpkızıl demirlerle bize nasıl bir hürriyet hazırlamak istediklerini derhal anladım. Sertel, şöyle diyor: Hür insanlar cemiyetinin en büyük şiarı geniş halk kütlelerinin menfaati için icap ederse, şahsî hürriyetini, menfaatini feda etmektir.

Komünist edebiyatı ile meşgul olmamış olanlar bu satırların altında gizlenen manayı gözden kaçırabilirler. Geniş halk kütlelerinin menfaati namına hürriyetlerin feda edildiği yer Rusya'dır. Geniş halk kütlelerinin menfaati namına hürriyetini feda edebileceğini söylemesi, kurmak istedikleri işçi diktatoryasında yalnız kendilerinin hürriyeti olacağını ve bizim hürriyetimizin zincire vurulacağını gösteriyor. Çünkü komünist dilinde halk kütlesi, geniş kütle, yalnız ameleye şâmindir. Tıpkı Rusya'da olduğu gibi. Orada hürriyet vardır. Fakat yalnız komünist şefleri ve ameleler için. 160 milyon halkın hürriyeti, işçilerin menfaati namına esarete vurulmuştur.

Bayan Sertel soruyor:

-Hangi demokraside Matbuat Kanunu ferdin söz, fikir ve vicdan hürriyetini meneder?

Cevabını verelim:

-Hayranı ve meddahı olduğunuz hakiki Rus demokrasisinde.

Bayan Sertel soruyor:

-Hangi demokraside Cemiyetler Kanunu siyasi parti kurulmasını meneder?

Cevabını verelim:

-Memleketimize getirmek istediğiniz hakiki Rus demokrasisinde.

Bayan Sertel soruyor:

-Hangi demokrasi, siyasî düşünceleri dolayısıyla vatandaş polise teslim eder, ev masuniyetini ortadan kaldırır ve evini araştırmak selâhiyetini verir?

Cevabını verelim:

-Sevgili Rus demokrasisinde."

Hüseyin Cahit makalesinin sonunda şöyle diyordu:

"Bunları susturmak için, cevap hükümete düşmez. Söz eli kalem tutan gazetecilerin ve hür vatandaşlarıdır."

Sertellerin En Son Yazıları...

Ertesi gün, yani 4 Aralık 1945 günü diğer bütün gazeteler gibi aylardan beri birbirleriyle kalem kavgalarının aracı olan *Tan*, *Tanın*, *Vatan*, *Tasvir*, *Tasvir-i Efkâr*, *Vakit* ve *Cumhuriyet* gazeteleri de basıldı, sabahın erken saatlerinde okuyucularının eline ulaştı.

O günkü *Tan*'da Sabiha Sertel, Hüseyin Cahit Yalçın'ın bir gün önceki yazısına cevap mahiyetinde, "*Gazeteden Değil, Umumî Efkârdan Korkmalı*" başlıklı fıkrasını yayınlamıştı. Şöyle diyordu:

"İstanbul Halk Partisi Reisi, hükümet gazetelerini davet ederek, bunlarla yaptığı bir içtimada, gazetecilere muhalif gazetecilerle mücadele edilmesi tavsiyesinde bulunmuş. Bu hareket, iktidar mevkiinde bulunan bir partinin muhalefetten korkusunu ifade eder. Demokratik bir

memlekette muhalefet, münakaşa, âdi ahvaldendir. Sevildiğinden emin bir parti, buna karşı tedbir almağa lüzum görmez.

Neşriyat eğer halkın arzularını ifade ediyorsa, tesir yapar. Eğer halkın düşüncelerine ve menfaatlerine aykırı ise, kendi kendine erir gider. Mevcut muhalefet gazetelelerine veya çıkacak olanlarına karşı, partili gazetelerin koparacağı gürültüler ve kıyamet, halkı ne aldatmağa, ne de şaşırtmağa kâfidir. Gazetelerden değil, umumî efkâr-dan korkmalıdır."

Sabiha Sertel, yıllardan beri sürdürdüğü gazetecilik yaşamında, bu yazının Türkiye'de yayınlanan en son yazısı olduğunun farkında değildi, yazarken...

Aynı günkü *Tan*'da eşi Zekeriya Sertel de: "*İbret Alınacak Bir Hâdise*" başlıklı başyazısını yayınlamıştı. O da bu yazısını kaleme alırken, herhalde farkında değildi Türkiye'de yayınlanan en son yazısı olacağının...

Aynı günkü, yani 4 Aralık 1945 tarihli *Tan*'in'de Hüseyin Cahit Yalçın'ın yayınlanan başyazısının başlığı: "*Beşinci Kol Propagandası*" idi.

Aynı günkü, yani 4 Aralık 1945 tarihli *Tasvir* gazetesindeki "*Bakışlar*" sütununda Peyami Safa'nın "*Türk Şuuru Uyanıktır*" başlıklı fıkrası da Sertelleri eleştiriyordu...

"Tan" Gazetesi Yok Ediliyor...

O sabah İstanbul Üniversitesi bahçesinde toplanan 10-15 bin dolayındaki bir öğrenci kalabalığı, saat 9.30'da Beyazıt'tan yola çıkarak; "*Kahrolsun Komünizm, Kahrolsun Serteller!*" sloganları atarak Sirkeci, Ebussuud Caddesinin başındaki *Tan* gazetesinin önüne geliyorlardı. Bir saat içinde *Tan* gazetesi ve matbaası tümüyle tahrip ediliyordu...

Üniversite Gençlerinin Dünkü Nümayişi

"Tan,, ve "Yenidünya,, gazetelerile "Görüşler,, dergisinin matbaaları ve 2 kitabevi nümayiş esnasında tahrib edildi

Mesele Parti Grupunun toplantısında konuşuldu

Milletvekilleri mevzuunbahis gazetelerin matbaalarını olayda en büyük tahrib unsuru olarak mütalea ettiler

Bun bahisler için Mesele Partisi Grupunun toplantısında konuşuldu

Böylece 1945 Mayıs ayı başlarında; Tan gazetesi sahip ve yazarları Zekeriya Sertel- Sabiha Sertel çiftinin "demokrasi" konusundaki kalem kavgaları, 4 Aralık 1945'de "Tan"ın yok edilmesiyle son buluyordu.

BU KAVGANIN YANKILARI

Sabiha Sertel Anlatıyor

1945 yılı Mayıs ayı başlarından 4 Aralık 1945'e dek süren kalem kavgasının taraflarından *Tan* gazetesi köşe yazarı Sabiha Sertel, yıllar sonra anılarında şunları yazdı:

"4 Aralık sabahı Zekeriya bana;

-Sen bugün matbaaya gitme, ben de gitmeyeceğim. Bugün aleyhimize gösteri yapacaklarmış... Evde de oturma, dedi.

Ona bir akşam önce haber vermişler. O çıkıp gitti. Ben de Moda'da tanıdığım bir hanımın evine gittim. Hanımın kocası telefonda gösteri hakkında karısına bilgi veriyordu. Yollar açıldıktan sonra eve geleceğini, nümayişçilerin Sertel'lerin evine gitmesi ihtimali olduğunu söylemiş...

Böyle bir durumda başkalarını tehlikeye sokmamak için, orada kalmanın doğru olmadığını anladım. Moda'da Mektep Sokağı'nda oturan annemin evine gittim. Az sonra Zekeriya geldi. Annem 78 yaşında bir ihtiyardı. Bizi gündüz karşısında görünce şaşırdı:

-Hayır ola, siz bugün çalışmıyor musunuz?

-Hayır... Yazıları dün yazdık, bugün dinleneceğiz.

Annemin gösteriden haberi olmamasını istiyordum. Evden çıkarken, evimizde çalışan İclal'e nereye gideceği-

mizi söylememiştik. Akşama kadar annemde kaldık. Hava iyice karardıktan sonra eve döndük. Az sonra Vâlâ Nurettin ile karısı Müzehher geldiler. Vâlâ gösteriyi anlatıyor, Necmettin Sadak'ın da müteessir olduğunu söylüyordu. (Vâlâ "Akşam" gazetesinde çalışırdı) Güldüm... Vâlâ biraz sonra:

-Gösteri bittikten sonra, gençler eve gelmek üzere Kadıköy vapuruna binmişler. Fakat Vali Lütfi Kırdar bunu haber alınca, kaptana vapuru Kadıköy'e yaklaştırmamasını, Adalar'a götürmesi emrini vermiş, dedi.

Zekeriya bu haberi duyar duymaz yerinden fırladı. Vali Lütfü Kırdar'a telefon etti:

-Matbaaya bir saldırı yapılacağını haber almış, size bildirmiştim. "Merak etme, hiçbir şey olmayacak" demiştiniz. Fakat matbaa yıkıldı, şimdi eve gelme teşebbüsünde olduklarını duydum. Hiç olmazsa bunu önleyin.

Vali kendisine şu cevabı vermiş:

-O tehlike geçti, ama, sen şimdi nereden telefon ediyorsun?

-Evden.

-Sakın evde durma!!!

Demek hâlâ güvenlik altında değildik. O zaman Vâlâ, Kalamış'taki evlerine beraber gitmeyi teklif etti. Yanımızca birer kat çamaşır alıp Vâlâ'nın evine gittik. Evden ayrılırken, İclal'e nerede olduğumuzu kimseye söylememesini tembih ettik. Üç gün, üç gece orada kaldık. Gündüzleri oturmaktan sıkılıyordum, gece karanlıkta çıkıp Feneryolu'nda dolaşıyor, demokrasinin memlekette ne anormal yollarla geliştiğini düşünüyordum.

Üç gün sonra eve döndük. Evin aşağı katı sokağa ve denize karşı idi. Oturduğumuz salonun etrafı çepeçevre camla çevrilmişti. Bahçeye bakan odanın balkonundan

kolaylıkla içeri girilebilirdi. Bu sebeple yukarı katta oturuyorduk. Sabah uyandığımız zaman ilk ziyaretçi, yeğenim Osman Binzet oldu. Konuşuyorduk. Az uzaktan bir gürültü duyuldu. Ne olduğunu araştırmak üzere İclal'i gönderdik. Bir türlü dönüp bir haber getirmedi.

Osman:

-Ne duruyorsunuz dedi. Belki kızı da tutmuşlardır. Hemen sabahlığımın üstüne bir perdesü geçirdim. Zekeriya ile beraber evin arka kapısından çıktık. Moda da tanıdığımız bir ailenin apartmanına gittik. Gürültünün Fransız mektebi talebelerinin Moda Çayırında top oynamalarından ileri geldiğini söyleyenler oldu. Bu öğrencilerin kasıtlı bizi korkutmak için gönderildiğini söyleyenler oldu. Hangisi doğru bilmiyorum. Bu apartmanda da üç gün kaldık. Zekeriya bir iş için Tan gazetesinin avukatına telefon ediyordu. Avukat telefonda, "sakın sokağa çıkmayın" demiş, nümayişçilerin matbaaya geldikleri gün büyük kırmızı mürekkep şişeleri getirdiklerini, Sabiha Sertel'i bulunca mürekkebe bulayıp "İşte komünist böyle olunur" yaftasını göğsüne takarak, sokaklarda gezdireceklerini söylemiş.

O zaman bu tertibin ne kadar müthiş olduğunu anladım. Tartışma alanında yenemediklerini matbaalarını yıkmak, sahiplerini öldürmek suretiyle zafer sağlamak istiyorlardı. Bu, vaadettikleri demokrasiye ne kadar uygundu? Bu faşist teröründen başka bir şey değildi."

(Sabiha Sertel, Roman Gibi, İstanbul 1987, Belge Yayınları, S.314-317)

Zekeriya Sertel Anlatıyor

Tan gazetesinin sahibi ve başyazarı M. Zekeriya Sertel,

hasımlarıyla 1945 sonbaharında kızıpşan kalem kavgalarının akıbetini anılarında yıllar sonra şöyle yazacaktı:

"1945 yılı sonunda "Görüşler" adlı derginin ilk sayısı çıktı. "Görüşler" in çıkışı bir bomba gibi patladı. İlk sayısı kapışıldı. Bir gün içinde elimizde tek dergi kalmadı. Dergide "Zincirli Hürriyet" başlığı altında tek şef ve tek parti sisteminin demokratik hak ve özgürlüklerimizi nasıl zincire vurduğu, kuvvetli yazılar ve resimlerle ortaya dökülüyordu. Birinci sayfada da Celal Bayar, Adnan Menderes ve Köprülü Fuat'ın yazılarını sağladığımızı ilan ediyorduk.

"Görüşler" halkın yıllardan beri baskı altında boğulan özgürlük ihtiyacına cevap verdiği için çok geniş bir ilgi uyandırdı. Halk, bu dergide söylemek isteyip de söylemediklerini bulmuştu. Fakat derginin çıkışı hükümeti, özellikle İnönü ile Saraçoğlu'nu kızdırmıştı. Derginin çıktığının ikinci ya da üçüncü günüydü. Tanıdık biri geldi. Ertesi gün bazı üniversiteli gençlerin matbaa önünde gösteri yapacaklarını haber verdi. Bazı taşkınlıklar olması ihtimaline karşı da tedbirli bulunmamızı salık verdi. Demek, iktidar kanun yoluyla yapamadığı işi, gençleri kışkırtarak yapmak istiyordu.

Hemen Vali Lütfi Kırdar'a telefonu açtım. Bu haberi verdim, hükümetçe tedbir alınmasını rica ettim.

Vali:

-"Biliyorum ve gereken tedbirleri aldım, merak etme" dedi. Her vakit olan gösterilerden biri olacak diye ben de olaya fazla önem vermemiştim.

Ertesi sabah gazeteleri açtım. "Tanin" gazetesinde Hüseyin Cahit Yalçın'ın "Kalkın Ey Ehli Vatan!" başlığı ile halkı bize karşı kışkırtan bir yazısı vardı. "Tan" gazetesini ve Tancıları komünistlikle suçluyor ve halkı matbaamızı yıkmaya çağırıyordu. Demek ki, bu sabah yapılacak gös-

teri önceden, hükümet tarafından hazırlanmıştı ve Hüseyin Cahit'e de böyle bir yazı yazması için emir verilmişti. Bu durum açık olmakla beraber, gözlerime inanamadım. Hüseyin Cahit beni sever ve beğenir görünürdü. Her karşılaşmamızda bana iltifat etmekten geri kalmazdı. Daha bir gece önce kendisiyle bir suarede buluşmuştuk. Bana türlü diller dökmüştü. Demek bana böylece gülüryüz gösterdiği anda, halkı kışkırtan yazısını matbaaya vererek bu davete gelmişti. İkiyüzlülüğün ve ahlak düşkünlüğünün bu derecesine hâlâ şaşarım.

O sabah erkenden üniversiteli gençlerden biri evime telefon ederek, bir kısım gençlerin "Tan" matbaasını basmaya hazırlandığını bildirdiği, matbaaya inmememi salık verdi.

Tekrar telefonla valiye haber verdim, ne tedbir aldığını sordum.

-Merak etme, dedi. Matbaanın etrafını polis kuvvetleriyle kuşattım. Tehlike yok.

4 Aralık 1945 gününün sabahı üniversiteli faşist gençler, ellerinde önceden hazırladıkları baltalar, balyozlar ve kırmızı mürekkep şişeleriyle matbaaya saldırdılar. Orada bekleyen polisler olup bitene seyirci kaldılar. Göstericiler, baltalarla matbaa kapısını kırıp içeri girdiler. Makineleri balyozlarla kırdılar. Binanın camlarını indirdiler. İçindeki eşyayı kırıp döktüler. Ellerine ne geçtiyse yakıp yıktılar. Sonra ellerinde kırmızı boya şişeleriyle "Serteler nerede?" nağralarıyla bizleri aramaya koyuldular. Amaçları, bizi çırlıçıplak soyup üzerimize kırmızı boya dökmek ve sonra önlerine katıp sokaklarda "İşte kızıl-lar!" diye gezdirmektir. Bütün bunlar polisin gözü önünde oluyordu. Göstericiler bizleri bulamayınca vahşî nağralarla yollara düştüler. Beyoğlu yakasına geçtiler, orada

Sabahattin Ali ile Cami Baykurt'un çıkardığı "La Turquie" gazetesinin matbaasına gittiler. Orasını da kırıp dökükten sonra vapurla Kadıköy'e geçip bizi evimizde basmaya teşebbüs ettiler.

(...)

Ertesi gün Celal Bayar'la Adnan Menderes "Görüşler" dergisiyle hiçbir ilgileri olmadığını gazetelerde ilan ettiler. Tevfik Rüştü Aras Ankara'dan telefon edip üzüntüsünü bildirdi.

Hükümet, olaydan önce olduğu gibi, olaydan sonra da bu cinayeti işleyenlere karşı hiçbir harekette bulunmadı. Güpegündüz bir matbaayı yıkan bu faşist gençlerden hiç kimse tutuklanıp mahkemeye verilmedi. Bu işin İnnü'nün bilgisi içinde Saraçoğlu'nun verdiği emir üzerine polis tarafından tertiplenip yürütüldüğünden şüphe yoktu. Gösteri yapan ve matbaaya saldıran gençler arasında bir çok sivil polis vardı. Saldırını asıl bunlar yönetiyordu. Gösteriye katılan gençler ve yalnız üniversiteki gerici ve faşist unsurlardı. O vakit üniversite gençleri iki kümeye ayrılmıştı. Bir yanda faşistler, öte yanda ilerici gençler toplanmıştı. Hükümet ve polis, bu işte gerici ve faşist gençleri bir alet olarak kullanmıştı.

Şu garip olaya bakın ki, bu 4 Aralık 1945 olayından birkaç ay sonra İstanbul'da eski kitaplar satan sahaflardan aldığım bir kitabın içinden şöyle bir kağıt çıktı. Bu bir mektup müsveddesiydi ve Başbakan Saraçoğlu'na hitaben yazılmıştı:

"Beyefendi, emrinizi yerine getirdim, şimdi mükâfatımı bekliyorum. İmza: Yaşar Çimen."

Bu Yaşar Çimen, Babiâlide İtalyan faşizminin propagandasını yapan bir tipti. O günkü gösterilerde elinde balyozla gençlerin önüne geçerek onları kışkırttığı görülmüştü.

Demek ki, Başbakanın kullandığı adamlardan biri oydu. Görevini yapmıştı, şimdi ödülünü istiyordu.

Kanun adına, hükümet adına, memleket adına yüzkızarıcı bir rezalet sayılabilecek olan bu 4 Aralık olayından ötürü sonunda kim tutuklandı, bilir misiniz? Biz. Yani ben, eşim Sabiha Sertel ve Cami Baykurt. Bu olayın sorumlusu ve suçlusu olarak biz hapse atıldık ve biz mahkemeye verildik."

(*M. Zekeriya Sertel, Hatırladıklarım (1905-1950), İstanbul, 1968, S.267-271*)

"Tasvir" Gazetesinin İstihbarat Şefi Tekin Erer Anlatıyor

Sertellerle hasımları arasında kalem kavgaları sürüp giderken, tartışmanın akıbetine o sıralarda *Tasvir* gazetesinin İstihbarat Şefliğini yapmakta iken tanık olan gazeteci Tekin Erer şunları yazıyor:

"CHP İstanbul İl Teşkilatı tarafından 3 Aralık 1945 Pazartesi akşamı talebe yurtlarına gerekli talimat verilmiş ve ertesi sabah Tan gazetesi aleyhinde büyük bir nümayiş yapılacağı bildirilmişti. O zaman ben Tasvir gazetesinde İstihbarat Şefliği yapıyordum. Yazı İşleri Müdürü rahmetli Necdet Baytok, ertesi sabah gazeteye erkenden gelmemi, komünist neşriyatı yapan gazeteler aleyhinde büyük bir nümayiş hazırlandığını duyduğunu, bu haberin bir balon da olabileceğini, binaenaleyh kimseye bir şey söylememi tembih etmişti.

4 Aralık 1945 Salı sabahı erkenden üniversite bahçesine gittim. Elleri bayraklar olduğu halde talebeler yavaş yavaş toplanıyordu. Bir çoklarının ellerinde de Atatürk ve İnönü'nün çerçeveli fotoğrafları vardı. Kısa zamanda

kalabalık 10-15 bin kişiyi buldu. Sabah saat 9.30'da kalabalık bir sel gibi Beyazıt Meydanı'ndan Çarşıkapı istikametinde yürüyüşe geçti. Tan gazetesine giderken, Cağaloğlu yokuşunun başında bulunan ve komünizme ait kitaplar satan ABC kitabevi birkaç dakika içinde yok edildi. Bundan sonra Tan gazetesine girildi. Bir taraftan "Kahrolsun komünizm, kahrolsun Serteller, Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti!" diye bağırılıyor, bir taraftan da gençler akın akın taşlarla, demirlerle pencereleri kapıları aşağı indiriyorlardı. Gazetenin birinci katında, o zaman Türkiye'nin hemen hemen en büyük rotatifi vardı. Oradaki demir parçaları ile bu rotatife hücum başlamıştı. Rotatifin kırılabilen bütün parçaları tuzla buz edildi.

İkinci katta linotip dizgi makineleri, hurufat ve mürettiphaneye ait malzemeler ve makineler mevcuttu. Bunların kırılması ve parçalanması çok daha kolay oldu. Ayrıca kapılar, pencereler, masalar, sandalyeler, yerden yere çarpılarak parçalanıyordu. Masaların gözlerindeki yazılar, evraklar, kitaplar lime lime ediliyordu. Diğer bir grup gazetenin rotatif dairesinin yanındaki kâğıt deposundan bobinleri sokağa çıkararak Sirkeci'ye doğru yuvarlıyorlardı. Bazı gençler binayı ateşe vermek için, tutuşturmak istedilerse de, kalabalığın çokluğundan bu mümkün olamıyordu.

Gazetenin içindeki personelden bir kısmı gecedен hadiseyi haber aldıkları için matbaaya gelmemişlerdi. Gelenlerden bazıları da Beyazıt bahçesindeki toplantıyı haber alır almaz gazeteden uzaklaşmışlardı.

Gazetenin sahiplerinden Halil Lütfü Dördüncü meşhur tutumluluğu dolayısıyla binanın yanından yegane uzaklaşmayan kimse olmuştu. Tan gazetesinin karşısındaki Hofer İlançılık Şirketi'nin penceresinden gazetesinin ve

binasının nasıl tahrip edildiğini kalbi sızlayarak seyrediyordu. Tanin gazetesinin Yazışleri Müdürü Murat Sertoğlu da oradan durumu telefonla başmuharrir Hüseyin Cahit Yalçın'a bildiriyordu. Bir aralık Halif Lütüfü dayanamamış Murat Sertoğlu'na sert bir ifade ile:

"-Hüseyin Cahid'e söyle. 31 Mart'ta kendi başına neler gelmişse benim başıma da onlar geliyor" demişti. Murat Sertoğlu bu sözleri aynen nakletti. Bu muhavere son-
ra telefon konuşması kesilmişti.

Saat 10.30'da Tan gazetesinin ve matbaasının tahribi tamamiyle bitmişti. Artık burada gazete çıkarılamayacağı, hiç olmazsa altı ay hiçbir neşriyat yapılamayacağı kanaati hasıl olduktan sonra gençler köprüyü geçerek Beyoğlu'ndaki Rus Seferethanesi'nin, Tünel'e bakan köşesindeki sokak içinde faaliyette bulunan Yeni Dünya gazetesine doğru yürüyüşe geçtiler. Burada Yeni Dünya'dan başka, La Turquie isimli Fransızca bir gazete daha yayınlanıyordu. Bunlar da Tan gazetesine neşriyatına muvazi olarak komünizmi benimseyen yazılar yayınlıyorlardı. Polis, Rus Seferethanesi'ne bir tecavüz olur düşüncesiyle itfaiye vasıtalarıyla yolları iyiden iyiye tutmuştu. Bundan dolayı Yeni Dünya gazetesine hücum etmek teşebbüsü önce akamete uğruyordu. Fakat bir müddet sonra toplum heyecanını içinde kendinden geçen gençler, itfaiyecilerin üzerine su sıkmaya başladılar. Bunu fırsat bilen gençler Yeni Dünya matbaasına yürüdüler. Birkaç dakika içinde bu matbaa da yerle bir edilmişti. Makinalar, mobilyalar, kitaplar, gazeteler, arşivler sokaklara dökülmüş parça parça edilmişti. Bu arada Tünel'de sol neşriyata ait kitaplar satan Berrak Kitabevi de tahrip edilerek ticaret hayatından silinmişti.

O zaman bazı bakkaliye ve mağazaların isimleri Tan lev-

halarını taşıyorlardı. Bunlar Babıâlideki hadiseyi duyar duymaz levhalarını indirmişler veya kazımışlardı. Karaköy'deki Tan Mezecisi Petro, buna meydan bulamadığı için baştaki T harfinin üzerine yağlı boya ile C harfini yazmış böylece Tan mezecisi Can mezecisi olmuştu.

O tarihte saat 10.00 sıralarında intişar eden Akşam gazetesi:

"-Bu sabah yapılan nümayişler bazı esef verici neticeler verdi" diye yazdığı için Beyoğlu'ndan dönen gençler Akşam gazetesinin önüne gelerek bu gazeteyi de yerle bir etmek için harekete geçtiler. Fakat yazı heyeti müessif bir yanlışlığın vuku bulduğunu, şimdi ikinci baskı yapılarak bu hatanın tashih edileceğini bildirerek gençleri teskin ettiler.

Bir taraftan "Kahrolsun komünizm, Yaşasın İnönü!" diye bağırان gençler, bir taraftan da tebeşirlerle duvarlara bu söylediklerini yazıyorlardı. Gençler daha sonra Tasvir gazetesine geldiler. Cihat Baban'ı, Ziyad Ebüzziya'yı, Orhan Seyfi Orhon'u ve Peyami Safa'yı istiyorlardı. Tesadüfen gazetede Mithat Perin le benden başka kimse yoktu. Balkona çıktık. Mithat kısa bir iki cümle ile kendilerine gösterdikleri yakın ilgiden ve tezahürattan dolayı teşekkür etti ve istedikleri yazarların şu anda gazetede bulunmadıklarını söyledi. Gençler buradan Tanin'e giderek Hüseyin Cahit'i istediler. Fakat Cahit Bey de gazetede bulunmuyordu. Gençler sabahleyin Tan'a doğru yürüyüşe geçtikleri zaman Vatan gazetesine de yürümek istemişlerdi. Fakat emniyetin aldığı çok şiddetli muhafaza tertipleri dolayısıyla Vatan'ın sokaklarına dahi girmeye muvaffak olamamışlardı.

Öğleden sonra saat 15.00'te tezahürat ve bu büyük miting tamamiyle bitmişti. Ertesi sabah yine bütün gazete-

ler aynı şekilde çıkacaklardı. Tan, Yeni Dünya ve La Turqui gibi üç gazete eksik kalacaktı. Tan ın tahribi ile Mehmet Zekeriya Sertel ve Sabiha Sertel'in Türkiye'deki gazetecilik hayatları sona ermiş bulunuyordu..."

**"MOSKOVA" NIN NEDEN
OLDUĞU KAVGA...**

1953 yılı Kasım ayının başlarında Babıâli'nin köklü gazeteleri arasında; iktidar- muhalefet yanlılığı ya da mesleki kıskançlıklar nedeniyle bir kavga daha patladı. Kavga şöyle bir olaydan çıkmıştı:

Dönemin büyük ve etkili gazetelerinden *Yeni Sabah*, tiraj ve büyüklük bakımından hemen kendi yanında koşan *Hürriyet*'le rekabet halindeydi. Her iki gazete de sürekli yenilik peşindeydiler ve daha fazla okuyucu kazanmak için hiçbir özveriden kaçınmıyorlardı.

O sıralarda *Yeni Sabah* rakibi *Hürriyet*'i vurmak, öteki gazeteleri yaya bırakmak için dünyanın ve Türkiye'nin pek çok gazetecisinin düşünüp de yapamadığı bir şeyi gerçekleştirdi: Bir yazarını, herkes için bilinmeyen bir dünya olan, dönemin "soğuk savaş" deyimine göre "*Demirperde*" arkasındaki Sovyetler Birliği'ne röportaja gönderdi.

Yeni Sabah'ın Sovyetler Birliği'ne röportaj için gönderdiği yazar, aşk ve macera romanlarıyla o dönem kitap okurlarının gözünde büyük bir üne kavuşmuş olan Esat Mahmut Karakurt'tu. Mesleki açıdan böylesi bir başarı sağlayan *Yeni Sabah*, röportajın reklamı için hiçbir harcamadan kaçınmadı. Sinema, el ilanı, gazete reklamı ve duvar afişleriyle İstanbulluları bir reklam bombardımanına tuttu. Bu reklam kampanyasının en etkili olanının; sabit panolarda yapmış oldu-

ğu, 5 Kasım 1953 sabahına uyanan İstanbulluların , kentin bütün ana meydanlarının duvarlarındaki şu sözleri okumalarıyla anlaşıldı:

"YENİ SABAH

ESAT MAHMUT KARAKURT

MOSKOVA

VE

KUTUPLAR

DAHİL BÜTÜN DÜNYAYI ANLATIYOR

15 KASIM DA OKUYUNUZ"

Dikkati daha çok çekmesi için de; afiş-panolarda "*Moskova*" kelimesi tek satır, oldukça büyük harflerle ve kırmızı renk yazılmıştı. Bir gecede kentin her tarafının bu kadar çok afiş pano ile kaplanmış olması ve halkın dikkatini çekmesi öteki gazetelerin kıskançlık damarlarını kabartmıştı...

Yeni Sabah'ın İlk Hasımları

Yeni Sabah'a karşı bayrağı ilk açan Milliyet gazetesi oldu. Babıâli'de sürekli gazete kurup gazete kapatan bir adam olan Ali Naci Karacan, sekizinci ve sonuncu denemesi olan *Milliyet* gazetesini 3 Mayıs 1950 günü yayın yaşamına sokmuştu. O döneme dek denediği bütün gazetelerinde olduğu gibi, bunda da beklediğini bulamamış, çok az bir tirajla yayına devam edip gidiyordu. O yılların bir gazete habercilik

yöntemi olan, rakip büyük gazetelerden birine, herhangi bir vesileyle çatarak ilgi toplamak yoluna *Milliyet* de girmişti ister istemez. Tirajı bin -bin beş yüz dolaylarında seyreden çok az satışlı *Milliyet*'in 6 Kasım 1953 Cuma günü nüshasının birinci sayfasında çok iri puntolarla şöyle bir haber yayınlanıyordu:

"İstanbul Sokaklarında Moskova Reklamı,
Şehrin her köşesini "Moskova" kelimeleriyle donatan bir gazetenin reklamı, gençlik ve talebe birlikleri tarafından büyük bir infialle karşılandı."

Bu başlık ve spot altındaki haberinde *Milliyet*, daha ayrıntılı bilgiler veriyor, gençliğin duyduğu "infiali" anlatıyor ve gençliğe adeta, bir önceki bölümde okuduğunuz Sertellerin gazetesi Tan'a 4 Aralık 1945 günü yapıldığı gibi, *Yeni Sabah*'a saldırmaları telkin ediliyordu.

Ali Naci Karacan'ın ve *Milliyet*'in aşırı iktidar yanlılığı *Yeni Sabah*'a böylesine bir saldırıyı göze aldırıyorsa da; *Yeni Sabah* ve sahibi Safa Kılıçhoğlu, galiba *Milliyet*'in etini bu-

dunu gözönüne alarak yanıt verme ihtiyacı duymuyordu. Safa Kılıçhoğlu ve *Yeni Sabah*'ın hedefi iktidar yanlısı etkin gazetelerden *Vatan* ve *Dünya* idi.

Savcılık Devreye Giriyor...

Milliyet'in yanında *Vatan* ve *Dünya* gazetelerinde de benzeri yayınların yer alması üzerine, *Yeni Sabah* gazetesinin sahibi Safa Kılıçhoğlu İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na çağrılarak ifadesi alınıyordu. Kılıçhoğlu; Savcılığa afişleri reklam yapmak için astığını ve kesinlikle indirmeyeceğini söylüyordu. Savcılığın görüşüne başvurmasından sonra, gazetesinde Başbakan Adnan Menderes'e hitaben yazdığı bir açık mektupta da; afişler polis gücüyle kaldırılmaya kalkışılır ya da gazetesine herhangi bir saldırı vaki olursa, tesislerini kentinin son damlasına kadar koruyacağını, afişlerini özel adamları arayıcılığıyla savunacağını söylüyordu...

İktidardaki Demokrat Parti'nin resmi yayın organı *Zafer* gazetesinin başyazarı Mümtaz Faik Fenik 8 Kasım 1953'de *Yeni Sabah* gazetesinin ve sahibinin yaptıklarının suç olduğunu ileri sürüyordu:

"Vahim Bir Basın Meselesi

Çok vahim bir matbuat hadisesi karşısında bulunduğumuz muhakkaktır. Bütün hürriyetler gibi basın hürriyeti de serbazlık ve eşkıyalık demek değildir.

Bugünkü siyasi şartların kendisi için neler ifade ettiğini mükemmelen bilen ve bu uğurda Kore'lerde döğüşmüş bulunan bir Türkiye'ye, tutup da Moskova röportajlarını

reklam zoruyla okutmaya çalışmak, *Yeni Sabah*'ın başından büyük suçtur.

Fakat bunun bir suç olmadığı kanaatiyle şayet afişleri aşağı inerse, yahut matbaası tecavüze

uğrarsa bu gibi hareketlere karşı kanı pahasına karşı koyacağını Başvekile tevcih edilmiş bir açık mektupla bildirmesi suç üstüne suçtur."

Yine aynı tarihli *Vatan* gazetesinde konu şöyle ele alınıyordu:

"Savcılık Yeni Sabah Sahibini Sorguya Çekti

Yeni Sabah'ın sahibi Safa Kılıçhoğlu, Başbakana çektiği ve metnini başmakale olarak neşrettiği telgrafta gazete-ye karşı bir hücum tertibinin vehmedildiği anlaşılmakta ve bu vesile ittihaz edilerek iki nevi küstahlık gösterilmektedir.

Birinci vehmin tahakkuku takdirinde başvurulacak hareket tarzının şu kelimelerle ifade edilmiş olmasıdır:

(Ben ve bana inanan arkadaşlarımla birlikte bu tesisleri son nefesimize kadar ve her türlü vasıtaya müracaat ederek koruyacağımızı da bilmelerinizi isterim.)

Bu sözler vicdanı kara ve muvazenesi bozuk olan Safa Kılıçhoğlu'nun marazi bir takım vehimlere tutulduğunu ve memleketimizde vukuuna ihtimal olmayan bir takım başıbozuk hareketlere maruz kalınacağına dair korkular içinde kıvrandığını göstermekle kalmıyor, aynı zamanda bu vehmin tesiri altında yanına bir takım hempalar toplandığını ve müdafaa vasıtaları temin ettiğini de ifşa ediyor.

Halk Partisi'ne mensup bazı müfrit unsurlar bu meselede umumî efkâra karşı vaziyet alarak Yeni Sabah gazetesini tarafını tutmuşlar ve Halk Partisi'nin müfrit ve totaliter cenahı ile Yeni Sabah arasında gizli bir işbirliği hazırlığı bulunduğu hakkındaki şüpheleri teyit etmişlerdir. Milli Türk Talebe Birliği Başkanı ile mülakat yapan bir gazetecinin, CHP merkezine alınarak ve tazyik altında tutularak bu mülakatın gazetede neşrine mani olunması,

CHP'nin müfrit cenahı hesabına yüz kızartıcı bir şeydir. ULUS gazetesi bu korkunç gafı var kuvvetiyle destekliyor ve şüpheli bir gazetecinin hareketlerine karşı beliren hassasiyeti, Demokrat Parti'nin tahrikleri mahsülü olarak göstermeğe çalışıyor, ULUS şunu unutuyor ki, Yeni Sabah'ın sokaklarda Moskova ilanlarına karşı ilk hücum CHP'ne mensup DÜNYA gazetesinden gelmiştir.

CHP Umumi İdare Heyeti'nden şu suali sormak hakkımızdır: İstanbul'da Yeni Sabah lehine Halk Partisi muhittinde başvurulmuş entrika ve faaliyetlerinin ve ULUS gazetesindeki neşriyatın mes'uliyetine ortak oluyorlar mı? Cumhuriyet Halk Partisi ile Yeni Sabah arasındaki işbirliğine dair türlü türlü suallerde ifadesini bulan şüphelerin böylece tam bir sarahatle teyit edilmesine seyirci mi kalacaklardır? Bunu tasvip ediyorlar mı?"

10 Kasım 1953, Atatürk'ün ölümünün 15'inci yıldönümüydü. Günün bir başka özelliği de, geçici olarak Etnoğrafya Müzesi'nde bulunan Atatürk'ün cenazesinin yapımı biten Anıt Kabir'e nakledilecek olmasıydı. Rakip gazetelerin yayınları üzerine harekete geçen gençlik, bir yandan *Yeni Sabah*'ın afişlerini yok ederken, öte yandan sendika, cemiyet, dernek gibi kuruluşlar, *Yeni Sabah*'ı kınayan bildiriler yayınlıyorlardı.

O günkü, yani 10 Kasım 1953 tarihli *Dünya* gazetesinde, "*Milli Hisleri Ayaklar Altına Alan Gazete*" başlıklı bir yazı yayınlandı. Yazının içine gömülen *Yeni Sabah*'ın ilk sayfasındaki röportaj reklamı, yanında da küçük bir Atatürk portresi, gazetenin "*Atatürk İlâvesi*" vereceği duyurusu görülüyordu. *Dünya*'nın yazısı şöyleydi:

"Yer yerinden oynuyor. Bütün dünya Atatürk'ün ebedi medfenine tevdi için yapılacak törenle meşgul.

Fakat, bütün bu milli heyecana sırtını çeviren bir gazete

harıl harıl "Moskova" reklamı yapıyor. Kızıl âlemden sanki müjde getirecekmiş gibi, muhabiri ile, kızıl diyarın devasa resimleri ve yazılarıyla sahifelerini donatıyor.

Bu gazetenin yeni sahibinin eline geçtiği günden beri tuttuğu yol, Türk umumi efkarının gözünden kaçmamaktadır. Süflî menfaat uğruna günlerce milli iradeye karşı direnen bu gazete, üstelik de kanundan, nizamdan bahse diyor. Milliyetçi basını bozguncu zümre gibi göstererek hodbehot silahlı adamlarla şehrin içinde nizamsızlık havası yaratmağa kadar gidiyor! Atatürk'ün ebedî medfenine tevdi edilişini hiçe sayıyor, adetâ istiskal ve istihfaf ediyor. Bu mudur gazetecilik? Bu mudur vatanseverlik? Haddini bilmeyen bu gazeteye, bu kutsal günde sahifele-
rimizde yer verdiğimiz için Ulu Atatürk'ün aziz ruhundan özür dileriz."

Yeni Sabah: "Sefillere Cevabımız..."

6 Kasım 1953'de *Milliyet*'in kendisine saldırısıyla başlayan ve aşağı-yukarı bir haftadır *Zafer*, *Dünya* ve *Vatan* gazetelerinin de katılmasıyla süregelen ithamlara hiçbir yanıt vermeyen *Yeni Sabah*, 12 Kasım 1953 günü suskunluğunu bozarak "*Yeni Sabah*" imzalı bir yazı yayınladı. Yazının başlığı "*Sefillere Cevabımız*" idi. Yazı şöyleydi:

"Atatürkçü geçinen inkılâp dolandırıcılarının, o büyük adama karşı, henüz kimsenin bilmediği küstahlık vesikalarını yakalamış bulunuyoruz. Atatürkümüzün vatan toprağına tevdi edildiği büyük matem günümüzde ve onu takip eden günde VATAN ve DÜNYA adındaki mülevves tuvalet

kağıtları, büyük ölünün manevi huzurunda bile şamatalarına devam ettiler ve Yeni Sabah'a karşı küfürlerine ve iftiralarına fasıla vermediler. Biz, vatan ufuklarını saran o derin matem sessizliği içinde susmayı tercih ve cevabımızı bugüne tehir ettik. Eğer bu iftiralar, aziz Atatürk'ümüzün ruhunu da inciten bir kahpelik derecesine varmasaydı, bir kaç gün daha sabredecektik.

Gazete adını alan o pislikler, Atatürk'ün matem gününde Yeni Sabah'ı bayrak asmadığını, karakoldan yapılan ihbar üzerine bayrak çektiğimizi iddia ettiler. Hakikat şudur:

Biz matem'in tam başladığı saatte, düdükler öterken Yeni Sabah'a bayrağımızı asmıştık. Ancak düdükler çalmadan yarım saat evvel bir şahıs Yeşildirek karakoluna giderek Yeni Sabah'ta bayrak olmadığını söylemiş ve karakol bayrak asma mecburiyetinin yalnız resmî dairelere ait olduğunu söyleyerek gazetemize ihtarda bulunmağa lüzum görmemiştir.

Türkiye'de aziz Atatürk'ün matemine iştirak etmeyecek tek bir insan tasavvur etmeğe imkan yokken, yazı ailesinde en tanınmış ilim adamlarının, ediplerin, muharrirlerin ve genç Atatürk neslinin çalıştığı bir gazetenin büyük milli kederimizi paylaşmadığını iddia etmek, kahraman Atanın ruhuna en büyük saygısızlıktır. Biz, Atatürk'e karşı saygımızı ayrıca mâtem sabahı Milli Türk Talebe Birliği mensuplarının ve binlerce yurttaşın refakatinde Gülhane'deki Atatürk heykeline iki muazzam çelenk koymak suretiyle de göstermiştik. Esefle söyleyelim ki, Atatürk abidelerinin önünde o gün, ne Vatan ne de Dünya gazetelerinin hiçbir çelengi yoktu. Fakat bu unutkanlığı biz, VATAN ve DÜNYA paçavraları gibi kendilerini kahpece manalandırmaktan uzağız.

Behey sefil paçavralar!... Farzımuhal, biz Atatürk'ün bu memleket ve insanlığa yaptığı hizmetleri görmeyecek kadar kör olsak, yine büyük vatan evladının Ahmet Emin Yalman gibi bir pespayeyi on üç sene yazı yazmaktan menettiğini düşündüğümüz anda, bütün kalbimiz büyük ölüye karşı şükran hisleriyle dolar ve mezarda kemiklerimiz bile minnet hisleriyle şaha kalkar.

VATAN ve DÜNYA adındaki pis tuvalet kâğıtlarını çıkaran utanmaz herifleri ihtar edelim: Onların büyük ve ölümsüz Atatürk'e karşı, henüz herkesin bilmediği küstahça iftiralarının vesikalarını yakalamış bulunuyoruz. Onları neşrettiğimiz gün, bütün memleket Atatürkçü geçinen bu inkılâp dolandırıcılarının mahiyetini bir kere daha anlayacaktır."

Ertesi günkü, yani 13 Kasım 1953 tarihli *Dünya* da "*Ma-hut*" başlıklı yazıyla *Yeni Sabah*'a şöyle yanıt verildi:

"Yeni Sabah'ın imzasız başyazılarını Hüseyin Şükrü Babanoğlu'nun yazdığını herkes bilir.

Derken 10 Kasım gelir. Atatürk'e ait bir başyazı lâzım. Onun yılda 365 gün her mevzuda yazan başyazarlarının elbette Atatürk için de bir diyeceği vardır. Fakat Yeni Sabah yalnız bu başyazıyı üniversite hocalarından birine yazdırıp imzalatarak, büyük yas gününde Atatürk'e bir merasim sadakası vermeği münasip bulur.

Malum ya, Mustafa Kemal Kürt Teali Cemiyeti'ne mensup Nemrut Mustafa Harp Divanınca idama mahkum edilmişti. Fakat efendim, biçâre Türklük kahramanı öldükten sonra da mı, Mihran'ın Sabah'ına rahmet okutacağı benzeyen Suriyeli garsonun hizmetindeki başyazarın affına mazhar olamamıştır."

Yine 13 Kasım 1953 tarihli *Milliyet* gazetesinde ise "*Moskova Radyosu ve Yeni Sabah Gazetesi*" başlıklı bir haber ya-

yınlanıyordu:

"Moskova Radyosu dün gece sekizde yaptığı Türkçe neşriyatında Yeni Sabah ı müdafaa etmiş ve burjuva gazetelerinin derhal bu gazeteye hücumla geçtiklerini yayınlamıştır. Moskova Radyosu:

"-Dünya gazetesinin yazdığına göre, bu hücumu sebep Yeni Sabah'ın Moskova sözünü kırmızı mürekkeple yazmış olmasıdır. Falih Rıfkı Atay da, aynı gazetede Yeni Sabah'ın Sovyet Rusya hakkında bir şey yazmamasını tavsiye ediyor. Zafer gazetesi de İstanbulluların bu reklamlardan sinirlendiklerini yazıyor" diye söylemektedir. Görülüyor ki, Yeni Sabah'ın müdafaası Moskova Radyosu'na kalmıştır."

Yeni Sabah, 12 Kasım'dan itibaren özellikle *Vatan* ve *Dünya* gazetele-
rine yanıt verirken; karikatürist
Ratip Tahir'in de kavgaya çizgile-
riyle katılmasıyla *Milliyet* de bu
yergilerden payını almaya başla-
mıştı...

14 Kasım 1953 tarihli *Yeni Sa-
bah*'taki karikatüründe Ratip Ta-
hir; Başbakan Adnan Menderes'in
kocaman bir burnunu çiziyor, bu-
rundan nehir gibi sümükler akıyor,

bu nehrin üzerinde yanyana kurulmuş üç değirmen bulunuyor, kapılarının üzerinde *Vatan*, *Milliyet* ve *Dünya* yazıyor, değirmenlerde Ahmet Emin Yalman, Ali Naci Karacan ve Fali Rıfkı Atay un öğütüyorlardı.

Nihayet 15 Kasım 1953 günü Esat Mahmut Karakurt'un gezi-röportajının tefrikası *Yeni Sabah*'ta başladı. Aynı tarihli *Milliyet*'te de yine "*Moskova Radyosu ve Yeni Sabah*" başlıklı

bir haber daha görüldü. Moskova Radyosu'ndan yapılan yayını aktaran Milliyet, bir gece önce bu radyonun saat 21.30'daki Türkçe yayınlarında *Yeni Sabah*'ı savunduğunu ve öteki gazetelere saldırdığını ileri sürüyordu...

Safa Kılıçlıoğlu ile Ahmet Emin Yalman Karşı Karşıya...

6 Kasımdan itibaren kavganın dozunu yavaş yavaş artıran *Vatan* gazetesi, Esat Mahmut Karakurt'un gezi-röportajının tefrikanı başlamadan bir gün önce, yani 14 Kasım 1953'de birinci sayfasından *Yeni Sabah*'ın sahibi Safa Kılıçlıoğlu'nu hedef alan en ağır yazıyı yayınlıyordu. Yazının başlık ve spotları şöyleydi.

"ŞÜPHELİ BİR ADAMIN

ŞÜPHELİ HAYATININ İÇYÜZÜ

Suriyeli Mehmet Safaeddin Seyfati, namı diğer Safa Kılıçlıoğlu'nun cemaziyelvelini ortaya koyuyoruz.

Böyle bir adam tarafından "Moskova" adı etrafında tertip edilen gürültülerin manasına dikkat çekiyoruz.

Bu şahıs Türk basın âleminde yer alamaz."

Safa Kılıçlıoğlu'nun cemaziyelvelini anlatan yazı da şöyleydi:

"Bugünlerde gözlerimizin önünde bir takım karışık ve şüpheli hareketler cereyan ediyor. Mevzuun ağırlık merkezi; memleketimiz için en nazik bir mesele teşkil eden Sovyet Rusya ile olan münasebetlerimizdir. Bir çok hassas işle hayasız ve küstah bir tavırla oynamak cesaretini

kendinde bulan kimse de, Safa Kılıçlıoğlu, namı diğer Mehmet Safaeddin Seyfâf adlı bir Suriyeli polis memurudur. Kardeşi, akrabası, taallukatı hep Suriyelidir. Oradan daima gelen giden bulunur, asıl memleketiyle sıkı münasebetlerini devam ettirir."

Bunun ardından *Vatan* gazetesi Safa Kılıçlıoğlu'nun ne kadar tehlikeli bir adam olduğuna dikkat çekiyordu:

"Safa'nın bütün hayatı şüpheli hareketlerle doludur. Kendisinden her şey beklenir. Elinde bulunan gazeteyi memleketin nizamını ve rejimi kundaklamak için kullandığı, ara bozmak, mesele çıkarmak için her şeyi yaptığı zaten malumdur. İrtica cephesinin, Millet Partisi'nin, Kürtçülük cereyanının başlıca naşiridir. Bugün de dünya siyasetinin bir dönüm noktasında Sovyet işlerine el uzatması da müsamaha ile karşılanacak ve böyle bir adamın elinde bir neşir ve tezvir vasıtası bırakılacak olursa, memleket, böyle bir gafleti çok pahalı bir şekilde ödeyebilir."

Vatan şimdi de Safa Kılıçlıoğlu'nun cemaziyelevvelini sayıp döküyordu:

"Safa, 1911 yılında doğmuştur. Babası bir aralık İstanbul'a gelmiş, bir Türk Hanımla evlenmiş, sonra memleketine dönmüştür. Şam'da, Humus'ta ve Halep'te Suriye polis teşkilatında vazife görmüştür. Bir aralık Suriye'nin gizli polis teşkilatına ait bir vazife ile Bağdad'a gönderilmiştir. Safa, nakıs tahsilini Arap memleketlerinde görmüştür. 16 yaşında iken kısmet aramak üzere İstanbul'a gelmiştir.

1927 ve 1928 senelerinde İstanbul'da epeyce vakit geçirmiştir. İstanbul Belediyesi kendisine ve maiyetine şehir namına misafir muamelesi etmiştir. Bu suretle Cumhuriyet kadrosunda vazife görenlerle Belediye erkânı ara-

sında devamlı temaslar hüküm sürmüştür. Belediye memurlarından biri; işsiz bir Suriyeli gencin iş aradığını Cumhurreisliği kadrosunda mühim bir mevki işgal eden bir zata söylemiş ve bir hizmetle kayrılmasını kendisinden rica etmiştir. Bu zatın o sırada bir oda hizmetçisine ihtiyacı olduğu için Safa Kılıçhoğlu da oda hizmetçisi sıfatıyla Dolmabahçe Sarayı'na alınmıştır."

Vatan'ın yazısı bundan sonra; Safa Kılıçhoğlu'nun Dolmabahçe Sarayı'ndan kovulduğunu, Beyoğlu genelevlerinde bir numaralı evin sahibi patrona Gülizar'ın dostu olduğunu, Süreyya Paşa Mensucat fabrikasında çalışırken patronlarına şantaj yaptığını, barlarda geçim yolu bulduğunu, iplik karaborsası yaptığını, *Yeni Sabah* gazetesini nasıl ele geçirdiğini, gazetesini aracılığıyla Kürtçülük cereyanını körüklediğini anlatıyordu... Sonunda da Moskova röportajı olayı hikâye edilerek şu sorular soruluyordu:

"Bugüne kadar bizde her hürriyet teşebbüsü anarşi ile neticelenmiş, memleket istikrarlı bir demokrasi devrine bir türlü kavuşamamıştır. Artık eski tecrübelerimizden ders almak ve gafil avlanmamak lâzım gelmiyor mu? Memleketin varlık ve selameti, (Hürriyet) adı altında Suriyeli Mehmet Safaeddin Seyfah gibi, şüpheli ve mülevves adamların keyfine terkedilebilir mi? Büyük Millet Meclisi'nin bu davayı hassasiyetle ele alması ve adalet cihazımız icap eden selâhiyetlerle sür'atle teçhiz etmesi âcil bir zaruret haline varmamış mıdır?"

Yeni Sabahın Yanıtı: "Müseccel Vatan Haini Ahmet Emin Yalman..."

Böyle bir saldırıdan sonra *Yeni Sabah* durur mu? 16 Kasım 1953 tarihli sayısında *Vatan*'a yanıt veriyordu. Yazının başlık ve spotları şöyleydi:

*"Müseccel Vatan Haini Ahmet Emin Yalman'a cevabımız.
Vatan paçavrası Yeni Sabah'ın kapatılacağını müjdeliyor.*

*Hiç sevinmesin ve bilsin ki
vatanperver ve milliyetçi Ye-
ni Sabah karileri hiçbir za-
man kendini okumağa tenez-
zül etmeyeceklerdir."*

Bu başlık ve spotlardan sonra *Yeni Sabah*'ın yanıtı başlıyordu:

"Biz bu mahlukun üzerimize saldırışına cevap verir ve saldırısının mahiyetini vesikalara dayanarak Türk umumi efkârına açıklarken, sadece gazetecilik mesleğini nasıl kötüye kullandığını ve gazeteyi nasıl bir şer aleti haline getirdiğini izah etmiştik. Bunun dışında ne babasını, ne sülâlesini, ne gençliğini, ne ailevi durumunu ne de gazeteciliğinden maada çevirdiği entrikaları ele almıştık. Fakat bu mahluk ipinden kurtulmuş köpeklerin rastgele sağa-sola sadırışları gibi, Türk yurdunda kıymet olmuş veya olmağa namzet bulunan ne kadar insan varsa, bunlara en alçakça ve en sefilce saldıрмаğı bir itiyad ve meslek haline getirmiştir..."

Yeni Sabah, *Vatan* gazetesine yanıtının ilk başlarında gazete sahip ve başyazarının, gazetecilik yıllarında ne tür bir yayın politikası izlediğini genel olarak sıraladıktan sonra, Ahmet Emin Yalman'ın kişiliğine yönelik saldırıya geçiyordu:

"Biz Yalman'ın, Selanik Rüştüyesinde iken, Kapıcı Kürt İsmail'in odasında görüldü diye bir ay müddetle, mektepten muvakkaten tard edildiğinin ne sebebini sorduk, ne de hikâyesini anlattık. Bulutları delerek göklere tırmanan ve çatalları, beş kıtanın semalarına ser çekmiş bulunan boynuzlarının, kimler tarafından husule getirildiğini ne sorduk ne hikâye ettik. Hatta bir mahlûk olarak bu ağırlığın altında hâlâ nasıl yaşayabildiğini dahi sormağa lüzum görmedik..."

Yazının sonlarında şöyle deniliyordu:

"Bizi Suriyeli kabul ederek, Türkten saymıyor. Haklıdır. Çünkü Şark illerimizde yaşayan milyonlarca insanı Türkten saymayan ve her Allahın günü Kürt Kürt diye tahkir eden bu mel'un, bizi Türkten sayar mı?

Bu çıfıtın hangi milletten olduğunu 22 milyon Türk bilmiyor mu? Bu mel'un ister ki, Türkiye'de Hitlervâri bir ırk tasnifi yapılsın, Türk milleti de, mel'unun tasnifine göre bolüne bolüne kuşa dönsün. Hayır, Vatan ve Millet haini Yalman! Bu mel'un emelinde hiçbir zaman muvafak olamayacaksın. Bu hakikati; o gökleri tırmalayan boynuzlarının tazyik ve ağırlığı altındaki beynine iyice yerleştire."

17 Kasım 1953'de *Vatan* gazetesi başyazısında Safa Kılıçlıoğlu'na saldırıyı sürdürüyordu:

"Şantajcı Safa, devlet ricaline karşı açıkça şantaj yapıyor. Devlet otoritesini çökertmek yolunda Moskova'dan aldığı vazifeyi yapmak için, hayasızca ve küstahça her tarafa saldırıyor. Bugün Yeni Sabah denilen bataklığa karşı tamamiyle kendi teşebbüsümüzle açtığımız mücadeleyi, şerre karşı olan çarpışmalarımızın en hayırlı ve memleket hesabına en faydalılarından biri addediyoruz..."

Karikatürler de Devrede...

Yukarılarda belirttiğimiz gibi, *Yeni Sabah* karikatüristi Ratip Tahir'in fırçasıyla da rakipleriyle kavgayı sürdürüyordu. 15 Kasım 1953 tarihli *Yeni Sabah*'taki Ratip Tahir'in karikatüründe Ahmet Emin Yalman, Moskova Radyosu'ndan Nâzım Hikmet'i dinliyordu. Lejandı da şöyleydi: "*Nâzımcı-ğım, cânımın içi. Senin güzel sesini duymak için Moskova'yı dinlemez de ne yaparım?*"

19 Kasım 1953 tarihli *Yeni Sabah*'ın son sayfasında, yarım sayfa ve renkli bir tablo yayınlandı. İmza Ratip Tahir'indi. Bu tabloda *Yeni Sabah* bir güneş halinde doğarken, üç baykuş da bu güneşe karşı durmuş bakıyorlardı... Baykuşlardan birinin başı Ahmet Emin Yalman, ikincisinininki Ali Naci Karacan ve üçüncüsününinki de Falih Rıfkı Atay'dı. Baykuşların pençesinde de birer kese içinde ve tomar halinde paralar duruyordu. Ali Naci Karacan paraların üzerinde, Ahmet Emin Yalman bir koç boynuzunun üzerinde, Falih Rıfkı Atay da dünyanın üzerinde oturmuş durumdaydı. Bu renkli, yarım sayfalık tablo karikatürün altında şu iki sözcük vardı: "*Bay Kuşlar...*"

4 Aralık 1953 tarihli *Yeni Sabah*'ta yine Ratip Tahir tara-

findan çizilen karikatürde Başbakan Adnan Menderes'in portresi vardı. Menderes'in gözlüklerinden birinin camı üzerinde Ali Naci Karacan'ın resmi,

diğerinde de Ahmet Emin Yalman'ınki vardı. Bu karikatürün lejandında da "Gözbebekleri" yazıyordu.

Yeni Sabah'ın "*Moskova*" röportajı konusu Demokrat Parti'nin Meclis Grubunda da görüşülmüştü. Ancak bütün bu tartışmalar ve kalem kavgaları sürüp giderken, *Yeni Sabah*'ın tefrikasında Esat Mahmut Karakurt da "*Moskova ve Kutuplar Dahil Bütün Dünyayı*" anlatmaya devam etti. "*Moskova*" yüzünden çıkan bu kavga da bir süre sonra unutuldu gitti...

İMZALI BİR KİTAPLA BAŞLAYAN KAVGA....

Peyami Safa

1930'lu yıllardan beri Nâzım Hikmet'ten Sabiha Sertel'e kadar neredeyse kalem kavgasına tutuşmadığı yazar ve gazeteci kalmayan Peyami Safa, 1950'lerin sonunda *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığı yapıyordu. Gazetenin ikinci sayfasında "*Objektif*" başlığı altında günlük yazılar yazan bu hırçın ve kavgacı kalem, gözüne kestirdiği yazar ve gazeteciyle kavga çıkarmak için adeta bir vesile arar duruma gelmişti.

1958 yılının son günlerinde, 30 Aralık 1958 günü *Milliyet*'in ikinci sayfasındaki "*Objektif*" sütununda yer alan yazısının başlığı "*Bir Yazara Öğütler*" idi. Yazının girişi olan ilk paragraf şöyleydi:

"Her kitabı gibi sonuncusunu da bana gönderme nezaketinde bulunan Aziz Nesin'i sevenlerin de, sevmeyenlerin de birleştikleri bir nokta var: Çok yazıyor. kabiliyetini zorluyor, kendi kendinin

Aziz Nesin

posasını çıkarıyor. Verimi arttıkça kalitesi düşmektedir."

Bu girişten sonra hemen şöyle saldırıya geçiyordu Aziz Nesin'e:

"Ben de bu eşsiz kabiliyete acıyorum.

Yalnız çok yazdığı için değil. Görüyorum ki, mâhud fikirlere bağlılığını azgınlık derecesine vardırان bu arkadaş, büyük dünya meselelerini kavramğa müsait bilgidен mahrumdur. Sadece inat ediyor veya iyi saatte olsunlara boyun eğiyor. Yazık, çok yazık."

Bu hayıflanmadan sonra yazının devamını şöyle getiriyor-du:

"Hem de bir mizahçının hergün ciddi mevzularda fikir beyan etmesi, bir cambazhane ibişinin dünya ahvaline dair konferans vermesine benziyor. Güldürüyor, gülünç oluyor. Nükteli, nüktesiz, her mesele üzerine konuşmak hakkı Bernard Shaw gibi büyük kültür adamlarına tanınmıştır. Aziz Nesin gibi, böyle bir kültürün büyüğünden değil, zerresinden mahrum piyasa mizahçılarınin sevimlilikleri ancak kendi hadlerini bilmeleri şartına bağlıdır. Sınır aşılınca, termometre düşmeğe başlar, okuyucu da titrer ve yazıyı elinden atar.

Her bakımdan hatalı bulduğum mahud fikirlere saplanmış olmasına rağmen Aziz Nesin'i yine bu sütunlarda samimiyetle öven ve değerlendiren ben olduğum için, bu müstesna kabiliyetin ziyan olmasına râzı olmadığımı da söylersem, evvelki hükmümü tamamlamış olurum."

Peyami Safa'nın Öğütleri...

Bundan sonra da, "*Ona birkaç ağabey öğüdü vereceğim*" diyerek, "*Bir Yazara Öğütler*" yazısını şöyle tamamlıyordu:

"1-Mizah mecmularının çoğuna ve günlük bir gazeteye çala kalem yazı yetiştirmeye uğraşmak yüzünden kalitesi gittikçe düşen bir piyasa yazarı halinde kalmak istemiyorsanız, para kazanmak hırsını frenleyiniz ve daha az yazınız.

2-Yazdığınızdan fazla okuyunuz.

3-Bir yabancı dili, karikatür lejandı sökecek kadar değil, Kapital'i okuyup çok iyi anlayacak derecede öğreniniz.

4-Herhangi bir ideolojiyi veya bir düşünce sistemini benimseyebilmek için onun hakkında dünyaca verilmiş tenkid hükümlerini iyice bilmek ve onu diğer sistem nazariyelerine tercih edebilmek için de dünyanın bütün fikir tarihini incelemek lâzım geldiğini unutmayınız.

5-Halis düşünce ve kültür bakımından olgunlaşacağınız uzak ve mesut devreye kadar muhtaç olduğunuz şu bilgiyi hemen elde ediniz:

Haddinizi bilmek!"

Aziz Nesin'in Peyami Safa'ya Yanıtları

O sıralarda Aziz Nesin de *Akşam* gazetesinde "*Az Gittik-Uz Gittik*" sütun başlığı altında köşe yazısı yazmaktaydı. Peyami Safa'nın kendisi hakkında yazdığı böyle bir yazıyı okuyan Aziz Nesin durur mu? Ancak Aziz Nesin'in yanıtı biraz gecikmeliydi. Dört gün merakta kalan okuyucular, nihayet 2 Ocak 1959 günkü *Akşam* gazetesinin üçüncü sayfasında "*Az Gittik-Uz Gittik*" köşesinde aziz Nesin'in yanıtını okudular. Aziz Nesin'in o günkü yazısı-

nın başlığı "*Bay Safa* (1)"di.

Şöyle bir özürle başlıyordu Aziz Nesin yazısına:

"Uğurlu olmasını, iyi geçmesini dilediğim yeni yıla, Peyami Safa'dan başlamak istemiyordum. Onun için kendisine cevabım iki gün gecikti."

Ve hemen ardından konuya giriyordu:

"Durup dururken, ortada bir şey yokken Bay Safa'nın bana böyle saldırmaması neden? Bir fıkra durup dururken yazılır mı? Hani bayram değil, seyran değil, eniştem beni niye öptü diye bir söz vardır. Bay Safa'nın yazısını okuyunca bayram değil, seyran değil, Bay Safa beni neden ısırdı diye düşündüm. Doğrusunu isterseniz ısıramıyorum da. O ısırgan eski Peyami Safa kalmamıştır artık. Perdede gördüğümüz Metro Goldvin Mayer arslanı gibi başını yorgun yorgun bir sağa, bir sola çevirip kükreme taklidi yapıyor. Takma dişli aslan ısıramıyor, ısırma rolü yapıyor."

Aziz Nesin, "*Bay Safa* (1)" başlıklı bu ilk yanıtında Peyami Safa ile arasındaki tartışmanın asıl; 19 Aralık 1958 günkü *Milliyet*'te yer alan "*Türkçemiz*" yazısına 20 Aralık'ta kendi sütununda verdiği karşılık yüzünden başladığını anımsatarak şöyle diyordu:

"Ben de ertesi gün Akşam'da Bay Safa için saygılı bir dil kullanarak şunları yazmıştım: "Peyami Safa gibi kırk yıllık bir yazara, dilde kendisi gibi düşünmeyenlere "kuşbeyinliler" demek yakışır mı? Ayıp, çok ayıp. Bu sövgüye karşılık, öztürkçecilerden biri çıkıp da, dilde Peyami Safa ve onun gibi düşünenlere "kazkafahlar" dese, ben onu da kınarım. Ne yapmalı bu 60 yıllık yaramaz çocuğa bilmem ki... Yoksa yatırıp ağzına ağzına biber mi doldurmalı?"

Kendince tartışmanın nedeni olarak gördüğü olayı anım-

sattıktan sonra; "Şimdi düşünüyorum da Bay Safa'ya o yazıyı yazmamalıymışım diyorum" şeklinde hayıflanıyordu... Bundan sonra o günkü yanıtını şöyle bağlıyordu Aziz Nesin:

"Bay Safa'nın her suçlamasına ayrı ayrı cevap verecek değilim. Sakın "değmez" demeyin. Bu Bay Safa ile benim aramdaki bir tartışma değil, bitik saldırgan, jurnalcı, dedikoducu, içi başka dışı başka bir eski kuşakla, yeni kuşağın çatışmasıdır."

Bundan sonraki günlerde, her gün numaraladığı "Bay Safa" başlıklı yanıtlarını Aziz Nesin 6 Ocak 1959'a kadar birbiri peşine sıralayacaktı.

Akşam, birinci sayfasından da her gün "Aziz Nesin'in Peyami Safa'ya Cevabı 3. Sayfada" anonslarını yapacaktı.

3 Ocak 1959 günkü *Akşam*'daki "Bay Safa-II" şöyleydi:

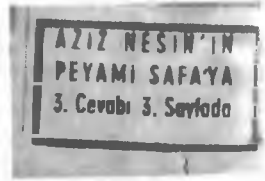
"Onun gerçek ereği çok başka. Bay Safa demek ister ki:

-Ey hükümet, ey polis, ey jandarma, ey bekçi, ey gençlik! Uyanın, gözünüzü açın! Bu Aziz Nesin, yazılarında komünizm propagandası yapıyor. Hem de şöyle böyle değil sadece inat ediyor, yahut iyi saatte olsunların emrinden dışarı çıkmıyor.

Bay Safa'nın dilindeki bu iyi saatte olsunların kimler olduklarını elbette anlıyorsunuz.

Bay Safa! Siz bir fabrikatörsünüz. Evet, evet, siz bir fabrikatörsünüz de haberiniz yok. Çok kişinin de bundan haberi yok. Siz, yeryüzünün sayılı fabrikatörlerinden birisiniz. Ne fabrikatörü mü? Söyleyelim: Siz bir komünist fabrikatörsünüz.

Hiçbir fabrika çıkardığı mallara sizin kadar bol etiket yapıştırmadı. Sizin etiketiniz, on parmağınızda on karadır.

Sizin fabrikatörlüğünüzün acısını ben, karşı koymağa bile tenezzül etmeden yıllar yılı çektim. Bu yazım da kendimi savunmak için değil, mümessili olduğunuz çirkin, yanlış bir anlayışın bütün içyüzünü kamuya açıklamak içindir.

Sizin gibi daha beş on Peyami Safa olsaydı, aramızda komünist olmayan tek kişi kalmayacak, en sonunda aynada o suratınızı görüp, kendinizden korkacak, aynadaki hayalinize başparmağınızı uzatarak:

-Mahut, mahuuut, azılı mahut! Yakalayın, tutun, azılı mahut! diye bağıracaktınız.

Bay Safa, dışarıdan yüz propaganda getirilseydi, sizin yaptığınızı yapabilir miydi? Pek kestiremiyorum. Size göre kim komünist değil, söyler misiniz? Komünizm her kılgıya giriyor. Oztürkçeci komünist, yurtsever komünist, dindar komünist, gerici komünist, ilerici komünist, sizin gibi düşünmeyen herkes komünist.

Bay Safa, artık bu işi, bu sorunu açıkça çözümlemenin sırası geldi. Bu kez yakanız kalemimden kurtulamayacak."

Aziz Nesin "*Bay Safa-II*" yazısının sonunu, şöyle bir tehditle getiriyordu:

"Sizi kaçıttığınız yere değin kovalayacak, ama orada da, sığındığınız yerde de sizi barındırmayacağım."

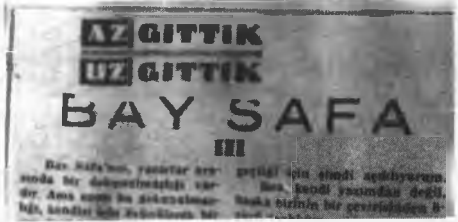
4 Ocak 1959 tarihli Akşam'da "*Bay Safa-III*" yayımlandı. Aziz Nesin'in Peyami Safa'ya yanıtları sürüyordu:

"Bay Safa'nın yazarlar arasında bir dokunulmazlığı vardır. Ama onun bu dokunulmazlığı, kendisi için övünülecek bir şey değildir. Çok kişi şöyle der:

-Aman Peyami mi, bırak bırak... yanından dolaşmak daha iyi...

Neden böyle diyorlar? Çünkü Bay Safa yıllardan beri her-kese çamur atıyor."

Peyami Safa'nın "mahut" nitelemesiyle attığı çamurlarla herkese "komünist" demek istediğini anlatan Aziz Nesin, kendisinin "mahutluk" olayını ise şöyle açıklıyordu:

"Bana gelince, evet ben bir yazıdan ötürü 16 ay hapse mahkum oldum. Benim bu mahkumiyetim, sizin düşüncenize bile sığmayacak bir namuslu davranış örneğidir. Bunu şimdiye dek söylemedim, yazmadım. Ama siz zorladınız, yazıyorum. Bu olayın üstünden af geçtiği için şimdi açıklıyorum:

Ben kendi yazımdan değil, başka birinin bir çevirisinden ötürü mahkum oldum. O yazı, Fransızca bir felsefe kitabının önsözünden çeviriydi. Ben Fransızca bilmem, tanıyanlar da benim Fransızca bilmediğimi bilirler. Bütün bunları mahkemede söyledim. Ama yalnız bir şeyi söylemedim. O yazıyı çevireni... Onun adını versem elbet kurtulacaktım. Neden onun adını vermedim biliyor musunuz?

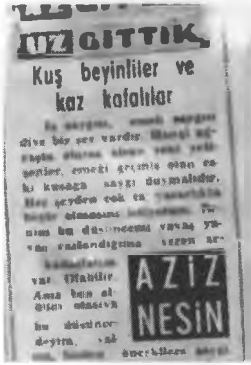
1-0 yazıyı çevirenin de hiçbir zaman komünist propagandası yapmak niyetinde olmadığını, çok ama çok iyi biliyordum.

2-0 yıl yüksek öğrenimini bitirmiş o günlerde memurluğa girecekti.

3-Yine o günlerde evlenmek üzereydi.

Adını verseydim, bu gencin hayatı bir daha düzelmemek üzere mahvolup gidecekti, bir daha kendini kurtaramayacaktı."

"Bay Safa-III" ün sonu da şöyleydi:

Peki Bay Safa, siz iki de bir bana "azı-
lı mahut" diyeceksiniz de, bundan kim
ne kazanacak? Siz ne kazanacaksınız
bundan? Bana gelince, ben, güvenli,
rahat ne yaptığını bilir bir yazarım. Bu
sözleriniz bana hiçbir şey kaybettir-
mez. On sekiz yıldır yazı yazıyorum.
Haydi bakalım, siz şimdi, bunca yazı-
mın içinden bir tek satır komünizm
propagandası bulup da çıkarın. Haydi
bulun da koyun ortaya.

Bay Safa, kendinize geliniz, ben herşeyden önce enayi de-
ğilim."

5 Ocak 1959 günkü Akşam'da aziz Nesin'in "*Bay Safa-IV*"
başlıklı yazısı yayımlandı. Peyami Safa'ya yanıtlarını sürdür-
üyordu:

"Bu azılı kıskanca göre Yahya Kemal hırsızdır. Şiirlerini
Fransız edebiyatından aynen aşırmıştır. Maznunlarını
Divan Edebiyatından çalmıştır, geri kalan "yave"lerdir.
Eh, bir iki de şiiri vardır.

Ölülerin arkasından konuşmağı huy edinen Bay Safa,
kendisine kalırsa, Türk sanatının trafik âmiridir. O ne is-
terse, nasıl isterse, Türk şiiri, Türk hikâyesi, Türk roma-
nı, Türk mizahı, Türk tiyatrosu onun isteklerine uygun

hiçimde yürüyecek-
tir. Tıpkı bir trafik
memuru gibi, dü-
dükten hiç ayırtısı
olmayan kalemini
havaya kaldırıp sa-
natçılara şöyle ses-
lenir:

AZ GITTİK
UZ GITTİK

Yolundan çıkan tartışma

Ülney'a verdiğim bu evi-
bin iyice anlaşılan için, 191
başından anlaşılan gerekir. 25
aralık 1958 günü gazetelerde
şöyle bir haber çıktı: Kınık H.

Meslûsu'yu yordım, ne de Mes-
levi'leri aygıtladım. Fekî, Üm-
nâsı neden böyle kapuruyor?
Ruhun nedeni açık Akıları sı-
ra, Millîyet Gazetesinin iki kö-

-Yooo... Sen ileri gittin, dur bakalım.

-Sen fena değilsin. İyi iyi böyle devam et.

-Aaaa... Sen işi azıttın. Yerinde say bakalım.

Bay Safa yıllardan beri işte bu pozdadır. Ona sataşmak-tansa dolaşmağı, yeğ tutan genç kuşağın sözlerine aldır-mazlığı yüzünden o da bu işi iyice benimsemiş, ortalığı boş bulmuştur.

Cibali Karakolu'ndanki komiser gibi Türk sanat ve fikir hayatına gülünç bir komiser kesilen Bay Safa, ölülerin ün soyucusundan başka bir şey değildir.

A Peyami Safa, senin gibilerin kendi kendilerini düşünür saydıkları bir toplumdan Bernard Shaw gibi bir mizahçı çıkmazdı ya.

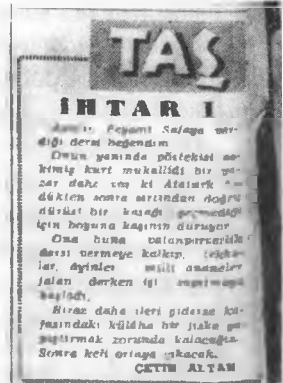
Benim kültürüme gelince, onu tâyin etmek senin haddi-ne kalmamış, sen kimsin a fikir komiseri?"

6 Ocak 1959 günkü *Akşam*'da, Aziz Nesin'in Peyami Sa-fa'ya dört gündür vermekte olduğu yanıtların sonuncusu olan "*Bay Safa-V*" yayımlandı. Ancak o gün *Akşam* yazarla-rından biri daha Aziz Nesin'in safında tartışmaya katılacak-tı. O yazar da, gazetenin birinci sayfasında "*Taş*" adı altında küçük fıkra yazan Çetin Altan'dı. Çe-tin Altan bu kavgada Aziz Nesin'den yana tavır alarak "*İhtar 1*" başlıklı küçük fıkrasında şunları yazıyordu.

"Aziz'in, Peyami Safa'ya verdiği der-si beğendim.

Onun yanında pöstekisi eskimiş kurt mukallidi bir yazar daha var ki, Atatürk öldükten sonra sırtından doğru dürüst bir kaşağı geçmediği için boyuna kaşınıp duruyor.

Ona buna vatanperverlik dersi ver-

meve kalkıp tekkeler, âyinler, milli ananeler falan filan derken işi sapıtmaya başladı.

Biraz daha ileri giderse kafasındaki külâha bir fiske yapıştırmak zorunda kalacağız... Sonra keli ortaya çıkacak."

Aziz Nesin ise, "*Bay Safa-IV*" yazısında şunları söylüyordu:

"Bay Safa, 18 yaşından beri yazı yazar. Türkiye'de en çok yazı yazmış: kitabı çıkmış bir yazardır. Bir yazarın kalemiyle kaç para kazandığını bilmez olur mu? Bilir ama, beni korur ve kollar gibi görünerek çala kalem yazılar yazar biri gibi göstermek istiyor.

Bay Safa! Sizin bu öğüdünüzü dinleyip bir ruh doktoruna muayene oldum. Bana "Siz ne yapsanız para kazanmak hırsından kurtulamazsınız. Onun için kazanabildiğinizi kazanmanıza bakın!" dedi.

Bay Safa'nın bana ikinci öğüdü şudur:

"Yazdığınızdan fazla okuyunuz"

Bu öyle bir iddiadır ki, hiç kimse bunun karşısına "Ben çok okurum" diye çıkmaz. Bir yazarın nice okuduğu, babahindi gibi şişinmesinden değil, yazılarından anlaşılır.

Üçüncü öğüdü de şu:

"Bir yabancı dili karikatür lejandı sökecek kadar değil, Kapital'i okuyup öğrenecek kadar çok iyi öğreniniz."

Doğru söylüyor Bay Safa, benim bildiğim yarım yamalak İngilizcedir. Ama iş Kapital'i okuyup anlamaya gelince, orada biraz dur; yavaş gel Peyami Safa. Kendini Kapital'i okuyup anlamış bir yazar pozunda gösteriyorsun ki, buna kimseyi inandıramazsın."

Yazısının sonunda Aziz Nesin de Peyami Safa'ya öğütler veriyordu:

"Şimdi ben size birkaç öğüt vereceğim. Haddim olmaya-

rak değil, haddim olarak.

Bay Safa, elinizden gelirse birkaç gün kimseye çamur atmayın, doğru olun, kendi kendinizle didişmeyin. Kıskaçlıktan, çekememezlikten vazgeçin! Göreceksiniz ki, çok rahat edeceksiniz.

Bundan sonra çurçurlarını paçama saldırtacak olan Bay Safa'ya sözüm burada bitiyor. Bu da ona yeter, çok bile..."

Peyami Safa'ya yanıtlarını birbirini peşi sıra beş gün yayınlayan Aziz Nesin'den sonra şimdi sıra Peyami Safa'daydı...

Ulunay da, Kavgaya Katılıyor...

Türk basınındaki kavgalarda, başından beri gördüğümüz gibi, bir tavır daha öne çıkıyordu: Kalem kavgasına tutuşan yazarlardan kendi kafasına uygun olanın yanında saf tutmak... Peyami Safa-Aziz Nesin kavgasında da, *Milliyet*'in ikinci sayfasında Peyami Safa'nın sütun komşusu "*Takvim-den Bir Yaprak*" köşesinde yazan Ulunay, bir vesileyle Aziz Nesin'e çatan bir yazı yazdı. Aziz Nesin'in Mevlâna ihtifâlle-riyle ilgili bir yazısından alınan Ulunay, Aziz Nesin'le Peyami Safa arasında karşılıklı sürüp gitmekte olan kavgada adeta taraf olduğunu belirtircesine şunları söylemişti:

"Peyami'ye geçen gün Aziz Nesin'e verdiği nasihatlerden dolayı hak verdim, hele yazısının son cümlesi olan "haddinizi bilmek" tavsiyesi tam yerindedir."

2 Ocak'tan 6 Ocak 1959'a kadar beş gün Peyami Safa'ya cevap yazan Aziz Nesin, Peyami Safa'nın kendisine vereceği yanıtı beklerken boş durmadı. 10 Ocak 1959 günü *Akşam*'in birinci sayfasında şöyle bir anons görüldü: "*Aziz Nesin'in Ulunay'a Cevabı Yarın.*"

11 Ocak 1959 günü *Akşam*'in birinci sayfasında tekrar

anımsatıldı: "Aziz Nesin'in Ulunay'a verdiği cevap 3. sayfada". Aziz Nesin'in 3. sayfadaki "Az Gittik-Uz Gittik" başlıklı sütündeki yazı başlığı şöyleydi: "Yolundan Çıkan Tartışma."

Aziz Nesin, Ulunay'ın kendisiyle ilgili sataşmasını anımsattıktan sonra şöyle diyordu.

"İşte Ulunay, şu bunca yıllık gün görmüş, saçı ağarmış, feleğin sillesini yemiş, akli başında olduğunu sandığımız yazar, bana böyle ağızlar dolusu küfürler savuruyor.

Peki Ulunay neden böyle köpürüyor? Bunun nedeni açık. Akılları sıra Milliyet gazetesinin iki köşesini tutmuş iki gerici yazar Peyami Safa ile Ulunay, ikisi birden beni ateşe tutup yıldıracaklar. Peyami saldırırken Ulunay da arkadan vuruyor."

"Aziz Nesin, Ulunay'a cevabını ertesi gün de, yani 12 Ocak 1959 Pazartesi de sürdürecekti. Birinci sayfadan duyuru:

"Aziz Nesin'in Ulunay'a verdiği cevap 3. sayfada." Yazının başlığı şöyleydi: "Bu Yazı, Ulunay'ın Sövgülerine Karşı Yazılmıştır." Yazısının bir yerinde Aziz Nesin şöyle diyordu: "Sövmesini yalnız siz bilmezsiniz, biz de biliriz. Hem sövünce iyi söveriz, eloğlu da be-

ğenir. Ama ne kadar çanak tutarsanız tutunuz, size sövmeyeceğim. Söverek, sizi mesut etmeyeceğim. Hiç boşuna uğraşmayın."

Aziz Nesin'in "Ulunay'a Cevap'ı 13 Ocak 1959 günü de sürdü. Yazının son cümleleri şöyleydi: "Size küçük bir ihtar: Bana cevap verecekseniz efendice, terbiyeli cevap veriniz. Yoksa vesikalar da gösterecek, tıpkı sizin dilinizle taa mütareke yıllarından başlarım. Ve eğer Müslümansanız, önce Tanrıdan, sonra benden af dileyiniz."

Sıra Peyami Safa'da...

Sıra Peyami Safa'ya gelmişti. O da Aziz Nesin gibi, önce dört gün bekledi. Nihayet 10 Ocak 1959 günkü Milliyet'te Peyami Safa'nın beklenen yanıtı geldi. "Objektif" köşesindeki o günlük yazının başlığı: "*Bir Habisin Akıbeti*"ydi. Ve şöyle başlıyordu:

"Burada, kendisine ağabeyce öğütler veren bir yazıma karşı, Aziz Nesin, bulunduğu gazetede bana beş gün sırtı sıra yazdı ve beş gün cevap vermeğe uğraştı. Hiçbir zaman komünist olmadığını ve her-kese de, ona da iftira savurduğumu tekrarladı. Mizacıma, kültürüme, manevi hüviyetime ait iddialar ortaya attı. Benim kendini beğenmiş ve cahil bir adam olduğum hük-münde hülâsasını bulan bu iddialar bütün mahutların di-linden düşmediği için, basit cevaplarını bir başka yazıma bırakıyorum."

Bu girizgâhdan sonra, Peyami Safa, Aziz Nesin hakkında-ki iddialarını madde madde sayıyordu:

"Komünistlikle alâkası olmadığını iddia eden ve benim bir iftiracı olduğumu söyleyen Aziz Nesin'in yalan dolan-larını ve mahiyetini şu delil ve vesikalarla ortaya koyuyorum:

1-Bu habis, Nâzım Hikmet'ten sonra Moskova'ya kaçan Sertellerin gazetelerinde uzun zaman günlük siyasi yazı-lar yazmıştır.

2-Bu habis, Bulgaristan'a kaçarken vurulan Komünist Sabahattin Ali ile ortak olarak (Marko Paşa) adındaki komünist mizah gazetesini çıkarmıştır.

3-Bu habis, Sertellerin halk tarafından yakılan ve hükü-

Bir habisin akıbeti

BİR HABİSİN AKİBETİ...
Aziz Nesin'in yazdığı bu makale, 10 Ocak 1959'da Milliyet gazetesinde yayımlandı. Makale, Peyami Safa'nın yazdığı bir yazıya cevap olarak yazılmıştır. Makale, Nesin'in Safa'ya karşı yazdığı bir dizi yazının bir parçasıdır. Makale, Safa'nın yazdığı yazıya "Bir Habisin Akıbeti" başlığıyla cevap vermektedir. Makale, Nesin'in Safa'ya karşı yazdığı yazıya "Bir Habisin Akıbeti" başlığıyla cevap vermektedir. Makale, Nesin'in Safa'ya karşı yazdığı yazıya "Bir Habisin Akıbeti" başlığıyla cevap vermektedir.

metçe kapatılan (Görüşler) adındaki komünist dergisinde, kapatılan komünist (Ses) dergisinde, kapatılan komünist (Gün) ve (Zincirli Hürriyet) dergilerinde yazılar yazmıştır.

4-Bu habıs hakettiğı 16 ay mahkumiyetinden evvel, komünist faaliyetinden dolayı Bursa'ya sürgün edilmiştir.

5-Bu habıs, sürgünden döner dönmez çıkardığı (Başdan) adındaki gazetede komünist propagandası yaptığını aynen şu satırlarla itiraf etmiştir:

"Bu gazete bilindiğı gibi Marxist kültürün halk arasında yayılması için çıkartılmaktadır."

Aynı sayıda Nazım Hikmet'in resmi vardır. O sayı toplatırılmış ve bu gazete kapatılmıştır.

6-Bu habıs "Başdan" kapanınca, başka birine "Yeni Başdan" adı altında bir imtiyaz aldırılmış ve bu yeni propaganda gazetesinin ikinci sayısının dördüncü sayfasında "Başdan ve Yeni Başdan" serlevhası altında "Bıraktığımız yerden başlıyoruz" ikinci serlevhasıyla bu gazeteyi de kendisinin çıkardığını ilân etmiştir. Yeni Başdan gazetesinin 27-1 sayısında Karl Marx'ın kocaman bir resmi ve Kapital'in Türkçeye çevrilip gazetede yayınlanacağını müjdeleyen çerçeveli bir ilân vardır. Gazete: "İşçilerin kalbinde bir ayaklanma hissi, mukavemet duygusu uandırmak" için çıktığını da ilân etmiştir.

7-Bu habıs, iddia ettiğı gibi bir arkadaşının yazısını üstüne aldığından dolayı değil, Başdan gazetesinde komünist propagandası yaptığından dolayı mahkûm olmuştur.

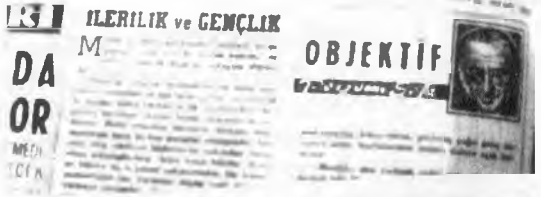
8-Bu habıs, Harp Okulu'nu bitirip ordumuza katıldıktan sonra, askeri birliğine ait keçileri satarak parasını cebine attığı için ve ayrıca Çankırı Vilayetinin Çerkeş kazasında subay olarak bulunduğu sırada vuku bulan büyük zelzelede enkaz altından çıkan eşyayı zimmetine geçirerek ça-

pulculuk ettiği ve ölülerin altındaki eşyayı çaldığı için su-
baylıktan tard ve hapse mahkûm edildiğini Toprak ve
Ocak gibi gazeteler neşir ve ilân ettikleri halde, gık diye-
memiş, hiçbirisine cevap verememiştir.

Komünistlikle alâkası olmadığına, kendisinin bir masum
ve benim bir iftiracı olduğuma, hakikî masumları kandır-
mak için günlerce ve sütunlarca bana söven bu habis, av-
cının kurşunundan kaçmak için kendisini bataklığa atan
yaban domuzu yavrusu gibi debelenip durmuş, fakat mu-
kadder akıbetinden kurtulamamıştır.

Onun leşini böylece yere serdikten sonra, şahsıma karşı
mahutların arasında müşterek iftiraları da ayrıca cevap-
landıracağım."

Bunun ardından 11 ve 13 Ocak 1959 günlerinde de iki ya-
zı yazacak olan Peyami Safa, "Ölülerin Arkasından", "İlerici-
lik ve Gericilik" fıkralarıyla Aziz Nesin'e karşı yanıtlarını
sürdürecekti. Peyami Safa 11 Ocak 1959 günü "Ölülerin Ar-
kasından" fıkrasında; Aziz Nesin'in, ölen her yazarı arkasın-
dan eleştirdiği iddiasına cevap verirken, 13 Ocak 1959 gün-
kü "İlericilik ve Gericilik" başlık-
lı yazısında da:
"Mâhutların
aleyhimdeki sis-
temli propagan-
dalarından biri
de, benim kıs-
kanç, ilericilik ve
gençlik düşmanı
olduğum iftirası-
dır" iddiasını ya-
nıtlıyordu.

Sıra Aziz Nesin'de...

17 Ocak 1959 Cumartesi günü *Akşam*'ın birinci sayfasında duyurusu yapıldı: "*Aziz Nesin'in Peyami Safa'ya Cevabı Yarın.*" 18 Ocak 1959 Pazar günü de anımsatıldı: "*Aziz Nesin'in Peyami Safa'ya Verdiği Cevab No: 1, 3. sayfada.*" Bu anonslarla başlayan Aziz Nesin'in Peyami Safa'nın önceki üç yazısına yanıtları 18-26 Ocak tarihlerinde tam 9 gün sürecekti. 18 Ocak 1959 tarihli *Akşam* gazetesinin 3. sayfasında "*Az Gittik-Uz Gittik*" köşesindeki Aziz Nesin'in ilk yazısının başlığı "*Fikre Karşı Küfür*"dü. Ve okurlarından bir özür dilemeyle giriyordu yazısına:

"Çok sevimsiz, yakışık almayan, iğrenç bile olan bir yazışmaya girmek zorunda bırakıldığım için, önce okurlarımdan özür dilerim. Peyami Safa ile de olsa, bu yazışmanın böylesine seviyesizliğe düşmesini istemezdim."

Bu yazının bir yerinde de; "*Peyami'nin yaptığı*" diyordu: "*İkimizin de yazılarını okumuş olanların kolayca anlayacağı gibi, bir tartışma, hatta bir çekişme değil, tam kendine yaraşır bir dalaşmadır.*"

Sonra özetliyordu tartışmanın özünü: "*Bu yazışmalar neden çıktı? Peyami Safa bir yazısında, öztürkçecilere "kuşbeyinliler" diye sövdü. Ben de öztürkçeciyim. Öztürkçeci olmasam, yine de böyle sövmeleri beğenmediğimi yazardım. Ben de bir yazıda Peyami Safa'nın bu çirkin benzetişini yerdim. Öztürkçecilerden de biri çıkıp dilde Peyami Safa gibi düşünenlere "kazkafalılar" dese, onu da kınayacağımı yazdım. İşte bu kalem kavgasının özü, çekirdeği budur.*"

Sonraki günlerdeki 8 yazısının başlıkları ise sırasıyla şöyleydi Aziz Nesin'in:

Dolandırıcı Kim? (19 Ocak 1959)

Delil, Vesika (20 Ocak 1959)

tiği için sürgünde ve hapiste kalan, dine, milli duygulara, aile müessesine ve bütün mukaddes değerlere saldıran bu habis kaç türlü istihale geçirir: Solucan olur, Mehmet-çiğin bağırsağına girer, kızıl mikrop olur, genç ve saf okuyucuların beynine girer, cambazhane ibişi olur, soytarılik yolu ile propagandasına devam eder. Nihayet domuz olup mukaddes bölgelere saldırırken avcının kurşunu ile bey-ninden vurulur, sersemler, bir hayli bocaladıktan sonra da... günlerce hırlaya hırlaya, homurdana homurdana ge-berip gider!"

Bu kavganın en son yanıtı Aziz Nesin'in üstünde kalmış oldu. 29 Ocak 1959 günkü Peyami Safa'nın "Boşuna Çırpınıyor!" başlıklı yazısına, doğrudan bir yanıt vermek yerine, 4 Şubat 1959 günkü fıkрасının altına şöyle bir not koymak gereğini duymuştu:

"Terbiyesiz yazar Peyami Safa,

Milliyet gazetesinde yine uzun uzun terbiyesizlik etmiş-sin. Utanmazca yazılmış o terbiyesiz sözleri artırmıyo-rum. Üzerinde kalsın.

Bu son yazıda yenikliğin, bitikliğin, sinişin, çekilişin iyi-ce belli oluyor. Eski onbir iftiranın, bu son yazıda üçünü bir daha tekrarlıyorsun. Ben onların cevabını verdim. Söyleyecek başka sözün varsa çık ortaya. Tarih öncesin-den kalma salyangoz fosili! Sen yalnız nüfus sayımların-da insanlar arasında yer bulabilen bir yaratıksın. Peyami

Boşuna çırpınıyor!

BURADA Aşağıdaki için yazılmış ve bir-
kinci ve üçüncü mahkûm eden yasa. med.
dinin emrini karşılamakta, o, ya başka tara-
fı gerçekleştiren bir ila vererek, bu mad-
delerin bağlamına aykırıdır. Şuğunu ortaya
koyacaktır. Bunu yazarıdır. Bir çarlık erkanı
harbî islahatıyla meşguliyetinde, bu kavganın
maddesi ve maddesi yerine, bu maddeyi, bu maddeyi
ve maddesi, bu maddeyi, bu maddeyi, bu maddeyi

OBJEKTİF

Peyami Safa

bu kavganın en son yanıtı Aziz Nesin'in üstünde kalmış oldu. 29 Ocak 1959 günkü Peyami Safa'nın "Boşuna Çırpınıyor!" başlıklı yazısına, doğrudan bir yanıt vermek yerine, 4 Şubat 1959 günkü fıkрасının altına şöyle bir not koymak gereğini duymuştu:

Peyam. Peya... Pey... Pe Pe Pe.. peeeh!"

Peyami Safa bu nota artık hiçbir yanıt veremeyince, 30 Aralık 1958'den 4 Şubat 1959'a kadar süren Peyami Safa - Aziz Nesin kavgası da bitmiş oldu.

Peyami Safa-Aziz Nesin kavgası Türk basınında ne ilkti, ne de son olacağı benziyordu. Aziz Nesin'in 26 Ocak 1959 günü yanıtındaki: *"Bu kavga şöyle bir işe yaraymış olabilir. Başka yazarlar, bu sevimsiz kavgaya bakarlar da, bundan sonraki tartışmalarında ille birbirlerini altetmek için tartışma konusu dışına çıkmazlar"* temennisi hiçbir zaman gerçekleşmeyecek, bu tarihten sonra da Türk basınında birbirleriyle kavgaya tutuşan her kalem sahibi, karşısındakine *"Ben senin cemaziyelevvelini bilirim!"* diyecekti.

Aziz Nesin'le yaptığı bu kalem kavgasından kısa süre sonra Peyami Safa Milliyet'ten ayrılıp Tercüman gazetesine geçecekti. Milliyet'in ikinci doğumu olan 1 Ekim 1954'de Ali Naci Karacan tarafından gazete ailesine sokulan Peyami Safa, hem ikinci sayfada *"Objektif"* sütunundaki günlük fıkraları, hem de Server Bedi takma adıyla yazdığı polisiye romanları da içinde olmak üzere alanına giren her konudaki yazısıyla beş yıldır Milliyet'teydi. 1958 yılı sonu olan Aralık ayıyla 1959 yılının Ocak ayı başlarını, o sırada Akşam gazetesinde *"Az Gittik-Uz Gittik"* başlığıyla fıkralar yazan Aziz Nesin'le yaptığı polemikle geçirmişti...

Milliyet'in ikinci sayfasının sağ başındaki *"Objektif"* başlıklı sütun, 19 Mart 1959 gününden itibaren yok oldu. Milliyet'te bundan sonra ne *"Objektif"* ne Peyami Safa ne de Server Bedi adına rastlanıyordu...

BU KAVGANIN YANKILARI

Osman Necmi Karaca Anlatıyor

Osman Necmi Karaca, gazeteciliğe, Galatasaray Lisesi'nde öğrenci iken, 1941'de *Vakit*'te başlamış. Çeviri yazı ve öykülerle başladığı gazeteciliğini, öğrenim için gittiğini İsviçre'den gönderdiği haber ve spor yazılarıyla sürdürmüş. Yurtdışından döndükten sonra, yayın hazırlıkları süren *İstanbul Ekspres* gazetesine 1951'de sayfa sekreteri olarak giren Osman Necmi Karaca daha sonra sorumlu yazışleri müdürü olmuş. Bundan sonra Osman Necmi Karaca'yı *Yeni Sabah*'ta genel yayın müdürü olarak görüyoruz. 1958 yılının son günlerinde "*İmzalı Bir Kitapla Başlayan*" Peyami Safa-Aziz Nesin kavgası sırasında Osman Necmi Karaca, taraflardan Aziz Nesin'in yazdığı *Akşam* gazetesinin, o zamanki deyimle, "*Neşriyat Müdürü*".

Peyami Safa-Aziz Nesin arasında çıkan kalem kavgasının *Akşam* gazetesindeki konumuyla, doğrudan bir tanıdığı olan Osman Necmi Karaca'ya o günleri anlattırdık. Şunları söyledi Osman Necmi Karaca:

-Galatasaray'dan da arkadaşım olan Melik Yolaç, 1957'de, Sadak'ların akrabası, o zamanki sahiplerinden Kâzım Şinasi Dersan'dan *Akşam* gazetesini satın almıştı. Ben o sırada Yeni Sabah gazetesinde genel yayın müdür-

lügü yapıyordum. Malik Yolaç, *Akşam*'a gelmem için ısrar ediyordu. Oysa benim Yeni Sabah'ta rahatım iyiydi. Gazetenin patronu Safa Kılıçlıoğlu ile de iyi geçiniyorduk. Aramızda hiçbir sorun yoktu. Ama bir gün ekmekle ilgili attığım bir manşet yüzünden aramız açıldı. Safa Kılıçlıoğlu, beni bir ay süreyle mecburi izinle gazeteden uzaklaştırdı. Ben de bunun üzerine Malik Bey'in teklifini kabul ederek *Akşam* gazetesine geçtim. Tabii ekibimi de beraberimde götürdüm.

-*Akşam*, daha önceden, bizden, yani Yeni Sabah'tan bir kısım eleman transfer ederek bir hamle yapmıştı. Anımsayabildiğim isimlerden Doğan Koloğlu'nu, Müşerref Hekimoğlu'nu, Turhan Aytul'u almışlardı bizden. *Akşam*'ın 4-5 bin dolayındaki tirajı 14 bine kadar çıkmıştı. Ancak böyle bir tiraj rakamı yeterli olmamıştı. Benim ekibimde ise Muammer Barlas, Turhan Tükel, Muammer Kayhan, İlhan Turalı, Orhan Koloğlu vb. gibi isimler vardı. Kadroya yazarlardan da bir takviye yaptık. Çetin Altan'ı ve Aziz Nesin'i aldık. Feridun Ergin'i de başyazar olarak katmıştık kadroya. Netice itibarıyla icra-i sanata başladık. Biz hamleyi 1958 yılı mayısında yapmıştık. Tabii gazetenin tirajı yükselmeye başladı. Malik benim, (kendisi bir sınıf yukarıdaydı) Galatasaray'dan arkadaşım. Her ne kadar patron idiyse de, bize tam bir özgürlük tanımıştı. Tuhaftır belki ama, odasını bile elinden almıştım ben. Dostluğumuz, arkadaşlığımız nedeniyle *Akşam*'daki çalışmamız tam bir özgürlük içindeydi. Tek sıkıntımız, o dönem bütün gazetelerin olduğu gibi, bizim de kâğıttı. Çünkü kâğıt tahsisi sınırlıydı ve hükümetin eliydeydi. Bunu da Suzan Sözen'in romanlarını yayınlayarak, Emin Kalafat aracılığıyla çözmeye çalışıyorduk.

-Benim yöneticisi olduğum *Akşam* gazetesinin yazarı

Aziz Nesin'le Milliyet'in köşe yazarı Peyami Safa arasında çıkan tartışmayı çok iyi anımsıyorum. Bu kalem kavgasında biz ister istemez taraf olmuştuk. Aziz Nesin'in günlük bir gazetede köşe yazısı yazma olayı ilk kez Akşam'la gerçekleşmişti. Bir hafta-on gün kadar yoğun bir ilân kampanyası da yürütmüştük. "*Aziz Nesin, Akşam'da*" sloganlı afişler bastırıp, İstanbul sokaklarına yapıştırtığımızı anımsıyorum. Bu nedenle, bir anlamda Aziz Nesin benim, dolayısıyla Akşam'ın bir eseri gibiydi. Peyami Safa karşısında onu tutmamız da çok normaldi. Kaldı ki, olay kısa sürede bir kuşak çatışması halini almıştı. Akşam her ne kadar, 1918 yılında kurulmuş yaşlı bir gazete idiyse de, kadro olarak bizler ve yazarlarımız gençtik. Karşımızda ise, Milliyet'ten Ulunay'ın da Peyami Safa'nın yanında yer alarak Aziz Nesin'e eleştiri yöneltmesiyle yaşlı kuşak yazarların bir cephesi vardı. İlginç bir olaydı bu kavga. Biz heyecanla, takım tutar gibi tuttuk. Aziz, Peyami Safa'ya cevabını yazıp, yazı işlerine ulaştırdığında, bir an önce (yayınlanmadan) okumak için heyecanlanırdım. Endişeden dolayı değildi tabii, tümüyle meraktan...

-Bu kalem kavgasının bir özelliği vardı; günümüzdeki gibi yazarlar gazetelerinin patronlarını koruma-kollama endişesi taşımıyorlardı. Tümüyle karşı karşıya idiler. Birbirlerinin cemaziyelevvellerini sayıp dökerlerdi. Günümüzdeki gibi seviyesiz, içi boş değildi tartışmaların. Küfürleri bile daha edebî ederlerdi...

İlhan Turalı Anlatıyor

1930 yılında İstanbul'da doğan İlhan Turalı, Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra yedek subay olarak askerliğini

yaptı. Askerlik dönüşü *Son Posta* da gazeteciliğe başladı. Bir süre sonra bu gazeteden ayrılıp *Yeni Sabah*'a geçti. Oradan da 1957'de *Akşam*'a gitti. 1959'da *Akşam*'ın Yazı İşleri Müdürü oldu. 1963'de *Hürriyet*'in yazı işleri müdürlüğüne geçti. *Hürriyet* gazetesinin bünyesinde yazı işleri müdürü olarak çalışırken, grubun önce *Yeni Gazete* adındaki ofset tekniğiyle basılan gazetesinin kuruluşunda yer aldı. Yine aynı grubun haftalık gazetesi olan *Hafta Sonu*'nun yayım hayatına girişinde de bulundu. 1972'de *Hürriyet* gazetesinden ayrıldı. 1973'de günlük olarak yayın yaşamına atılan *Yeni Ortam* gazetesinin kurucuları arasında yer aldı. 1979'da gazetecilik mesleğine bir süre ara vererek, *Türk Hava Yolları*'nda Basın ve Halkla İlişkiler Müdürü olarak hizmet verdi.

İlhan Turalı aynı zamanda ödüllü ve burs sahibi başarılı bir gazeteci. 1957'de İstanbul Gazeteciler Sendikası'nın düzenlediği yarışmanın haber dalında Altın Kalem 1. Ödülü'nün sahibi. 1962'de de Pulliam Bursu kazanarak İstanbul Gazeteciler Sendikası kanalıyla Amerika'ya staja giden bir gazeteci.

İlhan Turalı'ya 1958 sonu ile 1959 başlarında kendisinin o sıralarda bulunduğu *Akşam* gazetesinin yazarlarından Aziz Nesin ile *Milliyet* yazarı Peyami Safa arasında geçen şiddetli kalem kavgası sırasındaki tanıklığı üzerine konuştuk. İlhan Turalı *Akşam* gazetesinde geçen mesleki yaşamını ve özel olarak Aziz Nesin-Peyami Safa kavgasına tanıklığını şöyle anlattı:

-*Akşam* gazetesine geçtiğimde ilk başlarda *Deniz Muhabirliği* yapıyordum. Aynı zamanda *Gece Sekreterliği* nde de bulunuyordum. Münavebeli (dönüşümlü) olarak. O zamanki yazı işleri müdürlerinin görevleri; önce yaşlı üstadların köşe yazılarını ayarlamak, haberlere cazip baş-

lıklar atmak, sayfa çizmekti. Bizler de çizilen sayfaları tatbik ederdik. Böylelikle ben gazete mutfağındaki mesleki tecrübenin ilk adımlarını atmış oldum. 1959'da bir gün Malik Yolaç (*Akşam*'ın o zamanki sahibi) bana dedi ki; "*Seni yazı işleri müdürü yapmak istiyoruz.*" Ben o zaman henüz 29 yaşında bir gençtim. Malik Bey'in satın aldığı sıralarda 3 bin bile satmayan *Akşam*'ın tirajı o sıralarda 30 binlere çıkmıştı. Yazı işleri müdürlüğü teklifini kabul ettim. Ben yazı işleri müdürü olduktan sonra ekibi değiştirdim. Nail Güreli'yi gece sekreterliğine aldık. O zamanlar gazetelerde haber değerlendirme akşam saat 18.00'den sonra başlar, 12.00'ye 00.01'e doğru da sayfalar bağlanırdı. 00.02'lerde de baskıya girerdi. Ben *Akşam*'ın yazı işleri müdürü iken tiraj 36 bindi. Ben ayrıldığım sıralarda 130 bini geçmişti. Tabii böylesi bir sonuçta bizlerin çalışmasının yanında ihtilalin arifesinde olmamızın da rolü vardı. *Akşam* o sıralarda iktidardaki Demokrat Parti'ye muhalif bir yayın çizgisi izliyordu. Bu nedenle de en ağır cezalardan birine çarptırılmıştı: 20 gün süreyle kapatma! Gazetenin kapatılma nedeni bize tebliğ edilmemişti. Radyodan duymuştuk. Örfi idareden (sıkı yönetimden) yazı da gelmemişti. Kapatmaya neden olan olay şuydu: O zamanın gazetelerinde bir adet vardı, birinci sayfaya büyükçe bir resim basılırdı. Bizim bastığımız resim İzmir'den gelmişti. Resim şuydu: Ağacın altında bir berber bir adamı tıraş ediyordu. Resim altında da "*Açık hava berberi*" cümlesi vardı. Resmin üzerindeki başlıkta "*Menderes Manisa'da konuştu*" deniliyordu. *Akşam* kapatıldıktan 9 gün sonra da 27 Mayıs olmuştu...

İlhan Turalı'ya Aziz Nesin-Peyami Safa kavgası sırasında *Akşam*'da çalışan bir gazeteci olarak bu kavganın kendisine neler anımsattığını soruyoruz. Şunları söylüyor:

-Ben *Akşam* da çalışan bir gazeteciydim. Aziz Nesin de *Akşam* gazetesinin bir yazarıydı. Bu durumda biz *Akşam* cılar da Aziz Nesin le Peyami Safa arasında kavga çıkınca takım tutar gibi davranmaya başlamıştık. Neymiş, *Milliyet*'ten Peyami Safa Aziz Nesin'e saldırıyormuş... Kim haklı kim haksız arayıp soracak durumda değildik. Ne olursa olsun *Akşam* ın bu kavgadan galip çıkması gerekiyordu. Her gün büyük bir merakla ikisini de okuyorduk. Aziz Nesin de cevaplarını uzun uzun yazıyordu. Bazen sayfadan "*devam*" vermek mecburiyetinde kalıyorduk. Bir süre sonra artık işin fikir cephesi bitmişti. Karşılıklı hakaretler başlamıştı. Biz *Akşam* çalışanları klüp tutanların havasına bürünmüştük. Aziz Nesin o gün rakibine ne kadar daha çok hakaret ediyor, daha çok bindiriyor onun peşine düşmüştük. Bu polemik bir süre sonra eskilerin tabiriyle "*Sulukule Kavgasına*" dönmüştü. Gazetenin yazı işleri kadrosu bu durumdan çok mutlu oluyordu. Nedenine gelince, o zamanlar günümüzdeki gibi promosyonlar olmadığından böylesi kavgaların gazeteye tiraj kazandırmasıydı.

İlhan Turalı'ya bu kavganın gazete okur kitlesini ne kadar ilgilendirdiğini, dolayısıyla tirajı etkileyip etkilemediğini sorduk. Bu sorumuzu da şöyle cevaplandırdı:

-Sıradan gazete okuyucusu halk kitlelerinin böylesi kavgalarla pek meşgul olduğunu sanmam. O zamanların deyimiyle entellektüel kesim, elit zümre yakından ilgileniyordu bu tür kavgalarla. Onların da bir bölümü... Ama yine de bu kavga tirajı etkiliyordu tabii... *Akşam* ın bu kalem kavgasından 3-4 bin kadar tiraj aldığını tahmin ediyorum. *Milliyet*'te de aynı havanın estiğinden eminim. O nedenle böylesi kavgaları Babıalide gazete yönetimleri daima teşvik etmiştir. Sonuç olarak Aziz Nesin-Peyami

Safa kavgası adeta *Akşam*'ın kavgası olmuştı. Genel Yayın Yönetmeni Osman Necmi Karaca'nın *Akşam*'a topladığı kadro liberal bir yapıdaydı. Kültürlüydü, bilgiliydi, dil bilenler vardı. Aziz Nesin'in kalem kavgasına tutuştuğu karşısındaki Peyami Safa ise tutucu, sağcı birisi olarak biliniyordu. Bu yüzden *Akşam*'cılar Aziz Nesin'in düşüncelerine katılmasalar bile sırf Peyami Safa'nın yapısından dolayı Aziz Nesin'in safını tutmuşlardı.

Son olarak İlhan Turalı'ya *Akşam*'ın yazı işlerinde çalışan bir gazeteci olarak çok yakından tanık olduğu o yılların kalem kavgalarıyla günümüzdekileri karşılaştırmasını istedik. Şunları söyledi:

-Günümüzde yapılan kavgalarda bir fikir düzeyi yok. Olaya seviyesizlik egemen olmuş durumda. o zamanki kavgacıların hiç olmazsa edebi bir kimliği vardı. Peyami Safa da Aziz Nesin de kendi çaplarında birer edebî değerler. Günümüz kavgacılarında bunun zerresi yok.

Malik Yolaç Anlatıyor

Aziz Nesin-Peyami Safa kavgası sırasında Aziz Nesin'in yazdığı *Akşam* gazetesinin sahibi olan Malik Yolaç, Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş. Buradan sonra girdiği Yüksek Ticaret'in son sınıfından ayrılıp iş yaşamına atılmış. Bir süre fabrika işletmiş. Bu işten sıkılınca armatörlüğe geçmiş. Kısa sürede üç gemilik bir ticaret filosu kurmuş.

Kendisiyle Moda'daki evinin denize bakan geniş, ferah salonunda oturuyoruz. Esas olarak Aziz Nesin-Peyami Safa kavgası sırasında sahibi olduğu *Akşam*'ın yazarlarından Aziz Nesin'in bu kalem kavgasındaki konumunun kendisini, gazetesini nasıl etkilediği üzerine konuşacağız. Ama önce basın sektörüne nasıl girdiğini anlattırmak istiyorum. Malik Yolaç

şunları söylüyor:

-1957 yılıydı. Bir gün Kulis Bar da oturuyordum. *Akşam* gazetesini satılık dediler. Kaça, dedim. Bu kadara, şu kadara derken, ben satın alırım dedim. Sonunda bu gazeteyi Şinasi Dersan'dan satın aldım. *Akşam*'ı satın aldıktan sonra gazetecilik işini çok sevdim. Günümüzde sektör dışından gelip de gazete satın alan patronların yaptıklarının çok tersi bir şey yaptım ben. Bütün işlerimi tasfiye ederek gazeteye yöneldim. Kısa sürede gördüm ki, çok masraflı bir işti. Ben satın aldığımda aşağı-yukarı 3 bin tirajı vardı. Bir süre sonra kadrosunu değiştirdik, yeni atılımlar yaptık, tabii bütün bunlar yeni masraf kapıları açıyordu. Harcadığım para geri dönmüyordu. Sonunda oturup bir değerlendirme yaptım. Kadroyu, maaşları, her şeyi düzeltmiştim, ama tiraj kımıldamıyordu. Uğraşa didine 3 binden nihayet 5-6 bine kadar çıkabilmiştik. Ne yapayım diye düşünürken, öteki gazeteleri inceledim. *Hürriyet* magazin yoluyla bir tiraj kazanmış, *Milliyet* spora ağırlık vermiş "*arkadan okunan gazete*" imajıyla o da bir tiraj almış. *Cumhuriyet* zaten oturmuş bir gazete, tirajı çok fazla oynamayan sabit bir okuyucusu var. Ben ne yapabilirim? O zamanlar gazeteler İstanbul'da basıldıktan sonra Ankara'ya bir gün sonra, İzmir'e iki gün sonra ne bileyim Adana'ya da üç gün sonra gidebiliyordu. Dedim ki, bu gazeteyi sabah erkenden bütün Türkiye'de insanların eline ulaştırabilirsem başarılı olurum. Nitekim öyle de yaptım. Öncelikle kamyonlarla bir nakliye ağı kurdum. Önce *Akşam* ı bir sabah gazetesine haline dönüştürdüm. Arkasından yeni dağıtım uygulamasıyla o günkü *Akşam*'ı Ankara'daki, İzmir'deki, Adana'daki, Antep'teki okuyucunun eline sabahleyin ulaştırdım. Böylece *Akşam*'ın tirajı 100 bine çıktı.

Malik Yolaç'a; "*Babıali tarihinde basına yenilikler getiren bir gazete sahibi olarak tanınıyorsunuz. Bundan sonrakileri de dinleyebilir miyiz sizden ?*" diye sordum. Bu sorumu şöyle cevaplandırdı:

-Öteki gazeteler de bu şekilde dağıtıma yönelince, aramızda büyük bir yarış başladı. Baktım ki bir süre sonra bunun bir cazibesi kalmadı. Bu kez baskıyı, ikileme, üçleme yoluna gittim. Önce Ankara'da bir rotatifle anlaştım. İlk başta aralarında Abdi İpekçi'nin de olduğu bazı gazeteciler benimle alay ettiler, böyle olur mu diye... Sonunda Ankara'da da baskı yaparak, öteki gazetelerin kamyonlarla gazete ulaştırma çabalarının da önüne geçtik...

Malik Yolaç bundan sonra *Akşam*'ın orijinal promosyonlarından söz ediyor. Ardından *Akşam*'ı satın aldığı sıralarda çok yabancısı olduğu gazeteciler dünyasına girişini, işin girdisini çıktısını öğrenme gayretlerini anlatıyor. Sonunda Aziz Nesin-Peyami Safa kavgasını *Akşam*'ın sahibi olarak nasıl karşıladığına ve genel olarak basında kalem kavgalarına geçiyoruz.

Şunları söylüyor Malik Yolaç:

-Aziz'i tutardım o sıralarda. Bu kavgadan kısa süre sonra da ayrıldı bizden. 60'ların ortasındaki Çetin Altan'ın Son Havadis'çilerle, Tercüman'cılarla yaptığı kavgalar sırasında, canı gönülden ondan yana olduğumu söyleyemem. Ama İlhami Soysal rahmetliyi beğenirdim. Bu tür kalem kavgalarına pek sun'i denemez, iki taraf da kavgasında çok samimi idi. Ancak bu samimi kavgalardan çok büyük basitlikler çıkıyordu ortaya. Kavganın edebi bir üslubu olmazdı. Ancak onların yaptıklarına mahalle çocuğu kavgası denebilir.

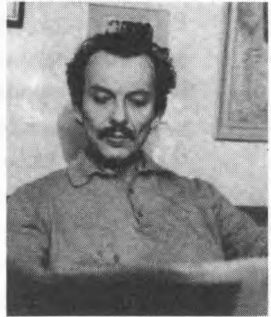
**AZİZ NESİN'LE ÇETİN ALTAN
NASIL BİRBİRİNE GİRDİ?**

Hüseyin Cahid Yalçın'ın II. Meşrutiyet'in başında yayın yaşamına soktuğu ünlü "*Tanin*" gazetesi, aynı isimle, tanınmış politikacı Kasım Gülek'in sahipliğinde 1 Mart 1961 tarihinde yeniden çıkmaya başladı.

1958 yılı Mayıs ayı başından itibaren *Akşam* gazetesinde yazmaya başlayan Aziz Nesin, 22 Eylül 1960'da gazeteden ayrıldı. O günkü "*Az Gittik/Uz Gittik*" köşesindeki Aziz Nesin'in yazısının başına "*Akşam*" imzalı şöyle bir not konulmuştu:

"İki seneden fazla bir zamandan beri 'Az Gittik Uz Gittik' sütununda yazılarını okuduğunuz Aziz Nesin, bazı görüş ayrılıkları yüzünden ve kendi arzusu ile gazetemizden ayrılmıştır. Gazetemiz için yazmış olduğu son yazısını aşağıda neşrediyoruz."

Aziz Nesin bu kez, 1 Mart 1961 tarihinde yayımlanmaya başlayan "*Tanin*"'in 3. sayfasında, yine eski sütun

Çetin Altan

Aziz Nesin

başlığı "Az Gittik / Uz Gittik" adı altında köşe yazıları yazmaya başladı. İlk hoşbulduk yazısının başlığı "Merhabalar" idi.

Burada; nasıl üç yıl önce *Akşam*'da yazarken Peyami Safa ile kalem kavgasına tutuştuğunda kendi yanında saf tuttuğunu önceki bölümlerde olduğumuz Çetin Altan'la bir polemige girdi.

9 Mart 1961 günkü köşesinde yer alan "*Anlaşılmaz Bir Tutum*" başlıklı fırkasının altında şöyle bir not görüldü:

"ÇETİN ALTAN:

Bir yazar imzasıyla yazdığı yazılarda çok şiddetli muhalefet yapar, sonra gazete sahibinin isteğine uyarak imzalı yazısında savunduğu düşüncenin tam tersini elli liraya yazdığı imzasız başyazılarda savunur ve hükümeti desteklerse, bu yazarı seven arkadaşı da ona, dört beş kişinin içinde (gazete sahibi ve yazı işleri müdürünün önünde) bu yaptığının ayıp olduğunu, doğru olmadığını açıkça söylerse, bu yüzden uzun ve şiddetli bir tartışmaya girerse, o adamın bu sözleri; 'Bu memlekette benden başka namuslu adam yoktur' anlamına gelmez. Bu bir... A.N."

Yalnız bu kez ki kavgada bir ilginçlik vardı. Aziz Nesin, daha 1 Mart 1961'de yayın yaşamına atılan "*Tanin*"in dokuzuncu gününde doğrudan "*Çetin Altan*" adını belirterek bir polemige girdiği halde; *Tanin*'in yayın yaşamının dokuz günü içerisinde Çetin Altan'ın *Milliyet*'teki "*Taş*" sütununda Aziz Nesin'i hedef alan hiçbir yazısına rastlanmadı. O nedenle bu kavganın "*Tanin*"in yayın yaşamına atılmasının arife-

sinde, biraz da sözel bir olaydan çıktığı anlaşıyor-
du. Bu konuyu araştırırken, "*Tanin*"in yayın yaşamına atılmasından bir ay kadar önce, Aziz Nesin'in

alınanlığına neden olan Çetin Altan'ın bir yazısına rastladık. O da 4 Şubat 1961 günkü Milliyet'in ikinci sayfasında "Taş" köşesinde yayımlanan "*Haset ve Görgüsüzlük*" başlıklı yazısıydı:

"Yeryüzündeki bütün iktisadi doktrinler, insanları daha rahat yaşatma iddiasındadırlar. Bunların hiçbirisi konforu ve medeniyeti inkar etmez. Sadece bunlar arasında en rahat hayatı topluma en faydalı olanlar yaşamalıdır prensibini ön planda tutanlar ve başkalarının hakkını çalarak iyi yaşamaya kalkanlara cephe alanlar vardır.

Bizde aydın geçinenler içinde dahi meselenin bu tarafı pek anlaşılmamıştır. Türkiye'de konforlu hayatı genel olarak o hayatı en az hak edenlerin yaşaması, konfora karşı bir kırgınlık yaratmaktadır.

-Herifin arabası var kardeşim.

-Kaloriferli evlerde otur, ondan sonra da sosyalizmden bahset.

-En lüks lokantada yemek yiyor, sonra da halkçı geçiniyor.

Bu ne demektir? Bu demektir ki, sosyal adaletten bahsedenler süfli yaşamaya mecburdurlar. Konfor ve rahatlık dünyada sadece kurnazların hakkıdır. Kazın ayağı hiç de öyle değildir. İyi bir hayat herkesin hakkıdır. İnsanlar bunun için çalışmalı ve bunun mücadelesini yapmalıdırlar. Bir de herşeyin üstünde gözü kalan görgüsüzler vardır. Onlar her güzeli ve iyiyi kıskanırlar. Kravatı kıskanırlar, kristal kadehi kıskanırlar, neşeli konuşmayı kıskanırlar. Sonra da bu kıskançlıklarını, çeşitli bahanelerle örtmek isterler. Ya çevrelerinin ya yetiştirme tarzlarının etkisinden kurtulamadıkları için hayatın kenarında kalmaya ve yaşayanlara hasetle bakmaya mahkum, yontulmamış kişilerdir bunlar.

Bir kadına nazik bir selam vermesini bilemezler, en basit muaşeret adabına uyamazlar. Katı ve kaba davranışlarına bir büyüklük, bir üstünlük ifadesi yapıştırmak için boynuna kasılırlar ve bir türlü sevemezler insanları.

Hayatta prensip sahibi olmak, fikir haysiyeti sahibi olmak için, avam tabiriyle 'hırt' olmaya ihtiyaç yoktur.

Hele hırt bir kimsenin kendindeki eksikliği bir fikir insanının babasıymış gibi yurtturmaya kalkması ise pek adi bir kurnazlıktır. O bir fikre inandığından değil, başka türlüünü beceremediğinden öyledir. Aile terbiyesinin ve kültürünün kalıplarından geçiremediği için zihni bir esnekliğe, geniş görüşe ve müsamahaya sahip olamaz. Nalçalı savaş postalı gibi takır takır etrafındakileri ezmek ister. Kendi eksikliğini, aczini herkesten çıkarmak ister.

Bu katılığın içinde gizli kalmış zaaflarını kendisine bile itiraf edememenin sıkıntısı ile en çok kullandığı kelime namustur. İşi o hale getirir ki, herkes namussuzdur, o bir namusludur. Gerçekten acaba öyle midir? Hayatında kimseye karşı hiç mi ayak oyunu yapmamıştır?

Şuurunun bir köşesindeki suçun dürtüsüyle boynuna el yıkamayı ilke haline getirmiş zavallılar gibi, her konuşması namustan, namus karakterlerinden, namuslu davranış hatıralarından ibaret bir insan düşünün, biraz da kuşkuyla bakmaz mısınız bu adama? Hele o kaba ve katı si-lüetin kuytularında bir kaç irinli sivilce de ilişmişse gözü-nüze...

Hayatının hikmetini pek de derinliğine bilmediği meselelerden değil de, o sivilcelerden almışsa... O sivilceleri tedavi etmek için böyle bir görünüşü ilaç diye kullanmaya kalkmışsa...

Çünkü başlarına ne gelirse gelsin, gerçek fikir savunucuları daima insanlığı sevmişler, insanları....., onla-

rı hor ve küçük görmek çabasına düşmemişlerdir. Fikir savaşçısı rolüne bürünerek kendisini tedavi ve tesselli etmek isteyenlerde görülür bu kızgınlık.

Bizde maalesef savaşçı tipiyle haris, haset ve hasta insan tipi birbirine karışmaktadır. İkincilerin de birincilere benzer söyler söylemeleri kimseyi aldatmamalıdır. Birinciler anlayışlı, medeni, sıcak, ölçülü ve sağlamdırlar. İkinciler ise "ben" ve "namus" direkleri arasına kurdukları isimsiz bir kızgınlığı oraya buraya savurur dururlar. Sonunda herkes uzaklaşır yanlarından, ve bazıları bir hışım ile çıkmış oldukları noktayı dahi kaybederek aczin uçurumuna yuvarlanırlar.

İnsanlığın saadetini isyenler bu saadetin mayası olan dostluk potasını her fırsatta tekmeleyip devirmemelidirler. İlle de ben varım, benden başka adam yok diye tepinmemelidirler. Terbiye ve görgüyü haset krizlerine feda etmemelidirler. Yaşamalarını sevenlere ve kimsenin hakkını çalmadan yaşayabilenlere diş gıcırdatmamalıdır. Büyük olmak ancak adam olmak ile mümkündür. Adam olmanın ise ilk şartı insanları sevmek ve onları anlamaktır."

Çetin Altan'ın "Bilinmeyen'e Çatan Yazıları Devam Ediyor

İlk başta sözünü ettiğimiz Aziz Nesin'in *Tanin*'de "Çetin Altan" hitabıyla 9 Mart 1961'den sonra da 10, 14 ve 15 Mart günlerindeki notlarından önce Çetin Altan'ın köşesini bir süre daha izlememiz gerekecek.

Çetin Altan, yukarıdaki yazısından sonra 8 Şubat 1961 günü *Milliyet*'teki köşesinde şu fıkrayı yazdı:

"Öğüt

Canım sınıfta çaka çaka yaşı sınıfaşlarıninkini geçtiği için onların arasında bütün masum görünüşünü kaybederek iyice haytalaşmış bir serseri öğrenciye öğüt verir gibi gerine gerine öğüt vermek istiyor.

Evden yağ çalarken suç üstü yakalanmış bir hizmetçiye öğüt verir gibi öğüt vermek... Kendini kurnaz zanneden zanneden menfaatleri için kestirme yol ararken, toplum içinde rezil olmuş bir ahlak yosununa öğüt verir gibi öğüt vermek...

Nerden geliyor bu arzu... Hiç öyle geliyor işte. Kahve ister gibi, kaymaklı kadayıf ister gibi canım öğüt vermek istiyor. Hele insan, karşısında içinde tek çekirdeklik aklıyla muhteşem bir balkabağı manzarası arzeden ruhsuz bir budala bulursa, ne de güzel verir öğüdü... Gerine gerine, hiçbir zarefete, hiçbir inceliğe, hiçbir nüansa ihtiyaç duymadan öğüt vermek...

-Haltediyorsun yapma demek...

-Kendini bir şey zannediyorsun, bir şey olmadığını sen de biliyorsun, numarayı bırak adam olmaya bak demek...

-Bağırانlar kendi ciğerlerinin değerleri, bilgilerinin hacmi kadar konuşmalı; senin ciğerin kaç meteliktir ve sen bilgi diye hayatta ne okudun demek...

-Boyuna yalan söylüyorsun, doğruyu söyleyince küçüleceğinden korkuyorsan, seni büyültecek doğruların peşinden git, gerçek hüviyetini yalanla maskeleyip kimi aldatacaksın demek...

-Para hiçbir zaman hayatiyetin alametifarikası değildir; hele haksız kazanılmışsa: Diploma ye-

rine cüzdan, karakter yerine çek çıkarmakla gerçeğin ışığı altında kıpırdandıklarını seyrettiğimiz ruhundaki mikroplardan temizlenmesin demek...

-Kahramanlık iddiası bir öğünme olduğu zaman dinleyenleri boğazlarına tavuk tüyü sokulmuşçasma kusturur, gerçek kahramanların ben kahramanım diye davul çaldığı nerde görülmüştür demek...

-Devlet müesseselerine, partilere, şantaj tabancaları çekmek, bu tabancaların gürültüsüne güvenip insanları hor görmeye kalkmak, bir gün insanı bilmediği bir kuyuya tepetaklak düşürürer demek...

-Süfli oyunlardan başka hiçbir oyun bilmez misin sen, nereden ve nasıl geldin bir düşünsene bakalım demek...

-Çeşitli aşağılık duygularının akrep gibi kıvandığı cüce bir ruh ile ortaya çıkmak hiçbir zaman büyük insanların huzurunu ve itibarını sana buldurmayacaktır demek...

-Gelecek on yıl içinde adamım diye ortaya çıkan bütün karga korkulukları yıkılacaktır, bunu hissetmiyor musun, anlamıyor musun; yoksa sen ahmak sıfatının kastettiği anlamdan daha da mı ahmaksın demek...

-"Böyle gelmiş"e bakıp pek rezilane bir tutumla "böyle gider" in hudutları içinde parendeyle devam etmenle hesapters çıktığı zaman seni ne hale sokacağını hiç mi düşünümüyorsun; görmüyor musun ki, "böyle gider" taşı her tarafından çatlamış su akıtıyor demek...

Öğüt vermek istiyorum işte öğüt vermek... Kime mi? Bektaşî'nin çarşı ortasında:

-Kerata! diye bağırması gibi hiç kimseye.

Ve gene Bektaşî'nin uzanan başlara bakıp:

-Amma çokmuşsunuz, demesi gibi bir çok kimseye..."

"Üstad Kılılı Nuri!...."

Çetin Altan bu kez 26 Şubat 1961 günkü *Milliyet*'teki köşesinde bir yazı daha yazdı. Bunun başlığı "*Üstad Kılılı Nuri*" idi. Ve yazı şöyleydi:

"Kılılı Nuri öyle herşeye gülmeyen bir adamdı. Kocaman kafası ve kısa bacaklarıyla koltuğa şöyle bir kuruldu mu, Çakıcı'nın maketi oturuyor sanırdınız. Topluma ait çok büyük, çok ileri fikirleri vardı. Ancak bütün bu büyük ve ileri fikirler iki kelimededen ibaretti. Herkes namussuz ve rezildi: bir kendisi namusluymuş ve rezil değildi. Etrafındakiler Kılılı Nuri'ye üstad derlerdi. Üstad etrafındakilere de çok yüz vermez, sigarasını yakar, kaşlarını çatar, onlara şöyle tepeden baka baka, iki kelimelik büyük ve ileri fikirlerini tekrarlardı:

-Hepsi rezil, hepsi namussuz...

Kılılı Nuri bu hikmete erişmek için çok uğraşmıştı, fakat sonunda erişmişti. Artık üstadlığının icabını yerine getiriyordu, hiç kimseyi, hiçbirşeyi beğenmiyordu. Uzun zaman ahırda kapalı kaldıktan sonra çayıra çıkarılmış sığa gibi hırslı hırslı soluyor, kısık kısık konuşuyor, atıyor, tutuyor, mangalda kül bırakmıyordu. Her okuduğu gazete-yi yarısında;

-Rezalet, diye elinden fırlatıyor; her gittiği piyesi yarıda bırakarak, dışarıya çıkıyor. Çıkarken de etrafa duyuracak şekilde:

Kepezelik, kepezelik, kepezelik... diye mırıldanıyordu.

Doğrusu çok yaman bir üstad olmuştu Kılılı Nuri. Eski hassa bölükle-

rindeki Arnavut çavuşlar gibi dişlerinin arasında r'leri patlata patlata bir:

-Yıkarrım ben deyişi vardı, duyanların dehşetten karcığerleri, akciğerlerine, kalpleri kör barsaklarına karışır-dı.

Neden geliyordu bu kadar kin, bu kadar öfke? Efendim, Kılılı Nuri memleketini çok seviyordu. Memlekette ise maalesef rezil olmayan, namuslu bir tek adam vardı, o da kendisiydi. Bu sebeble herkese kızma hakkını yerden göğ-e kendinde buluyordu.

Öfkesinden, hırsının başına vuran ateşinden, kravatu gömleği ata ata nihayet evde donla dolaşır olmuştu Kılılı Nuri. Belki sokakta da böyle dolaşacaktı ama, o kadar çok namussuz ve rezil vardı ki, üstadın vatan sevgisinden donla dolaştığını anlayamayacaklardı. Zeten şimdiden ayağa kalkmadan el uzatışına ağız tarafından volkan gibi gaz çıkarışına ve bütün kadınları küfürlü bakışlarla seyredişine şahit olanlar üstad Kılılı Nuri'nin üstadlığını da geride bırakacak ölçüde muhteşem bir hırt olduğu kanaatinde birleşmekteydiler.

Bilmiyorlardı ki, bunlar hep vatan sevgisinden, memleket aşkından böyle oluyor; kadınlara kızgınlık, çocuklara kızgınlık, hep üstadın iki kelimelik büyük ve ileri fikirlerinden geliyor. Gerçi bu namussuz ve rezil kelimelerinden ibaret fikirlerin menşeyini merak edenler, Kılılı Nuri'nin vaktiyle hırtlağına dayanamayan bir kaç kadından sıkı şekilde kazık yediği şüphesine de düşüyorlardı, ama bu şüpheler dejenere ve memleket menfaatlerine uygun olmayan şaibelerdi. Memleket menfaatlerine uygun olarak Kılılı Nuri'nin aslını astarını, hışmını araştırmaya imkan yoktu. Çünkü o memlekette rezil olmayan namuslu tek adamdı ve toplumun medarı iftiharını tek üstadıydı.

Hatta bu konuda elinde hayata yeni atıldığı sıralarda alınmış sağlam vesikaları vardı. Bu yüzdendir ki, kendisine bu vesikaları vermiş olan topluma, o da borcunu ödemek istiyor ve 28 milyon rezil ve namussuzdan memleketi kurtarmak uğruna, canını dişine takmış gece gündüz evde donla dolaşıyordu.

Kıllı Nuri insanların bir şeyin kötüsü dururken iyisini tercih etmelerini de kabul etmezdi. Terkos suyu varken, Taşdelen içmek, çöplükte yaşamak varken evde oturmak ne demektir? Üstün insan, kabil olduğu kadar yaşadığı yeri mezbele haline getirmeli, üstünlüğünü ispat için ekmek yerine tezek yemeliydi. Çalışmanın amacı buydu. İnsanlar ekmek yerine francala yiyelim diye değil, onun gibi fişkı yiyelim diye gayret sarfetmeliydiler. Kadınlar da asla berbere gitmemeliydi. Kadının saçları cadı tarlası gibi oldu mu, üstad Kıllı Nuri keyfe gelecek:

-Aferin, tam aradığımı kadın, diyecekti.

Elbette ki memleket böyle, mezar kaçını gibi giyinen ve itlerin yatmayacağı yerlerde yatanlarla kurtulurdu. Kıllı Nuri buna inanıyordu. Buna inanmayanlara da iki kelimelik büyük ve ileri fikirleriyle ikna edici telkinlerde bulunuyordu:

-Reziller, namussuzlar...

Bu kıymetli fikirleri dinleyenler yavaş yavaş üstadın kaşınmakta olduğunu da farketmeye başlamışlardı ve üstad biraz daha kaşınırsa, uyuzluğunun ortaya çıkacağından üzülmüyorlardı."

Aziz Nesin'in Çetin Altan'a "Notları".....

Yukarılarda da değindiğimiz gibi daha "*Tanin*" yayın yaşamına girmeden *Milliyet*'te Çetin Altan tarafından, 4, 8 ve

26 Şubat 1961 günlerinde, kimi kastettiği tam anlaşımayan yazılar yayımlandı. Aziz Nesin ise "*Tanin*" çıkmaya ve orada yazmaya başladığının 9'uncu günü, yani 9 Mart 1961'de "*Çetin Altan*" hitabıyla bir not yayımlamıştı.

10 Mart 1961 günü *Tanin* deki köşe yazısının altına bir not daha koymuştu Aziz Nesin:

"ÇETİN ALTAN:

Herhangi bir yazarın düşüncesini başka bir yazar eleştirirse, yererse, eleştirilen yazar da buna karşı, düşün planında tartışacağı yerde, kalkar işi dedikoduya dökerse, kalemini yatak odalarında dolaştırır, apış aralarında gezdirirse, üstü kapalı laf atmaya kalkarsa, böylece karşısındakini susturup üstün gelmeye çalışırsa, beri yanda da "Bize Batı kafası gerek" diye tutturursa, kendisine bu tutumunun doğru olmadığını söyleyenlere "bu toplumda böyle söker" derse, o yazarı seven arkadaşı yüzüne karşı "Yaptığın ayıp" derse, bu iyi niyetli uyarma "Memlekette benden başka namuslu adam yok" anlamına gelmez. Bu iki..."

Aziz Nesin, 14 Mart 1961 günü *Tanin* deki fıkrasının altında yine "ÇETİN ALTAN"a bir not yazdı:

"Bir yazar bulmaca gibi yazılarıyla kime, neyi anlatmak istediğini belli etmezse, sonra da kaloriferli, güzel döşeli, yumuşacık koltuklu salonlarda, süslü ve düzenli içki sofralarında, elinde kadeh etrafındaki kadınlara ve erkeklerle 'Bu günkü yazımda anlattığım Falih Rıfkı'ydı. Ahmed Emin Yalman'dı, Be-

dii Faik"ti...' diye caka satmaya kalkarsa, bu yazarı sevdiği için bir arkadaşı da ona 'Neden adlı adınca, dobra dobra yazmıyorsun, düşünceni açıkça ortaya koymuyorsun da, sonra içki sofralarında açıklamalar yapıyorsun? Çünkü senin içinde gizli kapaklı çıktığın yazarların hayatına özentî var, onlarla da viski bardağı tokuşturmak istiyorsun, yapma böyle. Doğru değil. Yazacağını açık yaz. Yazamayacaksan, sonradan elde kadeh, ona buna caka satma!' derse, onun bu sözleri 'Memlekette benden başka namuslu adam yok' demek değildir. Bu üç..."

Aziz Nesin, 15 Mart 1961 günü *Tanin*'deki fıkrasının altında yine "**ÇETİN ALTAN**"a dördüncü ve sonuncu notunu yazdı. Şöyleydi:

"Bir yazar kolay para kazananların, yüksek mevkide olanların, karaborsacıların, yüksek sosyetenin yaşayışına özenir de, ister istemez, bunu da beceremez, yüzüne gözüne bulaştırırsa, pavyonlarda, barlarda, gece klüplerinde haysiyeti kırılırsa, Ankara Palas'ta içtiği viskinin parasını veremeyince, bir takım büyüklerden gördüğü gibi, para yerine garsona imza vermeye kalkarsa, garson da 'Senin imzan burada geçmez' diye onu tersleyince, türlü diller dökmeye yeltenirse, bir arkadaşı viski parasını ödemek isteyince, utancından buna da engel olursa, arkadaş da o yazarı sevdiği için, 'Bu yaptıkların bir yazara yakışmaz... Sen bu üstün yaşamada nasıl olsa bunlarla yarışamazsın. Senin değerın başka yerde, kendi yerinde kal. Gün 24 saat. Bir vazar için bu türlü boş zaman geçirme

vakit yok. Çalışmamız gerekir....' derse, onun bu sözleri 'Bu memlekette benden başka namuslu adam yok' demek değildir. Bu dört..."

Kavgaya Noktayı, Çetin Altan Koyuyor...

Nihayet Çetin Altan 17 Mart 1961 tarihli Milliyet'teki "Taş " sütunundaki yazısıyla Aziz Nesin le arasındaki kavgayı noktalamış oldu. O günkü yazısının başlığı "Yazar Çatışmaları" idi. Şöyleydi:

"Bizim gazetecilikte öteden beri adettir. Çatacak doğru dürüst bir hedef kalmadı mı, ortada yazarlar birbirlerine çatmaya başlarlar. Ve çokçası ya ünsüz bir yazar ünlü bir yazara çatar ya gazetesi satmayan bir yazar gazetesi satan bir yazara çatar... Bu çatmalardan ne çıkar? Gazetesi satan yazar, gazetesi satmayan yazara boş bulunup da cevap verirse, satmayan gazetenin belki biraz tirajı çıkar; hepsi o kadar...

Bizdeki yazar çatışmaları dünyanın en komik olayıdır ve hemen hepsinin özeti şudur:

-Ben daha iyi, daha büyük, daha akıllı, daha dürüst yazarım. O yazar ise benden daha kötü, daha küçük, daha akılsız, daha az dürüsttür.

Bu kadar basit bir esnafça iddia için sütunlar ayrılır, tefrikalar döktürülür. Arka arkaya tumturaklı cümleler patlatılır:

-O yazarın anası yün bükecini kaybettiği için ağlarken, babası gülerek komşu bahçeye danasını bağlıyordu. O yazarın gelmişini geçmişini piyasanın en sağlam uçkuruna asar suratının ortasına şamarımı pençe gibi basarım.

Çatılan yazar da kendini göstermek için hemen meydana fırlar, nara çeker gibi bir uzun Heheheheheheeeeeyte benzer girişle:

-Anamın anasından, babamın danasından bahsedene babası meşgul, anası malum dana yazar. Senin yedi sülale ni Haliç'in kenarında yetmiş yedi defa koşturup Yemişte

muma diktikten, ananı avradını Sütlüce'de içtikten sonra yazını paspas yapar ta küçük dilinin oynadığı deliğe kaparım.

Artık çatışma kızışmıştır:

-Behey sen içtiğin rakının parasını ödeyemeyen...

-Behey sen tayın bedellerini cebe indiren...

-Behey sen kaloriferli evlerde yatan...

-Behey sen it ahırında taklak atan...

Mesele hep aynıdır. Ben senden daha iyi yazarım. Hayır ben senden daha iyi yazarım.

Bir yazarın bir başka yazarı tepine tepine çürütmeye çalışması, onu karatahtadan tebeşir siler gibi silmeye uğraşması, ille de en iyi yazar benim, başkası yok, demesi pek çocukça ve biraz da fazlaca basit bir iddiadır.

Bana da bu yakınlarda sağdan soldan çatıldığını görüyorum. Çatanlardan kimisi arkadaş, kimisi meslektaş... Sinirli sinirli şeyler yazıyorlar... Kimisi imkan bulunca viski içermişim diye öfkeleniyor. Kimisi bir fıkrada hırt tipini yazmışım diye pireleniyor. Bazısı sosyalizm lafına karşı pek alıngan, bazısı gerici ithamına karşı kırılgan...

Ben hürriyetten yanayım. İsteyen istediğini yazsın. Cevap vermeye gelince... Ben fıkra sütunlarının horoz doğuşüne meydanlık etmesine taraftar değilim. Bana çatanlar da, çatmayanlar da dahil hiçbir yazardan daha üstün bir yazar olduğum iddiasında da değilim. Acı laf yazmak marifetse, acının en acısını kanatırcasına yazmak mümkün. Ama değer mi?

Gazetecilik apaçık, oportada bir meslektir. Okuyucunun canı hangi yazarı çekerse onu okur.

O yazar kötüdür, şu yazar küçüktür, siz gene iyisi gelin beni okuyun diye kalemin de, mesleğin de şu kadar yıllık emeğin de haysiyetini turşu suyu reklamcılığına harca-

mayı doğrusu taşıma da başıma da yakıştıramam. Ama bana çatacaklarmış, çatarlarsa çatsınlar... Kimin ne olduğunu, hangi güdüler ve komplekslerle hareket ettiğini en iyi zaman gösterir. Zaman içinde anlaşılmayacak hiçbir gerçek yok."

Çetin Altan, Haziran 1959'da başladığı *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığına 1965 yılının Şubat ayı sonlarına kadar devam etti. Oradan *Akşam* gazetesine geçerek, sütun başlığı "*Taş*"ın yanında "*Şeytanın Gör Dediği*" başlıklı küçük fıkralarını yazmaya başladı. O gazetede de pek çok köşe yazarıyla polemige tutuşacaktı...

Aziz Nesin açısından ise *Tanin*'deki köşe yazarlığının akıbeti şöyle oldu:

19 Mayıs 1961 günkü *Tanin*'de şöyle bir haber başlığı vardı:

"Aziz Nesin ve İhsan Ada Dün Nezarete Alındı."

İhsan Ada, "*Tanin*"in Neşriyat Müdürü idi.

Haber şöyleydi:

"Dört gün öncesine kadar gazetemizde fıkra yazan Aziz Nesin ile Neşriyat Müdürü olan İhsan Ada dün örfi idare kumandanlığının emri ile nezaret altına alınmışlardır."

20 Mayıs 1961 tarihli gazetenin birinci sayfasında ise "*Tanin*" imzalı şöyle bir açıklama yayımlandı:

"Dün nezaret altına alınan muharrir Aziz Nesin'in bir hafta önce gazetemizle alakası kesilmiştir.

Esasen bizden evvel bir çok gazete ve dergilerde yazıları çıkan ve halen de çıkmakta olan bu yazarın son zamanlarda gazetemiz için faydalı olmadığına kanaat getirmiş ve binnetice ilgisini kesmiştik."

**"KIRMIZI ÇUHA PARÇASI"
YÜZÜNDEN ÇIKAN KAVGA...**

Zekeriya Sertel, Ekrem Uşaklıgil, Halil Lutfü Dördüncü ve Selim Ragıp Emeç ortaklığıyla 26 Temmuz 1930'da *Son Posta* gazetesi yayın yaşamına atılmıştı. 1950'lere kadar Babiâli basını içinde önemli bir yere sahip olan gazete, 1960'larda o dönemdeki tek sahibi Selim Ragıp Emeç'in Demokrat Parti yandaşı bir yayın çizgisi izlemesi, DP'den de milletvekili olması dolayısıyla 27 Mayıs 1960 hareketi üzeri-

Bedii Faik

Necip Fazıl

ne tutuklanıp yargılanmıştı. Yassıada yargılamalarından sonra Selim Ragıp'ın dört yıl iki ay hapisle cezalandırılması üzerine *Son Posta* bir süre oğlu Çetin Emeç tarafından yönetildi. Gazetenin sahibi Selim Ragıp Bey Kayseri cezaevinde cezasını yatmakta iken gözlerindeki rahatsızlıktan ötürü, cezasının tecil edilmesi üzerine hapisten çıkınca, *Son Posta*; 1961 yılı sonlarında bir hamle başlattı. Yeni yeni yazarlarla kadrosunu zenginleştirdi. 10 Ocak

1962 tarihini hedefleyerek bir atılıma geçti. Süregelen atılım anonslarının 1 Ocak 1962 gününde şu duyuru okundu:

"Necip Fazıl Kısakürek

Siyasi, edebî, ilmî, içtimai kaleminin bütün cepheleriyle
SON POSTA'da"

10 Ocak 1962 günü yeniliklerle çıkan *Son Posta*'nın birinci sayfasının sağ alt köşesinde iki sütunda "*Necip Fazıl*" imzalı bir yazı vardı: "*Hal bu ki*". Sütunun hemen altında Necip Fazıl'ın "*Kısakürek*" imzasını atacağı 3'üncü sayfadaki "*Çerçeve*" köşesinin duyurusu yapılıyordu. O gün *Son Posta*'nın üçüncü sayfasındaki *Kısakürek*'in "*Çerçeve*"sinin ilk yazısı: "*Karakulaklar ve Arslan*" idi. 5'inci sayfada da yine Necip Fazıl'ın dini konulu bir tefrikası başlamıştı: "*O, ki varlık o yüzden*".

Sonraki günlerde de bu böyle devam edip gidecekti. Hemen daha ertesi günü Necip Fazıl'ın, *Son Posta*'nın 3'üncü sayfasındaki "*Çerçeve*" köşesinde şu yazısı yayımlandı.

"Kırmızı

Malatya muhakemesi sırasında bizi, bumbara sucuk tı-karcasına, kırmızı bir arabaya doldurup götürürlerdi. Gö-guslerimizin boşluğunu bile çökerten bir sıkışıklık içinde,

türlü nâra ve küfürlerle ruh derile-rimiz yüzülerek bu gidiş gelişler bende o zaman öyle bir (trauma) tesiri bıraktı ki, uzun müddet, kır-mızı bir kadın eldivenine bile göz atamaz oldum. Boğayı kudurtan "kırmızı" beni, boynu kesik bir ko-yun haline getirmişti. Ya hapisane-de, yatağımın bitişik olduğu pör-tüklü kırmızı duvar? Beynimin ya-rısıydı o...

"Kırmızı"yı, mevsimler boyu, bayrağımla bazı masum meyveler ve çiçeklerden başka hiçbir yerde affedemedim. Bu renkten aldığım acılığı, bana, hançer gibi upuzun, sip-sivri ve ucu bükük bir biberle, stepler diyarına âlem olan cehennemlik sıfat, ne de keskin(*) vesikalandırıyor. Gel zaman, git zaman; sene 1960 ve bir buçuk yıl hapis... Bu defa kırmızı arabayı görmedim ama "kırmızı"nın madden ocağına düştüm. Hem de 6-7 santimetre karelik, yüksük ağzı kadar ufak bir delikten...

Bir yakanın iki tarafındaki kırmızı çuha parçaları... Allah, sanki vücudumu, ayaklarım Ağrı dağına ve başım Meriç kıyılarına gelecek kadar büyütmişti de, göğsümün üzerine kırmızı yakalı bir izbandut oturtmuştu. Marmara büyüklüğündeki ciğere hamsi balığının muhtaç olduğu havayı bile çok gören ve tam bir buçuk yıl, kızıl yosunlu gözlerini üzerimden ayırmayan kırmızı yakalı zindan bekçisi!...

Adımı unuturum, seni unutamam!"

"Çerçeve" sütununun hemen yanında da Necip Fazıl'ın "*Zindandan Mehmed'e Mektup*" şiiri yer alıyordu.

O sıralarda, 1 Mart 1952 tarihinde yaşlı ve kıdemli gazetecilerden Falih Rıfkı Atay tarafından çıkarılan *Dünya* gazetesi, o yıl gazeteye yazar olarak katılan Bedii Faik'in sahipliğinde etkin bir yayın organıydı. 27 Mayıs 1960'a kadar koyu bir Demokrat Parti muhalifi olan *Dünya*, şimdi de doğal olarak 27 Mayıs'ı büyük bir coşkuyla savunuyordu. Babıalide "*kısa, özlü, zarif fıkraları, iğneli yazıları ve kuvvetli hicivle-*

(*) Burada bir cümle düşüklüğü olduğu açıkça görülüyor. Ancak hem orijinalde hem de sonradan "Hücum ve Polemik" adıyla toplanan Necip Fazıl'ın yazılarında da aynı cümle düşüklüğü sürüyordu. O nedenle aynen bıraktık.

riyle" tanınan Bedii Faik 27 Mayıs'ın ve kazanımlarının ta-
vissiz bir savunucusuydu.

Bedii Faik, Necip Fazıl'a Çatıyor...

Yukarıda okuduğumuz *Son Posta*'daki Necip Fazıl'ın "*Kırmızı*" başlıklı fıkрасına 17 Ocak 1962 Çarşamba günü *Dünya* gazetesinde Bedii Faik'ten bir karşılık geldi: "*Bir Kahpelik Karşısında.*" Bedii Faik yazısına şöyle girişiyordu:

Size misli görülmedik bir alçaklık belgesi uzatacağım. Bir elinizi yüreğinize bastırırken, diğerini göğsünüzden fırlayacak isyan sayhasını zaptetmek için demir bir yumruk yapıp ağzınıza dayayınız ve sonra şu kahpeliğe göz gezdiriniz."

Bundan sonra Necip Fazıl'ın *Son Posta*daki "*Kırmızı*" yazısını alıntılایan Bedii Faik şöyle sürdürüyordu:

"Kim midir bunu yazan? Necip Fazıl Kısakürek!... Ve ya-
yan, hangi gazete midir? *Son Posta*!... Hani şu, sahibinin
gözlerindeki arıza dolayısıyla, Kayseri'deki cezası lütfen
merhameten tehir edilen *Son Posta* gazetesi!

Şimdi çekelim ağzımıza tıkadığımız o demir yumruğu da
hep beraber bu denaatin beynine indirelim:

Bir yobaz bozuntusu Atatürk'e hakaret edip bir buçuk yıl
hapis yatmış ve sonra çıkar çıkmaz, daldığı zulmeti Tan-
rının bir ihtarı olarak görecektir yerde, el yordamıyla dahi
zulmün peşinden yürümekte ısrar eden bir başka zavallı-
nın gazetesinde, aynı Atatürk'ün ordusuna, kurmayları-
na, "zindan bekçisi izbandut" demekte, diyebilmekte!...
Tanrım! Düşmenin bu derecesi, hıyanetin bu kadarı gö-

rülmüş müdür?

Zerre kadar haysiyetten nasibi olan bir insan, değil, kendi ordusunun kurmaylarına, bir düşman ordusunun subaylarına dahi bu kadar hayasızca saldıramaz. Ve daha hazini, bu çakal ulumasından bugüne kadar tam altı gün geçtiği halde, Türkiye'de hiçbir makamın tek kısırtı göstermemiş olmasıdır.

Dünün zalimlerine karşı yazılmış her yazıyı parti gruplarında sıraları yumruklayarak ele alanlar! Size söylüyorum: Türk ordusuna, D.P. soyguncularına layık gördüğünüz kadar dahi kanat gelecek mecali kendinizde göremediniz mi?.. Ve genel başkanınıza bir A.P. hatibinin "kurnaz" sıfatını yakıştırması karşısında dahi hırsıyla yerlerinden fırlayıp "ona dokunma" diye bağırın C.H.P'liler! Size sesleniyorum: Türk kurmaylarına, "zindan bekçisi izbandut" diye yazılması, İnönü'ye "kurnaz" denmesinden çok daha hafif ve asla umursanmayacak bir hareket midir? Yok muydu, yok mudur içinde asıl "ona dokunma" diye haykırarak, Türk ordusuna siper olacak tek yürek?..."

Bedii Faik yazısının sonunu şöyle tamamlıyordu:

"Yazıklar olsun!... Zalimin ve uğursuzun sarıldığı kırmızı bayrağı görmiyerek, kör olası gözlerine şerefli kurmayların kırmızı çuhası batan sapıktan, bu köpek ulumalarını demokrasi zanneden ve tabii gören uyuşuk iyimsere kadar hepimize yazıklar olsun!..."

Sıra Necip Fazıl'daydı...

Bedii Faik'in bu yazısına yanıt hemen ertesi gün, 18 Ocak 1962'de Necip Fazıl'dan geldi. Yazının başlığı: "Al!" idi. Bir de şöyle bir spot çıkarılmıştı: "*Kurmaylar münezzeh ve başımızın tacıdır; tahrikçi ise denî ve şenî bir köpek!*"

Yazı da şöyleydi:

Babîâlinin Bab-ı âdi cephesinde, (Dünya) isimli, çöp tenekesi boyunda bir kulübeye sığınmış bir köpek vardır ve adı Bedii Faik'tir.

Dökük kıllarının her kökünde uyuz kabbartıları zıpzıplaşan ve ruhundaki cerahat ağzından dökülen ve hokkasını dolduran bu âdi hayvan kalemini işte hergün bu hokkaya daldırıp ulvî manalara

mikrop aşılar. Fikir adına, hiçbir mahalle itinin tenezzül etmeyeceği küfürlere kadar düşer ve devamlı bir can çekişme içinde ulviliklere karşı ulur.

Bu, mikrop kavanozu it, geçenlerde benim bu gazetede çıkan "Kırmızı" isimli yazımı ele alıyor ve kurmay yakasının kırmızı olması gibi nâmütenahi uzak bir müsabeti kuyruğuna dolayarak, benim kurmayları murat ettiğimi ileriye sürüyor.

Babîâlinin Bab-ı âdi cephesi it, unutmuş görünüyor ki, bu âlemde topu topu yedi renk vardır: Bu renklerden herhangi biri içinde tecelli eden eşya ise sayısızdır. Aziz ve münazzeh kurmay sınıfının yakası kırmızı olduğu gibi, Bedii Faik'in suratından daha az kirli olan ve kendisine kefenlik etmeyi kabul etmeyecek kadar haysiyet sahibi bulunan âdet bezi de kırmızıdır.

Ben, sivil cezaevinde birbuçuk yıllık hapsimi hikâye eden o yazıda sadece acılarımı remizlendirmek manasına "kırmızı'yı ele aldım; ve elbette ki "zindan bekçisi" tâbiriyle, yakalarının kırmızı olduğu herkesçe bilinen hapisane gardiyanlarını kastettim. Böyle yaparken de, gardiyanlara, şahıs ve meslek olarak herhangi bir kötülük sıçratmadım; onları, mücerret bir ruh baskısının azap sembolleri

diye gösterdim.

Hapisanede kurmay ne arar? Zindan bekçisi ve gardiyan nerede, kurmay nerededir? Eğer yakasında kırmızı bir renk taşıyan her meslekî hüviyet bundan alınmak vaziyetinde olsa, ceza hâkimi, savcı, bekçi ve daha bilmem kim, ayaklanmak hakkını nefsinde görmez mi?

Hiçbir riyazî katiyet ve bedahet, benim yazımdaki kast hedefi kadar açık ve belirli değildir: Hapsimiz sivil hapisanedir, yazımız bu hapisane acılarının hikâyesidir, oradaysa zindan bekçisi gardiyanıdır ve kırmızı yakalıdır. Kaldı ki, askeri ceza ve tevkif evlerinde de kurmayın işi yoktur.

(Millet-Ordu) yazısında belirttiğim gibi, ben, ilk terbiyesini bir askeri mektepten almış (militarist) bir insanım, tek kelimeyle orducuyum ve hayalimde mefkûreleştirdiğim kurmay subay seciyesine âşıkım.

O kadar âşıkım ki, 27 Mayıs hareketinin bir neşter gibi deştiği ahlâk buhranımızın en keskin tezahür kutuplarından biri olarak, kâbuslara bile giren gelecek bir münasebeti, arslanlara:

-Bak, düşmanın senin için ne diyor!!!

Gibilerinden rapor etmeye kalkan Bedii Faik misillû hasta köpeklerin tecrid edilecekleri hâli adayı, yine kurmay dehasından beklemekteyim.

Büyük çileler sonu gözlerini kaybeden (Son Posta) sahibine "Kör!" diye küfredecek kadar alçalmış bu hasta köpeğin (Basil dö Koh) yatağı sefil ciğerindeki kan, kurmay renginin asaletinden ne kadar utanmalıdır ki, ağzından kahverengi gelip o mülevves leşi terketmelidir.

Hepsi bu kadar!..."

Necip Fazıl'ın Bedii Faik'e verdiği cevabın yayınlandığı gün, yani 18 Ocak 1962'de Dünya'da şöyle bir haber çıktı:

"Son Posta'da subaylara çirkin ifadelerle tecavüz eden Necip Fazıl'ı devrimci gençler dün Eskişehir'de protesto etti.

Gençler, I. Hava Kuvvetleri Kumandanını ziyaret ettiler. Necip Fazıl'a dair evvelki gün yazdığı yazıdan ötürü de teşekkür için Bedii Faik'e ve İst. Harp Akademisine uçakla buket yolladılar."

Bu Kez Bedii Faik Cevap Veriyor...

Dünya gazetesi bir yandan güdümlü olduğu anlaşılan böylesi tepkiler yaratıp haberleştirirken, öte yandan da Bedii Faik, Necip Fazıl'a cevap yetiştirmeye çalışıyordu. 19 Ocak 1962 günkü yazısının altına Bedii Faik ikinci bir başlık daha atmıştı: "*Bir Kudurganı İtlâf*". Ve yazısı şöyleydi:

"Babası, belki krizleri hafifler diye evlendirdiği beslemeye daha zıfaf gecesinin sabahında iman tahtasına çökerek: "-Hani çocuk? Çabuk çocuğumu isterim." diye uluyan bir deli!.. Ve deli olmasaydı, değil ilk gününde istemek, binlerce dokuz ayı dahi pek kısa bulacağı muhakkak olan o acele beklediği çocuk da kim biliyor musunuz? Necip Fazıl denilen deccal yamağı!.. İşte şimdi bu, yüzünün bütün adalesi, bir

Arap rakkasesine taş çıkartırcasına durmadan göbek atarak, fotoğrafların enstantane kudretlerine rağmen ancak yüz­süz olarak tespit edilmek gibi ilâhi bir damga ile ortaya salınmış serseri, soyuna has pişkinlik içinde, cina-yetini tevile kalkışmış:

-Ben kırmızı yakalılar diye Kurmayları değil, gardiyanları kastetmiştim!..

Vaktiyle din ticaretinde sömürdüğü biçârelerin paraları-

nı kumar masasında yerken, yakalandığı zaman da:
"-Ben kumarın kötülüklerini yakından tetkik ediyordum." diyebilecek kadar utanmaz bir şarlatandır bu!.. Ama bu defa yalnız kuyruğundan değil, titrek kellesinden de tutulmuştur ve sağduyunun ışığında içinin bütün muzahferatı meydana salınmış haldedir. Hiçbir tevil, hiçbir şirretlik onu bu cenabet batağın dışına fırlatamaz. Bundan sonra söz, Türk adaletinin yahut, Türk tababeti-nindir!..

Tanrının verdiği ihtarı anlamamazlıktan gelen yeni patronuna gelince, ona karşı hiçbir şey demeyeceğim. Tanrı cezasını vermiştir. B.F."

Bedii Faik'in bu cevabının hemen yanındaki sütunda da "*Necip Fazıl Hakkında Kovuşturma Yapılıyor*" başlıklı bir haber yer alıyordu:

"Ordunun manevi şahsiyetini tahkir edici görülen yazılarından ötürü Milli Savunma Bakanlığı, Adalet Bakanlığı'na bir işlem yapılıp yapılmadığını sordu. "Ordunun manevi şahsiyetini tahkir eden" yazılarından ötürü Necip Fazıl Kısakürek hakkında ne gibi bir işleme tevessül edildiği Milli Savunma Bakanlığı tarafından Adalet Bakanlığına resmen sorulmuştur.

Adalet Bakanlığı bu konu ile ilgili olarak savcılıkları uyarmıştır.

Beri yandan, şehrimiz Basın Savcılığı Necip Fazıl hakkında "Kırmızı" başlıklı yazı sebebiyle tahkikat açmıştır."

Bir bakıma "*kırmızı çuha parçası*" yüzünden çıkan bu kavgada son söz yine Necip Fazıl'da kalmış, 22 Ocak 1962 tarihli Son Posta'daki "*Çerçeve*" sütununda "*Babı Adi Tipi-ne!*" başlıklı yazısı açıkca isim belirtmemekle birlikte *Dünya* gazetesine ve Bedii Faik'e bir gönderme yapmıştı:

"Üstüme söverek gel, bayılırım; fakat sövmen bir fikir öf-

kesine, bir fikir düşüncesine bağlı olsun. Böyle gelebiliyor musun?

Sen yalnız külhanbeyi lügâtine göre sövüyorsun!

Sen yalnız ateş olmayan yerde duman tüttürmeğe bakıyorsun!

Bilgiyle gel, köle olurum; elverir ki, bu bilgi, hak ve hakikat çilesi yolunda yanlışlarla dolu olsa da, yine bir bilgiçlik olsun.

Böyle gelebiliyor musun?

Sen yalnız kendine oyuncak edindiğin (Dünya) içinde sahte gerçekler imâl edip bunları insanlara yutturmaktan anlıyorsun!

Sen yalnız arslanın iki ayağı arasına sığınıp, faaliyetine engel gördüğü kediye rapor eden sıçana benziyorsun.

Fikrin yok, hakikatin yok, bilgin yok, ihlâsın yok, güvenin yok ve düşün, bunlardan tek tek pay almış olacak çapta..... yok.

Böyle olunca, işte böyle perişan olur; ve kalemini vücudunda en uygun sus pus, oturursun.

Darısı, Babîâli yokuşundan inip çıkarken Bâbı âdi kulübesi sakinlerine mahsus bir eda takınanlara...

Not: İşbu yazı, kimin kime çattığını, neyi vesile ederek saldırdığını görmeden basın ahlâk yasasından bahsedenerin insaf nazarlarına arzolunur."

Necip Fazıl'ın "*Kırmızı*" yazısı ile başlayıp yine en son onun cevabî yazısıyla gazete sayfaları üzerinde son bulmuş gibi görünen bu kavga, aslında adliyede bitti.

İşte 14 Şubat 1962 tarihli *Dünya* daki haberi:

"N. Fazıl kurmayları kasetmemiş!"

Bu raporu veren bilirkişi kurulu: Doçent Selçuk Özçelik, Doç. Tösun, As. Çetin Özek.

11 Ocak 1962 tarihli "Son Posta" gazetesinde yayınlanan

"Kırmızı" başlıklı yazısından ötürü Necip Fazıl Kısakürek hakkında savcılıkça soruşturma açıldığını evvelce bildirmiştik.

Bilindiği gibi bu yazı ile "Ordunun manevi şahsiyetinin tahkir edildiğini" ileri süren Milli Savunma Bakanlığı, Adliye Bakanlığına başvurarak hakkında dava açılmasını istemişti. Ancak bahis konusu yazının incelenmesi için savcılıkça tayin edilen ve Doç. Selçuk Özçelik, Doç. Öztekin Tosun ve As. Çetin Özek'ten kurulu bilirkişi heyeti, yazıda geçen "kırmızı yakalılar" tabiri ile gardiyanların da kastedilebileceğini bildirmişti. Aynı bilirkişi heyeti, kül halinde incelediği Necip Fazıl'ın diğer yazılarının bir kısmında suç unsuru bulunduğunu tespit etmiştir. Önümüzdeki günlerde Toplu Basın Mahkemesinde bu şahıs aleyhine dava açılması beklenmektedir."

Nihayet, 23 Şubat 1962 tarihli *Dünya*'nın birinci sayfasındaki haber Necip Fazıl-Bedii Faik'in karşılıklı kalem kavgasının taraflardan biri açısından davanın adliyede bittiği bildiriyordu.

"Necip Fazıl için dava açıldı.

T.C. Kanununun 161. maddesine göre, "milli menfaatlere zarar verici faaliyet" gerekçesi ile Kısakürek'in Son Posta'daki bazı yazıları için amme davası açıldı."

"BİR TAKİM DEYYUSLAR..."
YA DA
AKŞAM'LA SON HAVADİS'İN KAVGASI...

27 Temmuz 1960'da İstanbul'da ilk sayısı yayımlanan "*Son Havadis*" gazetesinin kurucusu Cemil Sait Barlas'tı. İlk sayının başlığının altında "*Amacımız sosyal güvenliktir*" ibaresi bulunuyordu. Bu ilk sayıya "*Yıl: 9. Sayı: 1*" konulmuştu. Gazetenin birinci sayfasında Cemil Sait Barlas imzalı "*Tekrar Çıkarken*" başlıklı yazıda; gazetenin geçmişi hakkında bilgi veriliyordu. Barlas şunları yazıyordu:

"Son Havadis gazetesi bundan 9 yıl evvel Ankara'da çıkmıştır. Sekiz yıl okurlara faydalı olabilmek için uğraştı durdu. 1953'den sonra bilhassa kendisini göstermeye başlayan tazyik yüzünden gazete birkaç defa kapatıldı. 1957 seçimleri yüzünden sahibi ve başyazarı hürriyetinden mahrum edildi. Gerek böyle maddi sıkıntılar, gerekse çeşitli baskılara rağmen "*Son Havadis*" iki yıl evveline kadar yayınına devam etti. Fakat nihayet kapanmak zorunda kaldı.

Son Havadis'in tuttuğu yol 1951 yılında ne ise bugün yine odur. Haberler doğru ve tarafsız olarak verilecektir."

Cemil Sait Bey gazetenin hedefini anlattıktan sonra şöyle diyordu:

"İşte Son Havadis röportajlarında, makalelerinde ve başyazılarında bu şartları hazırlamak ve yayınlamak vazifesine Ankara'da olduğu gibi İstanbul'da da devam edecektir."

1961 yılı Martına kadar Rifat Ilgaz, Mim Uykusuz, Sabahattin Selek, Şahap Balcıoğlu, Aziz Nesin, Kerime Nadir, Mehmet Seyda, Kemal Tahir, Orhan Kemal gibi imzaların yazıları ve çizgileriyle yayınına devam eden *Son Havadis*, 4 Mart 1961'den itibaren sahip ve kadro değiştirdi. 4 Mart 1961 günkü gazetede şu duyuru görüldü:

"*Son Havadis 10 Mart'ta sabah gazetesi oluyor. Büyük sabah gazetesi yeni bir kadro ile çıkıyor.*" 10 Mart 1961'de de *Son Havadis*, Hami Tezkan ve Gökhan Evliyaoğlu tarafından "*Siyasi Sabah Gazetesi*" olarak yayımlanmaya başladı. Gazetenin başyazılarını Peyami Safa ve Gökhan Evliyaoğlu yazıyordu. Gazetenin kadrosundaki yeni isimler şunlardı: Doç. Dr. Nurettin Topçu, Recep Bilginer, Doç. Dr. Cevdet Perin, Mehmet Ali Yalçın, Nejat Arıkan, Kamuran Evliyaoğlu, Selahattin Şar, Safiye Erol, Fethi Kardeş, Fethi İsfendiyaroğlu, Ergun Göze idi. İmtiyaz sahibi M. Kemal Pekün, yazı işleri müdürü Hami Tezkan'dı. 1965'e gelindiğinde *Son Havadis*'in başyazılarını Mümtaz Faik Fenik yazıyordu. Orhan Seyfi Orhon ve Tekin Erer de köşe yazarlığı yapıyorlardı. İşte bu sıralarda 1965 yılı Mayısında Akşam gazetesiyle arasında bir kavga patlak verdi...

Cumhuriyet'in Neden Olduğu Kavga...

O sıralarda Cumhuriyet gazetesi "*Millet Yapar*" kampanyası açmıştı. Türk Silahlı Kuvvetleri'ne savaş gemileri yapımında milletin katkısını istiyordu. Cumhuriyet'in bu kampanyası *Son Havadis* yazarları tarafından alaya alınıp küçümsenmeye başlandı. Önce Tekin Erer "*Günün Akisleri*" sütununda yazdığı "*Maskaralık*" başlıklı yasıyla eleştirmişti. Aynı gazetenin ikinci sayfasında "*Bir Bakıma*" başlığı altında yazan Orhan Seyfi Orhon da kampanyayı ele alan 8 Ma-

yıs günkü yazısında; "millet yapar" demenin "milliyetçilik" anlamına geldiğini belirterek Cumhuriyet yazarı İlhan Selçuk'a Şöyle sataşıyordu:

"Merak ediyorum; Cumhuriyet gazetesinin açtığı bu kampanya, inşallah gelişir de sadece gazetenin satışını yükseltmekten ibaret kalmazsa, yazısına aşk ile şevk ile "millet yapar!" başlığını koyan ardaşımız bakalım, ne yapacak? şimdiye kadar elinde sımsıkı tuttuğu Sovyet hayranlığı, Amerikan düşmanlığı" lsn bırakıp, milliyetçi bir görüşle bundan sonraki olayları nasıl izah edecektir?"

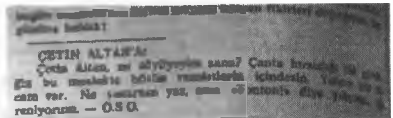
Akşam gazetesinde "Taş" sütün başlığı altında yazdığı yazılarının dışında ikinci sayfada "şeytanın Gr Dedidđi " başlıklı küçük fıkralarının birinde etin Altan "Maskara" başlığı altında; Adalet Partili yazarların millet yapar kampanyasına "maskaralık" demesini eleştirdi. 10 Mayıs 1965 tarihli Akşam'daki "şeytanın Gr Dedidđi" nde bu kez Orhan Seyfi Orhon'a hitaben "Tontonun Aıkgzlğ"

küçük fıkrasını yazmıştı.

Orhan Seyfi Orhon, bunun zerine 11 Mayıs 1965 günkü "Bir Bakıma" stnundaki yazısının altına

"etin Altan'a bir not yazmıştı:

"etin Altan ne söyleyeyim sana? anta hırsızlığı ile girdiğin bu meslekte bütün rezaletlerin iindedin.Yalnız bir

ricam var. Ne yazarsan yaz, ama "Tonton!" diye yılışma, iğreniyorum-O.S.O."

Tonton'a Hücum...

12 Mayıs 1965 tarihli *Akşam*'ın ikinci sayfasındaki "Şeytanın Gör Deddiği"nde Çetin Altan'ın "Tonton Dikkat Et!" başlıklı küçük fıkrası öncekilerden daha da ağırdı:

"Orhan Seyfi Bey dünkü fıkrasının altına şu notu koymuş:

'Çetin Altan ne söyleyeyim sana. Çanta hırsızlığı ile girdiğin bu meslekte bütün rezaletlerin içindesin. Yalnız bir ricam var. Ne yazarsan yaz, ama "Tonton!" diye yılışma, iğreniyorum."

Çetin Altan sömürücülüğe karşı çıktı diye, ortalık yandı tutuştu. Çetin Altan hırsızdır, Çetin Altan vergi kaçakçısıdır, Çetin Altan komünisttir. v.s.

İnsan bir ithamı yapınca onu isbat ile mükelleftir. Fikir yerine, fikri ortaya atanın kişiliğini çürütme yarışı Babıâli'de eski bir metoddur, ama o dahi isbatsız vesikasız olmaz.

Orhan Seyfi Bey 1948 yılının olaylarını incelemek zahmetine katlansaydı kendisini - ciddiye alındığı takdirde- hapishanelerde süründürecek bir küfür suçunu işlemeye cesaret edemezdi.

1948 yılının beş şubat gecesı Ankara'da, Ankara Palas otelinde Galatasaraylıların bir balosu vardı. Çetin Altan bu baloda davetlisi Ömer İnönü ile birlikte oturuyordu. Çetin Altan'ın şimdi yakın dostları olan ve Türkiye siyasetinin önde gelen kişileri arasında bulunan bazı ahabparlar çapkınlık hikayeleriyle ilgili ölçüyü aşır, bazı şakalar yapmaya kalktılar. Çetin Altan olayı mahkemeye intikal

ettirmek zorunda kaldı. Ve dava üçüncü sulh ceza mahkemesinde karara bağlandı. Ve Çetin Altan'dan dostları özür dilediler. Ondan sonra da yıllarca beraber çalıştılar. Bu olayın tanıkları arasında o zamanki Başbakan yardımcısı Nihat Erim, Kırşehir milletvekili Sahir Kurutluoğlu ve o devrin önde gelen isimleri vardır.

Mesele bir balo ve çanta hikayesiydi ve çanta zaten kaybolmamıştı. Bütün bunlar mahkeme zabıtlarında mevcuttur.

Çetin Altan ile böyle uğraşılmaz. Çetin Altan'ın fikirlerine ve isbatlı iddialarına fikir ve delille karşı çıkılır.

Biz Orhan Seyfi Bey'in Halk Partisi'nden para alarak "Bütün Demokrat Parti'nin suratına tüküreyim" diye yazı yazdığını iddia edersek ispatlarız. Halk Partisi'nden para alamayınca İsmet Paşaya sövdüğünü ve Koralan'dan kaç para aldığını da Cihat Baban vasıtasıyla isbatlarız.

Menderes'ten aldığı paraları ise zaten Yassıada Mahkemesinde itiraf etmiştir.

Mahkemelerde hakarete uğradım diye açtığı davalardan yargıç önünde para alarak nasıl vazgeçtiği ise çok kişinin malumudur.

İş acı tatlı çapkınlık olaylarına dökülürse hatıra çoktur. Çetin Altan'ın gençliğinde sevgililerinin iç çamaşırlarından koleksiyon yapan arkadaşları vardı. Boksör adıyla tanınan bir tanesi en çok Orhan Seyfi Bey'in en yakınlarına ait olanları göstererek övünürdü.

Orhan Seyfi Bey'in hayatta bilmediği bir kelimedir iğrenme; bilseydi aynada kendisini gördüğü zaman çoktan intihar ederdi."

"Bir Takım Deyyuslar..."

Bu yazıdan sonra da hırsını alamayan Çetin Altan, 14 Mayıs 1965 tarihli Akşam'ın "Taş" sütunundaki yazısının altına şu notu koydu:

"NOT: İktidardaki Adalet Partisi'nin sözcülüğünü yapmak iddiasındaki bazı gazetelerde bir takım deyyuslar hakkımda olur olmaz yazılar yazmakta ve isnatlarda bulunmaktadır. Bu deyyuslara şunu haber veriyorum:

Çetin Altan altmış küsur mahkemeden geçmiş ve Halil Lütfü Dördüncü'nün yeğeninin intiharına ait yazdığı yazı hariç, mahkum olmak şöyle dursun 'delil yetersizliği' kaydına dahi dayanan bir tek çürük karar almamıştır.

Fikri, düşünceyi, doktrini kenara bırakarak çeşitli deyyusluklarla Çetin Altan'la uğraşmak isteyenler eğer bunun tersini isbat eder ve iddialarını bir tek mahkeme kararıyla vesikalandırabilirlerse Çetin Altan kalemını kırarak ve Türk basınında hayatının sonuna kadar bir tek satır yazı yazmayacaktır.

İsbatlayamadıkları takdirde Çetin Altan onlardan Türk milletine daima deyyuslar diye bahsedecektir ve kendilerine her fırsatta sadece hakaret edecektir. Burada hazin olan şey koskoca bir iktidar partisinin sözcülüğünü bu deyyuslara yaptıracak kadar fikir ve insanlık haysiyeti platformundan uzaklaşmaya başlamış olmasıdır.

Ya yazdıklarınızı resmi vesikalarla isbat edersiniz ya deyyusluğu kabul edersiniz. Vatan satıcılığına karınızı, kızınızı da ekleyince cebinize belki belki beş on kuruş daha fazla girer. Sözcüleri arasında deyyusların bulunduğu bir partiye Türk milletinin ne kadar oy vereceği de tabii bu arada meraka değer."

Son Havadis'in Elindeki Rapor...

Sıra bu kez Son Havadis yazarlarındaydı tabii. Ancak Son Havadis'in cevabının ne olduğunu vermeden önce, Çetin Altan'ın yukarıdaki "Not"unda sıkça geçen "deyyus"un ne anlama geldiğine bir bakalım. Mustafa Nihat Özün'un "Osmanlıca-Türkçe Sözlük"ü "deyyus"u şöyle açıklıyor: "*Kurumsak. Karısını başkasına bile bile teslim eden.*" Ali Rıza Alp-Sabahat Alp'in "Büyük Osmanlı Lûgatı" da şöyle açıklıyor "deyyus"u: "*Eşine pezevenklik eden alçak kimse. Karısını bile bile başkasına teslim eden.*"

15 Mayıs 1965 günkü *Son Havadis*'in birinci sayfasında "Son Havadis" imzalı "*Biz Yazmıyoruz, Rapor Konuşuyor*" başlıklı bir yazı yayımlandı. "*Çetin Altan'ın kişiliği ortadadır*" ikinci başlığı altında yazılanlar şöyleydi:

"Ağzından kızıl salyalar saçan, memleketi bir Sovyet peyki haline getirmek için çırpınan malum yazar Çetin Altan, dün 'Akşam' gazetesinde bütün Adalet Partisi yazarlarını, bu gazeteleri tutanları 'deyyus' kelimesi ile tavsif etmiştir. Hiçbir ahlakî mefhum tanımayan komünistler için iftiraların en şeniini yapmak ve küfretmek onlara herhangi vicdani ve insanı mesuliyet yüklemes. Prensipleri kır, parçala, batır, yalan söyle, küfret, söv, say etrafında toplanır. Adalet Partisi'ni tutan gazeteler ve onların yazarlarına elinde hiçbir sebep olmadan 'deyyus' diye hitap etmek, onların nasıl bir anadan doğduklarını göstermektedir.

Biz Çetin Altan'ın dünkü yazısına mukabele etmeyeceğiz. Ancak 27 Mayıs ihtilalinde Milli Birlik Komitesi'nin ga-

zetecilerin siciline ait istediği emniyet raporunda Çetin Altan için resmen yazılan yazıyı nakledeceğiz. Biz fikri çatışmaları bu derece seviyesiz hale getiren nesebi belli kişilere hiçbir surette cevap vermeyeceğiz. Böyle alçakça ithamları dikkate almayacağız. Neşrettiğimiz yazı Millî Birlik Komitesi üyelerince bilindiği gibi emniyet arşivlerinde de mevcuttur. Çetin Altan hakkındaki resmi emniyet raporunun metni şudur:

"-Evlidir. Bir çocuğu vardır. Hukuk mezunudur. Annesinin fahişe olduğu...

İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun Ankara'da çıkardığı '(Yeni Adam) gazetesinde yazı hayatına başlamıştır. Marksizmi müdafaa eden bir karaktere sahip olduğu için o zaman solcular ve komünistler (Yeni Adam) etrafında toplanmışlar ve Çetin Altan da bu tarihlerde bunların arasına karışmıştır. Çetin Altan bu tarihlerde sosyalist ve Marksist fikirleri almış ve Ankara'da bir mizah gazetesi de çıkarmıştır.

Akşam gazetesinde çalışırken Peyami Safa'nın Tercüman gazetesine geçmesiyle 2500 lira aylık ücretle Milliyet'te fıkra yazmağa başlamıştır.

İnkılabın akabinde firari komünist Nâzım Hikmet Ran'ın Doğu Almanya'da (Bizim Radyo'da) (Beylerden, ağalardan, çiftlik ve mülk sahiplerinden kendinizi kurtarınız, sosyalist fikirleri gerçekleştirmek için çalışınız) şeklinde memkeletimiz halkına hitap eden konuşmalarına muvazi olarak Milliyet gazetesinde yazılar kaleme almış ve Nâzım Hikmet Ran'ın tabirlerini aynen kullandığı görülmüştür.

Çok miktarda içki içmektedir. Samimi bir Atatürkçü değildir. Din ve maneviyatla hiçbir alakası yoktur. Anarşist ruhludur. Şöhrete düşkündür. Cemiyet için tehlikeli bir

muhabir olarak tanınmaktadır. Partilerle alakası yoktur."

Bu resmi raporu neşrettikten sonra artık Çetin Altan hakkında bir şey ilave etmeğe lüzum görmüyor, takdiri efkârı umumiyeye bırakıyoruz."

Son Havadis'in bu yazısı üzerine, ertesi günkü yani 16 Mayıs 1965 tarihli *Akşam*'ın ikinci sayfasındaki hem "*Şeytanın Gör Dediği*" hem de "*Taş*" sütunundaki yazılarında Çetin Altan bu raporun aslını soruyordu. "*Şeytanın Gör Dediği*"'nde "*İçişleri Bakanlığına ve Emniyet Genel Müdürlüğüne*" hitabıyla başlayan yazısında "*İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğü gerçekten ellerindeki raporlarda Türk yazarlarının analarına fahişe denip denmediğini açıklamak zorundadırlar*" diyordu. Sonunda da her iki makamın da gerekli açıklamayı derhal yapmasını bekliyordu.

Aynı günkü "*Taş*" sütunundaki "*Yapmasını bekliyorum*" başlıklı yazısında da bu konuda hükümetin bir açıklama yapmasını bekliyordu. Yazısını şöyle bitiriyordu:

"Bu rapor var ise yazandan anamın hakkını arayacağım. Uydurulmuşsa anama sövmek için "resmi belge" sahteciliğine kalkanlar hakkında koğuşturmaya geçmek Hükümetin vazifesidir. Herhalde bu konunun sonunu bırakmayacağım."

20 Mayıs 1965 tarihli sayısının birinci sayfasında *Akşam*, "*Hükümet niçin susuyor?..*" üst başlığıyla Başbakan Suat Hayri Ürgüplü'den, başbakan yardımcısı ve A.P. Genel Başkanı Süleyman Demirel'den, İçişleri Bakanı İsmail Hakkı Akdoğan'dan ve Emniyet Genel Müdürü Ahmet Demir'den "*Çetin Altan Hakkında Rapor Var mıdır?*"ı soruyordu. Ayrıca

bu yazının yanında "Senato'ya da Ç. Altan için önerge verildi" haberiyle; "Gençlik de Hükümetten Derhal Cevap İstiyor" başlıklı haberler yer alıyordu. Çetin Altan'ın da o günkü "Taş" köşesindeki yazısının başlığı "Hükümetin haysiyetli

insanları neredesiniz?" idi. Yazısının girişinde olayı şöyle özetliyordu.

"Önce viski içer dediler; olmadı. Arabası var dediler; olmadı. Komünist dediler; olmadı. Rus parası alır, dediler olmadı. Nihayet hırsızdır dediler. Ve sokaklarda bağırma-ya başladılar:

-Çetin Altan'ın hırsızlığını yazıyor, diye.

Aleyhimde bir tek mahkeme kararı gösterin, yazı hayatımdan vazgeçeyim, yoksa deyyusluk etmeyin dedik.

Bu sefer resmi polis raporunu yayınlıyoruz, Çetin Altan'ın annesi fahişedir dediler."

Fıkrasının ortalarında da şunları yazıyordu:

"Bunun için bize komünist, Rus casusu, hırsız diyorlardı ve nihayet anamıza polis raporu diye en iğrenç hakaretleri yağdırmaya kalktılar. Annem bugün yatağa düşmüştür ve ben Topçu Okulu Müdürü ve Erzurum Mevkii Müstahkem Kumandanı Tatar Hasan Paşa ile Memduh Şevket Esendal'ı Anadolu'ya kaçırırken, evi İngilizler tarafından basılıp idama mahkum olan ve Bekırağa bölüklerinde sürünen Başbakanlık Yazı İşleri Dairesi Müdürü ve Basın Yayın Baş Hukuk Müşaviri Halit Bey'in hayatta olmadıklarına dua ediyorum. Hasan Paşa kızına, Halit Bey de eşine Amerikan ortağı müteahhitlerin çeşitli vasıtalarla nasıl sövmekte olduklarını görselerdi, hangi

günlere erişmek için ölüme karşı çıkmış olduklarının zehri içinde, ölümden de beter bir kahra uğrarlardı."

Sonuçta da hükümetin haysiyetli insanlarına çağrıda bulunuyordu.

Kavga, Basın Şeref Divanı'na İntikal Ediyor...

21 Mayıs 1965 tarihli *Son Havadis* te Tekin Erer (T.E.) rumuzuyla imzaladığı "*Kararı Efkarı-umumiye versin*" üst başlıklı, "*Çetin Altan hakkındaki raporun sıhhatine ait vesikayı neşrediyoruz*" başlıklı yazısıyla *Akşam* gazetesi yazarı Çetin Altan'la aralarında çıkan kavgayı özetliyordu. Sonra da "*Vali Muavini Fikret Aslan*" imzalı "*İçişleri Bakanlığına*" hitaben gönderilen bir yazıyı belge olarak sunuyordu.

Bunun ardından da *Zafer* gazetesinden yaptığı bir alıntıyla:

"19 Mayıs 1965 tarihli nüshasında *Zafer* gazetesi de Hükümetten şunları sormaktadır" diyordu:

"Şuracıkta biz de Hükümetten bir سوالimizin cevaplandırılmasını istiyoruz. Bizim سوالimiz nesep veya ailevi sicil kayıtları ile ilgili değildir. Kaleminden ve ağzından mülevves kokular gelen bir çarpığın ideolojisi ile alakalı bir سوال soracağız. Vatandaşlar Çetin Altan denen megalomanın ne olduğunu bir kere daha anlasınlar:

Son seyahati sırasında Çetin Altan Tunus Büyükelçisinin evinde komünizmi öven bir konuşma yapmış mıdır? Yabancı bir ülkede adeta elçiyi tehdit ederek Türklük aleyhinde bulunmuş mudur?...."

Bu yazının yayımlanmasından sonra Basın Şeref Divanı *Son Havadis* gazetesi hakkında soruşturma açtı. Gazetenin sorumlusu yazışları müdürü ile avukatının imzaladıkları bir yazı Basın Şeref Divanı'na gönderildi. Yazıyı inceleyen Basın Şeref Divanı olayın karşılıklı kişisel dava konusu olduğu kanısıyla bu konudaki soruşturmasını durdurdu.

Son Havadis - Akşam kavgası da böylece bitti...

KALEM KAVGALARININ ARA DÖNEMİ...

1965 yılı sonbaharında ülke ve basın değişik bir sürece girdi. 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesiyle; 1950'de iktidara gelen Demokrat Parti yönetimiyle hesaplaşmış, özel bir mahkeme tarafından ölüme mahkum edilen dönemin başbakanı ve iki bakan idam edilmiş, DP'nin 13 yöneticisi müebbet ve yüzlercesi çeşitli hapis cezalarına çarptırılmıştı. 1961'de bir referandumla halk oyuna sunulan ve kabul gören, önceki-ne göre nisbi ileri bir Anayasa yürürlüğe sokulmuş; o yıl yapılan seçimlerle parlamento yeniden açılmıştı. Bu gidişe karşı çıkan Harp Okulu Komutanı Albay Talat Aydemir, çevresindeki dar bir askeri grupla iki kez darbe yapmaya girişmiş ancak başarılı olamamıştı. 1962 ve 1963'te iki kez kalkıştığı darbede başarılı olamayan Talat Aydemir, 1964'te yakın mücadele arkadaşı Fethi Gürcan'la birlikte idam edilmişti.

1961 seçimlerinde gerekli çoğunluğu sağlayamayan partilerle, 1965 seçimlerine dek koalisyon hükümetleri dönemi başladı. Ülkeyi 1965 yılındaki seçimlere birisi bozulunca arkasından öteki kurulan koalisyon hükümetleri getirdi. O yılın sonbaharında yapılan seçimlerde Adalet Partisi tek başına iktidar oldu. İktidara geçen Adalet Partisi hükümeti, ülkenin ekonomik yönden kalkınmasını hedefleyen programını uygulamaya girişirken, öncelikle üniversite gençliği anti-emperyalist mücadele yolunda dev adımlar atmaya başladı.

1961 Anayasasının getirdiği nisbi özgürlükler ortamında, yıllardan beri sosyalist düşünceyi ifade etme konusundaki yasaklar oldukça gevşemiş, 1961'de kurulan sosyalist eğilimli Türkiye İşçi Partisi 1965 seçimlerinde TBMM'ye 15 milletvekili sokmuştu.

Kalem Kavgası Yerine, İdeolojik Kavgası...

Bu durumda Türk basını bir yandan teknolojik bir yeniliğin içine girerken öte yandan da o zamana kadar tabu sayılan konuları ele almaya başlamıştı. Dünün hiç yoktan, bir bahaneyle birbirleriyle kalem kaleme gelip, "*ben senin cema-ziyelevevelini bilirim*"le başlayan kavgı dönemi neredeyse kapanmış, iş ideolojik münakaşalara dökülmüştü.

1960'ların başına kadar pek çok kavgalarını, bu çalışmamız boyunca okuduğunuz, kavgacı ve hırçın kalem sahipleri birer ikişer dünyamızdan ayrılmıştı.

Arif Oruç 1950'de, Ali Naci Karacan 1955'de, Hüseyin Cahit Yalçın 1957'de, Peyami Safa 1961'de ölmüştü. O dönemlerin kavgacı yazarlarından bazıları da, örneğin Ahmet Emin Yalman, Falih Rıfkı Atay gibiler neredeyse kendilerini emekliye ayırmışlar anılarıyla oyalanıyorlar; Refii Cevad Ulunay, Burhan Felek benzeri eski kuşak yazarlar ise suya sabuna dokunmayan yazılar yazıyorlardı.

Mesleğe 1940'ların sonuyla 1950'lerin başında girmiş kimi kalem sahipleri ise 1965'den sonra kümелendikleri gazetelerde ideolojik bir kamplaşmaya bürünmüşlerdi. O yıl *Mil-liyet*'ten ayrılıp *Akşam* gazetesine geçen Çetin Altan sonbahardaki seçimlerde TİP'den bağımsız milletvekili olarak meclise girmişti. Çetin Altan *Akşam*'da "*Taş*" sütunundaki yazılarında açıkça sosyalizmin propagandasını yapıyor, yolsuzlukları, vurgunculukları teşhir ediyor, ülkenin bağımsız-

lığını zedeyeliyici ABD'yle yapılmış anlaşmaları eleştiriyordu. Aynı gazetenin Ankara Büro Şefi İlhami Soysal "Görünüş" başlığı altında yazdığı yazılarında, benzeri temaların yanında ülkenin en önemli tabusu olan "askerleri" eleştiri bombardımanına tabi tutuyordu. Bu iki yazarının yanında *Akşam*, çeşitli yazarlarından muhabir kadrosuna kadar, iktidardaki AP hükümetine muhalif bir yayın organı halindeydi.

Akşam'in yanında, Nisan 1962'den beri *Cumhuriyet*'in ikinci sayfasında "Pencere" sütununda yazmakta olan İlhan Selçuk da Çetin Altan ve İlhami Soysal'inkine benzeyen yazılarıyla gündemde olan bir köşe yazarıydı. Denilebilir ki *Cumhuriyet* de, İlhan Selçuk'un yanındaki öteki bazı yazarları ve muhabirleriyle *Akşam*'inkine benzer muhalif yayın çizgisi izleyen bir gazeteydi.

Çetin Altan'dan *Milliyet*'te boşalan yerde "Düpedüz" sütun başlığı altında yazan Refik Erduran da saydığımız yazarların çizgisini izleyen bir kalemdi. Bu imzaların yazıları 1961'de yayın yaşamına atılan *Yön* dergisinde, 1967-68'de çıkmaya başlayan *Ant* ve *Türk Solu* dergilerinde de görülüyordu.

Gazeteci'ye Dayak...

Bu yayın organlarının ve kalemlerin bağımsızlıkçı, anti-empyrist gençlik hareketlerinden yana olan, sosyalizan düşünceleri savunan, propagandasını yapan yazılarının karşısı yayın organları *Son Havadis* ve *Tercüman* gazetelerinde de aşağı-yukarı bunların meslek kıdemi olarak yaşısı köşe yazarları öbeklenmişti. *Tercüman* ve *Son Havadis* gazeteleri iktidardaki Adalet Partisi hükümetinin yarı resmi organları gibiydiler. Hemen hemen her konuda karşılarındaki bu muhalif gazetelerle ve yazarlarıyla didişiyorlardı. Ancak, 1965

Mayısındaki *Akşam-Son Havadis* kavgasına dek sıraladığımız kalem kavgası örneklerindeki gibi, birbirlerine "*ben senin cemaziyelevvelini bilirim*" tarzı girmiyorlardı.

Ertesi yıl, yani 1966 sonbaharında üzücü bir olay yaşandı. *Akşam*'ın Ankara Büro Şefi İlhami Soysal, köşesinde zaman zaman eleştirdiği dönemin Genel Kurmay Başkanı Cemal Tural'ın şimşeklerini üzerine çekmeye başlamıştı. Nihayet 8 Eylül 1966'da Ankara'daki evinden Kızılay'daki bürosuna gitmek için yola çıkan İlhami Soysal'ı üç kişi arabalarına aldıktan sonra feci şekilde döverek, Polatlı yakınlarında bir yol kenarına atıp gidiyorlardı.

Bu olay yüzünden duyarlı kamuoyu ayağa kalktığında, iktidar yanlısı gazetelerin ve yazarlarının tepkisi "*oh olsun*" şeklindeydi.

Denilebilir ki; ideolojik kamplaşmanın hızlandığı bu yıllarda Türk basınında yazarlar artık kalem kavgasına ihtiyaç duymuyorlardı, çünkü taraftarları sokaklarda taş, sopa ve silahla nasıl olsa dövüşüyordu.

Türkiye İşçi Partisi'nin gelişmesi, anti-emperyalist gençlik hareketinin dinamizmi, sosyalist düşünce ve hareketlerin hızla gelişip serpilmesi karşısında bir yandan pıtrak gibi Komünizmle Mücadele Dernekleri kurulurken, adı Milliyetçi Hareket Partisi'ne dönüştürülen eski CKMP'de örgütlenen Alpaslan Türkeş ve kadrosu ülkücü gençlerini savaşa hazırlıyordu. 1968'den itibaren iki kesim arasında üniversitelerde ve sokakta çatışmalar başlayınca yazarlar artık klasik kalem kavgalarına itibar etmez olmuşlardı.

Darbeyle Noktalanın Dönem

Toplumun öteki kesimleri; işçiler, köylüler, esnaf, bürokratlar, küçük rütbeli askerler de o yıllarda önemli bir hare-

ketlilik içine girmişlerdi. Köylüler toprak işgal ediyordu, işçiler fabrika... Böylesi bir hareketliliğe karşılık ve karşı düşen tepki ya bu oluşumu desteklemek ya da "*anarşi*", "*kargaşa*", "*kökü dışarıdaki bir ideolojinin kışkırtması*" şeklinde değerdendirilmiyordu. Çok değil, hemen üç yıl sonra ideolojik iki karşıt gençlik arasında sonu ölüp öldürmeyle, kanla biten çatışmalar gündeme geldi. Devlete ya da mevcut sisteme yandaş ya da karşı olmak temelinde süregiden bu çatışmalar 12 Mart 1971'de bir askeri darbe ile noktalanmak istendi. Darbe yönetiminin ilk uygulanmalarından biri; "*vatana ve cumhuriyete karşı kuvvetli ve eylemli bir kalkışma*" gerekçesiyle 11 ilde sıkıyönetim ilan etmek oldu. Özellikle İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının ilk icraatlarından birisi; '*Cumhuriyet*' ve '*Akşam*' gazetelerini 10'ar gün süreyle kapatmak, en etkin köşe yazarlarını yani Akşam'dan Çetin Altan'ı; Cumhuriyet'ten İlhan Selçuk'u tutuklayıp yargılamak oldu. Akşam'ın bir diğer etkili yazarlarından İlhami Soysal da tutuklanıp bir toplu davada yargılandı. Böylece darbe eliyle Türk basınının taraflarından solu, bir dış müdahaleyle susturulmuş, deyim yerindeyse kalemleri bağlanmış oldu. Bu kesimin saydığımız köşe yazarları da içinde olmak üzere, daha sonradan basında önemli yerlere gelecek olan isimlerinin 12 Mart Darbesi sırasındaki koğuşturmadan geçmeleri, 1970'lerin sonuna doğru yeni ve değişik bir biçimde başlayacak olan kalem kavgaları sırasında karşıtları tarafından malzeme olarak kullanılacaktı...

Önce haftalık "*Ortam*" ardından da, kısa süre sonra "*Yeni Ortam*" adıyla günlük olarak yayınlanacak bir gazetede kümelenen solu temsil eden gazeteci-yazarların karşıtlarıyla polemige, daha doğrusu kalem kavgasına tutuşacak halleri yoktu, sadece meşruiyetlerini korumaya çalışıyorlardı.

Perdeyi Uğur Mumcu Açtı...

12 Mart Döneminden çıkılır gibi olunduğu 1973 Ekim seçimlerinden sonra oluşan sağlıklısız siyasi ortam, kısa sürede ülkede minyatür, kaotik bir içsavaşa neden oldu... Bu durum 12 Eylül 1980 askeri müdahalesine dek, ağırlaşarak devam etti gitti. Mevcut koalisyon hükümetinin bozulmasının hemen arkasından, 1974 yılı sonbaharında başlayan para-mili-ter sağ güçlerin sol gençliğe silahlı saldırısıyla devam eden ortamda; bir kaç yıl içinde, 1975'den itibaren "*Cumhuriyet*" gazetesinde köşe yazarlığını sürdüren rahmetli Uğur Mumcu'nun başını çektiği Türk basınında yeni ve değişik bir kalem kavgası dönemi açıldı.

Şimdi kalem kavgalarının bu ara dönemini böylece özetledikten sonra Uğur Mumcu'nun açısıyla başlayan Türk basınında kalem kavgalarının yeni dönemini 1990'ların başına kadar okumayı sürdürelim...

UĞUR MUMCU'NUN KAVGALARI...

1974-1975'den itibaren Türkiye'de minyatür ve kaotik bir içsavaş dönemi başladığında, basında köşe yazarlarının zaman zaman, bir vesileyle birbirlerine laf dokundurmalarının ötesinde ciddi "*kalem kavgaları*"na rastlanmıyordu. 1970'lerin başlarında artık biçim, içerik ve teknolojik olarak tümüyle büyük bir değişime uğrayan Türk basınında "*köşe yazarı*" kuşağı da gençleşmişti. Bunların arasında 1960'ların başından itibaren *Yön* dergisindeki yazılarıyla öne çıkan Uğur Mumcu, 12 Mart Dönemi'ndeki bir süre tutukluluğunun ardından *Yeni Ortam* gazetesinde günlük yazılar yazmaya başladı. Bir süre sonra bu gazeteden *Cumhuriyet*'e geçti.

16 Mart 1975 pazar günü gazetede; "*Uğur Mumcu Cumhuriyet'te*" anonsu görüldü: "*Uğur mumcu siyasal olayların ilginç yönlerini 'Gözlem' köşesinde Ankara'dan sizler için yorumlayacak*". 18 Mart'ta da *Cumhuriyet*'in 1'inci sayfasında "*Gözlem*" sütunu açıldı. Uğur Mumcu'nun ilk yazısının başlığı "*Denklem*"di. Sayfa 1'de iki sütuna açılan "*Gözlem*" köşesi, sondan bir önceki devam sayfasında bitiyordu.

Uğur Mumcu kısa zamanda "*siyasal olayların ilginç yönlerini*" yorumlamaktan öte, köşesinde yolsuzlukların.

suiistimallerin, adam kayırmaların, çaktırmadan siyasal tercih değiştirmelerin belgeleri ve bilgileriyle yüklü "ifşaatlar" yazmaya başladı. Birkaç yıl içinde *Cumhuriyet* okurları birbirlerine "Uğur Mumcu falanca kişi için ne belgeler yayımladı, okudun mu?" demeye başladılar.

1980'lere girilirken işte böylece ilk önce Uğur Mumcu'nun başlattığı Türk basınında yeni kalem kavgaları dönemi açıldı. Uğur Mumcu'nun bu konudaki yazılarının ilki, 1979 yılı başlarında görüldü.

Önce "Tercüman" ve Yazarları...

Uğur Mumcu 23 Ocak 1979 Salı tarihli *Cumhuriyet*'teki "Gözlem" köşesinde "*Sahiplerinin Sesi*" başlıklı bir yazı yazdı. Bu yazısında Uğur Mumcu, ITT (Uluslararası Telefon ve Telgraf Şirketi)'nin Türkiye'de rüşvet dağıttığından söz ediyordu:

ITT şirketi, çeşitli ülkelerde çalışan alt ve yan şirketlerden oluşur. Bu alt ve yan şirketlerden birisi "LMT (Le Telephone Motorialique) şirkettir. Bu şirket, 1975 yılında Fransız hükümeti tarafından millileştirilmiş ve yine bir şirketler topluluğu olan "Thompson Sa" şirketine bağlanmıştır. (...) Thompson şirketler topluluğunun Türkiye temsilcisi ise MİSTAŞ Mümessilik İhracat ve İthalat Şirketi'dir. (...) Thompson şirketi Türkiye temsilcisi MİSTAŞ Şirketi'nin kurucuları da şu işadamlarından oluşmaktadır: Kemal Ilıcak, Ahmet Çavuşoğlu, Fuat Arpacı, Lütfi Akdoğan, Demir Hepyüz, Nafiz Ilıcak, Sadettin Çulcu..."

Bu bilgilerden sonra Uğur Mumcu şu açıklamayı yapıyordu:

"Kemal Ilıcak Tercüman gazetesinin sahibidir. Ahmet Çavuşoğlu, Kemal Ilıcak'ın eşi ve Tercüman gazetesi yazarlarından Nazlı Ilıcak'ın yakınıdır. Lütfi Akdoğan Tercüman gazetesinde çalışmaktadır. Nafiz ve Adil Ilıcak'lar, Kemal Ilıcak'ın yakınıdır. Geçenlerde ölen Sadettin Çulcu da aynı gazetenin genel yayın müdürlerindendir."

Mumcu, yazısının sonunu da şöyle bağlıyordu:

"Bir yanda emeği ve emekçi sınıfları savunan gazeteler ve yazarlar, öte yanda çok uluslu şirketlerin 'vitrini' olarak kullanılan sözde milliyetçi yayın organları, gazeteler ve yazarlar... (...) Milliyetçilik böyle işte. Çok uluslu şirket milliyetçiliği."

Uğur Mumcu'nun bu yazısı üzerine *Tercüman* gazetesinin sahibi Kemal Ilıcak "Gözlem" sütununa bir mektup gönderiyordu. Uğur Mumcu'nun mektubun başına koyduğu not şöyleydi: *"Tercüman gazetesi sahibi işadamı bay Kemal Ilıcak, geçenlerde bu köşede yayınlanan 'Sahiplerinin Sesi' başlıklı yazıyı yanıtlayan bir mektup gönderdi. Önce bu mektubu okuyalım, sonra da bay Ilıcak'ı yanıtlayalım."*

Kemal Ilıcak'ın mektubu şöyle başlıyordu:

"Bay Uğur Mumcu,
Gerçekleri aksettirmek, gazetenin ve gazetecinin okuyucuya saygısıdır. O saygının, hem de adım karıştırılarak ihlali sebebiyle bugünlük köşenizin zorunlu misafiriyim. 28 yıllık gazetecilik hayatımda daima sadık kaldığım hakikatleri aksettirmek görevini yerine getirmeye çalışacağım."

Uğur Mumcu'nun iddialarını cevaplandırmaya geçen Kemal Ilıcak, içinde ve başında bulunduğu ticari kuruluşları, şirketleri inkâr etmiyor, İTT şirketler topluluğuna bağlı olan MİSTAŞ'ın kuruluş amacını, yapacağı işleri sıralıyor, ancak adı geçen topluluğun Türkiye'de rüşvet dağıttığına ilişkin do-

kundurmaya itiraz ediyordu. Şöyle diyordu Uğur Mumcu'ya:

"Yalnız şu hususu belirtmekte fayda görüyorum, bir yıldır başında bulunduğum ya da ilgili olduğum bütün ticari kuruluşların hesapları, banka kredileri en ince ayrıntılarına kadar denetlenmiştir. Bildiğiniz gibi dimdik ayaktaım, alnım açık ve güçlüyüm. Şahsen ve başında bulunduğum TERCÜMAN gazetesi olarak inandığım doğrultuda en çetin mücadeleyi veriyorum."

Uğur Mumcu ise aynı günkü sütununda; *"Bay Kemal Ilıcak'ın açıklamalarını sıcağı sıcağına yanıtlamak gerekir"* diyerek, bu kez *"Sahibinin Sesi"* başlığıyla cevaplandırıyordu...

Önceki yazısındaki aynı iddiaları tekrarlayıp, Ilıcak'ın öteki kuruluşlarını da saydıktan sonra şöyle diyordu:

"Tercüman 'çok uluslu şirketler'le içli dışlı olan bir yayın organıdır. Ilıcak'ın sahibi ve temsilcisi olduğu şirketler, bu olguyu kanıtlıyor. Bu gibi şirketler, Tercüman gazetesinin kimin ve neyin 'Tercüman'ı olduğunu ortaya koymaktadır. Tartıştığımız bu konudur. İhale almışmış, bu ihale ile yabancı sermaye memlekete hizmet edecekmiş, yok efendim 'çok uluslu şirketlere' karşı çıkmak ilkellikmiş, geçin bunları! Siz neyin 'Tercüman'ısınız ona yanıt verin."

Ilıcak'ın Mektup Savaşları...

Ilıcak'ın
Mektubu (2)

Çok geçmeden Ilıcak'tan bir mektup daha geliyordu Uğur Mumcu'nun *'Gözlem'* sütununa... *"Ilıcak'ın Mektubu (2)"* idi, hemen aynı sütunda aynı gün yanıtı vardı: *"İçyüzü Bu"*.

"Bay Uğur Mumcu" hitabıyla başlayan Kemal Ilıcak'ın mektubu şöyle

devam ediyordu:

"Bugün için gene köşenizin zorunlu ve isteksiz misafiri-yim. Gazetecilik mesleğinde henüz çok yenisiniz. Okuyucuya gerçekleri aksettirmeye yeterince özen göstermiyor-sunuz. Önce en basit ilkedden başlayalım. Haberde, yazı-da isimler, tarihler, rakamlar mutlaka doğru olmalıdır. Gazeteci makinesinin başına oturmadan istihbaratını iyi yapmalıdır. Aksi halde okuyucunun güvenini kaybeder, yahut sizin gibi henüz çok yeni ise okuyucunun güvenini kazanamaz."

Bundan sonra Uğur Mumcu'nun bir önceki yazısında say-dığı bazı şirketlerle ortaklığı bulunmadığını söyleyen Ilıcak, yazısının sonlarında şunları yazıyordu:

"Bay Mumcu, bana İstanbul Adliyesi'nin yerini tarif et-meye de kalkışmışsınız. Polis adliye muhabirliği de yap-tım. Adliye'nin Sirkeci'de Büyük Postane'nin yanında ol-duğu yıllarda gazeteciydim. Yeni Adliye'nin ise hem te-mel atma, hem de açılış törenlerinde hazır bulundum. Önümüzdeki haftalarda orada sizinle hesaplaşacağız. Sa-hibi bulunduğum Tercüman gazetesi için 'çok uluslu şir-ketlerin yayın organı' ididiansızdan dolayı sizi dava ediy-o-rum. Yazı yazmanın, suçlamanın sorumluluğu vardır."

Daha sonra da şunları yazıyordu mektubunda:

"Aslında şahsıma yönelen dayanaktan yoksun suçlamala-rınızın sebebi, Tercüman gazetesinde çıkan, sizin yakın geçmişinizle ilgili yazılardı. Bu mevzuun, konuşmacı ola-rak katılacağınız TÜSİAD (Türkiye İş Adamları ve Sana-yicileri Derneği) Genel Kurulu nda eşim Nazlı Ilıcak tara-fından daha da deşileceği endişesini duyuyordunuz.

Demokrasiyi hakir gören ve 'Cici Demokrasi' diye başla-yan yazılarınızın, gençleri kavgaya çağırان satırlarınızın, aradan 8 yıl geçtikten sonra sergilenmesinden çekiniyor,

'Tepeden inmecî' geçmişinizin ve hürriyetçi, parlamenter demokratik rejime karşı vaziyet alışlarınızın ortaya çıkmasından korkuyordunuz.

Eşimin geçmişinizi, demokrasiyle çelişkilerinizi kürsüye getirmesini önlemek için, şahsıma saldırıya kalkıştınız. Tutarsız, desteksiz, asılsız iddialarınızın, bu konuşmanın yapılmasını engelleyeceğini sanıyordunuz.

Yanıldınız Bay Mumcu.

Veremeyeceğim bir hesabım, geçmişimde utanacağım çelişkim yoktur. Onun içindir ki, gençlere kavga için çağrıda bulunan, tepeden inmecî yazılarınız, demokrasiye inançsızlığınız belgelerle TÜSİAD Genel Kurulu'nda eşim Nazlı Ilıcak tarafından gözlerinize baka baka açıkça sergilenmiştir.

O sırada sizi seyrediyordum, çok terliyordunuz.

Mesleğim adına üzüldüm."

"Erkekçe Gelin!..."

Uğur Mumcu ise hemen aynı sütunda "*İçyüzü Bu...*" başlıklı yazısıyla şirketlerle ilgili iddiaları cevaplandırdıktan sonra 3'üncü şıktan itibaren şöyle devam ediyordu:

"12 Mart öncesi yazılarıma aynı inançla imzama atıyorum. Sağına ve soluna duvar çekmiş sözde demokrasilere yine 'Filipin demokrasisi' ve 'Cici demokrasi' diyorum. 'Tepeden inmeciliğe' gelince bu konuların ayrıntılarını döneş yazarınız Mukbil Özyörük'ten sorun lütfen. O zaman genç subaylarla yapılan ihtilal toplantıları hakkında geniş bilgi edineceksiniz. Biz inançlarını, kirli mendiller gibi, vicdanlarının çöp tenekelerine fırlatıp atanlardan değiliz... Yanlış adrese başvuruyorsunuz bay Ilıcak. Başvuracağınız adres çok yakınıınızda!

4) Eşiniz Nazlı Ilıcak ile önce televizyon ekranlarında, sonra da "Türk Sanayicileri ve İşadamları" toplantısında tartıştım. Bu toplantıda ne konuşulduysa, bunlar banda alındı. Yakında bu tartışmanın tutanakları yayınlanır. Size bir önerim var: Rotatifleriniz emrinizde, bu konuşma tutanaklarını sahibi bulunduğunuz Tercüman gazetesinde yayınlamak cesaretini gösterebilir misiniz?

5) Bunları yayınlamayamazsınız. Çünkü, o zaman örneğin kayınbabanız Muammer Çavuşoğlu'nun da içinde bulunduğu Demokrat Parti milletvekili ve bakanlarına 'Köpekler' diye kitaplar yazmış olan Sadettin Çulcu'nun tarafınızdan nasıl gazetenizin Genel Yayın Müdürlüğüne getirildiği ve sizin, eşinizin ve gazetenizde yazılar yazan eski demokratların, hangi hoşgörü rüzgarlarıyla uçtuğunuz kanıtlanacaktır. Babalarınıza küfredenlere gösterdiğiniz hoşgörüyü, düşünce özgürlüğü için kullanmıyorsanız bunun nedeni, milliyetçiliğiniz değil belki sahibi bulunduğunuz milyonlardır bay Ilıcak.

6) Ben, işverenler önünde görüşlerimi açıkladım. Şimdi size ilginç bir önerim var. Bir kez de devrimci işçiler önünde, DİSK'in düzenleyeceği bir toplantıda tartışalım. Eşinizin şemsiyesine sığınmayın. Erkekçe gelin! Önce yeteneklerimiz elverirse, sizinle tartışalım. Sonra başta eşiniz olmak üzere bütün yazarlarınızla tartışalım. Bu çağrımı boş bir eldiven gibi yüzünüze çarpıyor ve size, şirketlerinize ve yazarlarınıza açıkça meydan okuyorum. Gelin ki, TUSİAD toplantısında olduğu gibi kime ve neye 'Tercüman' olduğunuz bir kez daha kanıtlausın!

Ben bir fikir emekçisiyim bay Ilıcak. Emegiimden başka geçim kaynağım yok... Elbette ki, ülkemın sorunlarına çokuluslu şirketler ortağı olan sizden çok daha başka gözle bakacağım. Emekçiyim ve emegimle övünüyorum.

Hanlarınız, hamamlarınız, şirketleriniz, katlarınız, rota-tifleriniz, yatlarınız, yalılarınız, milyonlarınız ve milyar-larınız bana vız gelir vız...

Açtığınız davada, Türk adaleti, bir 'Şirketler İmparatoru' ile bir emekçisinin kavgasına tanık olacak. Dilekçenizi bekliyorum, geç kaldınız!

Evet, bay Ilıcak, Hodri meydan. Benim bileğimi bükeme-yeceksiniz. Çünkü elimde tuttuğum kalem tükenmez bay Ilıcak, tükenmez.

Sizin 'kalemleriniz' ne marka?"

Bu Kavga da Adliye'de Bitti...

Kemal Ilıcak, Mumcu'ya İstanbul Adliyesi'nde hesaplaş-mak için randevu verdiği halde, bu arada bir mektup daha gönderdi, "Gözlem" sütununa. Şöyle bir özürle başlıyordu *"Ilıcak'ın Mektubu (3)": "Son yazınızı ve muhayyel ithamları-nızı gene bir sürü yanlışlara istinat ettirdiğiniz için, bu cevabı göndermek zorunda kaldım."* Mektupta yine uzun uzun şirket tartışmaları yapıldıktan sonra, Ilıcak hayat hikâyesi-ni anlatmaya başlıyordu. Sonlarında şunları yazıyordu:

"Yalnız benim hancı, senin de her vesile ile dile getirdiğin veçhile yolcu olduğunu dikkate alarak, iyi havalarda ol-masa bile, karlı-kışlı-fırtınalı-tipili bir günde, bizim Han'a da yolunun düşebileceğini gözden uzak tutmama-nı, 11 yıllık muhabirlik ve 17 yıllık gazete sahipliği tecrü-beme dayanarak tavsiye ederim. (...) Bugün bir Bâb-ı Ali patronunun sütununda yazıyorsunuz. Dün bu sütunları; "Bu düzenden yana olanlar, evlerinize, kürsülerinize, Bab-ı Ali patronlarının sütunlarına, meyhanelere" (1 Aralık 1970 Devrim) demek suretiyle küçümsemiş, dev-rimcileri masa başını bırakarak er meydanına 2. Kurtu-

luş Savaşı'na çağırmıştınız."

Sonunda da kalem markası olayını tartışıyordu:

"Benim kalemimin markasına gelince... Bölücülere, kıskırtıcılara, jurnalcilere, üstelik de hedef göstericiliği meslek edinmiş anarşi tahrikçilerine karşı, gerekiyorsa kanımızı mürekkep, parmaklarımızı da kalem yaparız."

Bundan sonra da konuyu yine adalete getiriyordu:

"Bay Mumcu, konu adalete intikal etmiştir... Zannederim kanunlar, artık bu tartışmanın, mahkemede devamını amirdir... Tevil yoluna gitmeden, açık yüreklilikle orada da aynı ifadede ısrar edeceğinizi umarım."

Konu yargıya intikal etmesine ve bunu "Gözlem" köşesine her konuk olduğunda ifade etmesine rağmen Kemal Ilıcak hâlâ açıklamalar göndermekte devam ediyordu. Ancak bu kez "Cevap"ın başında şöyle bir not vardı: "*İstanbul 3. Asliye Ceza Mahkemesi kararı ile yayınladığımız tekziptir*". "Cevap"ın başındaki kendi notu da şöyleydi Ilıcak'ın:

"Bay Mumcu, yazılarınızda sergilediğiniz üslup ve seviye karşısında sizi artık muhatap olarak almam mümkün değildir. Bu düşünce ile açıklamalarımı ihtiva eden yazımı Genel Yayın Müdürünüze yolladım. Yayınlamayı reddetmesi üzerine de adli mercilere başvurarak Cumhuriyet okuyucularına şahsımla ilgili gerçekleri aksettirmeyi vazife bildim."

Cunta Toplantısında İshal Olan Doçent...

Uğur Mumcu artık her vesileyle Tercüman'a, sahibine ve yazarlarına çatan yazılar yazmayı neredeyse iş edinmişti. 1979 yılının sonuna doğru "Gözlem" sütununda bir yazısı daha görüldü aynı konuda. 19 Aralık 1979 tarihli Cumhuriyet'teki yazının başlığı "*Böyle Başa Böyle Tarak*"tı... Bu kezki

hedefi "*Tercüman*" gazetesinde "*Ahmet Muhtar*" takma adıyla köşe yazısı yazan Doç. Mukbil Özyörük'tü. Vesile de şuydu: Doç. Mukbil Özyörük TRT Yönetim Kuruluna hükümet temsilcisi olarak seçilmişti... Mumcu'nun yazısının girişi şöyleydi:

"Ne kadar sevindim bilemezsiniz!

'Neye' diyeceksiniz. Doç. Mukbil Özyörük'ün TRT yönetim kuruluna hükümet temsilcisi olarak seçilmesine... Eh, ne de olsa eski hukukumuz var.

Hukuk Fakültesi'nde öğrenci iken, İdare Hukuku hocamızdı. Sonra aynı kürsüde ben asistan, o doçent olarak beraber çalıştık. Fakültede odalarımız da ortaktı. 12 Mart günlerinde 'Balyoz Harekatı' başladığında beraberce gözaltına alınmış, beraberce yargılanmıştık..."

Mumcu bundan sonra yazısının devamında Mukbil Özyörük'ün mesleki ve siyasi geçmişi hakkında bilgiler aktarıyor, 12 Mart'tan önce devrimci cephede yer aldığına değiniyor ve şunları anımsatıyordu:

"Devrim gazetesinde, Akşam gazetesinde, Cumhuriyet gazetesinde yazdığı yazılar önümde duruyor. (...) 12 Mart günlerinde hem İstanbul, hem Ankara Sıkıyönetiminde yargılandı. İstanbul'da Tabii Senatör Ekrem Acuner'le birlikte genç subayların bulunduğu bir ihtilal toplantısına katılmakla suçlanmıştı. 'O toplantıda da neler konuşulmuştu?' diye soran Yargıç Albay Remzi Şirin'e nasıl yanıt vermişti bilir misiniz?

-Ben o gün ishaldim, sık sık tuvalete gidiyordum, bu nedenle konuşulanları duymadım...

Bu dava nedeniyle Acuner'in dokunulmazlığı kaldırıldı. Acuner, bu kararın iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurunca, Özyörük'ün bu ifadesi Resmi Gazete'de ya-

yınlandı...

Ve böylece Özyörük'ün ishali Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe girdi!...

Özyörük 12 Mart'tan sonra devrimcilikten istifa etti, sağcılığa başladı, arada bol ücretli Yönetim Kurulu üyelikleri buldu. Eski Demokratlardan Celal Yardımcı'nın aracılığı ile Tercüman gazetesinde bir köşe kaptı...

TRT'deki yeni hükümet temsilcisi budur işte... Söylenecek söz yok.

Böyle başa böyle tarak yaraşır!...

Alsınlar tepe tepe kullansınlar..."

Şimdi de Güneri Cıvaoğlu...

Uğur Mumcu bu kez, 20 Mart 1980 tarihli *Cumhuriyet*'teki köşesinde *Tercüman* ın yöneticisi Güneri Cıvaoğlu'nu eleştiriyordu. "*Demirel'in Yazarı*" başlıklı yazısında, Cıvaoğlu'nun eski bir yazısından alıntı yaparak, bu yazının 1.1.1968 tarihli "*Akis*"te yayınlandığını anımsattıktan sonra şunları yazıyordu.

"Cıvaoğlu, şimdi, bütün zeka ve yeteneğiyle Kemal Ilıcak'ın 'Tercüman' gazetesinde Genel Yayın Müdürlüğü ve yazarlık yapmaktadır. Ve Cıvaoğlu basın kesiminde Başbakan Demirel'in bir numaralı dostlarından birisidir. Ve de dün yazdıklarını çoktan unutmuştur. Demirel'e Mıgırdıç'ın paravan adamı dediğini de unutmuştur, Şellefyan'ı da unutmuştur, Pendik tersane yapım işini de..."

Yazısının sonunu şöyle bağlıyordu:

"Bir viski alır mısın, benim eski arkadaşım Güneri Cıvaoğlu:

-Şeref...

Demirel'in şerefine, Şellefyan'ın şerefine ve Akis dergi-

sinde Demirel -Şellefyan ilişkilerini anlatan gazatecinin şerefine...

Evet, şerefe!..."

Bundan sonra da Uğur Mumcu'nun "Tercüman"a ve yazarlarına saldırısı devam etti gitti. 4 Şubat 1981 tarihli *Cumhuriyet*'teki "Gözlem" köşesinde "Zir-Ak Nedir?" başlıklı bir yazıyla, Zir Ak'ın "Alet, Makina ve Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi" demeye geldiğini anlattı. Bu şirkette de Ter-

Zir - Ak.
Nedir?

cüman'ın sahibi Kemal Ilıcak'ın, yazarları ve temsilcileri Uğur Reyhan'ın, Osman Kibar'ın ortaklıklarının bulunduğunu söylüyordu. Yazısının sonunu yine getirip gazetecilik olayına bağlıyordu:

"Bütün bunları şunun için anlatıyorum: Bu beyler, gazetecilikten çok, bu işlerle uğraşıyorlar. Böyle olduğu için de sahibi oldukları, haber ajansları ve gazeteler eliyle siyasal iktidarları, devlet bakanlarını ve devlet bürokrasisini etkileyip, yönlendiriyorlar. İşin içyüzü bu!

İşte bunun içindir ki, bizim sağcı gazetecilerle bir "Kalem Kavgamız" yoktur. Biz bu düzeni, bu düzenin girdisini, çıktısını, kimlerin devlet desteği ile nasıl zengin olduklarını, son yirmi yılın zenginlerinin siyasal bağlantılarını ortaya çıkarmaya çalışıyoruz. Onlar da yalanla, küfürle, iftira ile bizleri sindirmeye ve susturmaya çalışıyorlar.

Ama susmayacağız, susturamayacaklar!"

Uğur Mumcu, ertesi gün de yani 5 Şubat 1981 tarihli *Cumhuriyet*'teki köşesinde "Niçin Saldırırlar?" başlıklı yazı-

Niçin
Saldırırlar?

sıyla *Tercüman* yazarlarının *Cumhuriyet*'e ve yazarlarına karşı saldırısını toptan cevaplandırıyordu. O günkü yazısına şöyle başlıyordu Uğur Mumcu:

İçinde bu yazı: Cumhuriyet Gazetesi'ne yazılan bir mektup. Bu mektup, 5 Şubat 1981 tarihinde, Uğur Mumcu tarafından yazılmıştır. Bu mektup, 5 Şubat 1981 tarihinde, Uğur Mumcu tarafından yazılmıştır.

"Bir de bu çıktı: Cumhuriyet Gazetesi Cağaloğlu'nun Pravdası' imiş! Sövgüden başka hünerleri olmayan Tercüman yazarları, binbir türlü sövgü ile bulamaç ettikleri köşe yazılarında şimdi de böyle yakıştırmalara başvuru-yorlar."

Arkasından da Tercüman yazarlarının toptan bir değerdendirmesini yapıyordu:

"Bizim gazetede 'Sonra bir takım dalkavuklar toplandılar. O'nda uzun süre uğraşarak meydana getirmeye çalıştıkları kibrini okşamak için Atatürk sıfatını verdiler parmak zoru ile. Niçin Atatürk? Mustafa Kemal den önce Türklük yok mu idi? Veya Türklük ondan mı doğmuştur?' diye yazan Kabaklı Efendiler ve 'Devlet deyince siz insanın başına kuşu konan, insanı servete samana boğan bir nevi piyango anlarsınız, biz ise Selçuklu'yu, Osmanlı'yı, devlet ebed müddeti. Biz (Atam) deyince kastımız (Adem peygamberdir) siz (Atam) dersiniz kastınız maymundur!' gibi yazan Ergun Göze'ler yazmaz. Atatürkçü gazetedir bizim gazete!"

Uğur Mumcu yazısının sonlarına doğru yine bir takım ortaklıklara, bu kanalla gazeteciliği bir takım yolsuzluklara alet etmeye deindikten sonra şöyle meydan okuyordu:

"Evet yazacağız, susmayacağız, bütün yolsuzlukları, kaçaklıkları, pislikleri, cinayetleri tek tek sergileyeceğiz. Kavgaysa kavga, hadi buyurun bakalım! Şellefyanlar, Moreno'lar, Susar'lar, Mitrani'ler, Camcıyanlar, Ilıcaklar, Kabaklı'lar, Göze'ler, hadi gelin bakalım! Gelin 'Milliyetçilik' adına gelin, üzerimize..."

Uğur Mumcu "Marksist Hakkı"ya Karşı...

1981'in sonuna doğru Uğur Mumcu'nun yeni hedefi *Tercü-*

Nerelere Sızmışlar?

man Gazetesi'nin Genel Yayın Müdür-
lüğü'ne getirilen Hakkı Öcal'dı. Mum-
cu'nun 10 Aralık 1981 tarihli Cumhuri-
yet'teki yazısının başlığı "Nerelere Sız-
mışlar?" idi. Şöyle başlıyordu:

Marksistler nerelere, nasıl sızarlar? Bunu anlamak bir bilim işidir. Kimin nereye nasıl sızdığı pek belli olmaz. Marksistlerin derneklere, sendikalara, partilere sızdıkları-
rından sözedilir. Peki bu Marksistler gazetelere de sızabi-
lirler mi?

Niçin sızmasınlar, sızarlar. Hem öyle güzel sızarlar ki pek kimse anlamaz. Gelin sizlere bugün belgeli bir sızma ola-
yını anlatayım."

Bundan sonra da Hakkı Öcal'ı 1968'den itibaren tanıdığını, Marksist öğrenci örgütlerinde yer aldığını, şimdi Tercü-
man'ın genel yayın yönetmenliğine gelmesine rağmen, eski Marksist düşüncelerinden vazgeçmediğine inandığını alaycı bir üslupla sergiliyordu...

Uğur Mumcu, Hakkı Öcal'ın peşini bırakacak gibi değildi.

Bilmece ve Çözümü..

1982'ye girildiğinde 10 Ocak 1982 ta-
rihli Cumhuriyet'teki köşesinin altın-
da okurlarına bir bilmece soruyordu.

"*Bilmece*" şöyleydi:

"1-Kırkkale'de işçi olaylarını yerinde

ve yakından inceleyerek TİP'e, DİSK'e ve FKF'ye rapor hazırlayan üç Marksist gençten biri kimdi? 2- 4. Kolordu Komutanlığı nezdinde kurulu Sıkıyönetim 1 Nolu Askeri Mahkemesi'nin 1973/4 sayılı dosyasının FKF bölümünde-
ki 'dört klasör, dördüncü dosya elli sekizinci sıradaki ra-
por' kimin raporu? 14 Aralık 1968 yılında yapılan SBF Sosyalist Fikir Kulübü seçimlerinde bugün TKP'nin aranan sanığı Nihat Akseymen ile birlikte FKF öncesin-

de TİP Eskişehir il başkanı ile birlikte partiye kayıtlı Land-Lower araç ile birlikte Beylikahır ve Günyüz bucak ve köylerinde propaganda gezilerine çıkan-bozulan arabayı iterken sağ başparmağı ezilen ve TİP İl Başkanı tarafından sağlık yurduna götürülen- gözlüklü, uzun boylu yoksul aile çocuğu Marksist militan bugün kimlerle beraberdir? Son yıllara kadar 'sosyalist' olduğunu, göğsünü gere gere açıklayan bu Marksist militan şimdi hangi yayınlarla imzasını atmaktadır?

Herkes unuttur ama arşiv unutmaz. Yakında bu köşede belgeler ve kanıtlarla beraber bu soruları yanıtlayacak ve bilmeceyi çözeceğiz.

Evet soldan sağa Hakkı'nın (H) si, yukarıdan aşağıda özgülüğün (Ö) sü... Yakında bu köşede."

Mumcu 30 Ocak 1982 tarihli Cumhuriyet'teki köşesinde de "*Bilmece ve Çözümü*" başlıklı yazısıyla, Hakkı Öcal'la ilgili iddialarını;

"Tercüman Gazetesi Genel Yayın Müdürü Hakkı Öcal hakkındaki şu belgeler herhalde dikkat çekicidir. Hep birlikte bu belgelere kısaca gözatalım." dedikten sonra 1971'deki Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı savcılığının iddianamesinden; Hakkı Öcal'ın 1969'da TİP adına Kırıkkale'ye işçi olaylarını incelemeye gittiğini, SBF Sosyalist Fikir Kulübü'nün yönetimine seçildiğini belirtiyordu. Bundan sonra da şunları yazıyordu:

"İtirazımız şu noktadadır: Tercüman gazetesi hem köşe yazarları hem de haber politikası ile TİP, DİSK ve FKF gibi kuruluşlara sürekli saldıran bir yayın organıdır. Açıkca belirtelim: Bunu da bir ölçüde yadırgamıyoruz. Belli bir ekonomi-politikasını eleştirenleri hatta Toplu Konut Yasası'na karşı çıkanları bile neredeyse komünistlikle suçlayacak olan Tercüman Gazetesi, acaba Genel

Yayın Müdürlüğü'ne niçin bir 'tescilli Marksisti' getirmektedir? Bir bakıma belki bu da önemli değildir. Ocal gençliğinde kapıldığı sosyalist düşünceler nedeniyle, önce Yozgat'ta, sonra Ankara'da, daha sonra Eskişehir'de TİP ve FKF adına çalışmalar yapmış, sonradan bu görüşlerinden ayrılmış olabilir. (...) Tercüman gazetesi hergün, köşe yazarları ve haber politikası ile Hakkı Ocal'ın bir zamanlar raporlar yazdığı DİSK'in savunma avukatlarına yönelttikleri, yasaya ve 52 sayılı bildiriye aykırı yayınların bu eski Marksist militan'ın önünden geçerek okurlara ulaşması, tek başına, herhalde 'ibret verici' bir gelişmedir."

1980'lerin bu dönemi 12 Eylül Darbesi'nin bütün şiddetiyle sürdüğü zamanlardı. Darbeciler basının üzerine ağır bir yasak getirmişlerdi. Sıkıyönetim Komutanlıkları, emir ve yasaklarının en küçük şekilde çiğnendiğine kanaat getirdikleri anda kapatıveriyorlardı gazeteyi. Sorumlular hakkında da hemen dava açılıyordu.

Bir yandan Uğur Mumcu'nun yazıları yüzünden Tercüman gazetesi sahibinin ve yazarlarının açtıkları tazminat ve ceza davaları sürüp gidiyordu. Uğur Mumcu ise köşesindeki konularını yine bir takım yolsuzluklara ve suiistimallere ayırırken; Cumhuriyet'in öteki sayfalarında bu dönemin ilginç kişilerini ve olaylarını ele alan seri yazılar ve röportajlar yayınlıyordu. Solun önemli isimlerinden Mehmet Ali Aybar'ın, Behice Boran'ın yaşam öyküleri, "Kara Ses" Cemalettin Kaplan'la konuşmalar, Osman Koksall'ın mektupları gibi daha pek çok konuda yazdıkları ses getiriyordu.

Kasım 1983 seçimleri sonucunda 12 Eylül'un ekonomik mimarı Turgut Özal'ın partisi ANAP birinci parti olarak meclise giriyor, hükümeti tek başına kuruyordu. Yönetim felsefesini liberalizm olarak ilan eden ANAP'ın lideri Turgut

Özal'ın ilk dört yıldaki icraatı eskiden solcu bilinen kimi yazarların gözlerini kamaştırmaya başlayınca, 1986-1987'de Uğur Mumcu'nun yeni kavga partnerleri de ortaya çıkıyordu: Eski Marksistler!..

Uğur Mumcu 'Eski Marksistler'e Karşı...

Uğur Mumcu bazı köşe yazılarında yeri düştükçe laf do-
kündürmeye başlamıştı bazı "Eski Marksistler"e... 30 Mart
1986 tarihli Cumhuriyet'teki "Bilinçlenme" başlıklı köşe ya-
zısında: "İşçiyi bilinçlendireceğiz' diye yola çıkanların bir kıs-
mı kendilerini bilinçlendirip saf değiştirmediler mi? Hep olur
bunlar. Her toplumda da olur." diyordu. Sonraki cümleleri de
şöyleydi:

"Döneklik' yalnızca bizim topluma özgü bir olgu değildir,
tersine evrensel bir aydın hastalığıdır. 12 Mart öncesi,
Ankara'da SBF Barış Derneği başkanlarından birinin ya-
nına hiç yaklaşılmazdı. Öylesine Marksist ve Leninist...

'Üstad' şimdi nerede biliyor musunuz?

Dünya Bankası'nda Arjantin masasına bakıyor. Müthiş
bir 'Friedmanist!' olarak."

27 Temmuz 1986 tarihli
Cumhuriyet'teki yazısının baş-
lığı "Sus Memo Sus!" idi. "Me-
mo"yu şöyle tanıtıyordu okurla-
rına Mumcu:

"Bizim 'Memo'ya son yıllarda
bir hal oldu ki, sormayın.

'Kim?' diyeceksiniz, 'Sizin Memo?'

Kim olacak? Milliyet Gazetesi Başyazarı Mehmet Bar-
las..."

Sonra da: "Ne olduysa bu "24 Ocak Kararları" sonunda ol-

GOZLEM
UGUR MUMCU

Sus Memo Sus!..

Bizim "Memo"ya son yıllarda bir hal oldu ki, sormayın-
"Kim" diyeceksiniz, "Sizin Memo?"
Kim olacak? Milliyet Gazetesi Başyazarı Mehmet Bar-
las...
"Ne olduysa bu "24 Ocak Kararları" sonunda ol-

du *Memo'ya*" diyecekti. Yazı boyunca da Özalizm'in savucusu Mehmet Barlas'ı yerden yere vuracaktı.

15 Kasım 1986 tarihli "*Dokunulmazlık*" başlıklı yazısında da, milletvekili dokunulmazlıklarının TBMM'deki kimi örneklerini ele aldıktan sonra sözü Çetin Altan'a getirdi:

"O günlerde eli kalem tutan, aklı hukuka eren herkes Çetin Altan'ı savundu. Ben de Kim Dergisi'nde dokunulmazlık konusunu inceleyen bir yazı yazdım. Herkes, herkes savundu Çetin Altan'ı.

Şimdi bin yıl geride kalmış gibi sanki bu anılar... Bir sis perdesi içinde şimdi tanıdık yüzler ve taş plaklardan gelir gibi o dost sesler... Çetin Altan sosyalistliği çoktan bıraktı 'liberal' oldu. O günlerde 'suçum liberal olmamaktı' diyordu. O günden bugüne bir 'diyalektik sıçrama' ile bu suçtan kurtuldu: 'liberalliğe' ulaştı. Şu arabesk liberalizmi, şu alaturka kapitalizmi savunuyor her gün, o hünerli, kıvrak kalemi ile.

'Çocuklarınız sesimi duyacak' diyordu o gün. Gerçekten de duydu çocuklar Çetin Altan'ın sesini... O günkü çocuklardan biriydi Cüneyt Canver. O gün Çetin Altan'dı boy hedefi, şimdi de Canver..."

Uğur Mumcu bundan sonraki yazılarında da dozajını artıra artıra çatmaya devam etti "*Eski Marksistlere*".

26 Mart 1987 tarihli "*Gösterge*" başlıklı yazısının bir yerinde şöyle diyordu:

"Eski Marksist yazarların çoluk çocukları ve neredeyse üçüncü dereceye kadar hısım ve akrabaları ile 'koro halinde' savunmaya çalıştıkları düzenin bir perdesi de budur."

6 Ocak 1988 tarihli "*Liberal Soygun*" başlıklı yazısında şöyle diyordu:

"Dönek Marksistlerin 'Tek tek basarak, bade süzerek-

ten' savundukları 'liberal soygun düzeni' budur işte. Marksizmden kesin dönüş yapmış bu 'Ex-Marksist' ve 'neoliberallere', şu 'arabesk kapitalizmi', çağdaşlık adına halka yutturabilmek için bir 'liberal görev' daha düşünüyor: Yolsuzluk belgelerinin yayını önlemek ve bu yayınları yapanları cezaevlerine sokmak isteyen yeni Basın Yasa tasarısını elbirliği ile savunmak.

Haydi bre aslanlar, liberal tosunlar ve tosuncuklar!"

Uğur Mumcu'nun "*Liberal Soygun*" yazısına cevap mahiyetinde, o sırada *Hürriyet* gazetesinde "*Bir Günün Hikayesi*" sütununda yazan Çetin Altan'ın büyük oğlu Ahmet Altan'ın 7 Ocak 1988 tarihli bir yazısı çıktı. Yazının başlığı "*Polislik ve İlericilik*"ti. Altan, "*Ülkemizdeki politik tartışmalar, çölde yürüyen deve kervanları gibi etrafı toza dumana boğuyor. Bütün kavramlar neredeyse bilinçli bir şekilde birbirine karıştırılıyor. Özellikle ilericilik kavramı çarpıtılıyor. Ve ülkemizde şu anda neyin tartışıldığı net bir şekilde ortaya konmuyor*" diyerek başladığı yazısında, dünyada "*sosyalist*" ve "*kapitalist*" olarak iki sistem bulunduğunu, Türkiye'nin kapitalist bir sistemle kalkınmaya çalışan bir ülke olduğunu belirtiyordu. Sonra da sözü adını vermeden Uğur Mumcu'ya getirerek şunları yazıyordu:

'Ancak kapitalist bir ülkede yolsuzlukları ortaya çıkarmanın, ilericilikle hiçbir ilgisi yok... Bu, sistemin daha iyi çalışması için yapılan bir hizmet. Ama bizdeki kavram kargaşası içinde, yolsuzlukları ortaya çıkarmanın ilericilik olduğu iddia ediliyor... Bununla da iki amaca hizmet ediliyor...

Birincisi, ilericiliğin işlevi polislik işlevine indirgeniyor... Böylece polislik yapmanın ilerici olmak için yeterli olacağı gibi, insanların zihnini karıştıracak bir mesaj veriliyor...

İkincisi, bu yolsuzlukları yalnızca devletin temeline yerleşmiş bürokratların önleyebileceği söylenerek, bürokrasinin ülkemizdeki hegemonyasının sürmesi için mücadele ediliyor..."

"Ben Sayın Özal'ın Politikasını..."

Bu kez, 11 Ocak 1988 tarihli Güneş gazetesinde, *Şeytanın Gör Deddiği* sütununda Çetin Altan'ın bir yazısı çıktı. Başlığı *"Ben Sayın Özal'ın Politikasını Yürekten Destekliyorum"* idi. Çetin Altan, Turgun Özal'ın politikasının ne olduğunu özetledikten sonra, şunları yazıyordu:

"Başbakana karşı çıkmayı solculuk gereği sayanlar ve başbakana karşı çıkmamayı solculuğa karşı ihanettir diye ilan edenler kabinedeki bakanların yolsuzluklarını görüşmek için Sayın Cumhurbaşkanı'nca davet edilmektedirler.

Sayın Cumhurbaşkanı, herkesten daha solcu oldukları için başbakana karşı olduklarını iddia eden kişilerle, bakanların yolsuzluğunu görüşmek gereği duyuyorsa, şunu hatırlatmakta yarar vardır ki, Türk solunun resmi temsilcileri, şimdi içerde bulunan Türkiye Komünist Partisi'nin yöneticileridir.

'Onlar kadar solcu değil, ama Başbakan'a karşı çıkmayı doktriner bir görev sayacak kadar solcu' türünden değerlendirmelere sağlam bir ölçü getirmek gerekir.

Sağlam bir ölçü getirmek gerekir, çünkü başbakana karşı çıkmamanın solculuk görevi olduğunu söyleyen kişilerin bazıları, komünist partilerin iktidarda olduğu ülkelerin yazarları ve sözcüleri tarafından, açık seçik ve net, MIT ajanı olarak ilan edilmişlerdir."

Bunun ardından da bir ev toplantısında bir yabancı diplo-

mattan duyduklarını aktarıyordu:

"Çok yakın bir tarihte, hükümetin yakından tanıdığı değerli bir dostumla özel bir ev toplantısında idim.

O toplantıda büyükelçi payesindeki bir Fransız diplomatı bana şunu sordu:

-Sovyetler'in MİT ajanı olarak ilan ettikleri kişiler, sol görünüm altında hükümetinize karşı kampanya yürütüyorlarmış, siz buna ne diyorsunuz?

Bir an durakladım ve gülümseyerek şu yanıtı verdim:

-C'est tres interassant..."

Bu yazıdan sonra Uğur Mumcu'nun "*Eski Marksistler*"le kavgası iyice kızışacaktı. 12 Ocak 1988 tarihli yazısının ikinci bölümünü doğrudan Çetin Altan'a ayırmıştı:

"Marksist döneğin en ünlüsü yıllarca inanç dolandırıcılığı yaptıktan sonra şimdi bu liberal soygunu savunmak üzere iki oğlu ile kolları sıvıyor. Mantığı da çok ilginç doğrusu:

-Her kim ki, ANAP'a karşı çıkar o MİT ajanıdır!

Bu 'Ex-Marksist' ve "neo-liberal" tıp dilinde 'demans hali' diye adlandırılabilir bu beyinsel karışıklık içinde bir de şu görüşü ileri sürüyor:

-Türk solunun resmi ve politik temsilcileri şu anda cezaevinde bulunan TKP'lilerdir!

Türk solunun 'resmi ve politik temsilcileri' madem TKP'lilerdi. O zaman adama sorarlar: 'Sen TİP milletvekiliyken neyin temsilcisiydin?'. Ve yine sorarlar: TİP'in dağılıp yokolmasında senin 'özel görevin neydi?'. Başkanlığını yaptığın TİP kongresini, 'Dünya sosyalizm tarihine geçecek kongre' diye kapatıp, ertesi gün TİP'e saldırmanın arkasında yatan gerçek amaç neydi? Sahte göz raporları alarak ve bu raporlara dayanarak cumhurbaşkanı afalarına sığınmanın nedeni bu 'özel görev' miydi? Yoksa şu

'arabesk kapitalizmi' savunmak aşkı mı?

Türkiye'de mali oligarşinin karanlık ilişkileri bir bir ortaya dökülünce, bu döneke Marksist, alkol şişesi içinde erittiği beynini, bu düzene karşı çıkanları 'MİT ajanı' diye karalamak için kullanıyor. Ve TİP'in yıkılmasında üstlendiği görevi bu kez de bir ucu Suudi Sarayını dayalı, 'arabesk fasıl heyeti' eşliğinde sürdürmeye çalışıyor.

Bu alkol duvarı ve 'kişilik erozyonu', Marksist diyalektik kadar düz mantığı da 'Marksist dönemler'in 'duayeni'ne unutturmuşa benziyor."

Daha sonra şunları yazıyordu:

"Kendisi yolsuzluk yazıları yazınca bu "Marksist diyalektige' uygun, başkaları yolsuzluk belgeleri yayımlayınca bu MİT ajanlığı!... Kendisi Atatürk'ün sosyal görüşlerini anlatan kitap yayımlayınca sosyalist bilinç ürünü, başkaları Atatürk'ü savundular mı bu nasyonal sosyalistlik! 141 ve 142'inci maddelere kendisi karşı çıkınca bu demokrasi görevi, başkaları karşı çıkınca polislik, MİT'çilik! Niye MİT ajanlığı? Abdi İpekçi cinayetini aydınlatmak için yazı yazıldığı için mi? Holdinglerin binbir türlü karanlık ilişkileri belgelendiği için mi? Niçin? ANAP kurucusu altın kaçakçılığı sanığı banka müdürlerinin dosyalarına el atıldığı için mi? 9 milyara başlayıp 54 milyara çıkan devlet ihaleleri ile ilgili dosyaların kurcalandığı haber alındığı için mi? Yeraltı dünyası ile uluslararası mafya arasındaki ilişkileri ortaya çıkacak, bunun için mi? Uluslararası silah ticaretinin Türkiye'deki uzantıları bir bir kanıtlanacak, bunun için mi?

Bunları ortaya çıkarmak, gazetecilik ve yurttaşlık görevidir. Bütün bu olayları örtbas etmek ve bu karanlık ilişkileri ortaya çıkarmak isteyenleri 'MİT ajanı' diye karalamaya çalışmak, TİP'in yıkılmasında üstlenilen aynı

uğursuz ve 'özel görev' gereğidir.

'Adam' olan yazdığı her satırı kanıtlar.

Dönekliğin de, yılgınlığın da, korkaklığın da, alçaklığın da bir ölçüsü olmalıdır.

Bu 'hezeyanları' bu dönek Marksistlerin, içinde çırpındıkları, çırpındıkça da iyice battıkları çukurdan geliyor.

Şeytanın bile görüp çıkaramayacağı bir çamur çukurundan!"

"Lulululululu...."

Ertesi gün, yani 13 Ocak 1988'de Ahmet Altan *Hürriyet*'teki köşesinde "Lulululu..." başlıklı bir yazıyla, isim zikretmeden Uğur Mumcu'yu cevaplandırıyordu:

"Arap kabilelerinde bir cenaze kalktığı zaman, siyah çarşaflar içine sarmalanmış kadınlar, yerlere çöküp bağır-maya başlarlar:

-Lululululu...

Hiç usanmadan saatlerce aynı garip ve anlamsız sesi çıkarırlar... Sorduğunuz hiçbir şeye açık cevap alamazsınız..."

Ahmet Altan bu girişten sonra, şunları yazıyordu:

"Bu arada, ciddi bir takım suçlama da çıkıyor ortaya.

-Kardeşim, bak senin karışık ilişkilerin olduğunu söylüyorlar?

-Lulululu...

-Bazı ülkelerde bu konuda bazı kitaplar çıktı?

-Lulululu...

-Ortaya bazı belgeler koyuyorlar, sen bunlara bir açıklama getirmeyecek misin?

-Lulululu...

Siz, böyle haykırıp duranların bazı tuhaf ilişkileri olduğunu, düşman gözüktükleri bazı insanlara el altından yardımcı olduğunu öğreniyorsunuz.

-Sen bazı yerlere bazı bilgiler taşımışsın..

-Lululululu...

-Sen kimsin peki?

-Lulululu...

-Görevin ne?

-Lulululu..."

GOZLEM

UGUR MUMCU

Sirk Politikacısı..

Önce şu satırları okuyunuz lütfen:
— Biz sosyalist akımı anayasa çerçevesine uyararak Meclise kanallize etmek istiyoruz. Onlar kaba kuvvetle ve üçkâğıtçılıkla bu akımı Meclis dışı bırakmaya çalışıyorlar. Bilmiyorlar ki özendikleri yol, sosyolojik bir gerilimi bir içsavaşa sürüklemek mukadder olacaktır. Ve böyle bir durumda kendilerini pek güvendikleri Amerikan silahlı kuvvetleri de kurtaramayacaktır. Nitekim vaktiyle Vahdettin'i de yabancı emperyalist orduları kurtarmadılar...
Bu satırlar, iki oğlu ile birlikte şu arabesk kapitalizmin dönme dolaplarından aile boyu dönekliliklerinin sarhoşluğu içinde ona-buna nanik yapan Altan ailesinin en büyüğünün imzasını taşıyor. Tarih: 6 Eylül 1965. Gazete: Akşam."

Uğur Mumcu, artık Çetin Altan'ın peşindeydi. 15 Ocak 1988 tarihli "*Sirk Politikacısı!...*" yazısının tümünü Çetin Altan'a ayırmıştı:

"Önce şu satırları okuyunuz lütfen:

-Biz sosyalist akımı anayasa çerçevesine uydurarak Meclise kanallize etmek istiyoruz. Onlar kaba kuvvetle ve üçkâğıtçılıkla bu akımı Meclis dışı bırakmaya çalışıyorlar. Bilmiyorlar ki özendikleri yol, sosyolojik bir gerilimi bir içsavaşa sürüklemek mukadder olacaktır. Ve böyle bir durumda kendilerini pek güvendikleri Amerikan silahlı kuvvetleri de kurtaramayacaktır. Nitekim vaktiyle Vahdettin'i de yabancı emperyalist orduları kurtarmadılar...
Bu satırlar, iki oğlu ile birlikte şu arabesk kapitalizmin dönme dolaplarından aile boyu dönekliliklerinin sarhoşluğu içinde ona-buna nanik yapan Altan ailesinin en büyüğünün imzasını taşıyor. Tarih: 6 Eylül 1965. Gazete: Akşam."

Mumcu bu tarihten 12 Mart dönemine kadar Çetin Altan'ın yazılarından alıntılar yaparak, sonunu şöyle bağlıyordu:

"12 Mart muhtırası ile Silahlı Kuvvetler yönetime el koymuş. Ne yapmış Çetin Altan?

21 Mart günü şunları yazmış:

"Bizim" demiş:

-Adlarımız tatlısu devrimcileri arasında değil...

Ya nerdeymiş?

-Çok daha ötelerde...

-Çok daha ötelerdeki adresin; arabesk kapitalizmin Sudutli, Faysallı, Nakşibendi tarikatlı, dönek Marksistli, hacıyağı ve gülsuyu kokulu kapılarında olduğu çok sonra anlaşılacaktı.

-Biz pratik politikacı değiliz, onun için kulislerin etkisinde kalmıyoruz. Olayları daha aydınlık, daha yukarıdan görüyoruz...

Olayları, daha yukarıdan gördüğü için bir de güvence veriyor:

-... Ve inandığımız fikirlerden hiçbir zaman sapmadan daima devrimci çizgide olabilenden yana ve olması gerekene dönük duruyoruz...

Eskiden Çetin Altan, yolsuzlukları yazdığı için kendisine ve ailesine ana-avrat sövülürdü. Şimdi, yolsuzlukları ve pislikleri, her türlü karanlık ve gizli ilişkiyi sergileyenlere karşı sövme görevi Çetin Altan ve iki oğluna düşüyor! 28 Mart 1971 günü yazdığı gibi 'Yazarlığı ödemek, siyasetçiliği ödemekten çok daha zor'dur. Hele 'iflas masası'nda!..."

Mehmet Barlas da Kavgaya Katılıyor...

Mumcu nun bu yazısının peşinden, bu kez Güneş gazetesinin Genel Yayın Yönetmeni ve başyazarı Mehmet Barlas 18 Ocak 1988 tarihli başyazısıyla konuya dahil oldu. Uğur

Mumcu-Altanlar kavgasına neden olan, Milli Savunma Bakanı Ercan Vuralhan'la ilgili yolsuzluk iddialarını ele alan Mehmet Barlas'ın "Gözlem" sütunundaki başyazısının adı "*Vuralhan Belgeleri!...*" idi. Barlas, Ankara'da Başbakanlık Konutu'nda başbakan Turgut Özal'la konu hakkında görüştüğünü, Özal'ın kendisine 'belgeleri' ve ihbar mektubunu gösterdiğini, bunlardan birisinin 'Islahatçı Demokrasi Partisi' antetli kağıtlara, bir süre önce diplomatlıktan ayrılan bir bayanın imzasıyla yazıldığını anlatıyordu. Bundan sonra ad vermeden konuyu Uğur Mumcu'ya getiriyordu:

"İkinci grup ihbar notları, gazeteci arkadaşımızın antetli kağıdına yazılmış olanlardı... Dışişlerinde 'kişiye özel' mektuplar, ya da Tower gibi Amerikalı senatörlerin Büyükelçi Elekdağ'a yazdığı teşekkür mektupları 'Belgeler'i oluşturunuyordu... Gazeteci arkadaşımız bu mektuplara iliştiirdiği notlarla, devlet görevlilerine yol gösteriyor ve bir takım iddialarda bulunuyordu."

Sonunda da Barlas, bu ihbar mektuplarının ve 'belgeler'in inandırıcılığının olmadığını söylüyordu...

Aynı günkü, yani 18 Ocak 1988 tarihli *Güneş*'teki "*Şeytanın Gör Deddiği*" köşesinde Çetin Altan da, "*Yabancı Meslektaşlara Bir Kaç Işık*" başlıklı yazısıyla, "*Türkiye'nin dışarıdan bir hayli karmaşık görünen politik panoramasının gizli yüzünü açıklamaya çalışalım*" dedikten sonra ayrı ayrı numaraladığı 8 ve 7 adet madde sayıyordu. İlk 8 maddede "*sah-te sol*"la "*gerçek sol*"un farkının altını çiziyor, öteki 7 maddede de bu durumda iktidarın nasıl bir politika izlemekte olduğunun dökümünü veriyordu. Yazının hiçbir yerinde "*Uğur Mumcu*" adı geçmemekle birlikte onu tanımlayan ve "*öfkelen-diren*" bölümler bulunuyordu.

Bu kez de bir gün sonra, yani 19 Ocak 1988 tarihli *Hürriyet*'te Ahmet Altan köşesindeki "*Afyon Tekkesi*" başlıklı fıkra-

sında, sözü döndürüp dolaştırıp yine Uğur Mumcu'ya getiriyordu:

"Türkiye'de solcu olduğunu iddia eden birinin, dünyadaki sosyalist ülkeler tarafından 'ajan' ilân edildiği açıklanıyor... Bunların belgeleri olduğu söyleniyor. Ne solculardan çılgın bir öfke, ne aydınlardan kızgın bir çığlık duyuluyor..."

Sanki bizim ülkemizde, 'solcu olmak' ile 'ajan olmak' eşanlamlı kelimelermiş gibi... Sanki birisinin solcu numarası yaparak, insanları kandırması çok doğalmış gibi..."

Ertesi günkü, 20 Ocak 1988 tarihli köşesinde Ahmet Altan "*Kuyruğunu Yiyen Kedi*" başlıklı fırkasıyla bu kez konuya adlı adınca giriyordu:

"Savunma Bakanı Vural-

han'ın zırhlı araç alımında yolsuzluk yaptığı iddiaları tartışılıyor.

Bu iddiaların iki kaynağı var: Birincisi, İslahatçısı Demokrasi Partisi Genel Başkan danışmanı olan Bilge Erol. İkinci kaynak ise gazeteci Uğur Mumcu.

Erol ve Mumcu, Savunma Bakanıyla ilgili iddialarını birer dosya halinde Cumhurbaşkanı Evren'e arz ettiler.

Cumhurbaşkanı Evren de, bu dosyaları Başbakan Özal'a aktardı."

Altan yazısının bundan sonraki bölümünde *Günaydın* gazetesi yazarlarından Bekir Coşkun'dan yaptığı uzun alıntıyla, Türkiye'deki silah sanayii üzerinde Amerikan ve Ortadoğu firmalarının rekabetinin yattığını, Vuralhan olayının bu rekabet ve çelişkiden kaynaklandığını yazıyordu.

Yazısının sonunda da; "*Bir gazeteci kaynağını açıklamaz...*

Ancak, devlet kademelerine dosya arz etmek gazeteciliğin dışında bir iştir. Devlet örgütlerine bilgi veren biri, o bilginin kaynağını açıklamak zorundadır.." diyordu.

22 Ocak 1988 tarihli *Güneş* te başyazar Mehmet Barlas, "Gözlem" sütununda, Uğur Mumcu-Altanlar kavgasından yola çıkarak, tam da şu okumakta olduğunuz kitabın konusu olan "*Türk Basınında Kalem Kavgaları*"nın yakın geçmişine panoramik bir bakışla olayı özetliyordu. Böylesi kalem kavgalarına Türk basınının ve okurunun itibar etmediğini ya da etmemesi gerektiğini belirterek, bir temenni olarak yazısının başlığını "*Artık Yeter!...*" şeklinde atıyordu:

"Bizden bir kuşak önce gazeteciliğe başlamış bir arkadaşımızla gerilerde kalan yılları konuşuyorduk. O 1950'li dönemi hatırladı:

-Menderes'le kavga ederek başlamıştık mesleğe, dedi...

Biz de Demirel'le kavga ederek başladık mesleğe...

Eğer dört kuşak öncesinden başlasaydık, Abdülhamid'le, İttihad'çılarla, Tek Parti ile kavga ederek mesleğe giren gazetecilerle birlikte geçmiş i gözden geçirecektik...

Yıllardır bitmeyen bu kavgada, acaba mesleki amacımız neydi?

Basın özgürlüğünü mü, ülkedeki düzenin bozukluğunu saptamak mı, daha yaygın okuyucu kitlelerinin ilgisini çekmek mi?...

Ancak, kavgada öncülük eden mesleğin büyük isimlerinin, sonunda yeni iktidar kadroları içinde yer aldığını gördük... Hatta bu isimlerden bazıları, sadece görüşlerini açıklamak ve böylece politikada söz sahibi olmak için, gazete çıkartırlardı...

Hüseyin Cahit'ler, Hakkı Tarık'lar, Falih Rıfkı'lar, Yunus Nadi'ler 'milletvekili-gazete sahibi-başyazar'dılar... Sadece gazeteci ve sadece muhalif olmak için meslek icra

edenlerin (Ahmed Emin gibi) başlarına, bu kavgada tatsız işler açılrđı.

Bizim kuşak, kavganın özüne inmeden, tıpkı bir bayrak yarışındaki gibi, bu kavganın kendisini devir aldı.

Basının çapı büyümüş, iş iyice profesyonelleşmişti... Ayrıca, ülkeye demokrasi de gelmişti... Yani, iktidarın sahibini, bir avuç insanın kavgası değil, halkın oyları değiştirecekti... Siyasi kavganın sebebi, 'lider'in 'çevresi'ni değiştirmek değil, demokratik yolla iktidarı değiştirmek olmalıydı.

Ama bizim kuşaklar, bunu tam anlayamadık... Daha da ötesi, miras aldığımız kavgaya, 'soğuk savaş'ın etkisi ile, sağ-sol kamplaşmasını da billinçsizce soktuk... Kullandık. 'Bürokrasi' ile 'halk' ve 'güçlü devlet' ile 'hukuk devleti' kavramlarını karıştırdık... Sonunda 1960'dan başlayarak devreye askeri müdahaleleri de davet ettik... Bu rüzgârla, cuntacı da olduk.

Bugün toplum bizden çok ötede... Eski kavgaları da, o saplantılı kamplaşmaları da özleyen pek yok toplumda. Ekonomi, dış politika, teknoloji, dışa açılma ve benzeri alanlarda, basından ışık bekliyor toplum...

Fakat eski alışkanlıkları ve kavga geleneğini, galiba bir anda silip atmak mümkün değil..."

Yazısının sonunda da Mehmet Barlas, konuyu son kavga örneklerine bağlıyordu:

"Kendisine 'kaleminden zehir damlıyor' dedirtmek ya da 'kimseden korkusu yok' gibi bir izlenim yaratmak, hem cahilliği örtüyor, hem de hâla sayısı azalan bir kesim tarafından beğeniliyor.

Dileğimiz kavgacıların, sıçrattıkları çamurlarla birlikte, Abdülhamid ya da 'Tek Parti' dönemi kadar uzak geçmişte kalmasıdır."

"Abtrakadabra..."

Aynı gün, yani 22 Ocak 1988 tarihli Güneş'teki köşesinde Çetin Altan da, yine ad vermeden Uğur Mumcu ile polemliğini sürdürüyordu. O günkü yazısının başlığı "*Garip Kişiler, İçi Boş Belgeler ve Yine 'Abtrakadabra'*" idi. "*Ankara'da bir takım sözü sohbeti yerinde, bakımlı, giyimi iyi, emekli kişiler dolaşırlar*" diyerek girdiği yazısında Çetin Altan bu tür kişilerin özellikle gazetecilere tebelleş olarak, kaynağı belirsiz kimi dedikodular yaydıklarını anlatıyordu.

Sonunda da sözü Uğur Mumcu'ya getiriyordu:

"Bir de bazı gazetecilerle, bazı merkezler arasında garip bir koridor vardır.

Nedense aynı tür haberler hep aynı patent altında çıkar. Koridorun hangi ucundaki, hangi ucundakinin servisin-
dedir? Orası belli değildir.

Genellikle gazeteci olmayan taraf, gazeteciymiş gibi görüneni kullanır.

Ve bazan bu garip ve sakıncalı ilişkiler, büyük skandallara ve gazetecilik mesleğinin yaralar almasına neden olur. Ağırılığı olmayan belgelerle kapı kapı dolaşıp, bakan devirmek için girişilen haçlı seferleri, şantaj ve şarlatanlıkla sarmaş dolaş rumba oynamaya başlar."

Yazısının sonunu şöyle bağlıyordu Çetin Altan:

"Bunlar, gerçek gazetecilik sorumluluğuyla ilgisi olmayan; genelde seçilmişlere karşı, kapıkulunun bir bölümünün elaltından yürüttüğü 'Çürütme entrikaları'yla içice geçmiş, 'Abtrakadabra' hokkabazlıklarıdır.

Gazeteciliği karanlık işlere alet etmiş kişilerin ise sonuna kadar bu meslekte kalabildiği, hiç görülmemiştir."

Bu kez Çetin Altan karşı saldırıya geçmişti. O bilinen yazı ustalığı ve üslubuyla, ertesi gün de, yani 23 Ocak 1988 ta-

rihli Güneş'te hiç Uğur Mumcu adını geçirmeden sürdürdü yazısını. Yazının başlığı "*Psikopat Bir Ajanı Saptamak İçin Test Soruları*" idi. Ve şöyleydi:

"Düşlerinizde uçurumlardan aşağı düşüyor musunuz?

Sovyetler'deki 'Literaturnaya* Gazeta' adlı derginin 15-19 Haziran ve 6 Temmuz 1983 sayılarında, Yona Andronov sizinle yapmış olduğu konuşmayı, hangi ayrıntılara girerek yazdı?

O yazıların başlığını neden 'Beyaz benekli siyah beygir' diye koydu?

Yona Andronov'un* sorularını yanıtlarken üst düzey polis yetkilileriyle sadece yazılarınıza belge almak için ilişki kurduğunuzu söyleyerek, ajanlığınıza bir kılıf bulmaya çalıştınız mı?

O da sizi, yazılarında 'abrakadabra' olarak mı tanımladı?

Yona Andronov'un hakkınızda* yazdıklarından, başka yazarlar da alıntılar yaptıkları ve bu belgeler çeşitli dillerde dünya diplomatlarına dağıtıldığı halde, siz neden Yona Andronov'un hakkınızdaki değerlendirmelerini Türkiye'de yayınlamadınız ve ona yanıt vermediniz?

Dışarıda afişe olduğunuz gibi, içerde de afişe olmaktan mı çekindiniz?

Yona Andronov'a* üst düzey polislerle ilişkili olmasına rağmen sosyalist olduğunuzu söylemişsiniz. Geçen yıl burada yayınlanmış bir çıplak kadın dergisine de sosyalist olmadığınızı söylediniz.

İktidarı ise, ödün vermeyen sert bir solcu kimliğiyle, kapitalist olduğu için eleştirdiğiniz izlenimini yaratmak istiyorsunuz.

Asıl derdiniz 'seçilmişler' yönetimini yıpratarak, hükümet darbelerine ortam hazırlamak mı?

Yona Andronov sizin* çifte kişilikli, yılgın ve karanlık

ilişkilere sürüklenmiş biri olduğunuzu söylüyor.

Onun sizin için söylediklerini başkalarına yansıtmaya çalışmanız bir eziklik duygusunun sonucu mu?

Oradan oraya dosya* dolaştırmaya çok meraklı olduğunuz anlaşılıyor.

O dosyalardaki belgeleri aldığınız kişiler, aynı belgeleri dosya götürdüğünüz makamlara da verdiğine göre, bu zahmetlere neden katlanıyorsunuz?

Göze girmek için mi?

Belgeleri kimseden almadığınız ve bizzat kendiniz bulduğunuz kanısını yaratarak ajanlığınızı kamufle etmek için mi?

Belgelerin bir an önce işleme konmasını sağlamak konusunda, o belgeleri size verenlere taahhütte bulunduğunuz için mi?

Marks felsefesi hakkında bir tek kitap ve makale yazmadığınız halde, neden ilkokul öğretmenlerine keskin bir Marksist havası atarak, onları yerel yasalara göre suçla itiyorsunuz?

Ashında Marksist olmadığınız ve ajanlıkla jurnalcilik ettiğiniz halde, neden başkalarını sözde Marksist ölçeklerle suçlarmış görünüyorsunuz?

Her Marksist'in bu günkü iktidara karşı olması gerektiği iddiasındasınız.

Siz Marksist olmadığınız halde muhalefet partilerinden daha hışımlı bir çürütmeciliğe neden gerek görüyorsunuz?

Size böyle bir misyon mu yüklüyorlar?

Başbakan da dahil, herkesin alnını karışlamaya kalkmak gibi garip bir arzunuz var.

Yona Andronov ve daha başkalarının, hakkınızda yazmış olduklarını içerde yayınlama cesaretini gösterebilirsiniz,

kendi alnınızı da karışlayacak mısınız?

Her ne kadar ardamarı kopmuş bir alın, karışlanmaya değmese de alın da sizin, el de... Öyle değil mi?

Haksız yere suçladığınız insanlarla, yerel yasalara göre suça ittiğiniz ilkokul öğretmenlerinin ruhu, zaman zaman üstünüze kâbus gibi çöktüğü için mi, içerde de birinin maskenizi indirmesini istiyor ve rezil ola ola günahlarınızı ödemeyi özlüyorsunuz?

Hiç merak etmeyin, *afişe olmuş bir ajan ve durmadan belasını aramış bir psikopat olarak yazgınızı yaşayacaksınız."

"Haydi Oradan Dönek Maskara Seni!"

Uğur Mumcu kavga yazılarının karşılığını, Güneş'te yazan baba Altan'dan, Hürriyet'te yazan büyük oğlu Ahmet Altan'dan, Söz gazetesinde yazan küçük oğlu Mehmet Altan'dan aldıkça kalem kavgası iyice kızıştı. (Çok kısa ömürlü olan Söz gazetesinin koleksiyonunu bulamadığımızdan Mehmet Altan'ın kavga yazılarından örnekler sunamadık.) Uğur Mumcu, 24 Ocak 1988 günkü köşe yazısının altına "*Altan ve Barlas'a*" notunu koyarak şunları yazdı:

"Dışişleri Bakanlığına alınan zırhlı araç ve gereçlerle ilgili konunun aydınlatılmasını ister istemez, dönek Mark-sist Çetin Altan, biri Hürriyet'te biri de Söz gazetesinde yazan iki oğlu ile birlikte saldırıya geçti.

Çetin Altan'ın masabaşı teorileri gerçekten çok ilginç: Vuralhan Riyad Büyükelçisi olarak Suud ailesi ile Türki-

ALTAN VE BARLAS'A:
Dışişleri Bakanlığı'na alınan zırhlı araç ve gereçlerle ilgili konunun aydınlatılmasını ister istemez, dönek Mark-sist Çetin Altan, biri Hürriyet'te, biri de Söz gazetesinde yazan iki oğlu ile birlikte saldırıya geçti.
Çetin Altan'ın masabaşı teorileri gerçekten çok ilginç: Vuralhan, Riyad Büyükelçisi olarak Suud ailesi ile Türkiye'de Arap sermayesi ile silah sanayisi kurulmasına çalışıyor. Amerikan silah zoruyla...

ye'de Arap sermayesi ile silah sanayisi kurulmasına çalışmış, Türkiye'de Arap sermayesi ile bir silah sanayisi kurulursa, Amerikan silah şirketleri Ortadoğu pazarını yitireceklermiş... İşte bu yüzden Vuralhan olayı ortaya atılmış. Vah vah!

Sonra efendim Ankara'da bir takım emekliler, bana gelmişler, bu belgeleri vermişler, ben de bunları yazmışım... Sonra ben ajanmışım!

Niçin ajanmışım? Çünkü, Papa suikastı konusunda araştırma yapan Sovyet gazetecisi Yona Andronov'un 'Literaturnaya' adlı gazetesinde yazdıklarına yanıt vermemişim. Allah Allah!"

Çetin Altan'ın iddialarını cevaplandırdıktan sonra Uğur Mumcu bu kez Altan'ın köşe yazarı olduğu gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Mehmet Barlas'a geçiyordu:

"Mehmet Barlas hem gazeteci, hem işadamdır. 'Tek Ofset Basım Sanayii ve Ticaret A.Ş.'yi' Yılmaz Çetiner, İsmet Tuncay, Rua Tezcan ve Koksall Şentürk ile birlikte kuran Mehmet Barlas, 'Eminönü, Alemdar Mahallesi, Başmusahip Sokak 11'deki işhanını satın almış ve matbaasıyla, iş çevrelerinin basım işlerini üslenmiş daha sonra da ödeme güçlüğü içine sürüklenerek, 'ENKA Holding'e teslim olmuştur.

ENKA ile Barlas, iş ilişkileri içindedir. Böyle bir başyazarın, ne için ve kimler için yazı yazdığı bellidir, kimler tarafından nasıl kullanıldığı da!

Gazetecilik, bir sosyalist partiyi yıkmak için alınan görevlere hiç benzemez... Bu bir. Cezaevinden çıkmak için 'sahte göz raporu' almaya ise hiç benzemez... Bu iki... Belediye başkanlarının kapıları önünde ihale takip etmenin de gazetecilikle bir ilgili yoktur... Bu da üç... Dönekliğin de bir sınırı ve 'seviyesi' vardır. Bu da dört.

Sağcılık, solculuk, Marksistlik, Kemalistlik konularına gelince...

Cuntacılık mı? Atatürkçülük mü? Alırsınız o zaman Çetin Altan'ın 24 Mart 1971 günü Akşam gazetesinde yazdığı 'Orgeneral Batur'un imzasını taşıyan muhtarıyı ve onu destekleyen güçleri tutuyoruz. Bir devrimci ittifakın içine giriyoruz." yazısını önünüze.

Ben, Türkiye'ye özgü demokratik sosyalist görüşleri savunan ve Atatürk'ün tam bağımsızlık ilkesine inanan bir yazarım. Ne Sovyetçiyim, ne Amerikancı. Ne şucu, ne bucu!

Bir 'kışkırtıcı ajan' gibi yıllarca kitleleri coşturacaksın, sonra da bu alaturka kapitalizmin yardakçılığını yaparak, düzenin dönme dolaplarını sergileyenlere karşı her türlü aşağılık ve iğrenç iftiraları yağdıracaksın...

Haydi oradan dönek maskara seni!"

Çetin Altan'ın Oğulları...

Karşılıklı atışma sürüp gidiyordu. 26 Ocak 1988 tarihli Hürriyet'teki köşesinde Ahmet Altan "*Kâğıt Helvası*" başlıklı bir fıkra yazarak, Türkiye'deki egemen üretim biçimini, nasıl işlediğini, mevcut hükümetin liberalizmi seçerek bu yolla sağlıklı bir kapitalizmi yerleştirmeye çalıştığını ele alıyordu. Sonra da sözü döndürüp dolaştırıp Uğur Mumcu ile tartışmaya getiriyordu:

"Ancak, bunu bir kavram kargaşası içinde yapıyorlar.

Devlet kapitalizmini savunmayı, nedense sosyalizm gibi gösteriyorlar. Savundukları kapitalist yönetime 'Türkiye'ye özgü sosyalizm' diyorlar. Halbuki, devlet kapitaliz-

minin sosyalizmle hiçbir alakası yok."

Sıra bu kez tekrar Uğur Mumcu'daydı. 27 Ocak 1988 tarihli köşe yazısının altına "*Küçük Dönelere*" notunu koyuyor ve şunları yazıyordu:

KÜÇÜK DÖNEKLERE:

Büyük dönek Çetin Altan'ın iki küçük dönek oğlu "Türkiye sosyalizm" kavramına karşı çıkıyorlar ve bu kavramdan söz etmemiş olduklarını ileri sürüyorlar.

O zaman, muhterem pederlerinin üyesi bulunduğu, sözcülüğü TİP programının 18'inci sayfasına bakınlar. "Türkiye'ye özgü kalkınma yolu" burada yazılıdır. TİP Genel Başkanı M. Ali Aybar'ın bu görüşü, partinin ökü ideologlarından Behice Boran'ın "Türkiye ve Sosyalizm Sorunları" kitabının 134'üncü sayfasında, "Türkiye'nin partisine özgü sosyalizm" da dile getirilmiştir.

"Büyük dönek Çetin Altan'ın iki küçük dönek oğlu 'Türkiye'ye özgü sosyalizm' kavramına karşı çıkıyorlar ve bu kavramdan söz et-

menin 'cahillik' olduğunu ileri sürüyorlar.

O zaman, muhterem pederlerinin üyesi bulunduğu, sözcülüğünü yaptığı TİP programının 18'inci sayfasına bakınlar. 'Türkiye'ye özgü kalkınma yolu' burada yazılıdır. TİP Genel Başkanı M. Ali Aybar'ın bu görüşü, partinin ökü ideologlarından Behice Boran'ın 'Türkiye ve Sosyalizm Sorunları' adlı kitabının 134'üncü sayfasında 'Türkiye'nin şartlarına özgü sosyalizm' olarak da dile getirilmiştir.

Büyük dönek Çetin Altan'ın iki küçük dönek oğluna babalarının 'kapitalist olmayan yol' diye nitelenen modeli savunan yazılarını okumalarını salık veririm.

'Holding şarlatanlığı' ile gazetecilik ayrı ayrı konulardır.

Önce okuyun, sonra yazı yazın, sizi 'liberal tosunlar' sizi!"

Bu yazısına Mehmet Altan'dan gelen yanıt üzerine Uğur Mumcu, 30 Ocak 1988 ökü köşe yazısının altına "*Bir liberal tosunuğa!*" notunu koyarak şunları yazdı:

Bir liberal tosunuğa!

Büyük dönek Çetin Altan'ın liberal tosunuklarından yu ihanetleri ile diz boyu cahaletlerinin sergilenmesini gazetecilikte bilgisayar kullanımını da suç saymayınız insallah!

"TİP Genel Müdürlüğüne" aday olan bu liberal tosunukların "sosyalizm" kavramının babasının sözcü-

"Büyük dönek Çetin Altan'ın liberal tosunuklarından biri, aile boyu ihanetleri ile diz boyu cahaletlerinin sergilenmesinden

sonra gazetecilikte bilgisayar kullanımını da suç saymaya başladı. Hayırdır inşallah!

'TRT kanal müdürlüğüne' aday olan bu liberal tosuncuk 'Türkiye'ye özgü sosyalizm' kavramının babasının sözcüsü olduğu TİP programına ve Behice Boran'ın kitabına dayandığını okuyunca, telaşından 'Türkiye Birleşik Komünist Partisi Program Tasarısı'na sarılıyor. Bu programı da hiç okumamış... Okusaydı, TBKP'nin açıklanan programında bile (sayfa 56) Türkiye'de sosyalizmin 'Bize özgü renkler ve çizgiler taşıyacağı' yazıldığını okur, böyle gülünçlüklere düşmezdi.

Okumadan yazarlık yapmanın sonu budur.

TİP'in 1965'lerdeki programı ve ilkeleri bizlerin belleklerinde ve inançlarındadır. Bu bilgiler ve inançlar için bilgisayarlara hiç gerek yoktur.

Birtakım 'karışık ilişkiler' de bilgisayarımıza depo edilmiştir.

Bu karışık ilişkilerden biri 'altın kaçakçılığı' dosyalarındadır.

Bu davanın sanıklarından birinin adını bilgisayara başvurarak açıklayayım:

-Erol Aksoy... Bankacı... Söz Gazetesi'nin patronlarından... ANAP kurucusu... Söz'e katkısı 300 milyon..."

18 Şubat 1988 tarihli köşesinde de Uğur Mumcu Çetin Altan'la kavgasını sürdürdü. Köşe yazısının altındaki notun başlığı "*Çetin Altan Bir Kışkırtıcı Ajandır*" idi.

"Marksist dönem Çetin Altan, M. Şevket Eygi'nin yönetimindeki islamcı Zaman gazetesinde de Uğur Mumcu Çetin Altan'la kavgasını sürdürdü. Köşe yazısının altındaki notun başlığı "*Çetin Altan Bir Kışkırtıcı Ajandır*" idi.

Çetin Altan bir kışkırtıcı ajandır. Marksist dönem Çetin Altan, M. Şevket Eygi'nin yönettiği islamcı Zaman gazetesinde, "Türkiye'de sosyalizmi yaptıktan sonra "Uğur Mumcu abram" diye üstlendiği görevi sürdürüyor. 1. Çetin Altan, yıllarca Marksizm adına bir suça itmiş bir kışkırtıcı ajandır. 2. Çetin Altan, Türkiye'ye özgü sosyalizmi etmiş bir ajandır. 3. Çetin Altan, savunduğu düşünceleri bir sınıfın yararına uygun görülen "alef" revini yürüten bir ajandır.

tesinde, 'Türkiye'de irtica yoktur' açıklamasını yaptıktan sonra 'Uğur Mumcu abrakadabracı ve MİT ajanıdır' diye üstlendiği görevi sürdürüyor." dedikten sonra, başından beri Çetin Altan hakkında söylediklerini bir kez daha madde madde sıralıyordu. Üçüncü ve son maddesi şöyleydi:

"3. Ben Çetin Altan'ın ihanetlerini, dönekliliklerini tek tek ve satır satır kanıtlıyorum. O da benim hakkımda yazdıklarını, aynı biçimde kanıtlamak zorundadır. Kanıtlamadığı sürece kendisini 'alçak bir iftiracı' olarak ilan ediyorum. Ve beşinci kimlik kartını da böylece yakasına takıyorum "

MEMO GAZETECİLİĞİ
"Memo gazeteciliği" nedir?
Memo gazeteciliği, son bağımsız Müslüman ekonomilerin militarizasyonu dönemi
eleştirici kapitalizmi savunan eleştirge
"Memo gazeteciliği" hem işadamları ile
mak anlamına da gelir.
Bu tür gazetecilikte kimlik...

Uğur Mumcu, 23 Şubat 1988 tarihli köşesindeki yazısının altına bu kez "Memo Gazeteciliği" başlığını koymuştu. "Memo"nun kim olduğunu başlarda öğrendiğimiz için, Mumcu

cu'nun kimi kastettiğini artık biliyoruz: Mehmet Barlas...

Notun ortalarında "Bir 'memo gazetecisi' nasıl yetişir?" sorusunu sorduktan sonra şunları yazıyordu Uğur Mumcu:

"Önce solcu gazetede devrimcilik yapacaksın. Devrimciliğin o kadar ileri gidecek ki ünlü solcular ile birlikte 'Vietnam Halkı ile Dayanışma Derneği' de kuracaksın, sonra, televizyonculuğa merak sarıp, ekranda, boy göstereceksin. Devir değişecek, solculuktan çark edip liberal olacaksın. 'Liberal' olmakla kalmayacaksın, kendin de şirket kurup kapitalistler arasına katılacaksın. Bu arada bir basımevi kuracaksın, çalıştığın gazetede işadamları ile röportaj yapıp, röportaj yaptığın bu işadamlarının basım işlerini de üstleneceksin. Şirketin 'ödeme gücü' içine düşünce şirket paylarının bir kısmını bir ünlü şirketin sahibine devredeceksin.

Günlerini ve gecelerini işadamlarının sofralarında geçireceksin gerekince, patronunun ihalelerini takip için belediye başkanlarının kapılarını aşındıracaksın.

Askerî dönemde 'askerci', sivil dönemde 'iktidarcı' olacaksın. Hiç bir konuyu araştırmayacaksın, araştıranlara da 'sahiplerinin sesi' olarak saldırıp, 'aferin' alacaksın. Başbakanlar, bakanlar, valiler, generaller ve işadamları ile bir masada yemek yemeyi 'ödül' sayacaksın. 'Memo gazeteciliği' budur."

Bir Kalem Kavgacısının Sonu...

Uğur Mumcu'nun gazetecilik ve yazarlık yaşamındaki en şiddetli kalem kavgasını bu dönemde, Altanlarla yaptığı söylenebilir. Bundan sonra da 1988 yılını, 89, 90 ve 91 sonbaharına kadarki süreci bir yandan "*araştırmacı-gazetecilik*"le geçirirken, öte yandan zaman zaman kalem kavgalarını sürdürdü.

1975 Martından itibaren köşe yazarı olduğu, 1989'da "*yayın kurulu*" üyeliğine getirildiği *Cumhuriyet*'te 5 Kasım 1991'de bir katastrof yaşandı. Liberallerle Kemalistler arasında şiddetli bir kavga çıktı. Başta İlhan Selçuk olmak üzere yayın kurulunun Hasan Cemal-Okay Gönensin dışındaki tüm üyeleriyle birlikte gazeteden istifa etti. Bir süre sonra *Milliyet* gazetesinin patronu Aydın Doğan'a patronajlığı altında *Cumhuriyet*vari bir gazete çıkarmayı önerdi. Aydın Doğan'ın *Cumhuriyet*vari bir gazete patronajlığı yapamayacağını, ancak gazetesini *Milliyet*'e yazar olarak alabileceğini açıklaması üzerine, kendisiyle birlikte ayrılan Ali Sirmen, Oktay Akbal ve Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'yla birlikte *Milliyet*'e geçti.

Bu dönemde de hırçın ve kavgacı halini sürdürdü. Henüz

Milliyet'e geçmeden önce bir dergiye verdiği beyanatta, ayrıldığı gazetenin Genel Yayın Yönetmeni Hasan Cemal için *"manken gibi çocuktur, ama ürkektir"* tanımını yaptı. Ayrıca, Hasan Cemal'in zor yazı yazdığını anlatmak için, Ali Sirmen'i tanık göstererek; *"Yazı yazmak için bazıları ilham bekler, bazıları da İlhan"* esprisini açığa vurdu...

Ocak 1992 içindeki birkaç günlük anonstan sonra 1 Şubat 1992 Cumartesi günü *"Gözlem"* sütununu *Milliyet*'te açtı. Nisan 1992 sonlarına kadar yazdığı *Milliyet*'ten, Kemalistlerin tekrar yönetime gelmeleri üzerine ayrılarak *Cumhuriyet* gazetesine döndü.

Cumhuriyet'teki bu dönem köşe yazılarında ve öteki araştırmalarında; iyice ivme kazanan PKK hareketine ve Kürt sorununa eğildi. Takvimler 24 Ocak 1993 Pazar gününü gösterdiğinde, öğle saatlerinde evinden çıkıp arabasına binerek kontak anahtarını çevirdiğinde, arabasına konan bombanın patlaması sonucu paramparça olarak öldü...

**"İHALE TAKİPÇİSİ GAZETECİ"
YÜZÜNDEN ÇIKAN KAVGA...**

12 Eylül 1980 askeri darbesinin Türkiye toplumuna giydirdiği yeni elbiseden en çok basın nasibini almıştı. Darbe daha ilk günden "*Demokrat*" ve "*Aydınlık*" gibi Babîâli gazeteciliğinin dışında bir çizgi izleyen yayın organlarını kapatmış, ötekileri de sıkı bir disiplin altına almıştı. Darbeci generallerin Milli Güvenlik Konseyi'nin ve bütün ülkede ilan edilen Sıkıyönetim komutanlıklarının emir ve direktifleriyle gazetelere sıkı yasaklar getirilmiş, sık sık kapatma cezaları verilerek baskı uygulamaya başlanmıştı.

O yıllarda patronaj ve teknoloji bakımından basında hızlı bir değişim görülmüş, basın dışı sektörlerden gelen işadamları gazete çıkarmaya soyunmuşlardı. Bunun 12 Eylül darbesi sonrası yaşanan ilk örneği *Güneş* gazetesiydi. Bankacılık ve inşaat işlerinde adları öne çıkan iki işadamı Ömer Çavuşoğlu ve Ahmet Kozanoğlu 19 Şubat 1982'de "*Güneş*" gazetesini yayınlamaya başladı.

"Güneş"ın Tarih Öncesi...

Ancak Çavuşoğlu-Kozanoğlu'nun 19 Şubat 1982'de çıkarmaya başladıkları "*Güneş*"ın de bir tarih öncesi vardı... "*Güneş*" ilk yayın yaşamına 1974'de atılmıştı. İmtiyaz sahibi şu anda Ankara Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı yapan Nazmi

Bilgin'di. Genel Yayın Müdürlüğünü de babası Turan Bilgin yürütüyordu. 1975'deki nüshalarından birinde "Yıl:11" kide-mi verildiğine göre, "Güneş" daha önceki bir başka gazete im-tiyazının devamıydı. O yıllarda gazete sol düşünceleri sergi-leyen yazıların yer aldığı bir yayın organıydı. Bir süre sonra tiraj ve satış yönünden bir başarı elde edemeyen "Güneş" bir Babıâli deyimi olan "naylor gazete" halinde neredeyse kapa-lı devre devam edip gitmeye başladı.

İşte Çavuşoğlu-Kozanoğlu'nun 1982'de yayınladıkları ga-zete eski "Güneş" in diriltilmiş haliydi. İşe önce değişik gaze-telerden yazar ve muhabir transferiyle başlandı. Döneme gö-re oldukça astronomik sayılabilecek maaşlarla geçiyorlardı "Güneş" e yazar ve muhabirler. Önce Güneri Cıvaoglu bulun-duğu "Tercüman" dan murahhas üye ve genel yayın yönetme-ni olarak "Güneş" in başına getirilmişti. Sencer Güneşsoy da genel yayın koordinatörüydü. Çetin Altan ve Refik Erduran Milliyet'ten transfer edilmiş, İsmail Cem, Melih Aşık, Alte-mur Kılıç, Rüştü Şardağ ve Cüneyt Arcayürek'e birer köşe açılmıştı.

Gazete ve televizyon duyurularının dışında, İstanbul so-kaklarında Amerikanvari reklamlarla 19 Şubat 1982 günü yayınına başlayan "Güneş" in tirajı ilk günlerde 500 bindi.

"Güneş" bu haliyle yayınına devam ederken, ikinci yılın ortalarında (1983 Temmuz'u) sahip değiştirerek, işadami Mehmet Ali Yılmaz tarafından satın alındı. Bir süre sonra Çağaloğlu'nda değişik binalara dağılmış parçalı halinden kurtularak Beyazıt'ta Soğanağa Mahaellesi Turanlı So-kak'taki kendi binasına taşınıp yerleşti.

Mehmet Barlas "Güneş"te....

19 Şubat 1982'deki çıkışından beri "Güneş" in genel yayın

yönetmenliğini ve başyazarlığını yapan Güneri Cıvaoglu, 24 Ekim 1986'da gazeteden ayrılarak "*Sabah*"a geçti. O günkü son başyazısında şunları yazıyordu:

"Güneş makineye, binaya değil insana yani gazeteciye yatırım yaparak büyük doğmak, büyük kalmak felsefesiyle oluştu. Bizim yokuşun kendi alanlarında en iyi üç yazarından, çizerinden, yöneticisinden, muhabirinden, teknik elemanından; idarecisinden biri mutlaka Güneş'te yer aldı."

Ertesi ay, yani Kasım 1986'da, 6 yıldır Milliyet'in başyazarlığını yapan Mehmet Barlas, genel yayın yönetmeni ve başyazar olarak "*Güneş*"e geldi. İlk başyazısında Mehmet Barlas izleyeceği yayın çizgisini şöyle özetledi:

"Bu gazete düne değil, yarına dönük yaşayanların gazetesidir. Yolumuzu aydınlatan kaynak akılcılığın, müsbet ilmin, özgür ve özerk düşüncenin, saplantısızlığın ve evrenselliğin alevlerinden oluşan meşaledir.

Milliyetçiyiz, bizim milliyetçiliğimiz Türkiye Cumhuriyeti'nin istikrarlı ve kaynaşmış modern devlet olmasını mümkün kılan; hoşgörüye ve saygıya dayalı hümanist bir dünya görüşüdür.

Dine saygılıyız. Bu gazete Atatürk'ün bize temel ilke olarak getirdiği laikliğin inançlı bir savunucusudur.

Bağımsızlık kavramının, günlük siyasi kavgaların bir aracı olarak kullanılmasından yana değiliz. Bu gazete basın özgürlüğünün, araştırıcı ve objektif gazeteciliğin savunucusudur.

Sosyal adaletin sağlanmasından ve sosyal güvenliğin yaygınlaşmasından yanayız. Ancak bu hedef bizim için kuru bir slogan değildir. Siz sayın okurlarımıza çağdaş ve evrensel ölçülere dayalı bir gazete sunmak amacındayız."

Güneş gazetesi yeni genel yayın yönetmeni ve başyazarı Mehmet Barlas'ın yönetiminde devap edip giderken, ertesi yılın ilkbaharında "*Sabah*"la aralarında bir kalem kavgası çıktı...

Şimdi sizlere bu kavganın neden ve niçin çıktığını anlatmadan önce "*Sabah*" gazetesiyle ilgili biraz bilgi vermemiz gerekecek. Çünkü gazete adı olarak "*Sabah*" ne kadar kıdemli ise de, son haliyle henüz daha iki yaşını yeni dolduran bir gazeteydi...

Yeni Asır'ın İstanbul Çıkarması.....

"*Sabah*" Türk basınında ilk gazete adı değildi. "*Sabah*" adlı gazeteyi ilk kez 1867 yılının 25 Şubatında Şemsettin Sami Bey çıkarmıştı. Gazetesinin yönetimini de Mihran Efendi'ye bırakmıştı. Şemsettin Sami Bey bir süre sonra Trablus-garp'a sürgün edilince gazete Mihran Efendiye kalmıştı. Bundan sonra artık Mihran efendi ile Sabah'ın adı yanyana anılır olmuştu: "*Mihran Efendi'nin Sabah'ı*". Abdülhamid'in İstibdat Döneminde ve II. Meşrutiyet'te de yayınına devam eden "*Sabah*", Mütareke'de bir ara adını "*Peyam-ı Sabah*" (Sabah Haberleri) olarak değiştirmiş, Ali Kemal bir dönem başyazarlığını yapmıştı. Bir ara Refik Halid'in de yöneticisi ve başyazarlarından olduğu "*Sabah*"ın ya da "*Peyam-ı Sabah*"ın Kurtuluş'tan sonra yayınına son verilmiş, uzun yıllar sahipliğini yapan Mihran Efendi de Türkiye'den ayrılmıştı.

Mütareke Döneminde Ali Kemal'lerin, Refik Halid'lerin yönettiği ve yazdığı bir gazete olarak Kurtuluş Savaşı'na karşıtlığı gibi kötü ününden dolayı uzun yıllar adı hiçbir gazeteye ad olarak benimsenmemişti. Ancak 1938'de başına "*Yeni*" sıfatı konularak bir gazete adı olarak kullanılabildi: "*Yeni Sabah*". 6 Mayıs 1938 günkü ilk sayıda "*Yolumuz*" baş-

lıklı yazısıyla bu farklılığın altı önemle çizilmişti:

"Halkın gazetesi olmayı, bir yandan da halkın kendisine uygun olmakta buluyoruz. Söylemeye hacet yok ki 'Yeni Sabah' unvanı, Mihran'ın 'Sabah'ını hatıra getiremez. Eski 'Sabah'ının, bu güzel Türk kelimesini de Türkiye'de kazandığı servetle beraber dışarıya kaçırmaya hakkı olamazdı. Onun kendisine mal ettiği milli kıymetler arasında, müsadere etmekte geciktiğimiz bu kelimeyi eskisinden ayıran 'Yeni' vasfıyla Türk gazetesine kazandırdığımız için bahtıyarız.

'Yeni Sabah' batan bir imparatorluğun ve Mihran'ın Sabah'ına değil, Atatürk güvencesi ile beraber doğan yeni Türk sabahının aydınlıklarına sayfalarını açıyor."

"Sabah"ın, bu kez "Yeni Sabah"ın Türk basın yaşamından silindiği 1960'ların ortasında yine başına bir sıfat daha eklenerek gazete adı olduğunu görüyoruz: *Babîâli'de Sabah*.

Nihayet, geçen yüzyılın sonlarından beri İzmir'de "Yeni Asır" gazetesini yayınlamakta olan Bilgin ailesi 22 Nisan 1985'de İstanbul'da, 1867'deki ilk adıyla "Sabah" gazetesini yayın yaşamına soktu. Gazetenin imtiyaz sahibi, aynı zamanda İzmir'deki *Yeni Asır*'ın da sahibi olan Dinç Bilgin'di. Sabah'ın ilk genel yayın yönetmeni Rahmi Turan'dı. 1986'da Rahmi Turan gazeteden ayrılınca, onun yerine Genel Yayın Yönetmenliğine Zafer Mutlu getirildi. 1987 ilkbaharında, henüz daha kuruluşunun ikinci yılında Sabah 400 ile 500 bin dolayında bir tiraj düzeyinde seyreden bir gazeteydi.

İşte o günlerde "Güneş"le aralarında şiddetli bir kavga çıktı...

"İhaleci Genel Yayın Müdürü"...

Sabah'ın 21 Nisan 1987 günkü manşet haberinin başlığı

şöyleydi: "İhaleci genel yayın müdürü kim?". Başlığı tamamlayıcı cümlede ise: "Bulvar gazetesi önceki gün bir bakana dayanarak bir gazete genel yayın müdürünün İstanbul Belediyesi'nde

'ihale işi' takip ettiğini iddia etti" şeklindeydi. Haberin spotlarında da şunlar yazılıyordu:

"Gazetede yayınlanan iddiaya göre adı açıklanmayan kabadayı kılıklı bir müteahhit Belediyenin açtığı büyük bir ihaleye girdi ancak kaybetti. Bunun üzerine bu müteahhit bir gazetenin genel yayın müdürünü ihaleyi açan İSKİ genel müdürüne gönderdi./ Bu Genel Yayın Müdürü İstanbul belediye yetkililerine; 'Yazar, çizer ve sizi un ufak ederiz' şeklinde tehditlerde bulundu. Bu tehditler o ihale için işe yaramadı ama daha sonra yine belediyenin açtığı 7 milyar liralık bir ihalenin 'kabadayı' müteahhide verilmesini sağladı."

Bunun altında, haberin yazısının 3. sayfadaki "Sabah Diyor Ki..." sütununda okunabileceği belirtiliyordu. Üçüncü sayfadaki başlık: "Bu genel yayın müdürü her kimse, ortaya çıksın!" idi. Rüşvetçiliğin önünün alınmadığından, parlamenterlerin görevlerini yapmadıklarından yakınılan yazının girişinde; "Devleti ve halkı so-

yanlarla mücadele etme görevi, adeta bütünüyle gazetecilerin üstüne kaldı" deniliyordu. Manşet haberin içeriğiyle ilgili de şunlar yazılıyordu:

"Önceki gün Bulvar gazetesi, bir gazete genel yayın müdürünün İstanbul belediyesinde ihale işi takip ettiğini

haber verdi.

Gazetenin Yazarı Güngör Yerdeş'e göre belediyenin açtığı 13 milyar liralık ihaleyi kaybeden müteahhit, bir gazete yayın müdürünü belediyeye göndermişti.

Bu gazeteci sorumluları tehdit etmişti.

Tehditler o ihale için işe yaramamıştı ama daha sonra yapılan 7 milyarlık başka bir ihalenin sözü edilen müteahhide verilmesini sağlamıştı.

Ahlaksızlıklarla mücadele görevini üstlenmek zorunda kalan basının savunduğu değerlere öncelikle kendisinin sahip olması gerekir.

Gazetesinin ağırlığını ve şahsi nüfuzunu ticari bir maksatla kötüyle kullanan bu gazete yöneticisi kimdir?

Çıksın ortaya. Çıkarılsın. Bütün genel yayın müdürleri bu şüphenin gölgesi altında yaşayamazlar...

Aksi halde gazeteci olarak hiç birimizin hiç bir ahlaksıza söyleyecek tek sözü kalmaz."

Ertesi günkü, yani 22 Nisan 1987 tarihli *Güneş*'in 1'inci sayfasında ise "*Dalan, Sabah ve Bulvar gazetesini yalanladı*" başlıklı bir haber vardı. Dalan, o dönemdeki İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'dı...

"İhale Takipçisi Başyazar"ın Ortaya Çıkışı...

Aynı günkü, yani 22 Nisan 1987 tarihli *Sabah*'in manşet haberi yine aynı konu üzerineydi. Ve şöyleydi: "*Dalan: Bana Gelen Mehmet Barlas'tı.*" Öne çıkarılan alt başlık ve spotlarda ise şunlar yazılıydı:

"İstanbul Belediye Başkanı son günlerin tartışmalı konusuna açıklık getirerek kendisine ihale için gelen genel yayın müdürünün Barlas olduğunu bildirdi. / Bedrettin Dalan dün yaptığı açıklamada, "Mehmet Barlas bana gele-

rek patronu Mehmet Ali Yılmaz'a ait Tek-Art firmasının bir ihalede haksızlığa uğradığı yolundaki görüşünü aktardı. Ama bunu söylerken firma adına değil herhangi bir gazeteci gibi konuştu' dedi. / Da-

lan bu görüşmede gerek kendisinin gerek öteki yetkililerinin Mehmet Barlas'ı ihalede Tek-Art'a herhangi bir haksızlık yapılmadığı yolunda ikna ettiklerini ve Barlas'ın görüşmeden sonra kendilerinden özür dilediğini açıkladı. / Tek-Art firmasının üç yılda kendisinden hiç ihale alamadığını anlatan Dalan, 'Ancak son 7 milyarlık ihaleyi uygun teklif verdikleri için aldılar. Mehmet Barlas'ın ziyaretinden sonra ihalenin kazanılması sadece bir tesadüftür' dedi. / Güneş gazetesinin sistematik bir şekilde kendisi aleyhine yayın yapmaya başladığım da iddia eden Dalan, ne kadar aleyhim de yayın yaparlarsa yap-sınlar, hak etmedikleri hiçbir ihaleyi kazanamazlar" diye konuştu."

"Olay Tan" imzalı 5. sayfadaki ayrıntılı haberde de, Bedrettin Dalan'ın bu konuda yaptığı yazılı açıklamaya geniş yer verilmişti.

Bir gün önce "Sabah Diyor Ki..." sütununda yazan Güngör Mengi yazının başlığına "Talihsiz Tesadüf" koymuştu. Şunları yazıyordu:

"Bizim için de sürpriz oldu... Bir müteahhidin işi için İstanbul Belediyesi'nin karşısına dikilen gazetenin genel yayın müdürünün Mehmet Barlas olabileceği hiç aklımıza gelmemişti.

Kimin aklına gelirdi?

Tahmin yürütenlerin de yüzde doksanı zaten, bu iddianın biçtiği rolü İstanbul'daki bir küçük gazetenin yöneticisine yakıştıyordu. Olay dün İstanbul Belediye Başkanı Dalan'ın açıklamasıyla gün ışığına çıktı.

Güneş gazetesi genel yayın müdürü ve başyazarı Mehmet Barlas, olay hakkında görüşünü soran arkadaşımıza *"Beni aramak şimdi mi aklınıza geldi?" diye sitem ederken herhalde bu durumu dikkate almadı.*

Patronu Mehmet Ali Yılmaz'ın kaybettiği 13 milyarlık ihale için Belediye Başkanı Bedrettin Dalan'a gittiğinden haberdar olduğumuzu sanıyordu herhalde.

Neyse, bu artık teferruat olmuştur" dedikten sonra Güngör Mengi, *"Ortada şimdi daha ciddi bir sorun bulunmaktadır "* cümlesiyle olayın gazetecilik yönüne geliyordu:

"Bir kamu müessesesi olan gazetecilik mesleği, ahlaka aykırı özel amaç ve çıkarlara alet edilemez" diyen önemli bir meslek ilkesi vardır.

Bu ilkenin çiğnendiği şüphesi doğmuştur.

Bunun aydınlatılması gerekiyor. Tabii gerekli derslerin çıkarılması da.

Dalan, Güneş gazetesinin sahibi tarafından 'kaybedilen ihale' konusunda gazetenin yöneticisi ve başyazarı Mehmet Barlas'ın baskı yapan bir rolde karşısına çıkmadığını açıkladı.

Buna sevindik.

Ancak... Bu ziyaretten sonra Güneş'in sahibi M. Ali Yılmaz, üç yıldır ilk kez 7 milyar liralık bir ihale kazanmıştır. Dalan bunun 'sadece bir tesadüf' olduğunu öne sürdü. Bu açıklama Mehmet Barlas'ı yakından tanımayan insanlar için inandırıcı gelmeyecektir.

Dalan'ın sözünü ettiği 'tesadüf' müessif bir tesadüftür.

Ve Mehmet Barlas'ın en büyük talihsizliği de patronunun konumundan geliyor!

Çünkü Barlas, kamu kuruluşları ile iş yapan bir müteahhidin gazetesinde çalışıyor olmasaydı, bu şüphe gölgesi üstüne düşmeyecekti.

Çağdaş Batı toplumları için başarının anahtarı olan ilkel araştırap Türk halkının yararına sunmaktan çok hoşlanan ve bunu da başarı ile yapan Mehmet Barlas, bir zahmet de basın mesleği için yapsın.

Batı'da kimlerin gazete sahibi olmasına izin verilmiyor? Gazete sahibi olanlar ne işler yapıyor? Gazetenin gücü ticari maksatlarla kullanıldığı zaman neler oluyor?

Büyük hizmet olur... Herkes yararlanır... Hepimiz yararlanırsınız..."

Ayrıca, aynı günkü Sabah konu ile ilgili görüşlerini aldıkları Mehmet Barlas'ın söylediklerini haber olarak veriyordu. Başlık şöyleydi: "*Barlas: 'Dalan İstanbul'un Çukurlarına Baksın.'*"

Mehmet Barlas, Kendisini Savunuyor....

Ta başından beri gördüğümüz gibi Türk basınında kalem kavgalarının şaşmaz kuralı hemen işlemeye başlıyor, belediyeden gazete sahibinin ihalesinin takibi olayı hızla ikinci plana itilerek, iş dönüp dolaşıp "*Ben senin cemaziyelevvelini bilirim*"e gelip dayanıyordu. Bu kavgada da öyle oldu. 23 Nisan 1987 günü Güneş'te kupürlerin de serpiştirildiği şöyle bir haber yayınlanıyordu:

"Hep millet parasıyla para kazandılar / Bir ailenin kötü alışkanlığı. / Sabah'ın sahibi Dinç Bilgin'in büyükleri 1951'de Menderes'in örtülü ödeneği ile makine almıştı / Bugün de Sabah ve Yeni Asır, usulsüz teminat mektupla-

rı ile SEKA'nın sırtından haksız kazanç sağlıyor."

Bu son iki iddianın belge kupürleri de başlık altına serpiştiriliyor ve resimaltılarında şunlar yazılıyordu:

"Yeni Asır ve Sabah gazetesinin sahibi olan Şevket Bilgin'e verilen paralarla ilgili Yassıda duruşmaları belgesi..." / "SEKA'nın iç yazışmalarında "Sabah" ve "Yeni Asır"ın usulsüzlüklerini gösteren bölümler."

Devam sayfasındaki haberinde de olay iyice ayrıntılandırılıyordu. Mehmet Barlas ise "Gözlem" başlığı ile yazdığı başyazılarından o güne "Güngör Mengi'ye..." diye başlık atmıştı. Mengi'nin bir gün önce Sabah'ta kendisine yönelttiği soruları yanıtlıyordu. Olayı özetledikten sonra, "Bak kardeşim Mengi!..." hitabıyla başlayarak şöyle devam ediyordu:

"Özel mülkiyetin ve basın özgürlüğünün teminat altında olduğu tüm ülkelerde, sermaye sahibi olan herkes, gazete sahibi olabilir. Hatta radyo ve televizyon istasyonu da kurabilir." Bundan sonra çeşitli dünya ülkelerinden örnekler veren Mehmet Barlas, bizdeki duruma geliyordu:

"Türkiye'de de durum farklı değil ki...

Tam altı yıl başyazarlığını yaptığım 'Milliyet' gazetesinin sahibi olan Sayın Aydın Doğan da, daha önceki iş hayatının başarıları ile "Babıâli'ye patron olmadı mı? Eğer müteahhitlik ise "Koza Evleri", eğer turizmcilik ise "Milta" ve neticede Turizm Bankası kredileri ve devlet tahsisleri ile açılan tatil köyleri var... Dayanıklı tüketim mallarının

pazarlandığı "MİLPA" var. Otomotiv sanayii başbayilikle-ri var.

Bunlar ayıp değil... Gazete sahibi olan kişi, müteahhitlik de yapar, pazarlamacılık da.

İşte 'Sabah Pazarlama' da, Japon ve Kore eşyalarını pazarlamıyor mu?

Daha da ötesi... Eğer senin gözünde basın patronu olmak çok ayrılmazlık bir kimlik gerektiriyorsa, kendi patronuna şu soruları sorsana:

Madem 'Sabah'ın ve 'Yeni Asır'ın sahibi olan Bilgin ailesi, böyle mangalda kül bırakmayacak kadar tutarlı insanlar, o zaman Şevket Bilgin 1951 yılında neden 'örtülü ödenek'ten bugünkü rayiçle yüzlerce milyon para aldı. (Bak Yassıada Davaları Dosyası: Esas No: 1960/21 ve 30). Yüksek Adalet Divanı Kararına göre, Demokrat Partiyi destekleyen gazetecilere verilen bu millet parası ile, Dinç Bilgin'in ailesi, şimdiki 'Sabah'ın basıldığı tesisleri kurmuş.

Ne oldu sonra? Menderes'i aldatanlar şimdi basın kralları... Menderes ise, Bilgin'e verdiği bu paralar yüzünden idam edildi.

Kısacası, 'Sabah'ın çatısında Menderes'in ruhu dolaşıyor... Bunu sor patronuna..."

İkinci olarak SEKA örneğini de verdikten sonra Barlas, "*Bak kardeşim Güngör Mengi*" hitabıyla şöyle devam ediyordu:

"Sen de zamanında 'Yeni Asır'ın yöneticisiydin... Gazete başyazarları ve yöneticileri, çalıştıkları müesseselere de, patronlarına da yardım ederler..."

Kendimden örnek vereyim.

'Milliyet'te başyazarken, arkadaşım Prof. Mümtaz Sosyal hakkında açılan bir fikir suçu dosyasını 1981'de, zamanın

Devlet Başkanı Sayın Evren'e bizzat başvurup kapattırdım. Üstelik bunu, bir dış gezide, tüm gazeteci arkadaşlarımla önünde yaptım. Yine arkadaşım Örsan Öymen'i, siyasi polisin gözetiminden kurtardım. Seçimden sonra, sıkıyönetim Milliyet'i kapatmıştı. Başbakan'a, bakanlara başvurarak, gazetenin kapatılma kararını, üç saatte iptal ettirdim.

Bunları ve pek çok olayı, Milliyet'in sahibi de, çalışanları da bilir.

Yani gazete başyazarları ve yöneticiler, tribündeki seyirciler değildir...

Yani 'Benim patronum iyi, seninki kötü' gibi mantıklar ayıptır...

"Değil mi kardeşim Mengi?..."

Güngör Mengi ise, aynı günkü, yani 23 Nisan 1987 tarihli Sabah'taki köşesinde "*Çok Kötü Bir Örnek!*" başlıklı yazısını yazmıştı. Şöyle giriyordu:

"Mehmet Barlas'ın dün bir veda yazısı yazacağından korkuyorduk. Ve kendisini böyle bir karardan caydır-maya yarayacak sebepler bulmak için kafamızı zorluyorduk."

Sonra da: "*Yanıldık... Müteahhit Mehmet Ali Yılmaz'ın gazetesi Güneş'in yöneticiliğini ve başyazarlığını yapan Mehmet Barlas dün bunların hiçbirini yapmadı.*" diyordu.

Yazısının sonunu da şöyle bağlıyordu Güngör Mengi:

"Fakat dünkü yazısından sonra şunu öğrendik:

Barlas o rolü isteyerek üstlenmiş.

Diyor ki: "Diyelim ki Dalan'a baskı yapıp Güneş'in sahibine bir belediye ihalesi kapattık..."

Bir gazeteci için bu, büyük bir 'risk' ve büyük bir 'feragat'tir.

Ama işte olay açığa çıkmıştır. Artık 'Mehmet Barlas'la bir alıp veremediğimiz yok' diyemeyiz.

Meslektaşlarına ders vermek ve zaman zaman onları paylamak Barlas'a pek yakışıyordu. Ama artık olmaz...

Çünkü hem bir müteahhit firmanın kılıcı ve kalkanı rolüne razı olacaksın, hem de okumuşluğun, çağdaşlığın, faziletin ve aklı selimin timsali ididasıyla ortalıkta salınarak 'örnek gazeteci' havası atacaksın.

Artık olmaz... Buna razı olamayız."

Güngör Mengi Öfkeleniyor...

Daha birbirlerinin son sözlerini okumadan, kaleme sarılan kavgacılar, kendilerini izlemekte zorlanan okurlar için, artık işi özetlemeye başlıyorlar. 23 Nisan günü Mehmet Barlas'ın başyazısını ve Güneş'in kendileriyle ilgili haberini okuyan Güngör Mengi, 24 Nisan'da Sabah'ta şunları birinci sayfadan yazdırıyordu:

"Mehmet Barlas Bir İftiracıdır". Bu başlıktan sonraki spotlar şöyleydi:

"İhale takipçisi Mehmet Barlas dün Sabah'la ilgili bazı ididalarda bulundu. Bütün yazdıkları iftiradır. Kendisini bu iddialarını ispat etmeye çağırıyoruz.... / Halkı sömürenlerle, yolsuzluklarla ve her türlü ahlak-

sızlıkla mücadele eden Sabah ı sindirmeye, Mehmet Barlas gibi itibarını kaybetmiş biri değil, kalemsörlüğünü yaptığı çevrelerin de gücü yetmez... / İstanbul Belediye-
sinde ihale takip ettiği açıklanan, böylece son yılların en büyük basın rezaletini yaratan ve bunun Sabah tarafın-
dan ortaya çıkarılması nedeniyle bize düşman olan Meh-
met Barlas kendisini temize çıkarmayacağını anlayınca şeref ve haysiyetlere saldırmaya başladı. / Barlas, Sa-
bah'ın basıldığı tesisleri Bilgin ailesinin, Menderes'in ör-
tülü ödeneğinden aldığı paralarla kurduğunu iddia edi-
yor. Biz de diyoruz ki, "Bu dediğini ispat et, bütün tesisle-
rimizi sana verelim... Ama haberin olsun ispat edemez-
sen bunun hesabını Türk adaletinin önünde vereceksin."

Bunun altında da Güngör Mengi, o günkü kendi imzalı köşe yazısının anonsunu veriyordu: "*Kardeşim Mehmet, İstersen Devam et!*"

Bu başlık altında 3. sayfadaki yazısı da şöyleydi Güngör Mengi'nin:

"Sevgili okurlar... Bir kaç gün üst üste Mehmet Barlas'ın bu sütuna konuk olmasından dolayı sıkılmış olabilirsiniz. Ama bir onur ve fazilet kavgası yapıyoruz. Hesap verme-
si gereken birinin, bundan kurtulmak için başvurduğu baskın çıkma taktiği ne boyun eğmemizi eminim ki iste-
mezsiniz."

Mengi, bu girişten sonra "*Kısaca hatırlatalım*" diyerek kavga nedenini özetliyor, "*Ne istedik, ne gördük?*" arabaşlı-
ğından sonra sürdürüyordu:

"Biz bu basın rezaletinin hesabının verilmesini istedik. Ama Güneş gazetesi genel yayın yönetmeni ve başyazarı Mehmet Barlas bunu başarabileceğini sanmadığından olacak Sabah'a ve sahibine iftiralar yağdırmaya başladı. Bunu eğer polemik yaratarak gazetesinin satışını artır-

mak için yapıyorsa umutlanmasın... Çünkü Sabah okurları, ihale takip ederken yakalanmanın çaresizliği içinde debelenip hesap vermekten kurtulmaya çalışan birinin gazetesini okumaz.

Yok eğer bu iftiralarla Sabah'ı susturacağını umuyorsa, buna değil kendisi gibi itibar kaybına uğramış bir gazetecinin, arkasındakilerin de gücü yetmez.

Dün sütununda sözüm ona bir cevap yayınladı. Kardeşim Mengi...' diye tekrarlanan nazik kitaplar ardından gazetemizin sahibine galin saldırılar ve çirkin iftiralar savurdu."

Bundan sonra Mehmet Barlas'ın iddialarını reddeden Güngör Mengi yazısının sonunda şunları söyledi:

"Rahmetli Şevket Bilgin ardında evlatlarını utandıracak hiçbir şey bırakmadı. Öyle bir para da almadı. Çünkü Şevket Bilgin gazetesini 1960'ların ortasına kadar, kendi yaşındaki makina ile basmaya devam etti.

Barlas'a, Şevket Bilgin'inki kadar temiz ve şerefli bir ömür diliyorum.

Bu arada çok ilgisini çektiğini sandığımız bir imkanı da kendisine tanıyoruz:

İddiasını kanıtlarsa, Sabah'ı basan tesisleri kendisine vereceğiz.

Böyle bir çaba, müteahhit patronu için belediyelerde ihale kovalamaktan çok daha kârlı bir iştir.

Başarmaya çalışsın. Aksi halde iftiralarının hesabını mahkemelerde vermek zorunda kalacaktır.

Tamam mı kardeşim Mehmet? İstersen devam et!"

Selanik Defterinin Karıştırılması...

Ertesi gün, yani 24 Nisan 1987'de Güneş birinci sayfasın-

dan "Yeni Asır'ın Selanik Yılları" kitabının kapağının da yer aldığını "Selanik'te yumuşak, İzmir'de Efe!" başlıklı yazıyı yayımladı. Spotu şöyleydi: "İstanbul'da Sabah'ı yayınlanan Bilginler İzmir'de baskı ile ensaftan ilan topluyor!..."

Devam sayfasındaki haber metninde ise; İzmir esnafının Bilgin ailesinin gazeteleri için kendilerinden zorla ilan topladıklarından şikayet ettiklerine yer veriliyordu. Ayrıca Bilgin ailesi tarafından hazırlattırılan "Yeni Asır'ın Selanik Yılları" kitabından alıntılarla dede Bilgin'in 19 Ağustos 1895'de Selanik'te çıkarmaya başladığı Yeni Asır'da 1912 Balkan Savaşı'nda, Selanik'in Yunanistan'ın eline geçmesiyle teslimiyetçi bir yayın yapmalarını kınıyordu.

Bunun yanında Mehmet Barlas da o günkü "Selanik-İzmir-İstanbul" adlı başyazısını aynı konuya ayırmıştı. Başyazısının sonu şöyleydi:

"Biz diyoruz ki...

'Sabah'ta çalışanlar, başta korkusuz gazeteci Ahmet Vardar olmak üzere, gazetenin sahibi Dinç Bilgin'e gitmelidir.

Kaç gündür verdiğimiz, daha da pek çoğunu vereceğimiz belgelerin esası sorulmalı ve Ahmet Vardar, Dinç Bilgin'e:

-Dinç Bey... Açıkla bunları... Yoksa kuşağını çeker, fena yaparım demelidir."

"Bu Kavgaya Niye Girdik?"

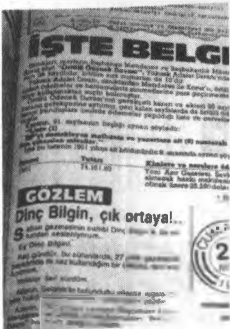
25 Nisan 1987 günkü nüshasında Sabah 1'inci sayfasında "Bu Kavgaya Niye Girdik?" diye sorduktan sonra cevaplarını şöyle veriyordu: "Suç örgütlerinin devlete sızmasından kork-

tuğumuz için ve Türkiye'yi tehlikede gördüğümüz için girdik / Hükümetleri ve belediyeleri, yeraltı örgütlerinin baskı, tehdit ve şantajlarından korumak için girdik / Gazeteciler, ekmek

parası uğruna onurlarını feda etmesinler diye girdik" Bu anonsların altında da "Yarın Sabah'da" hatırlatması yapılıyordu.

Aynı günkü, yani 25 Nisan 1987 tarihli Güneş ise "İşte Belge..." başlığıyla örtülü ödenek davasının kupürünü yayınlıyordu. Burada, 1951 yılına ait 74.161.50 TL. görülüyor, hizasında da "Yeni Asır gazetesi. Şevket Bilgin eliyle alınacak baskı makinasının taksit karşılığı olmak üzere 25.250 dolar avans verilmiştir" yazısı okunuyordu. De-

vam sayfasında da haberin ayrıntısı yer alıyordu. Mehmet Barlas'ın "Gözlem" sütunundaki başyazısının başlığı "Dinç Bilgin, çık ortaya!..." idi. "Ey Dinç Bilgin!..." hitabıyla başlayan başyazı olup biteni özetledikten sonra, sonunda şöyle diyor-du:

"İşi, arkadaşım ve neticede senin yanında çalışan bir emekçi olan Güngör Men-
gi'ye bırakma... Kendin yaz yazıyı, imza-

nı altına at... Eğer ailen 1951'de, matbaa makinesi almak için örtülü ödenekten "besleme basın" harcırahı aldı ise ve ben bunu ispatlarsam, 'Sabah' tesislerini bana vereceğini kendin söyle...

Seni seven çok insan yok... Bunu bil...

İstanbul basınına iyi örnek olmadın..

Geldiğin İzmir'den ise, pek çok insan, senin hakkında belgeler getiriyor.

Sen çık ortaya.

Gazetende bazen insanlara 'kabadayı kılıklı' gibi sıfatlar takıyorsun.

Çık ortaya da, herkes senin ne kılıklı olduğunu görsün!..."

"Arkadaşını söyle..."

Sabah 26 Nisan 1987 günkü nüshasının birinci sayfasından, bir gün önce "Yarın Sabah'ta" anonsuyla verdiği haberleri açıyordu. Önce altı sütuna yayılmış bir fotoğraf görünüyordu. Fotoğrafta oturan, soldan sağa dört kişi vardı. Sabah oklarla bunların kimliklerini açıklıyordu:

"Mehmet Ali Yılmaz (Güneş Gazetesi Sahibi) Mehmet Barlas'ın adına Belediye'de iş takip ettiği ve yanında çalıştığı patronu / Kürt İdris (Özbir) Cinayet, silahlı baskın ve haraç almak suçlarından hüküm giymiş kabadayı / İnci Baba (Mehmet Nabi İnciler) Silahlı baskın, ihalelere silah tehdidiyle baskı yapmak, haraç almaktan hükümlü kabadayı, halen tutuklu / Dünder Kılıç, cinayetten hüküm giymiş, uyuşturucu kaçakçılığı yüzünden idamla yargılanıyor, Mehmet Ali Yılmaz'ın iş ortağı."

Resim altında da "Arkadaşını söyle bana, kim olduğunu söyleyeyim sana" yazılıydı. Resmin yanında ayrıca "Orijinal kopyası devletin gizli arşivinde bulunan bu fotoğraf yeraltı

dünyasının basına nasıl el attığının açık delilidir" sözleri vardı. Ayrıca "Barlas-gate olayında son perdeden bir önce" başlıklı yazıda yayınladıkları bu fotoğraftan söz ediliyordu. Sonunda şu cümleler vardı:

"Ve bizim yaptığımız kavganın aynı zamanda 'devletin, milletin ve rejimin' kavgası' olduğunu kanıtlayan bu 'belge' iki gün önce elimize ulaştı.

Yayınlayıp yayınlamamayı çok düşündük. Ama Barlas baskın çıkmaya çalışmakta ısrar edince yayınlamaya karar verdik. Bizim yaptığımız kavgada, Mehmet Barlas'ın da menfaati vardır."

Güngör Mengi imzalı yazının başlığı ise: *"Artık Susmak ve Düşünmek Zamanı..."*ydı. Güngör Mengi *"Barlas'a bir hatırlatma"* ara başlıklı son bölümde şunları yazıyordu:

"Yalnız arkadaşım Mehmet Barlas'a şu hatırlamayı yapmayı vicdan borcu biliyorum.

Dünkü yazısında beni, patronu Dinç Bilgin'i savunmaya mecbur bir profesyonel yerine koymuş.

Ardından da, ancak fotoğrafta görülen dörtlüye yakıştılabilecek bir üslup içinde 'Çık ortaya!' çağrısı yaptığı Dinç Bilgin'e, bir takım akıldışı hakaretlerde bulunmuş.

Kendisine şunu göğsümü gere gere söylüyorum.

Evet Dinç Bilgin benim patronumdur, ama daha önce 28 yıllık arkadaşımıdır. Dostumdur...

Bu arkadaşlık ve dostluk bana bunca yıl sadece kıvanç ve onur verdi.

Tanrı ona da benimki gibi bir patron nasip etsin!"

Bu Kavganın Sonu...

27 Nisan 1987 günü artık kavganın sonuna gelinmişti. O günkü Güneş'in başlığı *"Türkiye'de Yargıçlar Vardır-Sabah*

Adalet Önünde
idi.

"Barlas'ın tazminat istemleri 20 milyar lirayı geçiyor" başlıklı bir

haber vardı. Ayrıca "Güneş" imzalı "Sonuç" başlıklı kısa bir yazı yer almıştı. Son iki paragrafı şöyleydi:

"Şimdi sorunu, gazete sütunlarından çıkarıp, Türk adale-
tine götürüyoruz... Yasalara ve yargıçlara güveniyoruz...
Ancak, "Sabah'ta çıkan her satırı her gün izleyeceğiz...
Sade kendi onurumuzu ve vatandaşlık haklarımızı değil,
haksız yere teşhir edici yayınlara konu edilmek istenilen
her Türk'ün hakkını da biz koruyacağız"...

"İhale Takibi" yüzünden çıkan Mehmet Barlas-Güngör
Mengi ya da Güneş-Sabah kavgası böylece son buldu.

Bundan sonra ne mi oldu?

Mehmet Barlas 1988 yılının Mayıs ayında "Güneş"ten ayrıldı ve "Sabah" gazetesine gitti. Birkaç yıl sonra "Sabah'tan Hürriyet gazetesine geçti. Bir süre sonra oradan tekrar "Sabah" gazetesine geldi. Geçtiğimiz yılın 1997 Ekim ayında bir gün Sabah'ın patronu Dinç Bilgin tarafından eşi Canan Barlas'la birlikte gazetedeki işlerine son verildi.

**BU KAVGALAR BÖYLECE,
DEVAM EDER GİDER....**

Daha önce de gördüğümüz gibi 1980'lerin, 1990'ların kavgasındaki yeni jargonda "*liboş*" ve "*dönek*" sözcükleri sıklıkla kullanılır olmaya başlamıştı. Bu dönemin kavgı dilini denilebilir ki, rahmetli Uğur Mumcu yerleştirmişti. 1983'ten itibaren iktidar olan ANAP'ın lideri Turgut Özal'ın ekonomi-politikası "*liberalizm*" olarak deklare edilip, basında da eskiden solcu ya da Marksist bilinen kalemeler tarafından ucundan kıyısından benimsenmeye başlanınca, onlar "*liboş*" olarak adlandırılmaya başlandı. Uğur Mumcu'nun Cumhuriyet'teki yazılarında özellikle Altanlar için (Ahmet Altan, Mehmet Altan, Çetin Altan) kullanmaya başladığı bu sıfat zamanla öteki yazarların kavgalarında da devreye girdi...

"Liboş Mehmet..."

Emin Çölaşan, Hürriyet'teki 1 Ağustos 1993 tarihli köşesinde "*Liboş Mehmet'le Şampiyon Mehmet*" başlıklı bir yazı yazdı. Şöyle başlıyordu yazı:

"Dünkü gazetelerde bizim Liboş Mehmet'in Cavit Çağ-

lar'la birlikte gece âleminde çekilmiş resimlerini gördüm. Kafalar dumanlı, içkiler gırla, sofralar zengin..."

Bu girişten sonra şöyle devam ediyordu yazı:

"Liboş Mehmet, parababalarının adamıdır. Onun kim olduğunu hepimiz çok iyi biliyoruz. Zengin sofralarına oturur, onları eğlendirip güldürür. Sonra zenginlerden iş kapıp malı götürür.

İhale ve kredi takipçisidir, iş bitiricidir. Ortaklıkları vardır. Gazetecilik mesleğinin verdiği gücü kullanarak şirketler kurmuş, özellikle büyük holdinglere iş yaparak malı götürmüştür. İhale takipçisi olduğu kendi itiraflarıyla bile kanıtlanmıştır.

Kamuoyunda Mehmet Barlas adıyla tanınan bu Liboş Mehmet, yakın geçmişte dümdüz gittiği Cavit Çağlar'la şimdi herhalde barışmış olmalı ki, içki masasını paylaşıyor! Liboş'un Çağlar için yazdıkları ortada! Çağlar'ın bu iş bitirici ve tüccar gazeteci için binlerce kişiye söyledikleri ortada!"

Emin Çölaşan bundan sonra "*Liboş Mehmet deyince aklıma bir başka Mehmet geldi*" diyerek Milli güreşçi Mehmet Akif Pirim'in başına gelen doping olayından söz ediyordu. Mehmet Akif Pirim, Çölaşan'ı ziyaret ederek Avrupa Şampiyonası'nda haksız yere dopingli çıkarıldığından yakınmış. Yazısının sonlarında Çölaşan, iki Mehmet arasında şöyle bir paralellikten yola çıkarak şunları yazıyordu:

"Ülkemizin onuru Şampiyon Mehmet, Toprak Mahsulleri Ofisi Kulübünde spor yapıyor. Eline ayda, 5,5 milyon lira para geçiyor. Şimdi herhalde oradan da kovulacak! Basınınımızın 'onuru' Liboş Mehmet'in eline ise ayda 25 bin dolar geçiyor. Ticari kazançları ve getirdiği reklamlardan aldığı komisyon hariç!

Şampiyon Mehmet, Olimpiyat Şampiyonu olunca kendi-

sine İzmit'te Emlankbank evlerinden 60 metrekairelik bir bodrum katı layık görmüşler! Liboş Mehmet, Boğaz üzerinde bir kartal yuvası villada ikamet ediyor.

Şampiyon Mehmet, derdini anlatacak makam bulamıyor. Liboş Mehmet, zengin sofralarının eğlencelik mezesi olmaya devam ediyor.

Eeee, Mehmet'ler arasında bu kadarcık bir fark olmasın mı yani? Öyle değil mi sevgili okuyucularım?"

Mehmet Barlas'ın Cevabı...

Hemen ertesi gün, 2 Ağustos 1993 pazar tarihli Sabah'taki "Gözlem" sütununda Mehmet Barlas cevap vermekte gecikmedi. "Güzellik geçici, geri zekalılık ise kalıcıdır" başlıklı yazısının girişi şöyleydi.

"Gazetesi ile birlikte Zürih'te satıldığını, Ankara'da öğrenen geri zekalı bir yazar müsveddesi, Hürriyet'te kendisine ayrılan kafesinde yine bana bulaşmış"

Bundan sonra, "Adı Emin Çölaşan olan bu 'minik kuş'a, gazetesini alanlar da, satanlar da, ne gazeteciliği, ne terbiye-yi, ne saygıyı öğretebildiler.." diyor; Emin Çölaşan'ın bir gün önce sözünü ettiği, Cavit Çağlar'la eğlenirken çekilen resmin aslını esasını anlatmaya girişiyordu. Barlas, oraya Hürriyet yazarı Rauf Tamer'in davetlisi olarak Muazzez Abacı'yı dinlemeye gittiklerini belirterek, "bazı hayvanat"tan da söz açtıktan sonra "Neticede güzellik geçicidir... Ama geri zekalılık kalıcıdır..." diye tamamlıyordu, yazısını.

Çölaşan'dan Atışa Devam...

Bu kez Emin Çölaşan'ın 8 Ağustos 1993 tarihli Hürriyet'teki yazısının başlığı “İki Metrelik Cüce” idi. Yazısının girişi şöyleydi:

“Kamuoyunda Mehmet Barlas adıyla tanınan ve gazetecilik mesleğinin yüzkarası olan Liboş Mehmet'i burada bazen ele alıp, soğuk belgeli tanıklı şeyler yazıyorum. Zor durumda

kalıyor. Sorduklarıma cevap vereceğine, mahalle çocuğu gibi küfretmeye başlıyor! Sösyete çocuğu Liboş'a küfürler hiç yakışmıyor. Ne ayıp, ne ayıp!”

Bundan sonra da, önceki polemiklerinde de tekrarlayıp durduğu şeyleri bir kez daha sıralıyordu Mehmet Barlas için... Yazının son paragrafı şöyleydi:

“Uzun boyuna bakmayın siz! Liboş Mehmet aslında çok küçük adamdır. İki metrelik boyuna rağmen zavallı bir cücedir.”

Bu kez 9 Ağustos 1993 tarihli Sabah'taki köşesinde Mehmet Barlas “Şaka” küçük fıkrasına, “Geri Zekalı Papağan...” başlığını koymuştu. Şöyleydi:

“Geri zekalı Emin Çölaşan, yine kuşbeyinliliğini sergilemiş kafesinde. Özal sağlığında benim evime gleip, papağanla konuşmuş.

Bunu da düzelteyim. Özal'ın papağanla konuştuğu ev, Hürriyet yazarı arkadaşım Rauf Tamer'in eviydi...

Her gün ANAP'a küfrettikten sonra gazetesi ile birlikte ANAP kurucusu Erol Aksoy'a satılan geri zekalı papağan, böylece kuşbeyinliliğini yine tekrarladı. O papağa-

nın kafesine, geri zekalı Emin'i yerleştirmelerini öneriyorum Hürriyetçilere. Böylece, dedikoduları 'birinci mevki'den izler."

Çölaşan-Mehmet Altan Atışmaları...

Bu günlerde, Cumhuriyet yazarlarında Ahmet Taner Kışlalı'nın bir yazısından alıntı yaparak Mehmet Altan'ı eleştiren Emin Çölaşan 15 Ağustos 1993 tarihli Sabah'taki "Prizma" köşesinde yazan Mehmet Altan'dan Ahmet Taner Kışlalı'yla birlikte kendisine bir yanıt alıyordu. Altan'ın yazısının başlığı: "İki Alçak..." idi. Ve şöyleydi yazının girişi:

"Biri Bülent Ecevit'in Kültür Bakanı. Ve hala Siyasal Bilgiler'de "profesör"... Kendini ülkenin sahibi sanan bir sefil.

Diğeri, Hürriyet gazetesinde çomarlık yapıyor. Efendilerinin işaret ettiklerine saldırmakla görevli. Demokrat ve liberallerin düşmanı bir muhbir. Kontr-gerilla'nın basındaki uzantısı. Yeteneksizliğini "dürüst" olduğunu ileri sürerek gidermeye çabalamakta. Yolsuzlukların da tamamen bir "sistem sorunu olduğunu, o sistem değişmedikçe bu yolsuzlukların bitmeyeceğini ısrarla saklıyor. Çünkü sistemin body-guard'ı...

Bu iki alçak fikri tartışmaların gergefi yerine, "Vatan, Millet, Sakarya" edebiyatının ajanlığına soyundukları için, elele verip benimle ilgili Bizans yalanları imal etmeye soyundular..."

hep bunlara açıktır!

Mehmet Altan da onlardan biridir. Bunlar, karanlık tiplerdir. Milletin kafasını bulandırma görevini üstlenmişlerdir.

Bu Mehmet Altan ve basındaki diğer satılık kalemler eğer İstiklâl Harbi sırasında yaşamış olsaydı, hepsi birer Ali Kemal olacaktı. Hani zaferden sonra halk tarafından İzmit'te linç edilen hain gazeteci Ali Kemal var ya!...

Satılık, düşman işbirlikçisi, vatan haini Ali Kemal'lerin günümüzdeki uzantısı, Fikri Sağlar gibilerin devletten maaşa bağlayıp beslediği yüz­süz Mehmet Altan ve benzerleridir.

"Güneydoğu da TC'nin askeri ve polisi öldürüldükçe yüreğim zevkten yağ bağlıyor diyebilen alçaklardır."

Emin Çölaşan, 5 Eylül 1993 tarihli Hürriyet'teki yazısında bu kez hem Mehmet Altan'ı hem de Mehmet Barlas'ı hedef alan bir yazı daha yazdı. Başlığı "*Basından Kesitler*" idi. Yazısının başlarını da;

"Liboş dedim de aklıma geldi. Çorlu ve Kırklareli'de insanlar örgütlenmiş, bizim Liboş Mehmet'i protesto ediyorlar. İmza listeleri bana ve diğer gazetelere fakslandıyor." diyordu.

Aynı yazıda Mehmet Altan'a geçerken bu kez Mehmet Ali Birand'ı da ihmal etmiyor ve şunları yazıyordu:

"Bir diğer anlı şanlı ve çok büyük 32. Gün gazetecisinin kendisine ait olmayan, ancak Boğaz'ı ve Kuşadası'nı tepeden gören çok değerli iki araziyi tel örgüyle çevirdiğini yazıyorum, cevap veremiyor! Anlaşılan, bu arkadaş gaze-

tecililik forsunu kullanıp arazi mafyalığına özeniyor." Bundan sonra Mehmet Altan'a geliyordu:

"Şimdi size, basında her türlü karaktersizliğin somut simgesi olan bir adamdan, karanlık bir tipten sözedeceğim. Bu adamın adı da Mehmet!... Ancak soyadı farklı. Bunun soyadı Altan.

Bundan sonra eski yazılarından örneklerle Mehmet Altan hakkındaki bilinen iddialarını tekrarlıyordu...

Emin Çölaşan 19 Eylül 1993 tarihli Hürriyet'teki yazısında Mehmet Altan'la kavgasına devam ediyordu. Yazısının başlığı

"Bir Hainin İç Dünyası!" idi... Yazısına, yukarıda aktardığımız Mehmet Altan'ın 15 Ağustos tarihli Sabah'daki *"İki Alçak"* yazısındaki nitelemeleri aktararak başlıyordu. Yazı boyunca Mehmet Altan için kullandığı sıfatlar şöyleydi: *"Baba-sının tosunu"*, *"vatan haini"*, *"satılık vatan haini"*, *"bu karanlık adam"*, *"şerefsiz Mehmet"*, *"haysiyetsiz Mehmet"* ve böylece devam edip gidiyordu...

Mehmet Barlas "Geri Zekalılık" Konusunu Ele Alıyor...

19 Eylül 1993 tarihli Sabah'taki *"Gözlem"* köşesinde Mehmet Barlas *"Geri Zekalılık 'Erken Bunama'ya Dönüşebilir!"* başlıklı yazısıyla Emin Çölaşan'la kavgaya ediyordu. Yazısı şöyle başlıyordu:

"Geçen gün, 'geri zekalılık sersemliğe dönüşür mü?' diye sormuştu bu sütunda. Bu günde 'geri zekalılık "erken bu-
nama"ya dayanır mı' diye sormak istiyoruz.

Cevabını arıyorsanız biz verelim..."

Bu girişten sonra Mehmet Barlas'ın, Emin Çölaşan'ın önceki yazılarından örneklerle Erol Aksoy hakkında yazdıklarını, sonradan da "Hürriyet"e ve "Show TV"ye ortak olunca tav-
rının değiştiğini anlatıyor, 1987'de Güneş yöneticisi ve başya-
zaryken ileri sürülen "ihale takipçiliği" olayını açıklıyor ve
"liboşluk"a açıklama getiriyordu;

"Liberal düşünceyi savunmak, bu geri zekalı için Li-
boş'luk oluyor. Özal'ın ekonomik reformlarını savundu-
ğum için, bana her gün bulaşmayı meslek edinmiş."

Yazısının sonunda şöyle bir temennide bulunuyordu Meh-
met Barlas:

"Bu tür kavgaya dönüşmüş polemiklerde, 'kazanan taraf
olmaz. İki taraf da, yıpranır.

İçten dileğimiz, bu kavgayı sona erdirmek için, diğer ga-
zete sahiplerinin girişimlerde bulunmasıdır."

10 Eylül 1993 tarihli Sabah'taki kö-
şesinin "Şaka" başlıklı küçük fıkrasında
da Mehmet Barlas "Gerzekler ölmez!"
diyordu:

"Geri zekalılık sersemliğe dönüşür mü?
El cevap dönüşür.

Kanıt mı? "Hürriyet"in geri zekalı çöl
ajanı, hâlâ, binalar ve makinalarla bir-
likte satıldığının farkında değil.

Sütununun, pardon kafesinin dörtte bi-
ri, artık yeni sahibinin. Eski sahibi, ona

"Domuz Adası"nda yeni bir kafes verirse, belki teselli bu-
lur.

Herhalde onu Zürih'e götürmez."

Bu kadarla kalmayan Emin Çölaşan -Mehmet Barlas kavgası o günlerde birbirlerine meydan okumaları üzerine, bir televizyon kanalında sözlü kavgaya dönüşecek, saatlerce birbirlerine bağırıp çağıracaklardı... Türkiye kamuoyu da bir maç seyrederek gibi televizyonlarının karşısında bu iki köşe yazarının atışmasını merakla izleyecekti...

Çölaşan, Cengiz Çandar'a Karşı...

Ertesi yılın ekim ayında bu kez Emin Çölaşan'ın hedefi Cengiz Çandar'dı. Cengiz Çandar'ın Emin Çölaşan'ın hışmına uğraması Atatürk'le Özal'ı kıyaslaması yüzündendi.

5 Ekim 1994 tarihli Hürriyet'teki köşesinde Emin Çölaşan şunları yazıyordu:

"Cengiz Çandar isminde biri var. Sabah gazetesinde yazar. Bu adam Turgut Özal'ın baş yağcısı ve kuryesi idi. Gözüne öylesine girmişti ki, Özal bu adamı yönetim kurullarıyla ödüllendirip maaşa bağlamıştı. Nereden mi? İş Bankası'na bağlı Yatırım Finans A.Ş. isimli kuruluştan. Bu Cengiz Çandar bir Marksizm döneği. Uzun yıllar kanun kaçağı olarak yaşamış eski Filistin gerillası. Apo sempatisanı. Cem Bovner'in örgütlenme sekreteri. Mustafa Kemal Atatürk'ün baş

düşmanıdır. Dünkü yazısında Özal'ı savunmak bahanesiyle Atatürk'e dil uzatıyor. Bakınız ne diyor: "Atatürk'ün eşi ve çocukları yoktu, ama Çankaya köşkündeki içki sofralarında en yakınında bulunanlarla

Dolmabahçe Sarayı'nda ona sokulanların nasıl nemalandırıldıkları (köşe döndürüldükleri) bilinmeyen bir olgu değildir. Turgut Özal yakın tarihimizi 21. yüzyıla yönelten gözbebeği idi. Turgut Özal'ı büyük adamdı."

Ayıptır ayıp. Mustafa Kemal Atatürk ile Turgut Özal'ı kıyaslamak, hele Özal'a perdelemek için 'Atatürk de birle-rini zengin etmişti' diye kafadan uydurmak iğrenç bir yalandır. Sadece Cengiz Çandar gibi yönetim kurullarından maaşa bağlanan dönemlere yakışır."

Çölaşan'ın bu yazısına yanıt iki gün sonra Cengiz Çandar'ın köşesinden geldi. Çandar şöyle diyordu:

"Emin Çölaşan Cengiz Çandar isminde biri var. Sabah gazetesinde yazar. Bu adam...' diye başladığı ihbar ve yalan bölümünde sadece giriş cümlelerini doğru yazmış. Evet Cengiz Çandar isminde biri var. Sabah gazetesinde yazar ve üstelik adamdır da. Karanlık güçlerin emrinde yalan, ihbar ve iftira üretmekten başka bir özelliği olmayan çapulcunun bu kadar doğruyu tesbit etmesi, kendi hesabına bir başarıdır. Şimdi sana gelelim çapulcu. Sen, bunu engellemek isteyen militer bir zihniyetin temsilcisisin. Dürüstlük taslama. Yolsuzluklara karşı namus havarisini geçiniyorsun ama, bir gün olsun askeri ihalelerdeki yolsuzluklara el attın mı? Sen bu konulara giremezsin. Sen sana Genelkurmay'dan gönderilen teyp bantlarını yayınlamakla görevli bir emir eri ve ihbarcılıkla hayatını kazanan ucuz bir kuryesin. Sen rekabet ekonomisine karşı olan güçlerin sesisin. Öyle olmaya ve yeteneksizliğini dürüstlük kılıfı altında gizlemeye mecbursun. Senin hangi

yazın ve bilgin yabancı basında yer alabilir. Türkiye'yi kaç uluslararası toplantıda temsil ettin? Utanmadan Apo'nun sempatzanı, Mustafa Kemal Atatürk'ün baş-düşmanı olduğumu yazıyorsun. Ben Atatürk ile Mustafa abi' diyecek kadar ona yakın, Selanikli bir ailenin çocuğu olarak büyüdüm. Atatürk dedemin dilinde ya 'Gazi' ya da onun 'Mustafa abisi' idi. Sen dürüstlük maskesi altında saklanan bir yeteneksiz, provokatör ve muhbirsin. Benim cüzdanımda bir kuruş haram para yok. 20 yıla yakın süredir gazeteciyim. Sen de öyle. İkimizin de babası yüksek bürokrat. Gel karşılıklı mal varlığımızı ve banka hesaplarımızı, alacak ve borçlarımızı açıklayalım. Var mısın?"

Çölaşan, elbette duracak değildi. 9 Ekim 1994'de şu cevabı verdi.

"Bir Cengiz Çandar. Özal'ın ajanı ve kuryesi. Özal tarafından yönetim kurullarında maaşa bağlandığını yazıyorum, inkâr edemiyor. Arkadaşı Turan Yavuz'a nasıl ihanet ettiğini anlatıyorum cevap veremiyor. Zamanında kaunun kaçağı olduğunu, Zekeriya kod adı ile Filistin'de gerilla olarak görev yaptığını, Marksist-İslamcı-Amerikan-cı ve Özalcı dörtgeninde dön baba dönemim döneklilik ettiğini yazıyorum, inkâr edemiyor. Burada Cengiz'e bir kaç şey daha sorayım: Özal'ın son Amerika gezisinde yanına alıp Houston'a getirdiğin ve Özal'la konuşturduğun Burhan Salih kimdi? Talabani'nin temsilcisi olmasın? Lond-

ra'da El Hayat dergisinin patronuyla neler konuşuldu? Washington'daki Kıbrıs kökenli birileriyle neler örgütledin? Hangi işleri bağladın? Hangi işleri bağladın, hangi istihbarat ka-

nallarına sızmaya çalışırdın?"

Bu kavga da böylece sürdü gitti...

İşte Türk basınında kalem kavgaları böyleydi...

Uzak geçmişte, kalem kavgacılarına göre birbirleri karşılıklı olarak:

. Rezil, denî, alçak, hain, dinsiz, ırsız, akılsız, edepsiz...

. Leş kokulu vicdanlı, yılan yutmuş kertenkele....

. Amerikan mandacısı, vatan haini... idi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, kalem kavgacılarına göre birbirleri karşılıklı olarak:

. Müseccel vatan haini, rezilin ihaneti, dolandırıcı...

. Uluyan menfur, matbuat dolandırıcısı, Baba Tahir'in mel' anet çömezi, menfur adam,..

. Boynunda lanet halkası taşıyan adam, hepsi bir kelime ile alçak...

. Su katılmamış burjuva, sahte komünist, provokatör, şarlatan...

. Göbels'in müdafaa vekili, faşist, komünist, çıfit, Bolşevik Dudu, eli maşalı çingene, Selanik dönmesi, derebeyi, sen Türk değilsin, dönmesin, işadamı gazeteci, müfteri, inkılâp ve rejim düşmanı,..

idi.

1940'larda, 50'lerde ve 60'larda, kalem kavgacılarına göre birbirleri karşılıklı olarak:

. İngilizci, Almancı, faşizm yanlısı, NAZİ taraftarı, vatan haini, Moskova ağzı, totaliter, Türkçü ve ırkçı, komünist edebiyatçısı,

. -Sefiller, mahutlar, şüpheli adam, müseccel vatan haini, habis, dolandırıcı, iblis, mel'un,

. Domuz, terbiyesiz yazar, kahpelik, alçaklık, köpek uluması, bir kudurgan,....

. Hırt, kerata, rezil, namussuz, maskara, tonton, bir takım deyyuslar, anası fahişe, çanta hırsızı...
idi.

Yakın dönemde, kalem kavgacılarına göre birbirleri karşılıklı olarak:

. Atatürk düşmanı, gerici, solcu, faşist, komünist, cuntacı, avantacı, Babıâlinin Pravdası, Marksist, dönek, eski Marksist, Ex-Marksist, özel görevli, MİT ajanı, liboş, yağdanlık, abrakadabran, ihale takipçisi, gerzek, iki metrelik cüce, alçak...

idi.

Böylece, geçen yüzyılın ortalarından bu yana örnekleriyle sergilemeye çalıştığımız Türk basınında kalem kavgalarının sonuna gelmiş bulunuyoruz...

Dünya durdukça ve Türk basını var oldukça kalem kavgaları böylece süregidecek...

Türk basınında kalem kavgalarının bir buçuk yüzyıllık örnekleri sizlere bir şey anlatabildiyse ne mutlu bana!....

BU BÖLÜMÜN EKİ

Bir Kalem Kavgacısının Kendi Ağzından:

"Uğur Mumcu'nun Misyonunu Ben Sürdürüyorum"

Bu bölümde, muhatapları Mehmet Barlas, Mehmet Altan, Mehmet Ali Birand ve Cengiz Çandar olan kalem kavgalarını okuduğunuz Emin Çölaşan'ın biyografisini İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin organı "*Bizim Gazete*" şöyle veriyordu:

"1942 yılında Ankara'da doğdu. Ortaokul ve liseyi Ankara Koleji'nde tamamladı. 1965'de ODTÜ İdari İlimler Fakültesi'nden mezun oldu. Daha sonra Devlet Planlama Teşkilatı, Maliye Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı ve PET-KİM'de çalıştı. 1977 yılında Milliyet gazetesinde mesleğe başladı. 1985 yılında Hürriyet gazetesine geçti. Bir çok gazetecilik ödülü olan Çölaşan'ın 12 de kitabı bulunuyor. Özellikle "Turgut Nereden Koşuyor?" isimli kitabı 270 bin adet satarak rekor kırdı."

1993 ve 1994 yılındaki kalem kavgalarıyla gazete okurlarının dikkatini üzerine çeken Emin Çölaşan'la, kendisini kapak yapan "*Babıâli Magazin*" bir konuşma yaptı. Şimdi o konuşmadan bazı bölümleri sizlere aktarmak istiyorum:

-Vallahi bir miras olayı değil bu aslında... Biz Uğur ile aynı kafa yapısında olan, aynı doğrultuda düşünen iki insandık, iki iyi arkadaşık, iki dosttuk. Dolayısıyla Uğur'un ölümü kafa yapımı değiştirmede, etkilemedi. O

gün ne düşünüyorsam, bugün de aynı şeyi düşünüyorum. Ben Uğur'un yazılarının yüzde 99'unun altına imzamı atardım. Sanırım o da benimkilerin yüzde 99'una atardı. Uğur hayatta olsaydı, bugün benimle aynı paralelde yazardı. Dolayısıyla, hemen hemen tek başıma, Uğur olmandan misyonu ben sürdürüyorum. Ama bunu bir miras olarak görmüyorum. Miras olsaydı, Uğur'un ölümünden sonra ben bu çizgiye girmiş olurum ki, öyle bir şey yok. Zaten aynı çizgideydik. Çocukluktan beri arkadaştık.

-Ben herhangi bir kişi sevin sin veya üzülsün diye yazmıyorum yazılarımı. İçimden nasıl geliyorsa öyle yazıyorum. Tabii bazı sivri yazılar oluyor açıkcası, ama bazen de özellikle sivri yazmak gerekiyor. Benim üslubum biraz sivridir. Ama ben sivri bir insan değilimdir. Son derece ılımlı, yumuşak bir insanımdır. Ama sivri yazılar birilerini rahatsız ediyor, o kesin. Ben de özellikle biraz sivri yazıyorum ki, dikkat çeksin ve o kişileri rahatsız etsin. Çünkü rahatsız edilmesi gereken kişiler var. Bunların üzerine kimse gitmiyor maalesef. Türkiye'de bunların üzerine giden 10 tane gazeteci olsa, Türkiye bugün bambaşka bir ülke olurdu. Ne yazık ki çoğu köşe yazarı arkadaşlarım, nedendir bilmiyorum, çoğunlukla bu işin üzerine gitmiyorlar. Evet yazılarım birilerini mutlaka rahatsız ediyor. Ama rahatsız olanlar, sergilediğim kişiler ve yakınlarıdır. Sokaktaki adamı, Hürriyet okuyucusunu kesinlikle rahatsız etmez, onlar zevkle izler.

-Vallahi hiç zararını görmedim. Günün birinde görebilirim. Birisine bir şey söyleyeceğim zaman yüzüne karşı patır-patır söylerim. Aslında bu sevilen bir yöntem değildir Türkiye'de... Ama bu güne kadar çok büyük bir zararını görmedim. Bazen birileri kırılıyor olabilir. Nedense yadırganıyor bu davranış. Ama ben böyle bir insanım. İn-

sanların arkasından konuşmayı sevmem. Yazılarımda da öyleyimdir. En son söylemem veya hiç söylememem gereken şeyi en başta söylerim yazılarımda da. Bu da okuyucunun çok hoşuna gidiyor. Bunu gözlüyorum.

-Bazı gazeteci arkadaşlarımızda bir para hırsı, iki siyasal çizgilerindeki tutarsızlık var. Burada iki şey gündemde. Para hırsı belli. İsim vermeyelim; iş bitirici, ihale takipçisi, bir takım insanların kucığına oturup borazanlığını yapan bir takım gazeteciler türedi. Bunlara Liboş diyoruz biz Türkçesi. Bunlar bir gazetecinin yapmaması gereken ne kadar iş varsa hepsini yapıp inanılmaz paralar götürdüler. Biz bunları yazdık, bunları sergiledik. Hepsi de doğrudu yazdıklarımızın. Bir de Türkiye'de dönek, geçmişin hızlı solcuları olup Ozal döneminde sağlanan avantajlarla beslenen, büyütülen bir gazeteci tayfası türedi. Bunlarla esas kavgamız bu. Kürtçülük olayı, DEP olayı, Türkiye'nin bölünmezliği olayı. Onlarla bir kavgaya girdik. Biz bunların kişiliklerini de ister istemez sergilemek zorunda kaldık. Kişisel kavga falan asla değildir.

-Hiç alakası yok. Neden kin olacak? Mesela ben Mehmet Ali Birand hakkında yazılar yazıyorum. Hepsi belgeli. Şimdi o bana cevap yazıyor, 'bana karşı kini var' diye. Kardeşim, benim sana karşı niye kinim olsun? Nerden var, o zaman onu söyle. Mehmet Ali Birand'ın suratını ben hayatımda 10 kere ya görmüşümdür ya görmemişimdir. Son 5-6 yılda ya bir kere gördüm ya hiç görmedim. Ona ne kinim olabilir ki? Onları sergiledikçe, belgelendir kinim olduğunu sanıyorlar. Niçin binlerce gazeteci arkadaşına yok da ona olsun?

-Mehmet Barlas, Mehmet Ali Birand, Altan biraderler, Cengiz Çandar. Genelde Sabah gazetesinin yazarlarıdır bunlar. İlginç bir olaydır. Fehmi Kuru isimli bir dedikodu

yazarı var... Tabii gazeteci olarak ahırsanız, bence değil-
ler, ama işte bu en son Cüneyt Canver-Con Okanar. Bun-
lar da 45 milyon götürüyorlardı günde... Çok insafsızca
bir vurgun olayı vardı TRT'de.

-Yani şimdi söyle; bir kavgaya girdiğiniz zaman, ister is-
temez kalemin ucu, iradenizin dışında bile olsa kayıyor.
Bunlar bir yerde kavganın süsü. Anlatabiliyor muyum?
Bir kavga var ortada, iki gazeteci kapışmış, ister istemez
bunlar da birbirlerine laf ediyorlar. Olmasa daha iyi olur
ama. Benim çok fazla üzerinde durduğum bir hadise de-
ğil.

-Hayır etmiyor. Tam tersine, kamuoyu önünde olması ge-
reki ki, etkili olsun. Yoksa biz kendi aramızda bunları ko-
nuşuyoruz zaten. Herkesin dedikodusu yapılıyor basın
çerçevesinde. Esasen halkın, milletin bilmesi gerekir bu
olayları.

-Evet kendime çok güveniyorum. Bir açığım yok. Ben
'Önce İnsanım Sonra Gazeteciyim' kitabımda, başımdan
geçen bazı olayları anlatmıştım. O kitabı yazmadan önce
oturup haftalarca düşündüm. Bir takım insanları yazaca-
ğım orada. Onların da eli kalem tutuyor, onlar da beni ya-
zabilir. Benim hiçbir açığım var mı? Benim için ne yaza-
bilirler? Çocukluğumdan itibaren tüm hayatımı gözümün
önünden geçirdim. Yok, korkacağım, gocunacağım hiçbir
şeyim yok. Elbette ufak tefek hatalarımız, yanlışlarımız
olmuştur geçmişte, o ayrı konu. Benim üzerime gelmele-
rini gerektirecek herhangi bir açığım, hayır yok. Olsa za-
ten ben bunları yazamam. Herhangi bir kişiye gebeliğim
olsa ben oturup bunları yazmam. Kendime çok güvendi-
ğim için bazı şeyleri yazıyorum. Pek çok gazetecinin de
bu açıdan kendine güven duymadığı için bu gibi olayların
üzerine gidemediğini kesin biliyorum. Çünkü açıkları

var. Dolayısıyla yazamıyor o arkadaşlarımız. Mesele bu. -Gazeteci olarak hiç kimseden korkmam bir. Kimsenin adamı değilim iki. Hiç kimseden beslenmedim, avanta almadım. Gazetede ki maaşım, artı kitaplarımdan elde ettiğim para dışında bir tek kuruş gelirim olmadı. Bir üçüncüsü, ben basit bir dille yazarım yazılarımı. En üst düzeydeki insanlar da okur, Hürriyet'in kapısında simit satan çocuk da. Hiç olmadık bir yerde ilgisiz bir kişiden de tebrikler alırsınız. Bunu mektuplardan, fakslerden, telefonlardan da anlarsınız. Dolayısıyla bu çok önemli bir noktadır. Herkese hitap edecek biçimde yazı yazmak. Bu özellik sanıyorum bende varmış ki, bu çizgiyi tutturdum. Bir de bunun ötesinde araştırmak, doğruları yazmak... İşte bunlar da yeterlidir zaten.

- 'Minik Kuş' bir haber simgesidir tabii. Bana da sık sık sorarlar, 'abi kim bu minik kuş?' diye. Herkes zanneder ki minik bir kuş var, yani hep aynı kişi sanırlar onu. Minik kuş yarın sen olabilirsin, öbür gün bir başkası olur. Bir espridir. Bunu da ilk kez rahmetli Orsan Öymen kullanmıştı. Ama bende kamuya mal oldu..."

*(Nursal Tekin'in Babıâli
Magazin'deki röportajından)*

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Sertel, Sabiha ROMAN GİBİ, (Belge Yayınları, 2. baskı, 1987)
- Tunçay, Mete TÜRKİYE CUMHURİYETİNDE TEK PARTİ YÖNETİMİNİN KURULMASI (1923-1931) - (Yurt Yayınları, Ankara, 1981)
- Tunçay, Mete TEK PARTİ YÖNETİMİNE YURTDIŞINDAN MUHALEFET EDEN BİR YAYIN ORGANI-ARİF ORUÇ'UN YARIN'I-1933 (İletişim Yayınları, İstanbul 1991)
- Karaca, Emin CUMHURİYET OLAYI (Altın Kitaplar Yayınevi, Mart 1994)
- Karaca, Emin MİLLİYET OLAYI (Altın Kitaplar Yayınevi, Mayıs 1995)
- Yalman, Ahmed Emin -YAKIN TARİHTE GÖRDÜKLERİM VE GEÇİRDİKLERİM, (2 Cilt 2. baskı Pera Turizm ve Ticaret A.Ş. İstanbul 1997)

Arcayürek Cüneyt	-AÇIKLIYOR: 5 - Demirel Dönemi, 12 Mart Darbesi 1965-1971, Bilgi Yayınevi, 2. basım, Ağustos 1985
Tanju, Sadun	DOLUDİZGİN, ALİ NACİ KARACAN-BİR GAZETECİNİN HAYATI (İstanbul, Ocak 1986)
Sülker, Kemal	NAZİM HİKMET'İN POLEMİKLERİ (Ant Yayınları, İstanbul, tarihsiz)
(Abalıoğlu) Nadir Nadi	-PERDE ARALIĞINDAN Cumhuriyet Yayınları, İstanbul, 2. baskı, 1965)
Erer, Tekin	BASINDA KAVGALAR (Rektur Kitap Servisi, İstanbul 1965)
Karay, Refik Halid	KİRPİ'NİN DEDİKLERİ (Semih Lütfi Kitabevi, 3. basılış, İstanbul 1940)
Karay, Refik Halid	SAKIN ALDANMA, İNANMA, KANMA (Semih Lütfi Kitabevi, 2. basılış, tarihsiz)
Yalçın, Hüseyin Cahid	SİYASAL ANILAR- Baskıya Hazırlayan: Rauf Mutluay (Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 1976)
Soysal, İlhami	150'LİKLER (Gür Yayınları, İstanbul, Ocak 1985)
Soysal, İlhami	KURTULUŞ SAVAŞINDA İŞBİRLİKÇİLER (Gür Yayınları İstanbul, Aralık 1985)

SÜRELİ YAYINLAR

DERGİLER

Hafta - (1935 Haziranından yıl sonuna kadarki sayıları)

Yedigün	(1935 Temmuzundan yıl sonuna kadarki sayıları)
Aydabir	(Eylül 1935 sayısı)
Babîâli Magazin-	(Temmuz 1994)

GAZETELER

İnkılâp	30 Ağustos 1930'dan 2 Şubat 1931'e kadarki sayıları
Yarın	Haziran 1930'dan 19 Ağustos 1931'e kadarki sayıları
Cumhuriyet	Haziran 1931'den Ağustos 1931 arasındaki sayılar Ekim 1937'den yıl sonuna kadarki sayıları Temmuz 1940'tan 10 Ağustos 1940'a kadarki sayıları 16 Mart 1975'den 1990 sonuna kadarki sayıları.
Yeni Sabah	Temmuz 1940'tan Ağustos sonuna kadarki sayıları Kasım 1953'den yıl sonuna kadarki sayıları
Milliyet	Aralık 1958'den Mart 1959'a kadarki sayıları Şubat 1961'den Mart 1961'e kadarki sayıları
Akşam	Haziran 1935'ten yıl sonuna kadarki sayıları
Tan	Haziran 1935'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları Ekim 1937'den itibaren yıl sonuna kadarki sayıları Mayıs 1945'ten 4 Aralık 1945'e kadarki sayıları
Tanin	Mayıs 1945'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları
Vakit	Mayıs 1945'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları
Tasvir-i Efkar	Mayıs 1945'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları
Akşam	Mayıs 1945'ten yıl sonuna kadarki sayıları Aralık 1958'den Mart 1959'a kadarki sayıları Mayıs 1965'ten itibarenki sayıları

Vatan	Mayıs 1945'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları
Vatan	Kasım 1953'ten yıl sonuna kadarki sayıları
Dünya	Kasım 1953'ten yıl sonuna kadarki sayıları
Zafer	Kasım 1953'ten yıl sonuna kadarki sayıları
Yeni Tanin	1 Mart 1961'den itibarenki sayıları
	Ocak 1962'den Mart'a kadarki sayıları
Son Posta	Ocak 1962'den Mart ayına kadarki sayıları
Son Havadis	Mayıs 1965'ten itibarenki sayıları
Sabah	Nisan 1987'den itibarenki sayıları
Güneş	Nisan 1987'den itibarenki sayıları
	Ocak 1988'den itibarenki sayıları
Tercüman	Ocak 1977'den itibaren 1990'a kadarki sayıları
Hürriyet	Ağustos 1993'ten Eylül 1993 sonuna kadarki sayıları
	Ekim 1994'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları
Sabah	Ağustos 1993'ten Eylül 1993 sonuna kadarki sayıları
	Ekim 1994'ten itibaren yıl sonuna kadarki sayıları

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
UZAK YILLARIN KAVGALARI	13
• İlk Yılların Rekabeti	16
• Çırağan Vak'ası'nın Basındaki Yankıları	18
• II. Meşrutiyet'te Basında Kavgalar	21
• Kalem Kavgaları Başlıyor	23
• İttihatçılar Gazeteci Öldürüyor	25
• Hüseyin Cahid-Tevfik Fikret Kavgası	27
• Sivri Dilli Bir Kalem: Refik Halid	31
• Mütareke Devri'nde Kalem Kavgaları	33
• Cumhuriyet'in İlk Yıllarındaki Kalem Kavgaları	38
• "İstiklâl Mahkemesi"nin Gözdağı	42
• Mustafa Kemal'le Gazetecilerin İzmir Buluşması	44
• "Takrir-i Sükûn" Kanununa Doğru	47
"SERBEST FIRKA" YÜZÜNDEN KOPAN KIYAMET	51
• "Arif Oruç İşıtiyor musun, İtlerden Korkmuyoruz..."	54
• "Müseccel Vatan Haini"	56
• Arif Oruç Tutuklanıyor	58
• Arif Oruç Hapiste.....	59
ARİF ORUÇ-YUNUS NADİ KAVGASI	61
• Arif Oruç'un Öfkesi	63
• "Menfur Hâlâ Uluyor..."	65
• "Ey Haneharap!.."	68
• Yunus Nadi ve Cumhuriyet Gazetesi, Arif Oruç İçin Neler Yazdı?	70
• Falih Rıfkı da Yardıma Koşuyor	73
• Yazışleri Müdürünün Açıklamaları	75
	411

• Arif Oruç, Yunus Nadi'yi Düelloya Davet Ediyor	76
• Arif Oruç, Gazetesini Kapatıyor	78
BU KAVGANIN YANKILARI	79
• Arif Oruç'un Başına Gelenler	81
ESKİ DOSTLAR DÜŞMAN OLDU	85
• Peyami Safa'nın "Sürü Adamı" Nitelendirmesi	88
• Nâzım Hikmet'ten Gelen Yanıt	90
• Gittikçe Büyüyen ve Genişleyen Kavga	91
• Nâzım Hikmet, Peyami Safa'ya "Yedigün" Dergisinde Yanıt Veriyor	94
• "Susun Peyami Geliyor!"	96
• "Cici Bolşevik..."	98
• Nâzım Hikmet Bu Kez Hicivle Yanıt Veriyor	100
• Tan'ın Sütunlarında Kavgaya Devam... ..	101
• Nazım Hikmet, Aynı Gazetede Yanıtlıyor	104
• "Server Bedi" Devrede	105
GÖBELS'İN NUTUĞU YÜZÜNDEN ÇIKAN KAVGA	109
• Göbels'in Nutku	112
• Cumhuriyet, Tan'a Karşı Çıkıyor	115
• Tan Israrlı: "Çok Lüzumlu Bir Hassasiyet"	117
• "Biz Telaş Ediyoruz"	119
• Cumhuriyet, İyice Öfkeleniyor	120
• Sıra Ahmet Emin Yalman'da	121
• Kavgaya Peyami Safa da Karışıyor	122
• Ahmet Emin Yalman'ın Cemaziyelevveli	126
• Sabiha Sertel Sonucu, Adalete Havale Ediyor	136
• Bu Kavganın Son Sözleri	138

BU KAVGANIN YANKILARI	141
• Nadir Nadi'nin Anımsadıkları	143
• Ahmet Emin Yalman Anımsamak İstemiyor	144
“ALMAN REALİTESİ”NDEN ÇIKAN KAVGA	147
• Nadir Nadi'nin Sevdiği Ticaret Anlaşması	150
• Hüseyin Cahid, Nadir Nadi'ye Yanıt Veriyor	152
• Kavgaya 'Son Posta' da Katılıyor	156
• Hükümet Tartışmayı “Cumhuriyet”i Kapatarak Durduruyor	159
BU KAVGANIN YANKILARI	161
• Nadir Nadi Anlatıyor	163
“TAN”IN YOK EDİLMESİYLE SONUÇLANAN KAVGA	171
• Sabiha Sertel'in Haklı Sevinci	173
• Demokrasi Ortaoyunu mu?	175
• Kavgaya Hüseyin Cahit Katılıyor	178
• Kavga Şiddetleniyor	180
• Bir O, Bir Bu	183
• “Görüşler” Dergisi Yayınlanıyor	186
• Tan'ın Tahribine Doğru	189
• “Kalkın Ey... Ehli Vatan!”	190
• Sertellerin En Son Yazıları	192
• Tan Gazetesi Yok Ediliyor	193
BU KAVGANIN YANKILARI	195
• Sabiha Sertel Anlatıyor	197
• Zekeriya Sertel Anlatıyor	199
• “Tasvir” Gazetesinin İstihbarat Şefi Tekin Erer Anlatıyor	203

“MOSKOVA”NIN NEDEN OLDUĞU KAVGA	209
• Yeni Sabah’ın İlk Hasımları	212
• Savcılık Devreye Giriyor	214
• Yeni Sabah: “Sefillere Cevabımız”	217
• Safa Kılıçlıoğlu ile Ahmet Emin Yalman Karşı Karşıya.	221
• Yeni Sabah’ın Yanıtı: “Müseccel Vatan Haini Ahmet Emin Yalman...”	224
• Karikatürler de Devrede	226
 İMZALI BİR KİTAPLA BAŞLAYAN KAVGA	 229
• Peyami Safa’nın Öğütleri	232
• Aziz Nesin’in Peyami Safa’ya Yanıtları	233
• Ulunay da Kavgayla Katılıyor	241
• Sıra Peyami Safa’da	243
• Sıra Aziz Nesin’de	246
 BU KAVGANIN YANKILARI	 251
• Osman Necmi Karaca Anlatıyor	253
• İlhan Turalı Anlatıyor	255
• Malik Yolaç Anlatıyor	259
 AZİZ NESİN’LE ÇETİN ALTAN NASIL BİRBİRİNE GİRDİ?	 263
• Çetin Altan’ın “Bilinmeyen”e Çatan Yazıları	269
• “Üstad Kılılı Nuri!...”	272
• Aziz Nesin’in Çetin Altan’a “Notları”	274
• Kavgayla Noktayı Çetin Altan Koyuyor	277
 “KIRMIZI ÇUHA PARÇASI” YÜZÜNDEN ÇIKAN KAVGA	 281
• Bedii Faik, Necip Fazıl’a Çatıyor	286
• Sıra Necip Fazıl’daydı	287

• Bu Kez Bedii Faik Cevap Veriyor	290
---	-----

“BİR TAKIM DEYYUSLAR...” YA DA AKŞAM’LA

SON HAVADİS KAVGASI	295
• Cumhuriyet’in Neden Olduğu Kavga	298
• Tonton’a Hücum	300
• “Bir Takım Deyyuslar...”	302
• Son Havadis’in Elindeki Rapor	303
• Kavga, Basın Şeref Divanı’na İntikal Ediyor	307

KALEM KAVGALARININ ARA DÖNEMİ

• Kalem Kavgası Yerine İdeolojik Kavga	312
• Gazeteciye Dayak	313
• Darbeyle Noktalanın Dönem	314
• Perdeyi Uğur Mumcu Açtı	316

UĞUR MUMCU’NUN KAVGALARI

• Önce “Tercüman” ve Yazarları	320
• Ilıcak’ın Mektup Savaşları	322
• “ <i>Erkekçe Gelin!...</i> ”	324
• Bu Kavga da Adliye’de Bitti	326
• Cunta Toplantısında İshal Olan Doçent	327
• Şimdi de Güneri Cıvaoğlu	329
• Uğur Mumcu “ <i>Marksist Hakkı</i> ”ya Karşı	331
• Uğur Mumcu “ <i>Eski Marksistlere</i> ” Karşı	335
• “ <i>Ben Sayın Özal’ın Politikasını...</i> ”	338
• “ <i>Lululululu...</i> ”	341
• Mehmet Barlas da Kavgaya Katılıyor	343
• “ <i>Abrekadabra...</i> ”	348
• “ <i>Haydi Oradan Dönek Maskara Seni!</i> ”	351
• Çetin Altan’ın Oğulları	353
• Bir Kalem Kavgacısının Sonu.....	357

“İHALE TAKİPÇİSİ GAZETECİ” YÜZÜNDEN

ÇIKAN KAVGA	359
• “Güneş”in Tarih Öncesi	361
• Mehmet Barlas “Güneş”te	362
• Yeni Asır’ın İstanbul Çıkarması	364
• “İhaleci Genel Yayın Müdürü”	365
• “İhale Takipçisi Başyazar”ın Ortaya Çıkışı	367
• Mehmet Barlas Kendisini Savunuyor	370
• “Değil mi kardeşim Mengi?...”	373
• Güngör Mengi Öfkeleniyor	374
• Selanik Defterinin Karıştırılması	376
• “Bu Kavgaya Niye Girdik?”	377
• “Arkadaşını Söyle...”	379
• Bu Kavganın Sonu	380

BU KAVGALAR BÖYLECE DEVAM EDER GİDER.. 383

• “Liboş Mehmet...”	385
• Mehmet Barlas’ın Cevabı	387
• Çölaşan’dan Atışa Devam... ..	388
• Çölaşan-Mehmet Altan Atışmaları	389
• Mehmet Barlas “Geri Zekalılık” Konusunu Ele Alıyor... ..	392
• Çölaşan, Cengiz Çandar’a Karşı	394

BU BÖLÜMÜN EKİ

• Bir Kalem Kavgacısının Kendi Ağzından: “Uğur Mumcu’nun Misyonunu Ben Sürdürüyorum”	401
--	-----

KAYNAKÇA

407

TÜRK BASININDA KALEM KAVGALARI

Emin Karaca

Şinasi Efendi ile başlayan Türk gazeteciliğinde "rezil, dinsiz, edepsiz" tanımlamalarıyla girişilip "gerici, liboş, döneke, yağdanlık, gerzek, iki metrelik cüce" nitelemelerine dek uzanan bir küfür edebiyatı sözlüğü... Kavga etmeyi üslup haline getiren yazarlar Hüseyin Cahid, Arif Oruç, Peyami Safa, Necip Fazıl'ın yanında; üstlerine gidildiğinde hiç de altta kalmayan Ali Naci'ler, Nazım Hikmet'ler, Ahmed Emin'ler, Aziz Nesin'ler, Bediî Faik'ler, Çetin Altan'ların polemik dağarcıklarının dökümü... Çağdaş basınımızda da Uğur Mumcu, Emin Çölaşan, Ahmet Altan, Mehmet Altan, Mehmet Barlas ve Cengiz Çandar, ataları kalemşörler gibi tepeleri atınca birbirilerine "Ben senin cemaziyelevvelini bilirim..." deyiveriyorlar...

Türk Basınında Kalem Kavgaları, 166 yaşındaki basında, hava ve su kadar gerekli bir nesne olan "polemik" in resmi geçididir...

YÖN

BASIN YAYIN DAĞITIM

ISBN: 975 - 7809 - 61 - 6

9 789757 809616